

ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์กรณีการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

วรุณี คำขำ

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

พฤษภาคม 2561

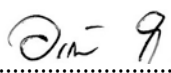
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ วรวิติ คำจำ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.อรรัมภา ไวมุกข์)

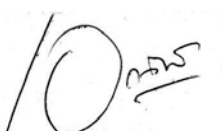
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ดร.อรรัมภา ไวมุกข์)

..... กรรมการ
(ดร.รัชณี แต่งอ่อน)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทีป ทับอัตรานนท์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีชร)

วันที่...24..... เดือน.....พฤษภาคม..... พ.ศ...2561.....

ประกาศคุณูปการ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์ ดร. อรรัมภา ไวยมุกข์ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ แนวทางและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำวิจัย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ประทีป ทับอัลดานนท์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธาน โดยมีอาจารย์ ดร. รัชณี แดงอ่อน เป็นกรรมการในการสอบงานนิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขงานนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงเจ้าหน้าที่บัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกมาโดยตลอดจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และที่สำคัญยิ่งผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแด่บิดา มารดา อาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนครอบครัวและผู้เขียนหนังสือ รวมทั้งบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

วารุณี คำขำ

56921205: สาขาวิชา: กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา; น.ม. (กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา)

คำสำคัญ: ปัญหา/ ความรับผิดชอบทางอาญา/ ครูอาจารย์/ การลงโทษ/ นักเรียนนักศึกษา

รวุฒิ คำขำ: ปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์กรณีการลงโทษนักเรียน
 นักศึกษา (PROBLEMS OF CRIMINAL LIABILITY OF TEACHERS IN CASE OF
 PUNISHING STUDENT) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: อรรัมภา ไวยมุกข์, ปร.ด. 213 หน้า. ปี
 พ.ศ. 2560.

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์จากการลงโทษนักเรียนนักศึกษา
 ที่กระทำผิดหรือประพฤติผิดระเบียบวินัยด้วยวิธีการที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือด้วยวิธีการอื่นใด
 โดยศึกษาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาศึกษาของครูอาจารย์เปรียบเทียบองค์ประกอบความผิดตาม
 โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาและตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญาทั้งของไทยและของ
 ต่างประเทศที่สำคัญ และยังศึกษาถึงช่องว่างของกฎหมายเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย
 ให้มีความชัดเจน เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติผิดระเบียบหรือข้อบังคับของ
 ครูอาจารย์ตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนด้วยวิธีการที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือด้วยวิธีการอื่น
 ใดล้วนครบองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญา แต่ถึงแม้ว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครู
 อาจารย์จะเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาและการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยใช้อำนาจจะก่อให้เกิด
 ความรุนแรงในสังคมก็ตาม แต่รัฐก็มีความจำเป็นต้องเลือกเอาความมั่นคงของรัฐด้านการศึกษา
 กับสวัสดิภาพของเด็กที่ประพฤติตัวไม่เรียบร้อย ผิดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษา
 ร่วมพิจารณากำหนดแนวนโยบายด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าผลดีของการใช้อำนาจนิยม
 และการใช้ความรุนแรงกับเด็กนักเรียนนักศึกษบางกลุ่มนั้นยังมีผลดีต่อสังคมมากกว่าการปล่อยปะ
 ละเลยโดยอ้างเหตุจากสิทธิเด็กเป็นสำคัญ และการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเป็นไปเพื่อการอบรมสั่ง
 สอนมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน ชักชวนจิตใจให้นักเรียนนักศึกษา รู้สำนึกในความผิดและ
 กลับมาประพฤติตนในทางที่ดี เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดีเป็นเจตนาที่
 บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้ายเปรียบได้กับกรณีการุณยฆาต หรือ Mercy Killing ปราศจาก
 ความชั่วร้าย มีลักษณะใกล้เคียงกับองค์ประกอบความผิดภายในของกฎหมายคอมมอนลอว์
 (Common law) ในส่วนที่เรียกว่า Mens rea หรือเจตนาชั่ว โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมของบิดา
 มารดาหรือผู้ปกครองอันเป็นความยินยอมที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีขั้นพื้นฐาน

56921205:MAJOR: CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; LL.M. (CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY)

KEYWORDS: PROBLEMS/ CRIMINAL LIABILITY/ CASE OF PUNISHING STUDENT
VORAVUTI DAMKHAM: PROBLEMS OF CRIMINAL LIABILITY OF
TEACHERS IN CASE OF PUNISHING STUDENT. ADVISOR: AWRUMPA
WAIYAMUK, Ph.D. 213 P. 2017.

This research aims to investigate the criminal liability of teachers by punishing students who commit wrongdoing or misbehaving in a prescribed manner in accordance with regulations or any other means. A study of the punishment of student teachers' teachers compares the criminal offense elements according to the criminal liability structure and the criminal liability theory of both Thailand and foreign countries. They also study the gaps in the law to suggest ways to amend the law to be clear. More appropriate

The study found that the punishment of students for misconduct or the regulations of teachers, as appropriate, for instruction in a prescribed manner in accordance with the rules or by any other means are entirely criminal element. But even if the punishment of student teachers is punishable by criminal offenses and the punishment of students by the authorities will cause violence in society. But the state has a need to choose the security of the state of education and the welfare of children who behave inappropriately. The regulations of schools or schools jointly determine the policy. When considered, the benefits of using power and violence against some of the students are more socially beneficial than ignoring the claims of child rights. And to punish the students for the training is intended for the training of refining the mind to students. Know the fault and return to behave in a good way. It is the intention of the students to be good, pure intentions, without evil, comparable to the case of Mercy Killing without evil. It is similar to the domestic law of Common Law in the so-called mens rea or malicious intent. By virtue of the consent of parents or guardians, the consent is not a violation of basic morals.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
สมมติฐานของการศึกษา.....	8
ขอบเขตของการศึกษา.....	8
วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
2 แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กระทำผิดระเบียบ ของสถานศึกษา.....	11
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษาในปัจจุบัน.....	12
ประเภทของการจัดการศึกษา.....	17
สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาระหว่างประเทศและตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา.....	27
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระเบียบวินัย.....	31
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาด้วยการลงโทษเพื่อ อบรมสั่งสอน.....	38
วิวัฒนาการในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาในประเทศไทย.....	44
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา.....	45
ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญา.....	53
โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ.....	57
องค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายของไทย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	
หลักกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กระทำผิดระเบียบของสถานศึกษา ของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	93
ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของไทย.....	93
กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา.....	116
กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา.....	121
4	
วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์กรณีลงโทษ นักเรียนนักศึกษา.....	130
ความรับผิดชอบของครูอาจารย์กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา.....	130
วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนโดยเป็นความผิด ทางอาญาแต่เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี.....	137
วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยได้รับความยินยอมจาก บิดามารดาหรือผู้ปกครอง.....	141
วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการสั่งสอนโดยอาศัยเหตุยกเว้น ความผิดและเหตุยกเว้นโทษตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา.....	149
5	
บทสรุป.....	155
บทสรุป.....	156
ข้อเสนอแนะ.....	169
บรรณานุกรม.....	173
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	213

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550) แกร่งแย่ง ชิงดีชิงเด่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2553) โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษาให้มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ความมีวินัย สามารถพึ่งพาตนเองได้ (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2552 หน้า 79) ซึ่งในเรื่องของวินัยนี้ถือว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงตนในสังคม โดยวินัยอาจเปรียบเสมือนหางเสือของเรือที่คอยกำหนดทิศทาง ในชีวิตของบุคคลใดไว้ซึ่งระเบียบวินัยแล้วก็เปรียบเสมือนเรือที่ไม่มีหางเสือหากเป็นนักเรียนนักศึกษาก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในด้านการศึกษเล่าเรียน หากเป็นผู้ใหญ่ในสังคมก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ ประเทศชาติก็เช่นเดียวกันหากคนในชาติขาดไว้ซึ่งระเบียบวินัยแล้วก็ยากที่จะพัฒนาให้เจริญรุดหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศได้ โดยเฉพาะเด็กซึ่งจะก้าวเข้าสู่วัยเรียนและวัยทำงานนับว่าเป็นช่วงชีวิตที่มีความสำคัญมาก เป็นช่วงชีวิตที่อยากรู้ อยากลอง เริ่มรู้จักเพศตรงข้าม สงสัยในกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนทางสังคม ต้องการกำลังใจ การช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่เป็นอย่างมาก (สุพัตรา สุภาพ, 2541, หน้า 17) ด้วยเหตุดังกล่าวการศึกษาจึงไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แต่เพียงความรู้ในทางวิชาการเท่านั้นแต่ยังรวมถึง การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี มีความรู้และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถาบันส่วนที่มีความใกล้ชิดกับเด็ก คือ ครอบครัวและโรงเรียน แต่สภาพสังคมปัจจุบันที่ครอบครัวล้มเหลวการอบรมขัดเกลาเด็กไปให้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่แทน รัฐบาลจึงพยายามหาแนวทางแก้ไขและเสริมสร้างความมีระเบียบวินัย จัดการศึกษาโดยเน้นในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความมีวินัย ซื่อสัตย์ อยู่อย่างพอเพียง เพื่อมุ่งหวังให้คนไทยมีคุณธรรมจริยธรรมมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศในอนาคตตามยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

โดยสุพัตรา หุมเกตุ (2524 อ้างถึงใน บุญศิริรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 116) กล่าวว่า การศึกษาในสมัยก่อนชาวบ้านจะส่งลูกชายหรือหลานชายไปศึกษาเล่าเรียนตามวัดที่ตนเลื่อมใสศรัทธาโดยมีห้องเรียนคือกุฏิของพระสงฆ์รูปดังกล่าว การศึกษาสมัยก่อนจึงมีวัดเป็นศูนย์กลางและ

มีพระสงฆ์เป็นครู (จิตรกร ตั้งเกษมสุข, 2521, หน้า 15-16) ซึ่งการศึกษาในสมัยโบราณนั้นจะเป็น การศึกษาแบบสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่มีมาแต่เดิม แต่การศึกษาในสมัยนั้นจะเป็นการ แสวงหาความรู้จากผู้รู้ หรือปราชญ์ในชุมชนต่าง ๆ โดยมีสำนักราชบัณฑิต รวมทั้ง บ้านและวัด เป็น ศูนย์กลางของการศึกษาให้กับคนโดยทั่วไป เน้นการสอนคนให้เป็นคน โดยเนื้อหาวิชาที่สอน คือ วิชาความรู้สามัญ วิชาจริยศึกษา สอนให้เคารพนับถือบรรพบุรุษ และวิชาป้องกันตัว เป็นการสอน ให้รู้จักการใช้ศาสตราวุธ การบังคับสัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะในการออกศึกสงครามรวมทั้งดำราพิชัย สงคราม ครูในสมัยโบราณจึงสอนศิษย์ด้วยการบอก สั่ง ทำให้ดู จนมีความชำนาญและทักษะ ส่วน การพำสอนทำให้ศิษย์ได้ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ต่อมา การค้าขายและการเดินทาง เจริญก้าวหน้า ในสมัยอยุธยาเป็นต้นมาได้มีคณะมิชชันนารีได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาที่มีการสอนวิชา สามัญและวิชาชีพชั้นสูงด้วย เช่น วิชาดาราศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ เป็นต้น

ส่วนการจัดการศึกษาในปัจจุบันเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตน ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และ ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นผู้มีความรู้ มี คุณธรรมจริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตที่ดีงาม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข* ซึ่งผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ก็คือ “ครู” หรือ “อาจารย์” หรือ “คณาจารย์” หรือ “ผู้สอน” ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งครูอาจารย์นั้น นอกเหนือจากการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาแล้ว ครูอาจารย์ทุกคนยังทำหน้าที่สำคัญ ในการอบรมบ่มนิสัยให้ลูกศิษย์ทุกคนเป็นคนดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและ สังคม มีคุณธรรม จริยธรรม ครูจึงเปรียบเสมือนพ่อแม่ที่คอยปกป้องดูแลเด็ก ทำหน้าที่ให้ความรู้ ความรักความปรารถนาดีแก่เด็กนักเรียนทุกคนในโรงเรียน มีความยุติธรรมและมีจิตสำนึกของ ความเป็นครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 26) ถึงแม้ว่าครูจะรักลูกศิษย์ ในบางครั้งก็ต้องดุ ต้องตักเตือนหรือลงโทษด้วยความปรารถนาดีเพื่อให้ศิษย์ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และมีความประพฤติที่ดีงาม ครูในยุคปัจจุบันจึงเป็นทั้งผู้ทำหน้าที่สอนและต้องเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการสอนของตนด้วย โดยครูต้องสามารถตั้งคำถามและตอบได้ว่าเด็กนักเรียนได้เรียนรู้ อะไร เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งเหล่านั้นครูจะต้องทำอะไร ไม่ทำอะไร การจะทำให้เด็กได้เรียนรู้

* พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 7 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

แบบไม่ขาดทักษะจึงเป็นความท้าทายของครูทุกคนเป็นอย่างยิ่ง (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 14-15) เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดระเบียบวินัยให้รัดกุมเพื่อการปกครองและเสริมสร้างวินัยอันดีงามให้แก่นักเรียน ซึ่งการฝึก การอบรมบ่มนิสัยนั้นมีความจำเป็นต้องมีข้อกำหนดเพื่อการควบคุมความประพฤติและมีการลงโทษเมื่อฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ การลงโทษต่อนักเรียนโดยครูอาจารย์จัดเป็นส่วนหนึ่ง ในกระบวนการอบรมสั่งสอนขัดเกลาคิดใจที่มีใช้กันมาตั้งแต่ในอดีตและเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป ในสังคม ซึ่งครูอาจารย์นิยมนำมาใช้ในการดูแลควบคุมเด็กนักเรียนภายในสถาบันการศึกษาเพื่อ ทำให้เด็กนักเรียนที่กระทำความผิดเกิดความกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก รวมถึง เพื่อเป็นการปรามเด็กนักเรียนคนอื่นไม่ให้กระทำความผิดด้วย (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2559)

โดยนับแต่มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการ หรือกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2435 ถือเป็นยุคแห่งการศึกษาสมัยใหม่ ฝ่ายจัดการศึกษาหรือรัฐบาลมีความต้องการที่จะควบคุมเด็กและเยาวชน จนมาถึงยุคการจัดการศึกษาภาคบังคับในปี 2464 ได้มีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 และขยายตัวเต็มที่หลัง พ.ศ. 2475 เนื่องจากรัฐบาลสามารถขยายโรงเรียนประชาบาลไปครอบคลุมทุกตำบลในปี พ.ศ. 2479 ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 แต่แม้จะมีกฎหมายให้อำนาจโรงเรียนควบคุมเด็กแล้วก็ตามแต่ดูเหมือนว่าจะยังไม่เพียงพอ เพราะเด็กที่ไม่ได้เข้ารับการเรียนการสอนในโรงเรียนรวมทั้งเด็กที่มีความประพฤติออกนอกกลุ่ม นอกทาง จึงอาจต้องถูกส่งตัวไปยัง “สถานฝึกและอบรมเด็ก” ตามพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในห้วงเวลานั้นได้เพราะรัฐบาลต้องการที่จะจำแนกเด็กที่เป็นเด็กในมาตรฐานของรัฐที่มีสังกัดโรงเรียน กับเด็กเร่ร่อน อนาคตที่ไม่มีสังกัด เป็นหลักแหล่งหรือที่ไม่มีบิดามารดาดูแล จนกระทั่งรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 เพื่อวางหลักการเกี่ยวกับการควบคุมเด็กอนาคต การควบคุมนักเรียนในส่วนของประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวัยและสถานภาพ รวมถึงการแต่งเครื่องแบบและเครื่องหมายของโรงเรียนที่ตนสังกัดอยู่ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ได้มีการออกระเบียบกระทรวงธรรมการ เรื่อง การให้นักเรียนออกจากโรงเรียนเพราะเหตุประพฤติผิด พ.ศ. 2482 แต่ก็มิได้กำหนดในเรื่องของการลงโทษนักเรียนเอาไว้อย่างชัดเจน (วิชณี คำน้ำปาด, 2547, หน้า 46)

ต่อมาใน พ.ศ. 2515 จอมพลถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมเด็ก

และนักเรียน พ.ศ. 2481 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวกำหนดว่า นักเรียนนักศึกษาหากประพฤติตนหรือแต่งกายผิดระเบียบให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาสั่งลงโทษ ตามระเบียบและข้อบังคับแล้วแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกเป็นกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515) และ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) รวมทั้ง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 ได้ ระบุเรื่องการลงโทษนักเรียนไว้ว่า มีความมุ่งหมายเพื่อสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี หรือ เพื่อให้เข็ดหลาบ โดยให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาลงโทษด้วยการว่ากล่าวตักเตือน เข้มยอ ทำ ทัณฑ์บน สั่งพักการเรียน ให้ออก และให้คัดชื่อออก โดยนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับตามกฎหมาย ว่าด้วยประถมศึกษาให้พิจารณาลงโทษได้เพียง 3 วิธีแรก เท่านั้น

แต่ในระยะเวลาต่อมากระแสนิยมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิเด็กมีความเข้มข้นขึ้น ประกอบกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายเด็กให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของเด็ก จึงมีการแก้ไข ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543 กำหนดว่า การ ลงโทษมีความมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีความประพฤติดี หรือเพื่อให้เข็ดหลาบ โดยโทษที่ จะลงมีด้วยกัน 5 สถาน คือ ว่ากล่าวตักเตือน ทำกิจกรรม ทำทัณฑ์บน พักการเรียน และให้ออก ใน ปัจจุบันนับแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ได้ให้นิยาม “การลงโทษ” ว่าหมายรวมถึง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการ อบรมสั่งสอน ส่วนโทษที่จะลงแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิดนั้นประกอบด้วย การว่า กล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และ พักการเรียน ที่สำคัญคือห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือ ลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และ ความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบการลงโทษด้วย การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไป เพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และ กลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป แต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 กำหนดเพียงหลักการ กว้าง ๆ มิได้กำหนดวิธีการ เงื่อนไขหรือรูปแบบในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา รวมทั้งมิได้ กำหนดบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบดังกล่าว

ต่อมา ได้เกิดข้อเรียกร้องให้มีการลงโทษที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะการลงโทษด้วยการตี อีกครั้ง เนื่องจากในปัจจุบันเกิดปัญหานักเรียนไม่มีความเกรงกลัวครู อาจารย์* ซึ่งเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและกระทบต่อวัฒนธรรมไทยที่สอนให้ลูกเคารพพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้อาวุโส ลูกศิษย์เคารพต่อครูบาอาจารย์ การลงโทษเด็ก โดยเฉพาะการตีที่ไม่ใช่การทำร้ายรุนแรงแม้เป็นการลงโทษที่ได้ผลดี (ลินน์ เบนสัน และศินารถ กิ่ง, 2550, หน้า 15-16) แต่ใครจะเป็นคนตัดสินว่าการตีแบบไหนถึงนุ่มนวล เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการได้ยกเลิกการลงโทษด้วยวิธีการตีหรือเขียนด้วยหวายหรือไม้บรรทัดแล้ว แต่ในสภาพความเป็นจริงแม้ระเบียบ กฎหมายจะห้ามลงโทษนักเรียน นักศึกษาด้วยการตีหรือด้วยวิธีการที่รุนแรงแล้วก็ตามแต่ในความเป็นจริงครูอาจารย์ก็ยังมี การลงโทษด้วยการการุดำและตีด้วยไม้เรียวหรือฝ่ามือ หรือข่มขู่ด้วยไม้เรียวอยู่ (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552, หน้า 3) หากเมื่อมีการลงโทษรุนแรงถึงขั้นเลือดตกยางออก หรือ เป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จนมีการเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะหรือมีการร้องทุกข์กล่าวโทษ ครูที่ลงโทษเด็กนักเรียนด้วยวิธีการดังกล่าวอาจจะต้องถูกดำเนินการทางวินัยกรณี ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่สังกัด ทั้งยังอาจมีความผิดทางอาญาฐานทำร้ายร่างกาย หมิ่นประมาท หรือความผิดต่อเสรีภาพและยังอาจต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง ฐานกระทำละเมิดได้

การจะวินิจฉัยว่าการกระทำของครูอาจารย์จะเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้น เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน และนักศึกษา พ.ศ. 2548 มิได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเอาไว้เป็นการเฉพาะ และการลงโทษนักเรียน นักศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวตักเตือนสำหรับกับการกระทำผิดระเบียบวินัยเพียงเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่ในทางปฏิบัติครูอาจารย์มักใช้คำพูดที่มีลักษณะเป็นคำด่า ถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอาย หรือสบประมาท เช่น ด่าเด็กนักเรียนว่าโง่งเป็นควาย หรือ โง่งทั้งตระกูล รวมทั้งคำพูดดูหมิ่นเหยียดหยามอื่น ๆ เช่น “เรียนไปก็โง่ง” “พวกควายพวกนี้” (เด็กดี, 2555) หรือกรายกเท้าใส่หน้า (เนชั่นทีวี, 2560) ซึ่งการลงโทษลักษณะดังกล่าวล้วน

* หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ 04001/ว 1253 ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2557 เรื่อง เรื่องที่ประชาชนเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็น รวมทั้งการร้องเรียน

- รหัสเรื่อง ทก 02570057714 ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2557 เสนอความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ปัจจุบันไม่มีการลงโทษด้วยไม้เรียว จึงทำให้นักเรียนไม่มีความเกรงกลัวครู อาจารย์

- รหัสเรื่อง ทก 02570063235 ลงวันที่ 4 กันยายน 2557 เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) การใช้ไม้เรียวในการลงโทษเด็กนักเรียนควรใช้ในกรณีจำเป็นเท่านั้น เพื่อเป็นการอบรมนักเรียนให้เป็นเด็กดีและไม่ก้าวร้าว

- รหัสเรื่อง ทก 02570073728 ลงวันที่ 22 กันยายน 2557 เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้สถาบันการศึกษาทุกเขตพื้นที่ มีการนำเอา ระบบการลงโทษด้วยไม้เรียวเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากในปัจจุบันเห็นว่านักเรียนไม่เชื่อฟังครู อาจารย์ หากมีการลงโทษด้วยไม้เรียว นักเรียนนักศึกษาจะเกรงกลัวครู อาจารย์ และจะทำให้ระบบการศึกษาไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ครอบงำประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือเป็นความผิดหลุโทษฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ซึ่งความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้านั้นไม่อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความผิดได้

ส่วนการลงโทษโดยให้ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นั้น มีหลายลักษณะโดยการดำเนินการเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่การ ทำคุณประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น ทำความสะอาดโรงเรียน เป็นต้น หรือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเช่นเข้าค่ายอบรมหลักสูตรคุณธรรม ส่งจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อการบำบัดฟื้นฟู แต่ที่ปรากฏให้เห็นเป็นปกติได้แก่ การให้วิ่งรอบสนามฟุตบอลหรือสนามบาสเกตบอล สั่งให้ออกกำลังกายมากกว่าคนอื่น การสั่งให้ไปยืนหน้าห้องเรียน สั่งให้คลานด้วยข้อรอบห้องหรือคลานขึ้นตึกเรียน สั่งให้ปั้นจิ้งหรีด ยืนขาเดียวกางแขนและใช้ปากคาบไม้บรรทัด หรือการสั่งให้อยู่ภายในห้องเรียนโดยห้ามไม่ให้ออกไปเล่นหรือทำกิจกรรมภายนอก สั่งให้ไปซื้อเข็มขัด โบว์สำหรับนักเรียนหญิง ถุงเท้า ที่ฝ่ายปกครองหรือร้านค้าสวัสดิการ ให้เก็บขยะมูลฝอยภายในบริเวณโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือตามถนนหนทางหรือตามสาธารณะสถานต่าง ๆ ทำความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วม โรงครัว รวมถึงการให้เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น ครูอาจารย์จะต้องพิจารณาความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ อายุของนักเรียนนักศึกษา เพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนนักศึกษาได้ และหากนักเรียนนักศึกษา ไม่เต็มใจกระทำตามที่ครูอาจารย์สั่งหรือจำต้องกระทำเพราะเกรงกลัวต่ออำนาจของครูอาจารย์ หรือกระทำเพราะเกรงว่าถูกลงโทษที่รุนแรงขึ้น ส่วนครอบงำประกอบความผิดต่อเสรีภาพ หรือความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย

ส่วนการยึดสิ่งของที่ห้ามนำเข้าห้องเรียนหรือห้องสอบ เช่น หนังสือการ์ตูน โทรศัพท์มือถือ นาฬิกาดิจิตอล ขนมหรือของทานเล่น ระเบิดเครื่องแต่งกายที่ผิดระเบียบ หรือสิ่งของต้องห้ามหรือผิดกฎหมาย เช่น ไฟ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เล่นการพนัน โดยครูอาจารย์อาจเพียงยึดไว้และคืนให้นักเรียนนักศึกษาเมื่อเลิกเรียน แต่บางครั้งการที่ครูยึดอาหารไว้แล้วนำไปทิ้งเนื่องจากอาหารจะเน่าเสีย หรือบางครั้งครูอาจารย์นำไปกินเองหรือให้แม่บ้านกินหรือนำของเล่นกลับไปให้บุตรหลานตนเองเล่น โดยนักเรียนนักศึกษาไม่ยินยอม อาจเข้าข่ายเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ถักทรัพย์สิน ยักยอกทรัพย์สินหรือทำให้เสียทรัพย์สินได้

สำหรับการลงโทษที่เป็นประเด็นปัญหา คือ การลงโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย หรือการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) ไม่ว่าจะเป็นการเขียนตี บิดหู ตีหรือตบเบา ๆ หรือแม้กระทั่งการตัดผม และตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กยังรวมถึงการลงโทษทางจิตใจด้วย โดยการลงโทษเหล่านั้นล้วนครอบงำประกอบความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจทั้งสิ้น แต่การจะพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดทางอาญา

หรือไม่เพียงใดจะต้องพิจารณาจาก “โครงสร้างความคิดทางอาญา” ซึ่งประกอบไปด้วย การกระทำที่ครอบงำประกอบความคิดที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นความคิดรวมทั้ง การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ (เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78) โดยจะต้องพิจารณาโครงสร้างในแต่ละส่วนเรียงไปตามลำดับ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นความคิดหรือยกเว้นโทษก็หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดทางอาญา แต่ก็อาจจะมีเหตุในการลดโทษ เช่น กระทำผิดเพราะบันดาลโทสะ เป็นต้น

แต่ถึงแม้ว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์จะเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาและการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยใช้อำนาจจะก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคมก็ตาม แต่รัฐก็มีความจำเป็นต้องเลือกเอาความมั่นคงของรัฐด้านการศึกษา กับสวัสดิภาพของเด็กที่ประพฤติตัวไม่เรียบร้อย ผิดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษาร่วมพิจารณากำหนดแนวนโยบายด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าผลดีของการใช้อำนาจนิยมและการใช้ความรุนแรงกับเด็ก บางกลุ่มนั้นยังมีผลดีต่อสังคมมากกว่าการปล่อยปะละเลยโดยอ้างเหตุผลจากสิทธิเด็กเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กระทำผิดหรือประพฤติผิดระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือของกระทรวงศึกษาธิการด้วยวิธีที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือด้วยวิธีอื่นใดนอกเหนือจากที่ระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดไว้ หากมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรมสั่งสอน เจตนาเพื่อแก่นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความคิดและกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีเพื่อเป็นต้นทุนในการอยู่ร่วมกันในสังคมและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรงหรือเป็นการกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธความพยาบาทแล้วครูอาจารย์จะสามารถกระทำได้หรือไม่ เพียงไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กระทำผิดระเบียบของสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษา กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่ผิดระเบียบของสถานศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของครูอาจารย์ กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา
4. เพื่อได้ข้อสรุปและเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของครูอาจารย์กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา

สมมติฐานการศึกษา

ในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 รวมทั้ง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองเด็กนักเรียนนักศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการจัดระเบียบเรียบร้อยภายในสังคม ซึ่งการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติดีระเบียบหรือข้อบังคับของครูอาจารย์ล้วนครบองค์ประกอบความผิดทางอาญา แต่เป็นการลงโทษเพื่อการอบรมสั่งสอนและเกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี ซึ่งครูอาจารย์กระทำได้ดีก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือหากนักเรียนนักศึกษามีอายุเกินกว่า 18 ปี หรือที่บรรลุนิติภาวะก่อนนั้น ตามกฎหมายและเป็นผู้ซึ่งไม่ได้พึ่งพิงบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการศึกษาเล่าเรียนย่อมสามารถให้ความยินยอมด้วยตนเอง หากเป็นการลงโทษโดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน ชัดเจนจิตใจให้นักเรียนนักศึกษารู้สำนึกในความผิดและกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป แม้เป็นการฝ่าฝืนต่อระเบียบหรือกฎหมายดังกล่าวการกระทำนั้นก็เป็นที่เป็นการละเมิดระเบียบเท่านั้น จึงไม่ควรนำมาตราการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้ตามทฤษฎีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมายเยอรมัน รวมทั้ง กำหนดเป็นเหตุยกเว้นการลงโทษนักเรียนนักศึกษาตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนเอาไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อให้เกิดความชัดเจนอันจะเป็นการคุ้มครองผู้เสียหาย ลดปัญหาคดีลี้ลับ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาเพื่อแก้ไขฟื้นฟูต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

เป็นการศึกษาปัญหาทางกฎหมายและปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการลงโทษนักเรียนนักศึกษา โดยขอบเขตของการศึกษาจะศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์ที่เกิดจากการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่มีการถือปฏิบัติกันอยู่ในแต่ละวิธีการ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เองก็มิได้กำหนดวิธีการเอาไว้อย่างชัดเจน การศึกษานี้จึงมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ความรับผิดชอบทางอาญาในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอน โดยศึกษาถึงช่องว่างของกฎหมาย เหตุยกเว้นความผิดหรือเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย ศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบทางอาญาตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญาทั้งของไทยและของต่างประเทศที่สำคัญ เพื่อนำมาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยให้มีความชัดเจนเหมาะสมมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายและผู้กระทำผิดให้ได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสมเป็นธรรม

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ ทั้งในห้องสมุดและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ โดยการค้นคว้าหาทฤษฎี แนวความคิด และหลักการของกฎหมาย ค้นคว้าการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการลงโทษนักเรียนนักศึกษา วิชาการของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาและเหตุในการยกเว้นความผิดทางอาญา หรือยกเว้น โทษ โดยทำการวิเคราะห์หาเหตุผลสนับสนุนข้อเสนอแนะในการวิจัยโดยไม่มีการศึกษาวิจัยภาคสนาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กระทำผิดระเบียบของสถานศึกษา
2. เพื่อทราบกฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่ผิดระเบียบของสถานศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อทราบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์ กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา
4. เพื่อทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญาของครูอาจารย์ กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็ก หมายถึง เด็กหรือเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาและศึกษาอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

นักเรียน หมายถึง เด็กหรือผู้ซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภท สามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

ส่วน นักศึกษา หมายถึง เด็กหรือผู้ซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

ครูอาจารย์ หมายถึง ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายและอยู่ในสถานะครูอาจารย์ที่เป็นข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเอกชน หรือครูพิเศษสอน (ครูอัตราจ้าง) ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐ หรือครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน

หรือผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอนหรือรับผิดชอบนักเรียนนักศึกษาชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่ง แต่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่สอน โดยอาจจะเป็นการสอนแทนเป็นครั้งคราว ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือครูอาจารย์ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมาย ให้เป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่กระทำผิดระเบียบ ของสถานศึกษา

นับแต่เกิดอาณาจักรขึ้นในพื้นที่ที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันและมีหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ให้ได้ศึกษาค้นคว้าในยุคแรกตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น สุพัตรา ชุมเกตุ (2537) กล่าวว่าปรากฏหลักฐานว่าการศึกษาในสมัยต่าง ๆ ชาวบ้านจะส่งลูกชายหรือหลานชายไปศึกษาเล่าเรียนตามวัดที่ตนเลื่อมใสศรัทธาโดยมีห้องเรียนคือกุฏิของพระสงฆ์รูปดังกล่าว การศึกษาสมัยก่อนจึงมีวัดเป็นศูนย์กลางและมีพระสงฆ์เป็นครู (จิตรกร ตั้งเกษมสุข, 2525, หน้า 15-16) ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีสถานะเป็นครูในยุคเริ่มมีการศึกษา ทำหน้าที่สอนหนังสือ ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ พร้อมทั้งสอนคุณธรรม จริยธรรม และสอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย ส่วนลูกสาวหรือหลานสาวก็จะศึกษาเล่าเรียนการทำงานต่าง ๆ สำหรับออกเรือนอยู่ที่บ้าน ส่วนเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงก็จะศึกษาเล่าเรียนในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งการเรียนการสอนในยุคสมัยที่มีวัดเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียน โดยมีพระสงฆ์เป็นครูผู้สอนนั้นเป็นที่ยอมรับกันในสังคมว่าพระสงฆ์มีอำนาจลงโทษ ลูกศิษย์ลูกหาเพื่อให้มีระเบียบวินัยและตั้งใจศึกษาเล่าเรียนได้ ซึ่งเสถียร โกเศศ (2510, หน้า 51) กล่าวว่าศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน เคยกล่าวไว้ว่า “เมื่อเริ่มเรียนพระผู้เป็นอาจารย์จะเขียนพยัญชนะ ก ข ลงบนกระดานคำให้อ่านก่อน เด็กนักเรียนจะต้องเล่าท่องดัง ๆ จนจำได้ แล้วจึง หัดเขียนโดยใช้ก้านธูปชี้ไปตามตัวหนังสือ ต้นฉบับที่อาจารย์เขียนให้นี้ถ้าทำให้เลือนหายไป เป็นต้องถูกทำโทษ ลงที่อาจารย์ลบต้นแบบครึ่งหนึ่งหรือทั้งหมดเพื่อทดลองให้เขียนเองถ้าเขียน ไม่ถูกก็บังคับให้อาหว่าใจกระดานเสียสามครั้ง หรืออาจารย์เขียนตัวละที หรืออย่างดีให้งอมมือ เป็นลูกมะ هنگแล้วเขกกระดานคำเท่าจำนวนตัวหนังสือที่เขียนผิด” จึงเห็นได้ว่าตั้งแต่ยุคเริ่ม มีการศึกษาจนถึงปัจจุบัน สังคมต่างเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง คิงามและยอมรับว่าครูอาจารย์สามารถ ที่จะทำโทษเด็กหรือลูกศิษย์ได้เพื่อการว่ากล่าว อบรม สั่งสอน โดยที่ครูอาจารย์นั้นห้ามความผิด ทางอาญาใด ๆ จนถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ยึดถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมานานจนถึงปัจจุบัน โดยที่การส่งบุตรหลานไปโรงเรียนเพื่อศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ครูอาจารย์อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ซึ่งในการอบรมสั่งสอนนั้นหากเด็กกระทำผิด ครูอาจารย์ย่อมมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนและลงโทษได้ตามสมควร จนเป็นหลักเกณฑ์ที่สังคมยอมรับและถือปฏิบัติสืบต่อกันมาและหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ก็ได้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 117) โดยอำนาจการลงโทษนี้จัดติ

ดิงส์ทัทซ์ (ม.ป.ป. อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 117) ให้ความเห็นว่าอำนาจการลงโทษผู้อยู่ในปกครองนี้ย่อมมีอยู่จนกว่าเด็กจะบรรลุนิติภาวะและไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองเท่านั้น หากยังขยายไปถึงผู้อยู่ในสถานะเดียวกันด้วย (In logo parentis) เช่น การลงโทษเด็กที่นำมาเลี้ยงไว้เสมือนเป็นสมาชิก ในครอบครัวคนหนึ่ง แม้จะไม่มีภาระจดทะเบียนรับเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย ญาติของเด็ก ในการลงโทษผู้เยาว์ตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนได้ (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 118) รวมทั้ง น่าจะรวมถึงการที่บิดามารดาเอาบุตรมาฝากเลี้ยงและบอกว่าให้ลงโทษได้ตามสมควร หากบุตรทำผิด ฉะนั้น เมื่อมีการลงโทษตามสมควร ผู้ลงโทษก็ไม่ต้องมีความผิด (หยุด แสงอุทัย, 2516, หน้า 207-209) โดยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักการที่ครูอาจารย์ลงโทษนักเรียนเพื่ออบรมสั่งสอนเป็นสิ่งที่สังคมปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนานจนถึงได้ว่าเป็นจารีตประเพณีที่มีมานานนับแต่อดีต แต่ในปัจจุบันการควบคุมดูแลเด็กจะต้องคำนึงถึงกฎหมายระเบียบหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องภายใต้อนุสัญญาระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ จนอาจมีผลกระทบต่อหลักการที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะได้กล่าวในบทต่อ ๆ ไป โดยในบทนี้ผู้วิจัยจะขอเสนอแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ดูแลเด็ก นักเรียน นักศึกษาดังต่อไปนี้

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษาในปัจจุบัน

1. ความหมายของเด็ก นักเรียน นักศึกษา

“เด็ก” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส*

ส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ให้ความหมายของ “เด็ก” ว่าหมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์** และตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ให้นิยามของ “เด็ก” ว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินเจ็ดปีบริบูรณ์แต่ไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ ส่วนบุคคลที่มีอายุเกินสิบสี่ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์จะเรียกว่า “เยาวชน”

* พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

** พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้. “เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์

แต่ตามกฎหมายแพ่งไม่ได้ใช้คำว่าเด็กหรือเยาวชน แต่เรียกโดยรวมว่าผู้เยาว์และถือเกณฑ์บรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ หรือบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส*

ส่วนเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หมายความว่า มนุษย์ทุกคนที่มีอายุต่ำกว่า สิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้น โดยผลของกฎหมาย**

โดยสรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ให้นิยามความหมายของ “เด็ก” สอดคล้องกันว่า หมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยผลของกฎหมายซึ่งในที่นี้หมายถึงบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ส่วนผู้เยาว์ ตามสารานุกรมเสรี (ผู้เยาว์, 2560) ในหลายประเทศมัก ไม่นิยามคำว่า “ผู้เยาว์” ไว้อย่างเด็ดขาด แต่กำหนดอายุเพื่อประโยชน์ในการกำหนดความรับผิดชอบ ทางอาญา กำหนดอายุขั้นต่ำที่จะให้ความยินยอมในการมีเพศสัมพันธ์ หรือกำหนดอายุที่จะต้องผ่านการศึกษาระดับมัธยม หรืออายุของบุคคลในการทำนิติกรรมสัญญา แต่อาจมีความแตกต่างกันไป

ในหลายประเทศ รวมถึง ออสเตรเลีย อินเดีย ฟิลิปปินส์ บราซิล โครเอเชีย และโคลัมเบีย “ผู้เยาว์” หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ส่วนในสหรัฐอเมริกาซึ่งกำหนดอายุของผู้บรรลุนิติภาวะไว้แตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ ส่วนใหญ่ ผู้เยาว์ หมายถึงผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ในบางรัฐอาจหมายถึงผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาบางกรณี เช่น การพนัน ความสามารถในการครอบครองอาวุธปืน และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในทางอาญาคำว่าผู้เยาว์มักกำหนดไว้แตกต่างกันไป ผู้เยาว์อาจถูกดำเนินคดีและได้รับโทษในฐานะเป็นเยาวชน หรืออาจได้รับโทษเหมือนผู้ใหญ่ในความผิดร้ายแรงอย่างยิ่ง เช่น ในคดีฆาตกรรม เป็นต้น

ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน ไทย และเกาหลีใต้ ผู้เยาว์หมายถึงบุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เช่นเดียวกับกฎหมายนิวซีแลนด์ที่กำหนดอายุของผู้บรรลุนิติภาวะไว้ที่ 20 ปีเช่นกัน แต่ผู้เยาว์ในนิวซีแลนด์สามารถใช้สิทธิส่วนใหญ่ได้ก่อนหน้าที่จะบรรลุนิติภาวะ เช่น อำนาจในการทำสัญญา อำนาจในการทำนิติกรรมซึ่งสามารถทำได้ตั้งแต่อายุ 15 ปี เป็นต้น

ส่วนนักเรียนนักศึกษาตามกฎหมายการศึกษาของไทยไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรงแต่

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 19 บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

มาตรา 19 ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448

** Convention on the Rights of the Child

Article 1

For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

ได้ให้คำจำกัดความเอาไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ดังนี้ *

“นักเรียน” หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภท สามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

ส่วน “นักศึกษา” หมายถึง ผู้ซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

โดยสรุปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก กฎหมายส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้ให้นิยามความหมายของ “เด็ก” สอดคล้องกันว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่รวมถึงบุคคลที่บรรลุนิติภาวะโดยผลของกฎหมายซึ่งในที่นี้หมายถึงบรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

ส่วนนักเรียนหมายถึงเด็กที่กำลังศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานและนักศึกษาหมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า

2. ความหมายของครูอาจารย์

ในกระบวนการจัดการศึกษาผู้ที่มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเด็กนักเรียนนักศึกษา ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษานั้นก็คือครู โดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสอนวิชาความรู้ ถ่ายทอดวิชาการ ความประพฤติ วิธีประพฤติตน วิธีคิดและความดีงามในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างเด็กนักเรียนนักศึกษามาเป็นคนดี มีคุณค่าต่อสังคม และครูยังมีหน้าที่ดูแลความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบวินัยอีกหน้าที่หนึ่ง

“ครู” มีความหมายตามพจนานุกรม หมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์หรือผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 225) ส่วน “ครู” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มีความหมายเช่นเดียวกัน คือหมายความถึงบุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ** ซึ่ง “ครู” ใน

* พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“นักเรียน” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งประเภท สามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

“นักศึกษา” หมายความว่า เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าอยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

** พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

สถานศึกษาของรัฐจะเรียกว่า “ข้าราชการครู” แต่สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐที่สอน ในระดับปริญญาจะเรียกว่า “คณาจารย์” และเรียกบุคคลที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งให้รับราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณแผ่นดินจะเรียกโดยรวมว่า “ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”

“ครู” ในโรงเรียนเอกชนจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครู* สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนครูกระทำโดยผู้อำนวยการโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการบริหารกำหนด** โดยผู้เข้าปฏิบัติหน้าที่ครูต้องทำสัญญาจ้างกับโรงเรียนก่อนจึงจะสามารถแต่งตั้งได้ ตามข้อ 8 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครู เอกชน พ.ศ. 2542 ***

ส่วนคำว่า “อาจารย์” ก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการให้ คำจำกัดความเอาไว้แต่เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บังคับใช้ กลับไม่ได้มีการกำหนดตำแหน่ง “อาจารย์” เอาไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว แต่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 **** พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน ใน

* พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

มาตรา 42 วรรคสอง ...ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหรือบุคลากรทางการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้วแต่กรณี

** พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2542

มาตรา 39 ผู้อำนวยการมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

... (2) แต่งตั้งและถอดถอน ครู บุคลากรทางการศึกษาและเจ้าหน้าที่ของ โรงเรียนในระบบตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนด

*** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครู เอกชน พ.ศ. 2542

ข้อ 8 การขอแต่งตั้งหรือบรรจุครูต้องมีสัญญาต่อกันระหว่างผู้รับใบอนุญาตกับครู โดยจะกำหนดระยะเวลาการจ้างไม่ได้ เว้นแต่ครูที่เป็นชาวต่างประเทศ

**** พระราชบัญญัติอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546

มาตรา 45 คณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังต่อไปนี้

- (1) ศาสตราจารย์หรือศาสตราจารย์พิเศษ
- (2) รองศาสตราจารย์หรือรองศาสตราจารย์พิเศษ
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์หรือผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ
- (4) อาจารย์หรืออาจารย์พิเศษ

สถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 * พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ** หรือกฎหมาย
จัดตั้งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง หรือตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้
“อาจารย์”*** เป็นตำแหน่งทางวิชาการซึ่งสอนในระดับปริญญาและสามารถเลื่อนไปสู่ตำแหน่ง ทาง
วิชาการที่สูงขึ้น คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ โดย “อาจารย์” เป็นคำ
ที่ใช้นำหน้าชื่อบุคคลเพื่อแสดงความยกย่องว่ามีความรู้ทางใดทางหนึ่ง หรือใช้เป็นคำเรียกพระภิกษุ
อาวุโสที่เทศน์และสั่งสอนประชาชนทั่วไป รวมทั้งพระภิกษุที่สอนความรู้ทั่วไปและ การปฏิบัติ
ธรรมให้แก่พระภิกษุสามเณรด้วย แต่เดิมคำว่า “อาจารย์” ใช้เป็นคำเรียกผู้บรรยายวิชาความรู้ต่าง ๆ
ในมหาวิทยาลัย ต่อมาเรียกผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาซึ่งทำหน้าที่สอนในโรงเรียน รวมทั้ง คำ
ว่า “อาจารย์” ยังเป็นคำยกย่องผู้ให้ความรู้หรือผู้สอนวิชาชีพต่าง ๆ เช่น อาจารย์สอนตัดเสื้อ อาจารย์
สอนตัดผม เป็นต้น

เนื่องจากครูอาจารย์เป็นอาชีพควบคุมโดยจะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการ
ศึกษาตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบมาตรา 43 แห่ง

---

* พระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 18 ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา มีดังนี้

(ก) ตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งทำหน้าที่สอนและวิจัย หรือทำหน้าที่วิจัยโดยเฉพาะ ได้แก่ตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) ศาสตราจารย์
- (2) รองศาสตราจารย์
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- (4) อาจารย์หรือตำแหน่งอื่นตามที่ ก.พ.อ. กำหนด

** พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

มาตรา 51 คณาจารย์พิเศษมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังนี้

- (1) ศาสตราจารย์พิเศษ
- (2) รองศาสตราจารย์พิเศษ
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ
- (4) อาจารย์พิเศษ

*** พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551

มาตรา 38 คณาจารย์ประจำซึ่งสอนชั้นปริญญาในสถาบันมีตำแหน่งทางวิชาการ ดังต่อไปนี้

- (1) ศาสตราจารย์
- (2) รองศาสตราจารย์
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- (4) อาจารย์

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546* ที่กำหนดให้ครูทั้งของรัฐและเอกชน ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ยกเว้นผู้มีได้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียน ผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา ดังนั้น ครูอาจารย์จึงเป็นอาชีพควบคุมที่มีมาตรฐานแน่นอน มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยเฉพาะเรื่องเด็กและเป็นความคาดหวังของสังคม Winfield, Jolowicz and Rogers (1994 อ้างถึงใน เฉลิมศักดิ์ สุริสีห์เสถียร, 2546, หน้า 97) เป็นอาชีพที่คนในสังคมให้ความเคารพยกย่องรองจากพ่อแม่ แต่บ่อยครั้งที่ครูอาจารย์ประพฤติตัวไม่เหมาะสมจนทำให้ความเคารพนับถือที่มีต่อครูอาจารย์เริ่มลดน้อยถอยลง (เฉลิมศักดิ์ สุริสีห์เสถียร, 2546, หน้า 4)

ประเภทของการจัดการศึกษา

“การศึกษา” ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต** ซึ่งใน

* พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนด มาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดการจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาตามมาตรา 18 (3) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษาความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546

มาตรา 43 ให้วิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ การกำหนดวิชาชีพควบคุมอื่นให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบวิชาชีพควบคุม โดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้

** พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาของรัฐจะมี “สถานศึกษา” * เป็นหน่วยงานสำหรับดำเนินการ ส่วนสถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาจะเรียกว่า “โรงเรียน” ** ส่วนประเภทของการจัดการศึกษาตามกฎหมายการศึกษาได้แบ่งประเภทและระดับในการจัดการศึกษาเอาไว้ ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2560 กำหนดอายุของผู้เรียนที่รัฐต้องจัดการศึกษาให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย จำนวน 12 ปี คือ ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนั้น การศึกษาขั้นพื้นฐานจึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ คือ ***

1.1 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยปกติเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุสามปีถึงหกปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมในสังคม

1.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

* พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัยสถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

** พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“โรงเรียน” หมายความว่า โรงเรียนเอกชน อันได้แก่สถานศึกษา หรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรี แก่นักเรียนทุกศัตรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป

*** กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ข้อ 1 การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แบ่งออกเป็นสามระดับ ดังนี้

(1) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยปกติเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุสามปีถึงหกปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และการอยู่ร่วมในสังคม

(2) การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

(3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ ดังนี้

(ก) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

(ข) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

1.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ ดังนี้

1.3.1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควรแก่วัย โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

1.3.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพ รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

2. การศึกษาระดับอาชีวศึกษา

แบ่งการศึกษาออกเป็นสามระดับ * ดังนี้

1. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

โดยในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จะรับนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อ ปกติผู้เรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพจะมีอายุประมาณ 16-18 ปี

การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จะรับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เข้าศึกษาต่อ ซึ่งโดยปกติจะมีอายุประมาณ 18 ปี ซึ่งการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจะใช้ระยะเวลาเรียน 2 ปี ดังนั้น นักศึกษาในระดับ ปวส. จึงมีอายุตั้งแต่ 18-20 ปี

ส่วนการศึกษาในระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการกำหนด ผู้เข้าศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับ ปวส. ** เข้าทำการศึกษาแบบต่อเนื่องโดยใช้เวลาเรียน 2 ปี โดยปกตินักศึกษาจึงมีอายุประมาณ 21-22 ปี

* พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551

มาตรา 9 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามมาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 ให้จัดตามหลักสูตรที่คณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนด ดังต่อไปนี้

- (1) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
- (2) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
- (3) ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการศึกษาระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการของสถาบันการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2556

ข้อ 6 ผู้เข้าศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หรือเทียบเท่า ที่ตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาที่เรียนหรือเป็นคุณวุฒิการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

3. การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

การจัดการศึกษานอกระบบเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไป โดยยืดหยุ่น* และหลายหลายตามสภาพการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้ที่ศึกษาในระบบการศึกษาดังกล่าวนี้นี้จะเรียกโดยรวมว่า “ผู้เรียน” เนื่องจากไม่ใช่การศึกษาในระบบปกติผู้เรียนจึงมีอายุหลากหลายช่วงวัยตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

4. การศึกษาระดับอุดมศึกษา

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย** โดยปกติใช้เวลาเรียน 4 ปี เป็นการศึกษาที่เตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ โดยนิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะเข้าสู่การประกอบอาชีพต่อไป

เพื่อให้บรรลุผลในการจัดการศึกษา สมพิศ ไห้งาม (2550, หน้า 2-10) เห็นว่า มีความจำเป็นต้องมีการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา นั้น หมายถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและเพื่อช่วยในการพัฒนานักเรียนนักศึกษาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมหรือสติปัญญา ซึ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตและเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่นักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างอยู่ในห้องเรียนจนกระทั่ง

* พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรา 15 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

- (1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
- (2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
- (3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตามรวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

** มาตรา 16 การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

กลับออกจากโรงเรียน การบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษาสามารถกำหนดขอบข่ายที่สำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้

1. การทำทะเบียนประวัติ
2. การปกครองนักเรียนนักศึกษาและวินัยในโรงเรียน
3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมบริการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อนามัยหรือสถานพยาบาล

รวมทั้งบริการรถรับส่ง เป็นต้น

4. การจัดกิจกรรมนักเรียนนักศึกษา เช่น สภานักเรียนนักศึกษา กิจกรรมสหธนาคารต่าง ๆ ทำศนศึกษาและกีฬาภายใน เป็นต้น

ดังนั้น ปกครองนักเรียนนักศึกษาเพื่อให้มีวินัย มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา

สิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาระหว่างประเทศและตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เด็กทุกคนเมื่อเกิดมาล้วนต้องการความรัก ความเอาใจใส่จากทุกคนรอบข้าง ไม่ว่าจะ เป็นพ่อแม่และผู้คนทั่วไป รวมทั้งจะต้องไม่ละเมิดทั้งทางร่างกาย จิตใจ ไม่ถูกละเมิดหรือข่มขู่ใน ทุก ๆ ด้าน และที่สำคัญพ่อแม่ผู้ใหญ่ในสังคมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็กเพื่อให้เด็กทุกคน เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ในสังคมต่อไป นอกเหนือจากการปฏิบัติต่อเด็กตามหลักทั่วไปแล้วเด็กยัง ได้รับการรับรองคุ้มครองตามกฎหมายภายในของไทยและตามกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนี้

1. สิทธิและการคุ้มครองเด็กตาม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

สิทธิเด็กได้รับการรับรองในรูปแบบต่าง ๆ โดยองค์การสหประชาชาติ ต่อมาได้ นำหลักการต่าง ๆ มารวบรวมไว้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในรูปของอนุสัญญา คือ อนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 และมีผลบังคับ ใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2533 ซึ่งตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีหลักการที่สำคัญ คือ เด็กทุกคนมี สิทธิต่าง ๆ คิดตัวมาตั้งแต่กำเนิดและประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามแนวทางที่ กำหนดในอนุสัญญา เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมการใช้สิทธิของเด็กอย่างเต็มที่ โดย กำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองเด็ก ซึ่งในปัจจุบันมีภาคีสมาชิกถึง 195 ประเทศ คงเหลือเพียง 2 ประเทศเท่านั้นที่ยังไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกคือประเทศโซมาเลียและสหรัฐอเมริกา ใน ส่วนของประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญานี้เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้

บังคับกับประเทศไทยในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 (องค์การยูนิเซฟทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กทุกคนในประเทศไทย, 2559)

โดยเด็ก (Child) ตามอนุสัญญาจะมีความหมายถึงบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี* เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กนั้น

ส่วนความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) หมายถึงความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรงทางจิตใจ การปฏิบัติที่ไม่ดี หรือการละเมิด รวมทั้งการทอดทิ้งเด็กอันส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก การอยู่รอด การพัฒนาและศักดิ์ศรีของเด็ก โดยมีลักษณะ ดังนี้

1. ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical violence) หมายถึงการกระทำความรุนแรงต่อร่างกายของเด็กโดยตรง จนอาจส่งผลถึงชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ ซึ่งความรุนแรงทางร่างกายยังหมายความถึงการลงโทษทางร่างกายทุกรูปแบบ ตลอดจนการทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่ทารุณ ไร้มนุษยธรรม และการให้กินยาพิษ รวมทั้ง การรังแกทางร่างกายต่อเด็กทุกรูปแบบ

ส่วนการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) เป็นการลงโทษโดยใช้กำลังทางกายภาพเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกายไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดหรือความไม่สบายนั้นจะมากน้อยเพียงใด เช่น การทุบตี การเขียนดีโดยใช้ไม้ สีส่ เข็มขัดหรือวัสดุอื่นใด การเตะ การทุ้ม การช่วน การหยิก การกัด การกระชากผม การตบกกหู การใช้น้ำร้อนลวก การเขย่า การเผา การทำให้จมน้ำ ทำให้ขาดอากาศหายใจ บังคับให้กลืนสิ่งของ

2. การกระทำทางเพศและการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (Sex abuse and exploitation) มีความหมาย ดังนี้

2.1 การล่อลวงหรือการบีบบังคับให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทางเพศที่ผิดกฎหมายหรืออาจเป็นอันตรายต่อจิตใจ

2.2 การแสวงหาประโยชน์ทางการค้าจากการกระทำทางเพศต่อเด็ก

2.3 การใช้แรงงานเด็กผลิตสื่อลามกจากการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็ก

2.4 การค้าประเวณีเด็ก การขายเด็กเพื่อประโยชน์ทางเพศ การบังคับเด็กแต่งงาน

3. ความรุนแรงทางจิตใจ (Mental violence) หมายความถึงการกระทำทารุณทางจิตใจทางวาจาและการละเลย เช่น การแสดงออกทุกรูปแบบที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก การพูดซ้ำ ๆ ให้เด็กรู้สึกว่าคุณไร้ค่า พูดในเชิงข่มขู่ คุกคาม การดูหมิ่นเหยียดหยามและการแสดงอาการรังเกียจ การ

* Convention on the Rights of the Child

Article 1

For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

ตั้งฉายาให้อับอายหรือทำร้ายความรู้สึกของเด็ก การดูถูกว่าเด็กต่ำ การทอดทิ้งให้เด็กอยู่ตามลำพัง หรือการกักขังเด็กในสภาพที่น่าเวทนา การเลือกที่รักมักที่ชัง การให้ผู้ใหญ่หรือเด็กอื่นรังแกเด็ก รวมทั้ง การไม่ตอบสนองต่ออารมณ์ความรู้สึก ตลอดจนการละเลยไม่เอาใจใส่ต่อปัญหาสุขภาพ และการศึกษาของเด็ก ปล่อยให้เด็กต้องเผชิญกับความรุนแรงภายในครอบครัว หรือการรังแกเด็ก ผ่านสื่อสารสนเทศทุกรูปแบบ (มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก, 2558, หน้า 7-11)

สำหรับสิทธิเด็กถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน แต่ด้วยความที่เด็กเป็นกลุ่มที่ต้องการการปกป้องคุ้มครองมากกว่าคนทั่วไป เนื่องจากความสามารถของสภาวะทางร่างกายและสติปัญญาไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการ มีการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีคุณค่าต่อสังคม ส่วนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการสำคัญสองประการ ดังนี้

1. สิทธิของเด็กเป็นสิทธิที่มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ซึ่งอนุสัญญาใช้คำว่า “สิทธิติดตัว” (Inherent rights)* ดังนั้น เด็กจึงเป็นผู้มีสิทธิที่ไม่มีผู้ใดสามารถไปตัดทอนหรือจำกัดการใช้สิทธิอันชอบธรรมของเด็กหรือละเมิดสิทธิของเด็กไปได้

2. ในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก จะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและที่สำคัญที่สุดคือต้องยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก** (The best interest of the child) เป็นข้อพิจารณาในการดำเนินการ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดว่ารัฐภาคีสมาชิกต้องเคารพและคุ้มครองสิทธิเด็กทุกคนที่อยู่ภายในเขตอำนาจของตนไม่ว่าจะเป็นคนสัญชาติของประเทศนั้นหรือไม่ ที่อยู่ภายในเขตอำนาจของตนโดยไม่เลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ และไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ภาษา หรืออุดมการณ์ทางการเมือง ต้นกำเนิดทางชาติพันธุ์ หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะ

---

* **Convention on the Rights of the Child**

Preamble

The States Parties to the present Convention, Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

** **Article 3**

1. In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.

อื่น ๆ ของเด็ก หรือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองตามกฎหมาย* การไม่เลือกปฏิบัตินั้นไม่ได้หมายความว่ารัฐจะต้องปฏิบัติต่อเด็กทุกคนเหมือนกันหมด หากเด็กกลุ่มใด ไม่สามารถใช้สิทธิเช่นเดียวกับเด็กอื่น เพราะสภาวะทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม เช่น ในกรณีของเด็กพิการทางร่างกายหรือทางสมอง เด็กเรื้อรัง ยากจน เป็นต้น รัฐอาจจัดบริการให้เด็กเหล่านี้เป็นกรณีพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กกลุ่มนี้สามารถใช้สิทธิเท่าเทียมกับเด็กคนอื่น ๆ

อนุสัญญาฉบับนี้ระบุรายละเอียดของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ไว้ว่าทุกประเทศต้องรับประกันเด็กในประเทศของตน ได้แก่

1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอดโดยต้องได้รับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน มีสันติภาพและความปลอดภัย
2. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือการมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม
3. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง เพื่อให้รอดพ้นจากการทำร้าย ลงโทษด้วยวิธีรุนแรง ทารุณโหดร้าย การถูกล่วงละเมิด การถูกทอดทิ้ง และการแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบ โดยมุ่งคุ้มครอง มิให้เด็กถูกละเมิดทางร่างกาย ชีวิต และเสรีภาพ ไม่ว่าจะทำร้าย ข่มขู่ ล่วงเกินทางเพศหรือแสวงหากำไรทางเพศจากเด็ก**
4. สิทธิที่ในการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น แสดงออก การมีผู้รับฟัง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง

---

* **Article 2**

1. States Parties shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention to each child within their jurisdiction without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status.
2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.

** **Article 19**

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.
2. Such protective measures should, as appropriate, include effective procedures for the establishment of social programmes to provide necessary support for the child and for those who have the care of the child, as well as for other forms of prevention and for identification, reporting, referral, investigation, treatment and follow-up of instances of child maltreatment described heretofore, and, as appropriate, for judicial involvement.

โดยในทุก ๆ 5 ปี แต่ละประเทศจะต้องจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อ คณะกรรมการสิทธิเด็ก ซึ่งประจำอยู่ที่กรุงเจนีวา และมีหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการ ดำเนินงานของแต่ละประเทศในการรับประกันสิทธิต่าง ๆ ของเด็กที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

จากรายงานฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 3 และ 4) ของประเทศไทยที่จัดส่งให้คณะกรรมการสิทธิ เด็ก เมื่อ พ.ศ. 2555 คณะกรรมการได้ตั้งข้อสังเกตว่า การดำเนินงานของประเทศไทยมี ความก้าวหน้าหลายประการในส่วนของกรร่างกฎหมายและจัดโครงสร้างของรัฐเพื่อให้ความ ค้ำครองแก่เด็กและปกป้องสิทธิของพวกเขา อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสิทธิเด็กยังคงเน้นถึง ความห่วงใยในหลายด้าน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2559) ได้แก่

1. การปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กผู้ลี้ภัย
2. การบังคับใช้กฎหมาย
3. การกำกับดูแล และการเก็บข้อมูล
4. งบประมาณของประเทศไทยในการทำงานด้านเด็ก
5. การพัฒนากลไกคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกทำร้ายและถูก แสวงประโยชน์ทางเพศ ทั้งที่เกิดในครอบครัวและนอกครอบครัว
6. การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานแก่เด็กที่ขาดโอกาสที่สุด ได้แก่ เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เด็กผู้ลี้ ภัย เด็กเร่ร่อน เด็กอพยพ เด็กยากจน เด็กที่กระทำผิด และเด็กที่ถูกค้ามนุษย์ เด็กพิการ เด็กที่ได้รับ ผลกระทบจากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้
7. อายุขั้นต่ำของเด็กที่ต้องรับโทษทางกฎหมาย ในประเทศไทยปัจจุบันอายุขั้นต่ำที่ต้อง รับโทษจะอยู่ที่ 10 ขวบ ซึ่งเป็นอายุที่ต่ำเกินไป
8. ความเหลื่อมล้ำในสังคม

โดยสรุป อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the rights of the child) เป็นที่มาของ บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองเด็ก ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการสงเคราะห์ คุ้มครองและฟื้นฟูเด็กที่ประสบ ปัญหาและที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อการส่งเสริมความประพฤดีเด็กเพื่อประโยชน์สูงสุดของ เด็กเป็นสำคัญ

2. สิทธิตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับล่าสุด มีการ รับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนในหลายมาตรา ดังนี้

2.1 ด้านเสรีภาพ * ได้มีการรับรองในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชนคนไทยเอาไว้ โดยหากเป็นเรื่องที่ไม่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้หรือกฎหมายอื่น และการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องไม่เลือกปฏิบัติและไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ทั้งยังต้องไม่เป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพเกินควร และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ รวมทั้งกฎหมายดังกล่าวต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นเอาไว้ด้วย

บุคคลทุกคนตามรัฐธรรมนูญยังได้คุ้มครองไปถึงชุมชนด้วย โดยมีสิทธิและเสรีภาพที่จะกระทำการนั้น ๆ ได้เสมอ หากไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและจะต้องไม่ไปละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น และบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพมีสิทธิยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ในชั้นศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือได้รับความเสียหายจากการทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น มีสิทธิได้รับการเยียวยาหรือได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

2.2 ด้านความเสมอภาค ** บุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ยกเว้นเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัยหรือจริยธรรม ซึ่งการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคล โดยอาศัยความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ เพศ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาหรือความคิดเห็นทางการเมืองจะกระทำมิได้

การจับกุมและคุมขังบุคคล หรือการกระทำที่กระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิต ร่างกายจะกระทำได้เฉพาะตามคำสั่งหรือหมายของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติ ส่วนการทรมาน ทารุณกรรมหรือการลงโทษด้วยวิธีการ โหดร้ายหรือ ไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้เลย

2.3 สิทธิเสรีภาพด้านการศึกษา *** โดยรัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเด็กเล็กต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมกับวัยก่อนที่จะเข้ารับการศึกษา

รัฐต้องจัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความถนัดหรือความต้องการตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาทุกระดับต้องมุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ ตามความ

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 – 26

** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27

*** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54

ถนัดและต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ โดยรัฐจะเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาแก่ผู้ที่มีความขาดแคลน

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา

1. การควบคุมดูแลโดยพ่อแม่ผู้ปกครอง

เด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องการควบคุมอารมณ์โดยมักทำตามใจตนเองหรือทำตามเพื่อน จึงแสดงออกในทางไม่ดีหลายประการไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกในลักษณะก้าวร้าว เช่น ขกพวกตีกัน การรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์ในทางสาธารณะในยามวิกาล ขาดระเบียบวินัยไม่มีความเคารพผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส รวมทั้งปัญหายาเสพติด การพนัน และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (โรงเรียนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560) ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนพยายามแก้ไข แม้สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงจะมาจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวแตกแยก หรือพ่อแม่ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ดูแลเพราะสภาพเศรษฐกิจส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าจะคอยสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชน พอเกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความประพฤติหรือในเรื่องการเรียนก็มักจะกล่าวโทษโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยจากสถิติการทำความผิดเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในเด็กช่วงอายุระหว่าง 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ในปี 2557 พบว่ากระทำความผิด จำนวน 4,456 คน เด็กช่วงอายุระหว่าง 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี พบว่ากระทำความผิด จำนวน 32,011 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558, หน้า 49-50) แทนที่เด็กและเยาวชนเหล่านี้จะอยู่กับครอบครัวและได้เรียนหนังสือในระบบปกติกลับต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ส่วนเด็กและเยาวชนหญิงเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยมีอายุน้อยกว่า 15 ปี และน้อยกว่า 20 ปี เพิ่มมากขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558, หน้า, 54-56)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่าสถาบันที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน รองลงมาจากครอบครัวคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งหากนับระยะเวลาที่เด็กอยู่ในความดูแลของโรงเรียนหรือสถานศึกษาอาจจะมากกว่าช่วงเวลาที่อยู่ในความดูแลของพ่อแม่หรือผู้ปกครองเสียด้วยซ้ำ แต่ด้วยความที่ครูอาจารย์คนหนึ่งจะต้องรับผิดชอบดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อเข้ามาที่อยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาจะเรียกว่านักเรียนหรือนักศึกษาแล้วแต่กรณี โดยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะมีอัตราส่วนอยู่ที่ครู 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา 30-40 คน โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทและลักษณะของโรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งในสังกัดรัฐบาลหรือเอกชนตาม

หลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนด* โดยนักเรียนนักศึกษาในโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง 1 โรงเรียนในเมืองหรือโรงเรียนในกรุงเทพมหานครอาจจะมีอัตราส่วนสูงมากอาจจะมีอัตราส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียนนักศึกษา 40-50 คน (ภาวิไล นาควงษ์, 2545, หน้า 22-23) เมื่อเทียบกับอัตราส่วนที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องรับผิดชอบดูแลเด็กและเยาวชนในอัตราส่วนพ่อแม่หรือผู้ปกครอง 1 คน ต่อบุตรหลาน 1-3 คน โดยประมาณ จะเห็นได้ว่ามีสัดส่วนที่แตกต่างกันอย่างยิ่ง และประเด็นสำคัญเมื่อเด็กและเยาวชนไม่เคารพเชื่อฟัง คือ เกร หรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมพ่อแม่หรือผู้ปกครองมีอำนาจทำโทษบุตรเพื่อการว่ากล่าวสั่งสอน ดัดเตือน ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567** โดยอำนาจของพ่อแม่หรือผู้ปกครองนี้แม่บุตรจะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตามก็อาจยังต้องอยู่ในความดูแลอุปการะเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองอยู่เช่นเดิม จึงถือว่าประเพณีแห่งท้องถิ่นให้อำนาจบิดามารดาทำโทษบุตรได้แม้จะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม (เย็นหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130) ซึ่งอำนาจลงโทษของผู้ปกครองนี้

จิตติ ดิงศภัทย์ (2521, หน้า 660-662) เห็นว่าอำนาจการลงโทษของผู้ปกครองนี้ไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้ปกครองและผู้อยู่ในปกครองตามกฎหมายเท่านั้น แต่รวมถึงผู้อยู่ในสถานะเช่นเดียวกันด้วย เช่น ผู้ที่นำเด็กมาเลี้ยงเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว แม้จะมีได้จดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย ญาติของเด็ก เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จึงมีอำนาจลงโทษผู้เยาว์ตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอนได้

อำนาจในการปกครองบุตรหลานของพ่อแม่หรือผู้ปกครองนี้ทำให้มีอำนาจลงโทษบุตรได้ตามสมควรเพื่อการ ว่ากล่าวสั่งสอน ส่วนวิธีการลงโทษก็เป็นดุลพินิจของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่จะเลือกตามความเหมาะสม แม้จะเป็นการลงโทษทางกาย เช่น ตีด้วยแส้ ไม้แขวนเสื้อ หรือก้ามมะยม ตามแต่จะหยาบคายได้ เป็นต้น การลงโทษทางกายดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้บุตรได้รับบาดเจ็บ

* 1. หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.6/55 ลงวันที่ 22 มกราคม 2557 เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานอัตราค่าจ้างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2. ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนว่าด้วยการกำหนดจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเอกชนในระบบ พ.ศ. 2551

3. หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.4/ว 19 ลงวันที่ 14 มิถุนายน 2555 เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการเกลี้ยอัตราค่าจ้างข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ 04009/ว2078 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม 2557

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1567 ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ

- (1) กำหนดที่อยู่ของบุตร
- (2) ทำโทษบุตรตามสมควร เพื่อว่ากล่าวสั่งสอน
- (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป
- (4) เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ได้ ซึ่งเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาตามลักษณะของบาดแผล โดยหากเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจก็มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย* โดยถือเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดินและไม่อาจยอมความกันได้ แต่หากไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายก็เป็นความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ** ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้หรือความผิดลหุโทษ ฉะนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีความยากลำบากมากในการเลี้ยงดูบุตรเพราะอาจเป็นการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของบุตรจนอาจต้องรับผิดทางกฎหมายได้ ส่วนเหตุที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองอาจต้องรับผิดชอบต่อเด็กและต่อบุคคลภายนอกมีดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้กำหนดหลักการคุ้มครองเด็กเอาไว้หลายประการแต่ในส่วนที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองอาจจะต้องร่วมรับผิดชอบหรือรับผิดชอบจากการกระทำของบุตรคือการส่งเสริมหรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือในประการที่เด็กสุ่มเสี่ยงต่อการกระทำผิด พ่อแม่หรือผู้ปกครองอาจจะมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 26***

2. ความรับผิดจากการกระทำละเมิดของบุตร

เนื่องจากที่ยังเป็นเด็กจึงต้องมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองคอยควบคุมดูแล เมื่อเด็กไปกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นพ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กด้วย เว้นแต่ จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ประกอบ มาตรา 429**** เช่น บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบในผลที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 295 ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

** มาตรา 391 ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

*** พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้ (3) บังคับ ชูเชิง ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติดังกล่าวต่อการกระทำผิด

มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับ ไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

**** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

มาตรา 429 บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงต้องรับผิดชอบในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดาหรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับเขาคด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น

ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามควรแก่หน้าที่ดูแล การที่จำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้การเพียงว่าไม่มีส่วนรู้เห็นหรือเกี่ยวพันกับการกระทำผิดของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุตรไม่ได้เป็นการพิสูจน์ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามควรแก่หน้าที่ดูแล จึงไม่มีเหตุให้นำสืบพิสูจน์ให้พ้นความรับผิดตามกฎหมายจึงพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 6 เป็น ให้บังคับคดีไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้จำเลยทั้งสามร่วมกันชำระเงิน 141,000 บาท แก่โจทก์ที่ 1 พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าวและร่วมกันชำระเงิน 150,000 บาท แก่โจทก์ที่ 2 พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงินดังกล่าว นับถัดจากวันฟ้อง จนกว่าจะชำระเสร็จ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 13789/2555)

2. การควบคุมดูแลโดยครูอาจารย์

ส่วน ครูอาจารย์นอกจากมีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ลูกศิษย์แล้วยังมีหน้าที่ควบคุมดูแลเด็กนักเรียนนักศึกษาแทนพ่อแม่หรือผู้ปกครอง โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่มีสถานะภาพเป็นผู้เยาว์ ครูอาจารย์ย่อมมีหน้าที่ควบคุมดูแลเป็นพิเศษมากกว่าปกติโดยการปกครองนักเรียนนักศึกษาเพื่อให้มีวินัยในตนเองเคารพกฎกติกาของสังคม มีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อสังคม ซึ่งการปกครองนักเรียนที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมี ๒ หลักการคือ (สมพิศ ไห้งาม, 2550, หน้า 129-131)

2.1. หลักการควบคุม โดยใช้กฎ ระเบียบ และข้อบังคับเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ หากมีการฝ่าฝืนจากข้อตกลงจะต้องมีการลงโทษตามที่กำหนดไว้ตั้งแต่ ว่ากล่าวตักเตือน เตือน ทำทัณฑ์บน สั่งพักการเรียน ให้ออกหรือคัดชื่อออก ตามแต่ลักษณะความผิด

2.2 หลักการพัฒนาและส่งเสริม คือการจัดสภาพแวดล้อมหรือกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นพื้นฐานในการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมาทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณค่าและมีแรงจูงใจที่จะประพฤติดีแต่จากการรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อนักเรียนในห้องเรียน ทั้งหมด 2,899 เหตุการณ์ จากกลุ่มตัวอย่างในภาคต่าง ๆ จำนวนประมาณ 300 คน พบว่าครูมีพฤติกรรมที่ให้ผลไม่ดีต่อการเรียนของนักเรียนโดยเป็นพฤติกรรมในลักษณะก้าวร้าวที่ครูแสดงต่อนักเรียนตั้งแต่การตักเตือน ว่ากล่าว คำประจาน ดุหมิ่น คาดโทษ ไปจนถึงการลงโทษสถานเบาและสถานหนัก คิดเป็นสัดส่วนอัตราร้อยละ 60.3 จากพฤติกรรมทั้งหมด (ทิสนา เขมมณี, 2547, หน้า 4-7)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการอบรมและควบคุมดูแลนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบวินัยในแต่ละระดับการศึกษาจะพบว่าครูอาจารย์มีโอกาสหรือความเสี่ยงที่จะต้องรับผิดชอบต่อนักเรียน นักศึกษาและต่อตัวของครูอาจารย์เอง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายอย่าง ทั้งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณีและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนใน

การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการควบคุมดูแลนักเรียนนักศึกษา ซึ่งรวมถึงการลงโทษเมื่อประพฤติผิด ระเบียบข้อบังคับ หากมีการกล่าวหาว่าครูอาจารย์ฝ่าฝืนระเบียบ กฎหมาย อาจต้องรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบทางวินัย ความรับผิดชอบตามมูลละเมิด ความรับผิดชอบทางปกครอง หรือความรับผิดชอบทางอาญาแต่การปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์รวมทั้งการควบคุมดูแลนักเรียนนักศึกษาด้วยระเบียบวินัย กรณีจะเป็นความผิดหรือจะต้องรับผิดชอบแค่ไหนเพียงไรจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของกฎหมายที่ใช้บังคับในแต่ละเรื่องเป็นเครื่องพิสูจน์ความผิดที่เกิดขึ้นต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระเบียบวินัย

1. ความจำเป็นของระเบียบวินัย

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9 ทรงพระราชทานแก่นักศึกษาปัจจุบันของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ณ สโมสรอาจารย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2522 ความตอนหนึ่งว่า “ระเบียบในการทำงานนี้ จำเป็นต้องมี คือ มีวินัยนั่นเอง ถ้าไม่มีวินัยทำอะไรก็จะเปะปะไปหมด แม้ในห้องเรียน จะไม่ได้สอนว่าวิชานี้ ๆ ต้องมีวินัย แต่ทุกวิชาต้องมีวินัย แม้จะไปสังสรรค์กัน ไปเล่นกีฬากัน ไปพัฒนาชนบทก็ตาม ต้องมีวินัยทั้งนั้น ถ้าไม่มีวินัยงานนั้นมีหวังล้มเหลวหรือยิ่งกว่านั้นงานนั้นอาจจะมีหวังทำลายส่วนรวมก็ได้ถ้าไม่มีวินัย ขาดความรู้หน่อยอาจจะยังดี ดีกว่าขาดวินัย แต่ถ้ามีทั้งความรู้และวินัยก็ยิ่งดี” จากแนวพระราชดำรัสองค์ดังกล่าวพระองค์ทรงให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะทำกิจกรรมใด ๆ ก็ล้วนอาศัยกฎ ระเบียบและวินัยเป็นสำคัญ หากขาดไปแล้วย่อมไม่ประสบความสำเร็จหรือเป็นการยากยิ่งที่จะสำเร็จได้ และเมื่อนักเรียนนักศึกษามีวินัยแล้วก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนหรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ แต่หากขาดซึ่งระเบียบวินัยเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็เป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เคารพกติกาสังคม และมีโอกาสที่จะกระทำผิดต่อกฎหมายส่งผลเสียอย่างร้ายแรงต่อสังคมและกระทบต่อการแข่งขันและการพัฒนาประเทศอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

หากมองย้อนไปในอดีตที่ผ่านมา เยาวชน นิสิต นักเรียน นักศึกษา ถือได้ว่าเป็นวัยที่มีพลัง ตั้งใจศึกษาหาความรู้และมีสติปัญญา พร้อมทั้งจะแสดงออกในทางสร้างสรรค์สังคมในสิ่งใหม่ ๆ เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและเป็นตัวอย่างให้แก่รุ่นน้อง ทั้งยังเป็นความหวังของคนรุ่นเก่าไม่คล้อยตามกระแสวัตถุนิยมจนหลงลืมจุดยืนของตัวเอง แต่เยาวชน นิสิต นักเรียน นักศึกษา ในปัจจุบันไม่ตั้งใจจริงที่จะศึกษาหาความรู้ ยึดติดค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง ฟุ้งเฟ้อ หนักไม่เอาเบาไม่สู้ รักความสบาย แสวงหาวิธีการตอบสนองความต้องการของตัวเองด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมความถูกต้อง (มะลิวัลย์ พร้อมจิตร, 2548) จนเกิดเป็นปัญหาสังคมดังเช่นที่ปรากฏ

ในปัจจุบันซึ่งปัญหาระเบียบวินัยที่ครูอาจารย์ต้องประสบอยู่เป็นประจำเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษา ตั้งแต่ระดับที่ไม่รุนแรง เช่น การพูดคุย หยอกล้อหรือทะเลาะกันระหว่างเรียน การขัดคำสั่งของครูอาจารย์ เป็นต้น ไปจนถึงพฤติกรรมในระดับรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกายกัน ลักขโมย พกพาอาวุธ หรือการเสพยาเสพติด เป็นต้น (หัสตินทร์ เชาวน์ปรีชา, 2542, หน้า 327) สำหรับปัญหาของการประพฤติดีระเบียบวินัยของนักเรียนนักศึกษาเป็นต้นเหตุประการหนึ่งของการก่ออาชญากรรมรวมถึงการทะเลาะวิวาท ซึ่งในสภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกลับโยนความผิดให้สถาบันการศึกษาหรือสังคมอื่นดูแลรับผิดชอบและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ที่เบี่ยงเบนจนนำไปสู่การกระทำผิดกฎ ระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ (ปิยธิดา ศรีจินดา, 2556, หน้า 9)

ดังนั้น ระเบียบวินัยในโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อเป็นกรอบให้นักเรียน นักศึกษาปฏิบัติตาม ให้รู้จักปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ ต้องเกิดจากความสมัครใจเพื่อให้เห็นคุณค่าที่เกิดจากการปฏิบัติผลท้ายสุดก็จะนำมาซึ่งความเสมอภาคความสงบเรียบร้อยในสังคม

2. ความหมายของวินัย

วินัย (Discipline) หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งให้เกิดความเรียบร้อย ดึงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขไม่กระทบกระทั่งกันและกัน (พรธรรมรุจี สะอาด, 2558, หน้า 15-16) ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหมู่หากขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามความต้องการของตนเอง เสมือนฟันเฟืองเล็ก ๆ หลาย ๆ ตัว ในเครื่องจักรเครื่อง หากขาดตัวใดตัวหนึ่งหรือไม่ทำงานแม้เพียงตัวเดียว เครื่องจักรก็ไม่ทำงาน ความลึกลับและความขัดแย้งวุ่นวายในสังคมก็จะตามมา การงานที่ทำก็จะไม่ประสบความสำเร็จเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงตามมา (ชมรมพุทธศาสตร์สากล, 2557)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 กล่าวถึง วินัย ไว้ว่าหมายถึง แบบแผนที่วางไว้เป็นแนวปฏิบัติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กล่าวว่าวินัย หมายถึงระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ข้อห้าม ข้ออนุญาต ที่กำหนดเอาไว้ให้คนในสังคมยึดถือปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยดึงาม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2555, หน้า 211)

สุปราณี สุวรรณฉวี กล่าวว่า วินัย หมายถึง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่โรงเรียน กำหนดขึ้นมา เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัย โดยให้นักเรียนยึดถือและปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและความสงบเรียบร้อยของโรงเรียน (สุปราณี สุวรรณฉวี, 2554, หน้า 13).

ณัฐภัทร โพธิ์แก้ว กล่าวถึงวินัยว่า หมายความว่า ความถึง ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับหรือข้อปฏิบัติ สำหรับควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม ทั้งด้านอารมณ์ พฤติกรรมและผลกระทบ ทั้งต่อตนเอง สังคม เพื่อความสงบสุขของสังคม (ณัฐภัทร โพธิ์แก้ว, 2550, หน้า 12)

สุคนธา ศรีภา กล่าวว่า วินัยหมายถึง กฎ ระเบียบ กติกา หรือแบบแผนที่ใช้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อการแสดงออกของบุคคลตามระเบียบ แบบแผน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สังคม กำหนด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย (สุคนธา ศรีภา, 2552, หน้า 23).

มนตรี รัชชศรี กล่าวถึงวินัยเอาไว้ว่า หมายถึงการอยู่ในระเบียบ แบบแผนและข้อบังคับของสังคม ซึ่งการส่งเสริมวินัยแก่นักเรียนจึงต้องส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสถานศึกษา รวมถึงแบบแผนของสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (มนตรี รัชชศรี, 2552, หน้า 20)

โดยสรุป วินัย จึงหมายถึง การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยอาจทำได้หลายวิธี เช่น การออกกฎ กำหนดเป็นข้อบังคับ คำสั่ง อาจใช้การบังคับโดยการลงโทษเป็นแรงเสริม หรือใช้การฝึกอบรมสั่งสอน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม

3. ประเภทของวินัย

ระเบียบ วินัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท (กรมสามัญศึกษา, 2529, หน้า 2-62) ดังนี้

3.1 การมีวินัยในห้องเรียน หรือการมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน คือ การที่นักเรียนสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียน การเตรียมตัวทั้งก่อนและหลังคาบเรียน รวมถึงการมีวินัยในการสอบ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น

3.2 การมีวินัยในบ้าน หมายถึงการที่นักเรียนสามารถรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดของอาคารบ้านเรือน รวมถึงการอยู่อาศัยในบ้านเรือน โดยไม่รบกวนเพื่อนบ้าน

3.3 การมีระเบียบวินัยในสังคม หมายถึงการที่นักเรียนสามารถประพฤติตนให้อยู่ในระเบียบ แบบแผน ประเพณีอันดีงามของสังคม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนและรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งกระทำตนเป็นพลเมืองดีโดยการช่วยเหลือสังคมและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองด้วย

ชาญชัย อินทรประวัติ, พันธ์ หันนาสินทร์ และมาลินี จุฑะรพ (2521, 2524, 2539) อ้างถึงใน เรขา ดุลยรัตน์, 2549, หน้า 14-15) กล่าวว่าประเภทของวินัยที่สำคัญ 3 ประเภท ดังนี้

1. วินัยเกี่ยวกับแบบทหาร เป็นการใช้ระเบียบข้อห้าม หรือข้อบังคับที่กำหนดขึ้นโดยครู อาจารย์หรือโรงเรียน แม้นักเรียนจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เนื่องจากเชื่อว่าสิ่งที่กำหนดขึ้นมานั้น เป็นพฤติกรรมมาตรฐานที่นักเรียนต้องถือปฏิบัติและปลูกฝังให้เป็นนิสัยถาวรติดตัวไปในภาย ภายหน้า หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษ

2. วินัยที่กำหนดขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบจากนักเรียนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากกำหนด ขึ้นจากความรู้สึกและเป็นเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจ เพราะครูอาจารย์มีความเชื่อว่าหากนักเรียน ประพฤติตามความรู้สึกของตนเองแล้วจะได้รับความร่วมมือโดยปราศจากปัญหา

3. ระเบียบวินัยที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เนื่องจากครูอาจารย์เชื่อว่าหาก กำหนดระเบียบวินัยจากความต้องการของนักเรียนเองแล้ว จะช่วยให้นักเรียนเหล่านั้นเป็นคนคมี ความรับผิดชอบ ทุกคนรู้จักหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการรักษาวินัย

4. ประโยชน์ของวินัย

ความมีวินัย ทำให้การควบคุมให้เกิดผลดี โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดความเชื่อฟัง เป็นสิ่งควบคุมการปฏิบัติงานหรือหน้าที่ของคนในสังคมหมู่มากเพื่อให้คนอยู่ในขอบเขตที่ กำหนดไว้ ทั้งยังเป็นเครื่องมือของผู้นำสังคมในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้การลงโทษและการให้รางวัลเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมดังกล่าว (ปิยธิดา ศรีจินดา, 2556, หน้า 9)

เกษมศักดิ์ ผลดิลก (2547 อ้างถึงใน สิริกร สินสม, 2558, หน้า 25) กล่าวว่าเมื่อวินัยเป็น สิ่งจำเป็นในการพัฒนาคนเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับคนอื่นใน สังคมได้อย่างปกติสุข วินัยจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ในด้านครอบครัวการมีสมาชิกในครอบครัวที่มีวินัย ไม่ว่าจะเป็นวินัยภายในตนเอง หรือวินัยภายนอก ก็ย่อมทำให้เกิดความเชื่อมั่นและส่งผลให้สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกดีขึ้น ซึ่ง การเติบโตในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี

2. ในด้านสังคม หากสังคมใดมีวินัย เคารพกฎระเบียบของสังคม ช่วยกันบำรุงรักษา สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน ปฏิบัติตามแบบแผนของสังคม ไม่ล่วงเกินสิทธิของผู้อื่น การดำเนิน ชีวิตร่วมกันในสังคมก็จะเป็นไปอย่างปกติสุข

3. ในด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเศรษฐกิจแบบทุน นิยมเสรีมีการอาศัยเทคโนโลยีเป็นหลัก มีการแข่งขันสูงและเป็นไปอย่างเร่งรีบ ดังนั้น การตรงต่อ เวลา การรักษาวินัยในตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้

4. ในด้านการเมือง การที่คนในสังคมยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่างของบุคคลอื่น เคารพในสิทธิหน้าที่ของตนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาระบบการเมืองให้มีความเข้มแข็ง

การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียนนักศึกษาที่มีความจำเป็นต้องมีระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อให้นักเรียนนักศึกษายึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมสถานศึกษาได้อย่างเป็นปกติสุข ระเบียบวินัยจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมประพฤติของนักเรียนนักศึกษาให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย ของนักเรียนนักศึกษานั้น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงก็คือครู อาจารย์ หรือบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในแต่ละสถานศึกษา ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมทั้ง บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นภาระที่ต้องกระทำร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเชื่อฟังอันเป็นการพัฒนา นักเรียนนักศึกษาให้รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายในสถานศึกษาและเป็นพื้นฐานในการเข้าสังคมภายนอกต่อไป ซึ่งถ้าปรับได้ดีเท่าไรย่อมหมายถึงการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมยิ่งขึ้นเท่านั้น (ธีรวิทย์ ประทุมพรรัตน์, 2534, หน้า 26)

ส่วนมาตรการในการควบคุมความประพฤตินักเรียน โดยใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และการลงโทษ ยังคงมีความจำเป็นสำหรับเป็นกติกากในการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน และเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้ว่าในสังคมทุกแห่งต้องมีกฎเกณฑ์ มีกฎหมาย ที่ทุกคนจะต้องเคารพ ถือปฏิบัติและหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมสามัญศึกษา, 2530, หน้า 47)

การจัดการศึกษา นั้น ถือว่าวินัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดขึ้นในวัยเด็กให้ได้ เพื่อให้เด็กนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัยเพื่อความสุขสำเร็จของตนเองและสังคม การส่งเสริมความมีระเบียบวินัยในหมู่คณะ ไม่ว่าจะในด้านใดก็ล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะการมีวินัยในตนเอง จะเป็นพื้นฐานไปสู่วินัยในหมู่คณะ (สิริกร สินสม, 2558, หน้า 25) นอกจากนั้น ระเบียบวินัย ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งหากชีวิตขาด 3 สิ่งไปจะไม่มีทางที่พบเจอสิ่งดีงามได้เลย นั่น คือ ความสามารถในการควบคุมตนเอง การอยู่ในกฎระเบียบ และที่สำคัญอีกประการคือการมีวินัย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2538, หน้า 43)

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่าระเบียบวินัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้

คุณภาพของประชาชน เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การส่งเสริมและปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไป จึงมีความจำเป็น โดยคุณค่าของการมีวินัยในตนเอง มีดังต่อไปนี้ (มาลินี จุฑะรพ, 2548, หน้า 26)

อัญชิสา สุริย์แสง (2553, หน้า 11) กล่าวว่า วินัย ในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและต่อสังคม เพราะหากสังคมใดมีสมาชิกที่เต็มเปี่ยมไปด้วยวินัยในตนเองอย่างเคร่งครัด สังคมนั้นจะก้าวหน้าและอยู่อย่างมีความสุข

เอี่ยมพร ลาโยธี (2552, หน้า 22) กล่าวถึงวินัยว่า การมีวินัยในตนเอง มีความสำคัญต่อนักเรียนมากและวินัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยถ้านักเรียนไม่มีวินัย การเรียนการสอนก็ยากที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งวินัยของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและการปฏิบัติของครูผู้สอนด้วย

เชษฐา ปาละกุล (2551, หน้า 16) กล่าวว่า วินัย เป็นสิ่งสำคัญเพื่อฝึกคนให้มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมตัวเองให้อยู่ในระเบียบ กฎเกณฑ์ของสังคมได้

วินัยที่ต้องรีบฝึกให้เป็นนิสัยมีอยู่ 4 ประการ (ชมรมพุทธศาสตร์สากล, 2557 หน้า 9-12) ดังนี้

1. วินัยในการแสดงความเคารพ เพื่อให้รู้จักแสดงความเคารพอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ
2. วินัยในการรักษาความสะอาด ทั้งต่อร่างกาย เครื่องนุ่งห่มสิ่งของเครื่องใช้และสถานที่ทั้งของตนเองและสถานที่สาธารณะ การที่ผู้คนในสังคมฝึกคนให้มีวินัยในการรักษาความสะอาด นอกจากจะทำให้สิ่งต่าง ๆ ทั้ง คน สิ่งของ สถานที่ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวสะอาด น่าดู เป็นที่เจริญตาเจริญใจแล้ว ยังเป็นการป้องกันมิให้คนในสังคมมุ่งแต่จะคอยจับผิด ซึ่งกันและกัน
3. วินัยในการรักษาความเป็นระเบียบ ในการทำกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ เกี่ยวกับทั้งในด้าน การนอน การแต่งกาย การทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในบ้านและ นอกบ้าน ได้แก่ การทำงาน การศึกษาเล่าเรียน การบริหารจัดการภาระค่าใช้จ่าย การดูแลสุขภาพ
4. มีวินัยในการรักษาเวลาหรือความตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การกินอาหารให้เป็นเวลา การนอนและตื่นนอนเป็นเวลา รวมถึงความตรงต่อเวลาในการเข้าทำงาน และเลิกงาน การเข้าร่วมประชุม และการรับผิดชอบต่อการงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งผู้ที่เป็นคนตรงต่อเวลาจะมีประสิทธิภาพในการทำงานสูง เป็นที่เคารพเชื่อถือไว้วางใจ ของเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี และส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน
5. หลักการกำหนดวินัยที่ดี

เมื่อกล่าวถึงระเบียบวินัยว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ดังนั้น การกำหนดระเบียบวินัยที่ดีจึงควรคำนึงถึงหลักที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

5.1 การกำหนดวินัยควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้ (ธีรวุฒิ ประทุมณพรัตน์, 2534, หน้า 27-28)

5.1.1 หลักเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพ (Personality-development principle) เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้เกิดการเชื่อฟังและเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม

5.1.2 หลักกฎหมาย (Law principle) ต้องไม่ขัดแย้งกับกฎหมายบ้านเมือง เพื่อเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองด้วย

5.1.3 หลักปฏิบัติจริงได้ (Practicality principle) โดยวินัยที่ดีต้องสามารถถือปฏิบัติได้จริงมิใช่กำหนดขึ้นมาแต่ไม่สามารถยึดถือปฏิบัติได้หรือเป็นเพียงอุดมการณ์เท่านั้น

5.1.4 หลักการมีส่วนร่วม (Participation principle) ในการกำหนดวินัยนักเรียนนั้น ควรให้นักเรียนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย เพราะหากไม่ให้นักเรียนมีส่วนคิด มีส่วนร่วมในการกำหนดวินัยแล้ว ก็ยากที่จะปฏิบัติตาม

5.1.5 หลักการป้องกัน (Prevention principle) วินัยที่ดีควรมีลักษณะเป็นการป้องกันการกระทำผิดของนักเรียนมากกว่าการแก้ไข

5.1.6 หลักการลงโทษ (Punishment principle) หากวินัยไม่มีบทลงโทษไว้ด้วยวินัยนั้นก็จะไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ นักเรียนไม่เกิดความยำเกรง เพราะหากกระทำผิดวินัยก็ไม่ต้องรับโทษ วินัยที่ดีจึงจำเป็นต้องกำหนดโทษแต่ละกรณีอย่างละเอียดชัดเจน

5.1.7 หลักประโยชน์ (Utilization principle) วินัยที่ดีต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียนหรือครูอาจารย์คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น

5.1.8 หลักพัฒนาการของเด็ก (Child-development principle) การกำหนดระเบียบวินัย ต้องมีความเหมาะสมกับอายุของนักเรียนในแต่ละระดับ ซึ่งหมายถึงระดับอนุบาล ระดับประถม ระดับมัธยม

5.1.9 หลักเรียบง่าย (Simplicity principle) ระเบียบวินัยต้องใช้ภาษาที่เรียบง่าย เพื่อให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจได้อย่างไม่ยาก หากจำเป็นต้องใช้ศัพท์ที่ยากแก่การเข้าใจให้มีการอธิบายขยายความไว้เป็นอภิธานศัพท์วินัยนักเรียนด้วย

5.1.10 หลักเป็นปัจจุบัน (Updating principle) วินัยจะใช้ได้ผลดีต่อเมื่อมีความเหมาะสมทันกับสภาพสังคมของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ระเบียบวินัยที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาหนึ่งจึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้มีความทันสมัยเหมาะสมต่อสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

5.2 ในส่วนของหลักการกำหนดวินัยเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย นั้น หากกำหนดไว้ดีแล้ว ระเบียบวินัยก็จะดีตามไปด้วย ซึ่งหลักการกำหนดระเบียบวินัยที่ดีควรมีลักษณะ (มาลินี จุฑะรพ, 2537, หน้า 284) ดังนี้

5.2.1 หลักการกำหนดวินัยที่ดีต้องไม่มีความหยาบหยาบมากจนเกินไป ควรกำหนดเฉพาะที่สำคัญที่ควรวางไว้เป็นกฎเกณฑ์เท่านั้น

5.2.2 ระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้นั้นจะต้องมีความเหมาะสมโดยอาจพิจารณา ลักษณะตามธรรมชาติของนักเรียนด้วย และจะต้องมีการประชุมชี้แจงให้ได้ข้อยุติ

5.2.3 ระเบียบข้อบังคับจะต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน โดยไม่จำเป็นต้องอาศัย การตีความให้ยุ่งยาก

5.2.4 ระเบียบข้อบังคับจะต้องมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างมีเหตุผล และจะต้องให้ผู้ ได้รับโทษเข้าใจถึงเหตุผลที่ต้องถูกลงโทษนั้นด้วย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมความประพฤตินักเรียนนักศึกษาด้วยการลงโทษเพื่ออบรมสั่งสอน

1. ความหมายของการลงโทษ

อาภา จันทรสกุล และอัญชลี เกียรติบุตร (2531, หน้า 42) กล่าวว่า การลงโทษ หมายถึง การให้สิ่งเร้าใด ๆ แก่บุคคลหลังจากที่บุคคลแสดงพฤติกรรมแล้วทำให้ความถี่ที่บุคคลแสดงลดลง ส่วน สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2543, หน้า 40) กล่าวว่า การลงโทษยังหมายถึงการให้ผลกรรม ภายหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้พฤติกรรมดังกล่าวลดลงหรือยุติลง ซึ่งผลกรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจ หากแต่จะเป็นอะไรก็ได้ที่ตามหลังพฤติกรรมนั้นแล้ว ทำให้พฤติกรรมนั้นลดลงหรือยุติลง และในภาพกว้าง ๆ การลงโทษ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล, 2531, หน้า 19) ยังหมายความรวมถึง การให้สิ่งที่น่าหลีกเลี่ยงแก่บุคคล เช่น การตี การดุด่า การจำคุก หรือการถอดถอนสิ่งที่บุคคลชอบออกไป เช่น การปรับเงิน การตัดเงินเดือน การเสียสิทธิ์บางอย่างที่เคยมี เพื่อช่วยให้บุคคลลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งเกิดขึ้นก่อนการลงโทษลงได้

Hyman & D' Alessandro (1984 อ้างถึงใน พรณี ชูทัย เจนจิต, 2550, หน้า 330) กล่าวว่า การลงโทษ ยังหาข้อสรุปถึงความแตกต่างระหว่างระเบียบวินัย และการลงโทษกันอยู่ โดยคนส่วนใหญ่ เห็นว่าการลงโทษนั้นจะช่วยทำให้เด็กนักเรียนเป็นคนมีระเบียบวินัย ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี แต่อีก

ฝ่ายเห็นว่าระเบียบวินัยควรจะมาจากการควบคุมภายในตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับด้วยตนเองเกิดจากการควบคุมภายในตนเองอันจะนำไปสู่การเคารพนับถือในตนเอง ฉะนั้นการลงโทษจึงควรต้องกระทำอย่างสุ่มรอบคอบ ควรใช้เป็นที่สุดท้าย และจะต้องทำทันทีเมื่อเด็กนักเรียนไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยหรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

การลงโทษมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้ทราบจำ และไม่กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง ดึงตามตามที่สังคมต้องการ แนวคิดและจุดประสงค์ของการลงโทษยังคงเป็นอยู่ถึงแม้ว่าจะมีวิธีการที่เปลี่ยนไป แต่จุดประสงค์หลัก ยังไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการลงโทษกับประชาชนทั่วไป หรือการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557)

2. ความคิดเห็นของสังคมต่อการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับ

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษเด็กนักเรียน นักศึกษา นั้น สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้เปิดเผยผลการสำรวจความคิดเห็นจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปต่อกรณีที่มีข่าวการลงโทษเด็กนักเรียนด้วยไม้เรียว พบว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ 48.19% และการลงโทษด้วยไม้เรียวเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นแล้วในสังคมไทย แต่การใช้ต้องใช้อย่างเหมาะสม 19.88% (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

ส่วนบุญเลิศ โปธิ์จำ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหากฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 โดยกำหนดประเด็นการวิจัยปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษา 9 ประเด็น ได้แก่ 1. การหนีเรียน 2. เล่นการพนัน 3. พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด 4. ซื้อ จำหน่าย แลกเปลี่ยน เสพสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สิ่งมีเนมา บุหรี่ หรือยาเสพติด 5. ลักทรัพย์ ครอบ ไซกทรัพย์ 6. ก่อเหตุทะเลาะวิวาท 7. แสดงพฤติกรรมทางชู้สาว 8. การค้าประเวณี 9. ออกนอกสถานที่พักเวลากลางคืน ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่าปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษา 9 ประเด็น พบแนวทางและมาตรการลงโทษเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกฎ ระเบียบ ข้อกฎหมาย เป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 (ยกเลิกแล้ว) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษา พ.ศ. 2543 (ยกเลิกแล้ว) ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และระเบียบล่าสุดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 มาตรการในการลงโทษนักเรียน นักศึกษาที่กระทำผิดได้แก่ ขึ้นปานกลาง ตามการจัดหมวดหมู่การลงโทษซึ่งการลงโทษให้ตัดคะแนนความประพฤติ 10 คะแนน

แต่บัญญัติ โพรซำ ยังได้เสนอมาตรการลงโทษเพิ่มเติมให้มีการลงโทษโดยการเขียน หากมีการกระทำผิดหลายครั้ง หรือรุนแรง โดยอ้างอิงระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 (ยกเลิก) โดยการเขียนต้องกระทำในที่เปิดเผย และในลักษณะเพื่อว่ากล่าวตักเตือน ให้เกิดความเข็ดหลาบไม่ประพฤตินในทางเสื่อมเสียและกลับตัวเป็นคนดีต่อไปตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมาเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการลงโทษซึ่งหลักการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีกเพราะเกิดความเกรงกลัวในโทษที่จะได้รับและตัดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นอีก (Incapacitation) และยังเป็นการระงับยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำผิดอันมีลักษณะเป็นการเลียนแบบอีก โดยการเพิ่มการลงโทษด้วยการเขียนเข้าไปในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

ในส่วนมาตรการส่งเสริมและป้องกันการหนีเรียนหรือออกนอกสถานศึกษา โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องสร้างบรรยากาศที่ดี สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร มีโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายตามความสนใจของนักเรียนนักศึกษา ครูกับพ่อแม่มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา และมาตรการที่ส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษาอีกแนวทางหนึ่งได้แก่การนำหลักการเสริมแรงบวกและเสริมแรงลบมาใช้ในการแก้ปัญหา เช่น การชมเชย การมอบเกียรติบัตรชมเชย ส่วนการเสริมแรงด้านลบ เช่น การงดกิจกรรมบางอย่างที่ชอบ เป็นต้น (บุญเลิศ โพรซำ, 2559, หน้า 78-86)

จากผลการสำรวจความเห็นของประชาชน โดยสวนดุสิตโพล โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และงานวิจัยข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้นำการลงโทษนักเรียนด้วยการตักกลับมาใช้ แต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันกำหนดวิธีการ หรือรูปแบบในการลงโทษจนได้ข้อยุติ และกระทรวงศึกษาธิการต้องกำหนดกรอบวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน มีการอบรมให้ความรู้และทดสอบสมรรถภาพของครูอยู่เป็นระยะพร้อมทั้งให้มีการ

3. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ

สำหรับการลงโทษนักเรียน นั้น ในการจัดการเรียนการสอนของไทย ในสมัยก่อนหมายความว่าวิธีการต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนใช้เพื่อทำให้นักเรียนได้รับความเจ็บปวดทางร่างกายหรือทางจิตใจ ในระดับหนึ่ง เพื่อตัดสันดานหรือฝึกฝนนิสัยความประพฤติของนักเรียนให้ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ (ทิสนา แคมณี, 2534, หน้า 367) ดังนี้

1. ควบคุมปกครองนักเรียนในห้องเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยที่กำหนดเพื่อประโยชน์ในการสอนอย่างเข้าใจต้องแท้

2. ควบคุมให้นักเรียนตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด

3. อบรมขัดเกลาจิตใจและคตินิสัยให้นักเรียนมีความประพฤติดีขึ้น

การลงโทษมีจุดประสงค์เพื่อให้หลานจำและไม่ทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก โดยต้องการให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องดังตามคำสั่งที่กำหนด แนวคิดของจุดประสงค์ของการลงโทษยังคงเป็นอยู่ถึงแม้ว่าจะมีวิธีการที่เปลี่ยนไป แต่จุดประสงค์หลักยังไม่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการลงโทษบุคคลใด ๆ หรือการลงโทษนักเรียนนักศึกษา (กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2533)

วิวัฒนาการด้านการลงโทษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่วัตถุประสงค์ สาระที่สำคัญของการลงโทษที่ไม่เปลี่ยนแปลงไป คือ เพื่อประโยชน์กับสังคมและประโยชน์ของบุคคลมากที่สุด จะเห็นได้ว่ามีวิธีการปรับเปลี่ยนการลงโทษจากการลงโทษทางกายและการลงโทษทางจิตใจมาสู่การแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจำกัด และการกักขัง ไม่ให้สร้างความสะดวกหรือรบกวนกับสังคมส่วนรวม

สำหรับแนวคิดในการลงโทษเด็ก หรือนักเรียนนักศึกษาในประเทศไทย มาจากวัฒนธรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งครอบคลุมถึงการอบรมสั่งสอนให้เด็กมีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมตนเองได้ รู้ผิดชอบชั่วดี และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม จึงปรากฏสุภาษิตมาแต่โบราณว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” เพราะหลายต่อหลายคนที่ประสบความสำเร็จมากบ้างน้อยบ้างล้วนแล้วแต่ผ่านการอบรมบ่มนิสัยมาจากครอบครัว โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษามาอย่างเข้มข้นแทบทั้งสิ้น และหลายต่อหลายคนเคยผ่านประสบการณ์การถูกลงโทษด้วยไม้เรียวมาแล้วแทบทั้งสิ้น (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุนทร, 2550, หน้า 107)

ถ้าหากลองมองย้อนไปในอดีตนักเรียนจะถูกทำโทษด้วยไม้เรียวจนเป็นเรื่องปกติ เมื่อผ่านไปช่วงเวลานึงเรื่องราวต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นเหตุการณ์ในห้องเรียนหรือการถูกตีด้วยไม้เรียวที่หน้าเสาธงหรือหน้าห้องเรียน เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะมีการพูดถึงกันในลักษณะสนุกสนาน โดยเฉพาะครูที่ชอบลงโทษหรือครูฝ่ายปกครองที่ชอบลงโทษนักเรียนไม่ว่าจะเป็นการมาสาย แต่งกายผิดระเบียบ หรือประพฤติผิดระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถาบัน ก็จะเป็นที่จดจำของบรรดาลูกศิษย์ ซึ่งความทรงจำนั้นจะมีทั้งที่รักและเกลียด เด็กบางคนเคยถูกครูลงโทษฐานคุยกันในห้องเรียน โดยใช้ฝ่ามือของครูตีลงไปฝ่ามือของเด็กนักเรียน เคยถามครูว่าเหตุใดครูจึงไม่ใช้ไม้เรียวพอครูตอบว่าเพราะครูต้องการลงโทษตัวเองด้วย เด็กทุกคนจึงพากันร้องไห้และไม่คุยกันในเวลาเรียนอีกเลย (จรรยา ชัยประทีป, 2553)

การตีโดยไม่เรียวถือเป็นวิธีการลงโทษวิธีหนึ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้ในการลงโทษบุตรหลานเมื่อกระทำความผิดมาตั้งแต่โบราณจนมีคำกล่าวที่ว่า “เด็กได้ดีเพราะไม่เรียว” ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นการทำให้เด็กหลายจำไม่กล้ากระทำความผิดอีกการตีโดยไม่เรียวยังจัด เป็นวิธีการลงโทษที่ไม่รุนแรงเกินไป แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์ จากนักวิชาการเกี่ยวกับเด็ก ผู้คนทั่วไปในสังคมหรือแม้กระทั่งพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการลงโทษด้วยการตีโดยไม่เรียวว่าเป็นวิธีการลงโทษที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจริงหรือไม่ (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2559, ออนไลน์) การทำโทษด้วยไม่เรียว การเขียน ดี หรือการทำโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ นอกจากความเจ็บปวดทางการแล้วยังอาจจะส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครองด้วย จนมีคำถามว่าครูควรจะลงโทษแบบไหนถึงจะเหมาะสม คำตอบที่น่าจะถูกต้องที่สุด คือ ครูควรมีจิตสำนึกของความเป็นครูอันเป็นหลักการที่สำคัญและเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่ง เพราะหากครูมีจิตสำนึกที่ดีแล้วหากมีการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการ เขียน ดี หรือลงโทษด้วยวิธีอื่น ๆ แต่เป็นไปเพื่อให้เด็กนักเรียนหลายจำ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีก็จะไม่มีผลกระทบในทางลบตามมา แต่จากปัญหาที่ผ่านมาครุบาอาจารย์บางคนขาดจิตสำนึกของความเป็นครู ขาดความรักความเมตตาต่อศิษย์ หรืออาจมีปัญหาความเครียดส่วนตัวจึงปรากฏเป็นภาพข่าวอยู่เป็นระยะ จากข่าวที่ปรากฏส่วนใหญ่เป็นกรณีการเจตนาทำร้ายร่างกายเด็กนักเรียน หาใช่การลงโทษเด็กนักเรียนตามที่ควรจะเป็นอย่างไม่เหมาะสม โดยขาดจิตสำนึกความเป็นครู เป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการระบายอารมณ์เท่านั้น (ครูโหด, 2559)

แนวทางการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับ

การลงโทษที่ถูกต้องเหมาะสมจะเกิดผลดีแต่ก็กระทำได้ยาก เช่น หากเด็กคนใดมาสาย ก็ควรถูกลงโทษโดยการให้เลิกเรียนหลังเพื่อน ถ้าทำการบ้านหรืองานไม่เรียบร้อย ก็ควรให้ทำใหม่ โดยไม่ควรเอาการลงโทษไปปนกับการเรียนเพราะจะทำให้เด็กเบื่อหน่าย เช่น หากเด็กมาโรงเรียนสายก็ไม่ควรลงโทษโดยการให้ท่องหรืออ่านหนังสือ ฉะนั้นการลงโทษที่เหมาะสม จึงต้องอาศัยหลักการและประสบการณ์โดยในการลงโทษนั้นยึดถือประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีนิสัยและความประพฤติที่ดีขึ้น แต่อาจจะกล่าวได้ว่าการลงโทษที่ถูกต้องจะต้องปฏิบัติอย่างไร เพราะมุมมองของแต่ละคนแตกต่างกันอย่างมาก แต่ก็มีหลักในการลงโทษที่พอจะยึดถือเป็นแนวทางได้ (ทิสนา เขมมณี, 2534, หน้า 172-174) ดังนี้

1. ควรจะใช้การลงโทษเฉพาะกรณีที่จำเป็นเท่านั้น เพราะไม่ว่าบุคคลใดก็ไม่ชอบการถูกลงโทษ ฉะนั้น ครูจึงควรมีความอดทน มีความเมตตา ไม่ลงโทษนักเรียนโดยง่าย หรือโดยโหด
2. ควรทำความเข้าใจเด็กให้รู้ว่าการกระทำของตนเองนั้นเป็นความผิดก่อนทำการลงโทษเสมอ

3. ลงโทษอย่างพอเหมาะกับความผิด เพราะการลงโทษที่ไม่ได้สัดส่วนกับความผิดจะเป็นผลเสียมากกว่าผลดี ความผิดที่ไม่ควรเอาโทษ หรือลงโทษไปก็ไม่เป็นผลดี ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ เช่น ความผิดที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายอะไร บางความผิดที่ทำแล้วเกิดประโยชน์มากกว่าโทษ หรือเกิดจากความความเข้าใจผิด หรือถูกบังคับให้ทำ

4. การลงโทษจะต้องทำให้สมควรแก่ความผิด โดยมีแนวทาง ดังนี้

4.1 พิจารณาจากระดับของความเสียหาย โดยลงโทษหนักเบาตามสัดส่วนของการกระทำความผิด

4.2 พิจารณาจากเจตนา หรือความตั้งใจในการกระทำความผิด หรือกระทำไปโดยไม่เกรงกลัวโทษที่อาจได้รับ หรือกระทำผิดหลายครั้ง ก็ให้ลงโทษหนักขึ้น

4.3 พิจารณาจากสภาพภายนอกและภายใน เช่น สภาพร่างกาย จิตใจ อุปนิสัย อายุ เป็นองค์ประกอบในการลงโทษเด็ก

4.4 พิจารณาจากเงื่อนไขเวลาในการกระทำผิด คือถ้าต้องลงโทษซ้ำกว่าที่ความผิดเกิดขึ้น ก็ควรเพิ่มโทษให้หนักขึ้นด้วย

4.5 การลงโทษจะต้องทำอย่างเด็ดขาด เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ

วิธีการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับ

การลงโทษนักเรียนนักศึกษา มี 2 วิธีหลัก ๆ คือการลงโทษทางกายและ การลงโทษทางใจ โดยการลงโทษแต่ละวิธีมีลักษณะ (ทศนา เขมมณี, 2534, หน้า 52) ดังนี้

1. การลงโทษทางร่างกาย เป็นวิธีที่มีมาแต่โบราณ ไม่ว่าจะเป็นการตีด้วยไม้เรียว ไม้จู้จ้อ หรือไม้เรียวซี่โก่ง คือ ไม้ที่มีปลายแยกเป็น 2 แฉก ตีครั้งเดียวสามารถเกิดแนว 2 แนว การตีด้วยไม้บรรทัด การผูกมือแขวนห้อยไว้ ใช้มือเขกกระดาน สำหรับการลงโทษโดยการ ตบหัว ตบหน้า หยิกหรือบิดหู เป็นการลงโทษที่เป็นผลเสียมากกว่าผลดีจึงไม่ควรใช้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ม.ป.ป.)

2. การลงโทษทางใจ เป็นการลงโทษที่ทำให้เด็กนักเรียนที่กระทำผิดระเบียบวินัยเกิดความรู้สึกละอายจนไม่กล้ากระทำผิด ได้แก่ การสั่งสอน ว่ากล่าวตักเตือน ถือเป็นโทษที่เบาที่สุดแต่ไม่ควรใช้บ่อยจนพรวดเพื่อ ส่วนการดูดำ การทำให้เด็กกลัวหรืออับอาย ประจานเด็กด้วยคำพูดหรือการกระทำ ถือเป็นโทษที่หนักขึ้นมาอีกแต่ควรพิจารณาความเหมาะสมกับลักษณะของเด็กด้วย

การกักขัง เช่น ห้ามเด็กร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ห้ามออกไปเล่น ถือเป็นโทษที่หนัก ควรใช้ในกรณีความผิดที่เกิดจากพฤติกรรมถาวรของเด็กหรือที่เรียกว่าสันดานเท่านั้น

การเพิ่มงานหรือการบ้านให้แก่เด็กที่ทำผิด ควรใช้เฉพาะในกรณีเด็กที่ไม่สนใจการเรียน ไม่ส่งการบ้านตามเวลาที่กำหนด หรือไม่เชื่อฟังครู เพราะหากใช้อย่างพรวดเพื่อไม่เหมาะสมอาจทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่สนใจการเรียนเพิ่มมากขึ้น

สุดท้ายคือการตัดคะแนนหรือลดคะแนน โดยมีการกำหนดคะแนนไว้สำหรับความผิด
กรณีต่าง ๆ ตามลำดับชั้น

วิวัฒนาการในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาในประเทศไทย

นับแต่ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนเกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมี
วิวัฒนาการที่สำคัญสามารถแบ่งออกได้ 5 ช่วง (ชัยณรงค์ คำภูมิหา, 2558) ดังนี้

1. การศึกษาของไทยสมัยโบราณ-การศึกษาสมัยกรุงสุโขทัย-การศึกษาสมัย กรุงศรี
อยุธยา-การศึกษาสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้น
2. การศึกษาของไทยสมัยปฏิรูปการศึกษา
3. การศึกษาของไทยสมัยการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญระยะแรก
4. การศึกษาไทยสมัยพัฒนาการศึกษา
5. การศึกษาสมัยปัจจุบัน

ในสมัยก่อนวัดเป็นสถานที่ใช้เรียนหนังสือจึงมักปรากฏว่ามีโรงเรียนอยู่คู่กับวัดเสมอ
ส่วนผู้สอนหรือครูก็คือพระสงฆ์นั่นเอง เนื่องจากพระสงฆ์ถือเป็นบุคคลที่มีความรู้แตกฉานทั้ง
ทางด้านภาษาและพระธรรมวินัย เมื่อพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูจึงมีอำนาจลงโทษศิษย์ได้ตามสมควร
เพื่อการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี โดย สุพัตตรา ชุมเกตุด และกฤษณา สินไชย (2522 อ้างถึงใน บุญศิริรัตน์
สมบุญ, 2532, หน้า 116) และเสถียร โกเศศ (2510, หน้า 51) กล่าวว่าศาสตราจารย์พระยาอนุมาน
ราชชนเคยเล่าเอาไว้ว่า “เมื่อพระอาจารย์ซึ่งหมายถึงพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ครูสอนหนังสือเขียน
พยานลงบนกระดานดำ เด็กนักเรียนจะต้องท่องดั่ง ๆ ให้จำได้ขึ้นใจแล้วจึงใช้ก้านธูปชี้ไปตาม
ตัวอักษรเพื่อฝึกเขียน ถ้าเขียนจนเลือนก็จะต้องถูกทำโทษหรือถ้าเขียนไม่ถูกก็จะถูกบังคับให้เอา
กระดาน โขกหัวสามครั้งหรืออาจถูกเขี่ยจนถึงตัวละที หรือให้งอมือเขกกระดานเท่าจำนวน
ตัวหนังสือที่เขียนผิด”

จากหลักฐานที่ปรากฏชัดในลักษณะที่เป็นหลักการและกฎเกณฑ์ในระบบการศึกษาของ
ไทยพบในหัวข้อ “ข้อบังคับการเรียน” ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ วชิรญาณ ปีที่ 5 ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439)
ซึ่งหนังสือดังกล่าวแสดงถึงวิธีการสอนและวิธีการเล่าเรียนในสมัยโบราณ โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อ
ใหญ่ ๆ 8 หัวข้อ เรียกว่า “มาติกา” ซึ่ง มาติกาเหล่านี้จะว่าด้วยเรื่อง คำบาล ที่เล่าเรียน สถานโรงเรียน
จำนวนนักเรียนและครู เวลาเรียนและหยุดเครื่องเล่าเรียน วิชาหนังสือ วิชาเลข และข้อบังคับการ
เรียน โดยมาติกา ที่ 8 ซึ่งว่าด้วยข้อบังคับการเรียนนั้น ได้กล่าวถึงข้อบังคับที่นักเรียนต้องปฏิบัติตาม
ประกอบด้วยหลักการใหญ่ ๆ จำนวน 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ข้อห้ามและการฝึกหัดความตั้งใจ กิริยามารยาท

2. การทำโทษตามความผิด

3. การให้รางวัล การชมเชยและสรรเสริญ

ต่อมา เมื่อมีการจัดตั้งโรงเรียนอาจารย์ หรือโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้น ได้มีการเขียนหนังสือคู่มือหรือตำราสำหรับอาจารย์ขึ้น โดยปรากฏในหนังสือเรื่อง “เล็คเชอร์ว่าด้วยวิธีสอนของโรงเรียนอาจารย์” ของ หลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ซึ่งพิมพ์ขึ้นเมื่อ ร.ศ. 118 (พ.ศ. 2442) รวมทั้งปรากฏเรื่อง “คิสซิปลิน” หรือ “ความปกครองนักเรียนให้เรียบร้อย และเรื่อง “ตอบแทนแลทำโทษ” ซึ่งหนังสือดังกล่าวได้เขียนอธิบายไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นหนักของการทำโทษให้สมกับเหตุของความผิด และการทำโทษโดยไม่ใช้โทษะ หนังสือนี้ได้กล่าวถึงวิธีการทำโทษทั้งทางร่างกายและการทำโทษทางจิตใจเอาไว้ด้วย (ทิสนา แคมณี, 2534, หน้า 52) ซึ่ง “การลงโทษ” คือ การทำให้อัตราการตอบสนองหรือความถี่ของการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดน้อยลง โดยอาศัยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของ โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการควบคุม กำกับดูแลรวมถึงการกำหนดกรอบมาตรการในการลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

การลงโทษทางอาญา คือ การลงโทษผู้กระทำผิดให้ผู้กระทำผิดได้รับผลจากความผิดที่ได้กระทำลง โดยแนวคิดในเรื่องการลงโทษผู้กระทำผิดที่ฝ่าฝืนกฎหมายทางสังคมมีมาตั้งแต่อดีต แต่วิธีการลงโทษแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยตามสภาพของสังคม โดยในยุคแรก ๆ เป็นการลงโทษให้หลายจำ เพื่อการแก้แค้นทดแทน รวมทั้งการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง แต่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำผิดให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น (นัทธิ จิตสว่าง, ม.ป.ป., ออนไลน์) จึงเกิดแนวคิดการลงโทษเพื่อให้แก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำผิดแทน เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้มีโอกาสกลับตนเป็นคนดีผู้สังคม ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำผิดในทางอาญาจึงต้องพิจารณาวัตถุประสงค์และทฤษฎีการลงโทษประกอบกัน (ทัศนีย์ แสงสุข, 2552, หน้า 20)

1. วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา

การลงโทษทางอาญามีวัตถุประสงค์หลายประการ (ประธาน วัฒนวานิชย์, 2555, หน้า 11) ดังนี้

1.1 การคุ้มครองมนุษย์จากพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงประสงค์

1.2 เพื่อคุ้มครองบุคคลจากอันตรายที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยเจตนา

1.3 เพื่อคุ้มครองบุคคลที่อ่อนแอหรือถูกชักจูงง่ายหรือมีปัญหาทางร่างกายและจิตใจมิ

ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ

1.4 เพื่อป้องกันการกระทำผิดปกติธรรมดา เช่น ยาเสพติด โสเภณี การพนัน เป็นต้น

1.5 เพื่อป้องกันการกระทำที่ไม่สมควรต่าง ๆ ในที่สาธารณะ เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศ กอด จูบ หรือเปลือยกายในที่สาธารณะ

1.6 เพื่อห้ามการกระทำที่ยั่วและนำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม เช่น การดูหมิ่น การหมิ่นประมาทผู้อื่น เป็นต้น

1.7 เพื่อป้องกันทรัพย์สินของบุคคล

1.8 เพื่ออำนวยความสะดวก ป้องกันความไม่เป็นระเบียบ เช่น การจราจร เป็นต้น

1.9 เพื่อประโยชน์ของรัฐ เช่น การเก็บภาษีและรายได้ต่าง ๆ เป็นต้น

1.10 เพื่อกำหนดความผิดต่อความมั่นคง

1.11 เพื่อกำหนดหน้าที่และบัญญัติความผิดในกรณีไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ

1.12 เพื่อคุ้มครองสถาบันทางสังคม

1.13 เพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่จำเป็นต่อการอำนวยความสะดวกของรัฐ

2. ทฤษฎีการลงโทษทางอาญา

ทฤษฎีการลงโทษมีที่มาจากปฏิกิริยาของสังคมที่มีต่อผู้กระทำผิดโดยให้ความสำคัญกับการลงโทษเพื่อลดอาชญากรรมและป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งการลงโทษต้องดำเนินการโดยรัฐและก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา (สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์, 2557, หน้า 6-24)

การลงโทษผู้กระทำผิดในทางอาญาของสังคมมีหลายทฤษฎีด้วยกัน โดย แพคเกอร์ (Packers, 1968 อ้างถึงใน สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์, 2557, หน้า 7) เสนอไว้ 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนต่อผู้กระทำผิด หรือ Just deserts theory

2. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกัน (Utilitarian prevention theory)

ส่วนครอส (Cross, 1979 อ้างถึงใน สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์, 2557, หน้า 7) เสนอไว้ 2 ทฤษฎีด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้น (Retribution theory)

2. ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian theory)

โดยสรุปทฤษฎีการลงโทษในปัจจุบันจึงมี 4 ทฤษฎี ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution theory)

2. การลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian theory) หรือ การลงโทษเพื่อข่มขวัญ

ยับยั้ง (Deterrence theory)

3. การลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคม หรือการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด

(Incapacitation theory)

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (Rehabilitation theory)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ประการ เป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ข้อนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดประสงค์หลักได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ (ปกรณ์ มณีปกรณ์, 2549, หน้า 174-179)

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ที่เก่าแก่มิมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิม โดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้าย จึงเป็นที่ต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง โหดร้าย เช่น การตัดอวัยวะ การเขียนดี ทรมาน และการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการ จะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน

ปัญหามีอยู่ว่าเหตุใดรัฐจึงต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำผิด การที่รัฐเข้ามา รับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเอง ทำให้สังคมวุ่นวาย เพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุด ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรม โดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน แต่จะมีมาน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้น ๆ แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำผิดเข้ามาประกอบ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อน หลายประการ คือ

1.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคต คือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

1.2 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำ ฉะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็

ต้องปล่อยตัวออกมาทั้ง ๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์ สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

1.3 เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่ เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใด ๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์ การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสม หากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้น ยังไม่มีมาตรฐานใด ๆ ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองประกอบกับสังคมมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นและมีการเชิดชูสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงมีอยู่ ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกัน เช่น ในกรณีการวางระเบิดและฆ่าหมู่รวม 93 ศพ ในประเทศนอร์เวย์ มีประชาชนเรียกร้องให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงและนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical school) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของตนเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำผิด โดยการทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะทำความผิด

แนวความคิดของสำนักทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวว่าไว้อย่างชัดเจนว่าการลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการ ข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ

คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้า กระทำความผิดเพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเจ็บปวดต่อการลงโทษ และไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของ ความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำความผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมาแต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้น เรย์ เจฟฟอรี กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ

2.1 การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปไม่ได้ ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2.2 การลงโทษจะต้องกระทำไปอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

2.3 การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำความผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่

ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

2.4 การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและตัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเลี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกัน กระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะส่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและตัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกร่องหรือขาดความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลกดดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ดีงามหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมและเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง คือ เพื่อการ

ป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการ ช่มชวีญัยยังมุ่งให้เกิด ความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดย การทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการ เนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากร โดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือ โดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดใน การประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหาร ชีวิต

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลาย ในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยก ผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนอง ต่อวัตถุประสงค์นี้ ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษ จำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความ โกรธแค้นสังคม มากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคม ไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนที่คุก

4. การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็น แนวคิดของสำนัก อาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive school) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือ การกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่าง อิสระ ใช้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หลอหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ จนมี บุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัย หลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทาง สังคม ปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้น การกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัย หลายอย่างร่วมกันด้วย ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การ กระทำความผิดเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่ สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิด โดย การเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหา สาเหตุการกระทำผิด และแนวทางแก้ไข ทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไข ผู้กระทำผิด ดังนั้น ระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไข ตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่า อาจได้รับการปล่อยตัวก่อน ผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำซาก ถ้าผู้

ต้องคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัว ให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้ถลำตัวลึกไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้ โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้มาตรการเล็งโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการเล็งโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปรับโทษในเรือนจำระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไขโดยการฝึกวิชาชีพ ให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการ การให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิดอย่างใดก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบัน แม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกัน ในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไป แต่ก็ยังเป็นที่ยสงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

4.1 ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน แต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมา และให้ปรับตัวเข้ากับคน โดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

4.2 การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไป ตามหลักของเจเรมี เบนเท็ม (Jeremy Bentham) หรือ ที่เรียกว่า “หลักการ ได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะ คนโดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริตโดยทั่วไป เช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับการอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการจัดการศึกษา การหางาน ในขณะที่คนโดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าว ความรู้สึกของคนทั่วไปดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู

4.3 การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือโดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็น การแก้ไขฟื้นฟูมิให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มาก แต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำ

ผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้ว หรือพวกเขาขู่ว่าจะฟ้องหรือพวกเขาทำผิดคดีนี้สัก โอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตัวจะยอมเป็นไปได้อีก ดังนั้น การแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้ทุกกรณีไป

4.4 การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับ トラบาป กลายเป็นคนใจสู้ๆที่ตระวาง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม จึงต้องไปคบหาสมาคมกับพวกเดียวกันที่ขอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตาม แม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าว แต่ก็เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไปโดยจะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมาดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้ โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่น ๆ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้น ยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลายอยู่ในสังคมปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไข แต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ รัฐยังต้องลงโทษเพื่อตอบสนองความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็นการทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษ การลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้งเช่นกัน นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุกยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อจึงยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ผสมผสานในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วยไม่ว่าจะเป็นพฤติการณ์แห่งคดีและวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญาเพื่อให้เกิดผลในความรับผิดชอบต่อการกระทำความผิดในอดีตและเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการกระทำความผิดรวมทั้งอาชญากรรมในอนาคต (สุภวิชัย ตั้งตรงจิตต์ และคณะ, 2549, หน้า 54-55)

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญา

ในประเทศไทยการใช้ดุลพินิจของครูอาจารย์ในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่ประพฤติผิดระเบียบวินัย หรือกฎ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน เนื่องจากไม่ได้มีขอบเขตของกฎหมายกำหนดเอาไว้โดยละเอียดว่าการกระทำผิดในแต่ละลักษณะและในแต่ละเหตุการณ์ครูอาจารย์สามารถเลือกวิธีการลงโทษได้เพียงใดจึงจะเหมาะสมแก่กรณี ประกอบกับกฎหมายอาญาก็ยังไม่

ชัดเจนในการพิสูจน์ความผิดของครูอาจารย์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอศึกษาทฤษฎี หลักกฎหมายและโครงสร้างความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายที่สำคัญนำเสนอ ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดกำหนดความรับผิดทางอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และมีบทลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอาญาต้องเป็นการกระทำผิดที่มีความรุนแรง ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (เกษมวาทย์ สุขภิกขุ โยงพงศ์, 2549, บทคัดย่อ) โดยการแบ่งแยกความผิดทางอาญาตามแนวความคิดแบบดั้งเดิมแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ “mala in se” ซึ่ง Wayne and Austin (1986, p.32) เห็นว่าเป็นความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ และเป็นความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่าการกระทำนั้น เป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยปรากฏออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและเป็นเวลานาน และสิ่งที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นั้นได้รับการยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (Opinio juris) ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือนัยหนึ่งรู้สึกว่าเป็นต้องปฏิบัติเช่นนั้น (Opinion necessitates) เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การทำร้ายผู้อื่น การลักทรัพย์หรือฉ้อโกงผู้อื่น ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดจะถือว่าเป็นความผิดในตัวเองแทบทั้งสิ้น และ “Mala prohibita” คือ ความผิดอาญาที่เกิดจากสิ่งทีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด โดยอาจไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศีลธรรมเลย ไม่ใช่ใช้ความผิดโดยธรรมชาติ แต่เป็นข้อตกลงที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงเพื่อประโยชน์ของสังคม (Hall, 1960, p. 337) เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี แต่กฎหมายที่เป็นแต่ขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาทันทีเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยความผิดแบบ Mala in se เป็นความผิดที่ต้องการเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และ Fitzgerald (1966 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 60-62) ยังได้กล่าวอีกความผิดทางอาญาแบบ Mala in se นอกจากพิจารณาเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญแล้วยังต้องพิจารณาจากศีลธรรมจารีตประเพณีประกอบด้วยเพราะสิ่งที่เป็นความผิดหรือสิ่งใดถูกต้องนั้นจะแปรเปลี่ยนไปตามจารีตประเพณี ในแต่ละท้องที่และกาลเวลาประกอบกัน ส่วนความผิดแบบ Mala prohibita เป็นความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาในทางอาญาเป็นองค์ประกอบ แต่หลักดังกล่าวไม่อาจนำไปใช้กับคดีทุกประเภทอย่างได้ผลเสียทีเดียว (อิทธิ มุสิกะพงษ์, 2534, หน้า 4)

แนวความคิดในการกำหนดความผิดอาญา

บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาหรือไม่นั้น อาจพิจารณาได้จากแนวคิดในการกำหนดความรับผิดในทางอาญา (วิสาร พันธุนะ, 2543, หน้า 346-353) ดังนี้

1. ทฤษฎีความรับผิดที่ต้องอาศัยการกระทำและความผิดของจิต โดยในการกำหนดความ

รับผิดชอบในทางอาญาจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้สึคนึกคิดในจิตใจของผู้กระทำเป็นสำคัญ โดยมีปัจจัยอยู่ 2 ประการ

1.1 พิจารณาจากความเป็นภัยต่อสังคม

1.2 พิจารณาจากสภาวะของจิตใจเป็นหลัก หรือที่เรียกว่า “เจตนา” โดยรู้สำนึกในการกระทำของตนและประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำ และมีข้อยกเว้นในการกระทำโดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดจากการกระทำของตน หรือที่เรียกการกระทำนั้นว่า “ประมาท”

2. ทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ทฤษฎีนี้ถือเอาการกระทำเป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบทางอาญา โดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาวะแห่งจิตใจ กล่าวคือ ถึงแม้กระทำโดยไม่เจตนาก็ต้องรับผิดชอบทางอาญา

3. ทฤษฎีความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น ทฤษฎีนี้กำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น โดยไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลนั้นจะได้กระทำความผิดหรือไม่ หรือสภาวะแห่งจิตใจเป็นเช่นไร

ก่อนอื่นต้องพิจารณาว่ารัฐมีหลักเกณฑ์อย่างไรในการที่จะกำหนดว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดทางอาญาและความผิดดังกล่าวกำหนดบทลงโทษไว้อย่างไร (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 2) ซึ่งจารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรมล้วนแล้วแต่เป็นบ่อเกิดของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายมีความสอดคล้องกับจารีตประเพณี ศาสนาและศีลธรรมการบังคับให้ถือปฏิบัติตามกฎหมายก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก เพราะการฝ่าฝืนกฎหมายยังเป็นการฝ่าฝืนมาตรการอื่น ๆ ที่ควบคุมสังคมอยู่ด้วย เช่น หลักศีลธรรมทางศาสนา หรือจารีตประเพณีที่ดีงาม เป็นต้น (หยุด แสงอุทัย, 2523, หน้า 38-40) แต่ศีลธรรมและกฎหมายอาญานั้นไม่ได้สอดคล้องต้องกันทุกกรณี เช่น กรณีมีผู้แม่ผิดศีลธรรมแต่ก็ไม่เป็นความผิดทางอาญา เป็นต้น ซึ่งการกระทำอย่างไรที่ควรจะเป็นความผิดอาญานั้น เฮอเบิร์ท แอล แพ็กเกอร์ (1968 อ้างถึงใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 4-5) ได้อธิบายไว้ในหนังสือเรื่อง “The limits of the criminal sanction” ว่าการกระทำอย่างไรความจะเป็นความผิดทางอาญา ดังนี้

1. การกระทำนั้นเห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนใหญ่ว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคมและการกระทำนั้นเป็นเรื่องที่สังคมไม่ได้ให้อภัย

2. หากการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญาแล้วจะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่าง ๆ

3. การปราบปรามการกระทำผิดทางอาญาจะไม่เป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้ลดน้อยลงไป

4. หากกำหนดการกระทำใดเป็นความผิดอาญาแล้วต้องบังคับใช้อย่างเสมอภาคและ

เป็นธรรม

5. การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำดังกล่าวจะไม่ทำให้การบังคับใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจนเกินความเหมาะสมทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

6. การบังคับใช้กฎหมายอาญากับการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและไม่มีมาตรการอย่างอื่นแล้ว

โดยกฎหมายอาญาต้องมีเนื้อหาครอบคลุมหลักประกัน 4 ประการ คือ

1. การห้ามใช้จารีตประเพณีลงโทษทางอาญา
2. ห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในการลงโทษทางอาญา
3. กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจน
4. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

ในการลงโทษหรือเพิ่มโทษบุคคลในระบบชีวิตลอร์ด จึงต้องยึดถือหลักกฎหมายอาญาเป็นสำคัญ จะนำสิ่งอื่นที่ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญามาลงโทษหรือเพิ่มโทษไม่ได้ แต่อาจใช้ในทางเป็นคุณได้ เช่น จารีตประเพณี หรือหลักกฎหมายทั่วไป เป็นต้น (คณิศ ฌ นคร, 2540, หน้า 225-229)

หลักเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายอาญาดังกล่าวนี้นี้สามารถลดปัญหาการเกิดกฎหมายอาญาเพื่อ (Overcriminalization) ได้ เพราะหากรัฐมุ่งแต่จะใช้กฎหมายอาญาเป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมโดยไม่พิจารณาถึงประสิทธิภาพและความสามารถของระบบกลไกรัฐที่จะบังคับใช้กฎหมายอาญาแล้ว กฎหมายอาญาจะไร้ความหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์และเสื่อมประสิทธิภาพ ทั้งยังอาจเป็นช่องโหว่ให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ประพฤติมิชอบแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองจากกฎหมายเหล่านี้ รวมทั้ง กฎหมายที่มีได้มีการบังคับใช้มาเป็นเวลานานอาจถูกมองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายได้จนเกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับใช้กฎหมายและประชาชนในสังคมได้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 7)

2. แนวความคิดในการกำหนดความผิดทางปกครอง

ความผิดทางปกครอง (Administrative offense) มีลักษณะคล้ายความรับผิดทางอาญาเนื่องจากมีสภาพบังคับ คือ โทษทางปกครอง ดังนั้นความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครองจึงมีลักษณะเหมือนกันในเชิงรูปแบบ โดย Glanville (1945 อ้างถึงใน องค์อาสน์ เจริญสุข, 2553, หน้า 30) กล่าวว่าความผิดทางปกครองมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดระเบียบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมและเพื่อประโยชน์ในทางบริหาร ยกเว้นความปลอดภัยในสังคม

และป้องกันไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันในสังคม รวมทั้งระงับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. การกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมายเยอรมัน

กฎหมายอาญาเป็นระเบียบแห่งการคุ้มครองและระเบียบสันติภาพที่มีรากฐานมาจากระเบียบแห่งคุณค่าในทางจริยศาสตร์สังคมของรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญาจึงมุ่งคุ้มครองคุณค่าพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยคงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม หากมีการละเมิดก็จะมีมาตรการบังคับตามกฎหมาย สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ (2552 อ้างถึงใน พชรพร หงส์สุวรรณ, 2555, หน้า 16-18) กล่าวว่าจากหลักการดังกล่าวจึงเกิดสาระสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

3.1 การกระทำที่เพียงแค่อันตรายต่อศีลธรรมอันดี ไม่เป็นความผิดอาญา (Das ausscheiden blosser Moralwidrigkeiten aus dem strafrecht) หมายถึง การกระทำที่เพียงขัดต่อศีลธรรมอันดี แต่ไม่ได้กระทบสิทธิบุคคลอื่น ไม่กระทบสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอาญา ต่อมามีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน โดยมีการกำหนดแนวคิดเรื่องกฎหมายอาญามีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองนิติสมบัติเป็นสำคัญ

3.2 การกระทำที่เป็นแต่การละเมิดระเบียบ นั้น ไม่เป็นความผิดอาญา (Das Ausscheiden von ordnungswidrigkeiten aus dem strafrecht) ซึ่งแนวคิดนี้มาจากหลักการของกฎหมายอาญาที่มีไว้เพื่อคุ้มครองนิติสมบัติ (Vorgegebene rechtsgueter) กล่าวคือ เป็นการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของปัจเจกชนที่มีมาก่อนกำเนิดรัฐ เมื่อมีการละเมิดกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดขึ้นโดยไม่ได้เพื่อคุ้มครองนิติสมบัติ แต่เป็นเพียงกฎหมายที่ออกมาเพื่อบังคับการดำเนินงานเท่านั้น จึงไม่ควรนำมาตราการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในระบบคอมมอนลอว์ (Common law) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2527, หน้า 21-22)

ความรับผิดชอบทางอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีวิวัฒนาการมาจากประเทศอังกฤษ ในยุคกลางเกิดขึ้นจากแนวคิดทางศาสนา (Actus non facit reum nisi means sit rea) ที่ถือว่าการกระทำไม่เป็นความผิดหากผู้กระทำไม่มีเจตนาร้าย (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 8) โดยความผิดทางอาญาจะต้องมีเจตนาร้ายซึ่งพิจารณาจากสภาวะจิตใจของผู้กระทำผิดและการกระทำประกอบกันคือเน้นในเรื่องสภาวะทางจิตใจที่ต้องมีเจตนาร้าย หรือ Mens rea และความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลจะให้ความสำคัญกับเรื่องอัตตะวิสัย (Subjective) เป็นอันดับแรกพร้อมก็นำเอาหลักเรื่องมาตรการทางภาวะวิสัย (Re-adapt the objective standard) มาเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่ง

ในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคล การลงโทษจึงให้ความสำคัญกับความประสงคร้าย ในจิตใจของผู้กระทำผิดประกอบกับอันตรายที่จะเกิด การลงโทษบุคคลทางอาญาบางกรณีจึงเน้นที่ จิตใจของผู้กระทำผิดมากกว่าผลของการกระทำ เช่น การต่อสู้กันในโบสถ์ก็ถือเป็นความผิดแล้ว และการลงโทษไม่ใช่เพราะเกลียดว่าโบสถ์ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จะได้รับความเสียหาย แต่ลงโทษ เพราะจิตใจที่ลบหลู่ศาสนาไม่มีความเกรงกลัวในจิตใจ โดยสรุปความรับผิดชอบอาญาในระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์มีองค์ประกอบ 2 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นการกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย (Actus reus) นั้น ไมเคิล เจ อัลเลน (1981 อ้างถึงใน อโนมา ทองสุข, 2557, หน้า 22) กล่าวว่า หมายถึง การกระทำที่แสดงออกมาภายนอกนั้น ผิดกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายกำหนดห้ามหรือ guilty act ถือเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดอาญา

2. เจตนาร้าย หรือความผิด (Mens rea or guilty mind) หมายถึง จิตใจที่ชั่วร้าย หรือจิตใจ ที่ควร ถูกตำหนิ ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในจิตใจ แสดงออกมาด้วยเจตนา หรือแสดงออกด้วยความ ประมาทแต่กระทำโดยรู้สำนึก ส่วนการแสดงออกโดยพลั้งเผลอปราศจากเจตนาร้ายถือว่าขาด องค์ประกอบภายในเป็นเหตุให้การกระทำไม่มีความผิด

ส่วนที่เป็นการกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย (Mens rea) เป็นหลักทั่วไปในการพิสูจน์เจตนา ที่จะกระทำความผิดแต่มีข้อยกเว้นบางประการที่เป็นความผิดอาญาโดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนา ในการกระทำความผิด (มาติกา ธนเดชากุล, 2551, หน้า 10) ซึ่งแตกต่างจากเจตนาตามประมวล กฎหมายอาญาไทยที่มีความหมายถึงการรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด หรือเจตนา เล็งเห็นผลหรือประสงค์ต่อผล แต่ไม่ได้มีความหมายเช่นเดียวกับ Mens rea ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 60-61) และแม้ องค์ประกอบภายนอกไม่ครบหากมีเจตนาร้าย (Mens rea) ก็ต้องรับผิด เช่น ยิงศพโดยเข้าใจว่ายังมี ชีวิตอยู่แต่เจตนาฆ่า ถือว่ามีความผิดแล้ว (โกเมศ ขวัญเมือง, 2550, หน้า 29)

2. โครงสร้างความรับผิดในระบบชีวิตลอว์ ศึกษาความรับผิดทางอาญาของเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมัน มาตรา 15* บัญญัติว่าบุคคลจะต้องรับโทษเมื่อ กระทำการโดยเจตนาเท่านั้น โดยไม่ได้แบ่งแยกประเภทของการแสดงเจตนาอย่างเช่นกฎหมาย อาญาไทย คือ ไม่ได้แยกเจตนาแบบประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลแต่ตามตำราและตามแนวคำ พิพากษาของศาลเยอรมันมีการแยกเจตนาหลัก ๆ ออกเป็น 2 ประเภท คือ เจตนาประสงค์ต่อผล

* German Criminal Code

Section 15 Intent and negligence

Unless the law expressly provides for criminal liability based on negligence, only intentional conduct shall attract criminal liability.

(Dolus directus) และเจตนาเล็งเห็นผล (Dolus eventualis) (กมลชัย รัตนสกาววงศ์, 2544, หน้า 65) โดยมีสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เจตนากระทำผิดในทางคริสต์ศาสนา (Kanonisches recht)
2. การกระทำที่ได้ขยายผลออกไปมากกว่าแผนการที่ผู้กระทำตั้งใจไว้ (Dolus indirectus) และผลของการกระทำน่าจะเกิดขึ้นโดยมีส่วนสัมพันธ์กับแผนการที่วางไว้
3. ผู้กระทำมีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่ไม่เจาะจงว่าจะกระทำความผิดใด ความผิดหนึ่ง โดยผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบตามผลของการกระทำ หรือรับผิดชอบองค์ประกอบของความผิดใด ความผิดหนึ่ง (Dolus indeterminatus)

โดยเจตนาประเภทประสงค์ต่อผลและเจตนาประเภทเล็งเห็นผลจะต้องอาศัยการกระทำ เป็นพื้นฐานหลัก ซึ่งผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริง (Wissen) และต้องการผลของการกระทำนั้นด้วย (Wollen) หรือผู้กระทำต้องรู้สำนึกในการกระทำ (Bewusstheitsintensitat) และต้องพิจารณาด้วยว่า ผู้กระทำสามารถบังคับการกระทำของตนเองได้หรือไม่ หากไม่สามารถบังคับหรือหลีกเลี่ยงผลที่เกิดขึ้นได้จะถือว่าผลนั้นเกิดจากการกระทำของเขาไม่ได้ (กมลชัย รัตนสกาววงศ์, 2544, หน้า 68) ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่าเจตนาตาม โครงสร้างความรับผิดทางอาญาในกฎหมายเยอรมันลักษณะดังกล่าวใกล้เคียงกับการกระทำความผิดด้วยความจำเป็นตามมาตรา 67 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และขาดเจตนาเป็น องค์ประกอบภายในของการกระทำความผิดตาม โครงสร้างความรับผิดทางอาญาในข้อ 1

อีกทั้งเจตนาเล็งเห็นผลนั้น พิจารณาจากการคาดถึงผลของการกระทำของตนจาก สถานการณ์และข้อเท็จจริงที่มีอยู่โดยเล็งเห็นล่วงหน้าได้ว่าความผิดนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งมี ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ทฤษฎี (กมลชัย รัตนสกาววงศ์, 2544, หน้า 71-74) ดังนี้

1. ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ โดยพิจารณาจากระดับของโอกาสที่จะเกิดผลอันเป็น ความผิดอาญาตามความรู้สึกนึกคิดของผู้กระทำโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความประสงค์ของผู้กระทำ แต่ทฤษฎีนี้มีปัญหาในการแยกความแตกต่างระหว่างเจตนาเล็งเห็นผลกับประมาทโดยรู้สึกตัว
2. ทฤษฎีความยินยอม แนวคิดของทฤษฎีนี้มาจากหลักการที่ว่าผู้กระทำยอมรับผลของ การกระทำความผิดอาญาของตนที่อาจจะเกิดขึ้น โดยไม่ต้องวินิจฉัยว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นหรือไม่
3. ทฤษฎีความไม่สนใจใยดีต่อผลที่จะเกิดขึ้น โดยพิจารณาจากตัวผู้กระทำเองแม้จะคาด ไปได้ว่าผลอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาของตนอาจเกิดขึ้นได้แต่ผู้กระทำก็ไม่สนใจต่อผลที่ เกิดขึ้น

โดยการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของบุคคลตามกฎหมายของประเทศเยอรมัน จะ พิจารณาจากการกระทำของบุคคลเป็นอันดับแรกว่าการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบของความผิด (Tatbestandsmassigkeit) หรือไม่ แล้วจึงพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ โดยทั้งสอง

ส่วนนี้รวมกันเรียกว่า “ความผิดกฎหมาย” (Rechtswidrigkeit) เมื่อครบองค์ประกอบและความผิดกฎหมายของการกระทำแล้วจึงพิจารณาต่อไปว่าการกระทำของบุคคลนั้นได้กระทำไปโดยรู้ผิดชอบหรือสังคมนควรจะตำหนิหรือไม่ ซึ่งเรียกว่าการพิจารณาในส่วนของ “ความชั่ว” ของผู้กระทำ (Schuld) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 1-2) ดังนั้น โครงสร้างความรู้ผิดทางอาญาในกฎหมายเยอรมันจึงประกอบไปด้วยโครงสร้าง ดังนี้

1. ส่วนขององค์ประกอบ เพื่อพิจารณาว่าการกระทำครบองค์ประกอบความผิด (Tatbestandsmassigkeit) ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนประกอบในรูปแบบของความผิดอาญา (คณิต ฅ นคร, 2547, หน้า 1) เป็นไปตามฐานความผิดในแต่ละฐานแต่ยังมีได้มีการพิจารณาวินิจฉัยว่าการกระทำเป็นความผิดอาญาหรือไม่อย่างไร เพราะบางกรณีแม้การกระทำครบองค์ประกอบของความผิดแต่อาจมีเหตุให้การกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมาย เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายจนเป็นเหตุให้คนตาย เป็นต้น หรือบางกรณีอาจเป็นความผิดอาญาแต่การกระทำไม่ครบองค์ประกอบความผิด เช่น ประมาทเป็นเหตุให้ทรัพย์ของผู้อื่นเสียหาย เป็นต้น (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 3) เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติฐานความผิดเอาไว้ ซึ่งองค์ประกอบความผิดนั้นมีสองส่วนจึงจะถือเป็นความผิดสำเร็จ คือ องค์ประกอบภายใน เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับเจตนา รวมทั้งมูลเหตุ จูงใจ และองค์ประกอบภายนอกก็จะเป็นเรื่องของตัวผู้กระทำความผิด ผลและกรรมของการกระทำตลอดจนองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำ

2. ส่วนของความผิดกฎหมาย หรือการกระทำนั้นผิดกฎหมาย (Rechtswidrigkeit) ซึ่งโครงสร้างส่วนนี้จะพิจารณาต่อจากองค์ประกอบความผิดว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ หรือมีเหตุให้การกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย เช่น จาริตประเพณี แม้จะไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็สามารถนำมาใช้ในทางอาญาได้เฉพาะแต่ในกรณีที่จะช่วยให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดแต่นำเรื่องจาริตประเพณีมาใช้เพื่อเป็นเหตุลงโทษในทางอาญามีได้เลย เพราะจะขัดกับหลักกฎหมายอาญาทั่วไปที่ว่า “ไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 4)

ความยินยอมของผู้เสียหายก็เป็นเหตุที่สามารถนำมาอ้างเพื่อให้การกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมายได้โดยเฉพาะเมื่อความยินยอมนั้นเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบความผิดแล้วการกระทำก็ไม่ใช่ความผิดอาญา แต่หากความผิดนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบความผิดอาญา เช่น ในความผิดต่อร่างกายผู้กระทำก็ยังสามารถอ้างความยินยอมของผู้เสียหายเพื่อเป็นข้อแก้ตัวในความผิดทางอาญาได้ เช่น การตัดผมถือเป็นกระทำต่อร่างกายอย่างหนึ่ง (คณิต ฅ นคร, 2535, หน้า 4) ถ้าผู้กระทำมีเจตนาการกระทำนั้นก็ครบองค์ประกอบความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกายได้ แต่หากผู้เสียหายยินยอมให้ตัดผมเสียแล้ว ความยินยอมนั้นย่อมเป็นเหตุให้การกระทำนั้นไม่เป็น

ความผิดอาญาตามโครงสร้างส่วนนี้ได้ แต่ตามกฎหมายอาญาเยอรมันความผิดต่อร่างกายจะนำเรื่องความยินยอมมาอ้างเพื่อเป็นข้อแก้ตัวได้ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นต่อไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี และการอ้างความยินยอมเป็นข้อแก้ตัวได้นั้นก็เฉพาะฐานความผิดอาญาบางฐานเท่านั้น ดังนี้

1. ในฐานความผิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนบุคคล (Individual rechtsgut) หรือความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้นจึงจะสามารถนำความยินยอมมาอ้างเพื่อเป็นข้อแก้ตัวได้
2. ในฐานความผิดหรือบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ต่อส่วนรวม (Universal rechtsgut) การนำความยินยอมมาอ้างเพื่อเป็นข้อแก้ตัวย่อมมีข้อจำกัด

นอกจากเรื่องจารีตประเพณีและเรื่องความยินยอมที่ผู้กระทำสามารถนำมาอ้างเพื่อเป็นข้อแก้ตัวในโครงสร้างความรับผิดทางอาญาส่วนที่สองแล้ว ยังมีเหตุที่จะทำให้การกระทำไม่ผิดกฎหมายอีกกรณีหนึ่ง ได้แก่เรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมายของแพทย์ ซึ่งในกฎหมายอาญาเยอรมันแพทย์สามารถทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมาย 4 กรณี คือเนื่องจากถูกข่มขืน สุขภาพของหญิง เหตุผลด้านตัวเด็ก และเหตุผลด้านสังคม ซึ่งมากกว่ากฎหมายอาญาของไทยที่แพทย์สามารถทำแท้งได้เพียงสองกรณีเท่านั้น (คณิต ณ นคร, 2535, หน้า 358) การแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่เป็นความผิดอาญาฐาน หมิ่นประมาท เอกสิทธิของบุคคลบางจำพวกที่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดทางอาญา เหตุตามกฎหมายแพ่ง บทบัญญัติในกฎหมายครอบครัวที่ให้อำนาจบิดามารดาลงโทษบุตรได้ตามสมควร โดยไม่มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ในกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดโดยไม่มีความผิดทางอาญาต่อเสรีภาพ คั่นในเคหะสถาน โดยไม่มีความผิดฐานบุกรุก รวมทั้ง ในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีตรวจค้นในสถานที่ใด ๆ ของลูกหนี้โดยไม่มีความผิดฐานบุกรุกเช่นเดียวกัน (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 6)

3. ส่วนของความชั่ว หรือผู้กระทำมีความชั่ว (Schuld)

โครงสร้างความรับผิดอาญาในกฎหมายอาญาเยอรมันส่วนที่ 3 คือ พิจารณาความชั่วในตัวของผู้กระทำผิดว่ากระทำไปโดยรู้ผิดชอบชั่วดีเพียงใดหรือการกระทำเป็นสิ่งที่สังคมควรตำหนิหรือไม่ หากไม่มีทั้งสองส่วนดังกล่าวกฎหมายจะยกเว้นโทษให้เพราะถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความชั่ว ซึ่งความบกพร่องของบุคคลเพื่อพิสูจน์ความไม่รู้ผิดชอบของบุคคลอาจมาจากหลายสาเหตุ (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 6) ดังนี้

3.1 อายุของผู้กระทำผิด โดยอายุของผู้กระทำผิดเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะนำมาประกอบการพิจารณาว่าผู้กระทำได้กระทำโดยรู้สำนึกผิดชอบเพียงใด โดยปกติเด็กที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี ความรู้ผิดชอบชั่วดีมีอย่างจำกัด ดังนั้น เมื่อเด็กที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี กระทำความผิดกฎหมายจึง

ไม่ลงโทษหรือยกเว้นโทษให้เพราะถือว่าไม่มีความชั่ว แต่ถ้าอายุเกินกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี ความรู้ผิดชอบมีมากขึ้นแต่ยังไม่มากพอขึ้นอยู่กับภาวะแวดล้อมในแต่ละบุคคลเป็นองค์ประกอบในการกำหนดวิธีการลงโทษซึ่งศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็กแทนการลงโทษก็ได้

3.2 จิตของผู้กระทำผิด ซึ่งอาจกระทำผิดไปโดยปราศจากความชั่ว เช่น โรครจิต จิตบกพร่อง จิตฝันเพี้ยน หรือกระทำผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบชั่วดี หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เนื่องจากถูกบังคับให้เสพยาของมีนเมา

3.3 ความไม่รู้ผิดถูก ซึ่งเกิดขึ้นได้จากเหตุที่ผู้กระทำได้กระทำไปโดยไม่รู้ข้อผิดถูก เช่น กระทำตามคำสั่งของเจ้านักงานแม่จะเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดเพราะกระทำโดยไม่มีความชั่ว

ในการพิจารณาเรื่องความชั่วของผู้กระทำนอกจากพิจารณาในเรื่องอายุของผู้กระทำ สภาพจิตใจและความไม่รู้ข้อผิดถูกของผู้กระทำ ยังต้องพิจารณาว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมควรตำหนิหรือไม่ อย่างไร หากเป็นสิ่งที่สังคมไม่ควรตำหนิกฎหมายก็จะให้อภัยสำหรับการกระทำนั้น เพราะถือว่าไม่มีความชั่ว เช่น กรณีกระทำด้วยความจำเป็นถ้าไม่เกินสมควรแก่เหตุกฎหมายก็จะให้อภัยโดยยกเว้นโทษให้เลย หรืออาจเป็นการให้อภัยบางส่วนขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 7)

องค์ประกอบความรับผิดทางอาญาตามกฎหมายของไทย

การบังคับใช้กฎหมายยังคงยึดถือหลักว่าจะต้องใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร เป็นลำดับแรก หากไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรจึงค่อยนำกฎหมายจารีตประเพณีมาบังคับใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวปรากฏชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 แต่การบังคับใช้กฎหมายจารีตประเพณีในประเทศไทยเกิดขึ้นได้ยากมาก เนื่องมาจากประเทศไทย มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรอยู่เป็นจำนวนมาก แต่กฎหมายจารีตประเพณีกลับยังมีบทบาทสำคัญในการอธิบายการบังคับใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรปัจจุบัน ซึ่งมีผลบังคับใช้แค่เพียงในรูปแบบพิธีการเท่านั้นแต่ไม่สามารถบังคับได้จริงในสังคม (นัทมน คงเจริญ, 2556, หน้า 78-88) โดยในปัจจุบันระบบกฎหมายที่สำคัญแบ่งออกได้เป็นสองระบบ คือ ระบบกฎหมายจารีตประเพณีหรือระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) และระบบประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil law) แม้ว่าระบบกฎหมายทั้งสองระบบจะมีวิวัฒนาการมาจากปรัชญาทางกฎหมายที่แตกต่างกัน แต่ระบบกฎหมายทั้งสองยึดถือหลักการที่เหมือนกันประการหนึ่งคือการวินิจฉัยการกระทำว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายและจะต้องถูกลงโทษหรือไม่นั้น จะต้องมียุติธรรมในการวินิจฉัย คือ โครงสร้างความผิดอาญา (คณิต ณ นคร, 2543, หน้า 69)

ประมวลกฎหมายอาญาไทยในปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กฎหมายอาญา หลักประกันในกฎหมายอาญา ความรับผิดชอบในทางอาญา รวมทั้ง เหตุยกเว้นความผิด และจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาจะพบองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาไว้สองส่วน คือ องค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอก โดยองค์ประกอบภายนอกอาจพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ที่บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย...” รวมทั้งกำหนดเอาไว้ในมาตรา 59 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำความผิดมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้” (สุภชาติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2556, หน้า 53)

ส่วนองค์ประกอบภายในอาจพิจารณาได้จากมาตรา 59 วรรคแรกและวรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “...กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำยอมประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้...”*

Eser (Albin) (อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2535, หน้า 74-80) กล่าวว่า ระบบกฎหมาย Civil Law และบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาไทยยังได้มีบทบัญญัติแยกการกระทำที่ไม่เป็นความผิด หรือที่เรียกว่า “เหตุยกเว้นความผิด” (Justification) เอาไว้ในหลายต่อหลายมาตรา เช่นมาตรา 68 มาตรา 308 มาตรา 329 และการกระทำที่กฎหมายไม่ประสงค์จะลงโทษ หรือที่เรียกว่า “เหตุยกเว้นโทษ” (Excuse) เช่น มาตรา 65 มาตรา 67 มาตรา 70 มาตรา 73 และมาตรา 69 รวมทั้ง มาตรา 71 โดยมีการแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดแตกต่างจากระบบกฎหมาย Common Law

1. โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์จิตติ ดิงส์ทีย์

ความรับผิดชอบทางอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์จิตติ ดิงส์ทีย์ จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ต้องมี

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกัน ผู้กระทำยอมประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริง อันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

การกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติ และการกระทำนั้นต้องประกอบไปด้วยสภาพทางจิตใจ ซึ่งโดยปกติก็คือเจตนาที่จะกระทำ เว้นแต่ข้อยกเว้นบางกรณี (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 32-33)

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

การกระทำที่จะเป็นความผิดทางอาญานั้น เป็นไปตามหลักการที่มีการรับรองทั่วไปคือ “ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” หรือ (Nullum crimen, nulla poena sine lege) ซึ่งหลักการนี้ก็ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 โดยสามารถอธิบายได้ตามประเด็น ดังนี้

1.1.1 ในการลงโทษอาญาแก่บุคคลต้องมีกฎหมายกำหนดเอาไว้ว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นความผิดอยู่ก่อนแล้ว หากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ว่าการกระทำนั้น ๆ เป็นความผิด ก็ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำได้ หรือที่เรียกว่าไม่มีความผิดหากไม่มีกฎหมาย

1.1.2 ห้ามใช้กฎหมายย้อนหลัง

1.1.3 กฎหมายอาญาต้องมีความชัดเจนแน่นอน

1.1.4 จารีตประเพณีจะใช้ให้เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำผิดมิได้

1.1.5 กฎหมายอาญาต้องตีความ โดยเคร่งครัดตามตัวอักษร

1.2 ต้องมีการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติ

ความผิดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำของบุคคลที่แสดงออกภายนอก เพราะเพียงแต่คิดภายในใจยังไม่ถือเป็นความผิดได้ ซึ่งการกระทำนั้นมีหลายประเภท ทั้งการกระทำโดยตรง หรือกระทำโดยงศเวิน

1.3 การกระทำนั้นต้องประกอบไปด้วยสภาพทางจิตใจ

สภาพจิตใจโดยปกติก็คือเจตนาที่จะกระทำ เว้นแต่กรณีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดแม้กระทำโดยไม่เจตนาซึ่งเรียกว่ากระทำโดยประมาท

2. โครงสร้างความคิดทางอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์เกียรติคุณ วังนะสวัสดิ์

โดยในการวินิจฉัยว่าการกระทำจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจาก “โครงสร้างความคิดทางอาญา” ซึ่งจะต้องพิจารณาโครงสร้างในแต่ละส่วนเรียงไปตามลำดับ หากไม่ครบองค์ประกอบในลำดับก่อนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบความผิดในลำดับถัดไป โดยโครงสร้างความคิดทางอาญา ประกอบไปด้วย การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด และการกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ (เกียรติคุณ วังนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78)

การจะพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่นั้น ประการแรกจะต้องพิจารณาว่าการกระทำของบุคคลครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ หากครบองค์ประกอบที่

กฎหมายบัญญัติไว้แล้วก็คู่ต่อไปว่าใน “การกระทำมีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่” หากไม่มีก็ต้องคู่ต่อไปว่า “การกระทำมีกฎหมายยกเว้นโทษหรือไม่” หากไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษก็หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดทางอาญา แต่ก็อาจจะมีเหตุในการลดโทษ เช่น กระทบความผิดเพราะบันดาลโทษ

1. โครงสร้างการรับผิดในทางอาญา ข้อที่ 1 การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้ หมายความว่าต้องมี

1.1 มีการกระทำ (Action)

1.2 การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Outside)

1.3 การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Inside)

1.4 ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation)

เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์ (2539 อ้างถึงใน พูลลาภ กันทา, 2551, หน้า 31) กล่าวว่า กรณีจะถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญาได้ต้องครบองค์ประกอบ คือ การกระทำนั้นมีการกระทำตามความหมายของกฎหมายอาญาหรือไม่ การกระทำของผู้กระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ การกระทำของผู้กระทำครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ ผลของการกระทำของผู้กระทำสัมพันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลหรือไม่ การกระทำของผู้กระทำมีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่ และการกระทำของผู้กระทำมีกฎหมายยกเว้นโทษ หรือไม่ ดังนั้น หากการกระทำของผู้กระทำครบถ้วนทุกประเด็นจึงจะเป็นความผิดทางอาญาและต้องรับโทษทางอาญา ซึ่งการพิจารณาต้องพิจารณาตามลำดับ หากไม่ครบในประเด็นใดประเด็นหนึ่งตามลำดับก่อนหลังเสียแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาในประเด็นลำดับถัดไปอีก เพราะผู้กระทำ ไม่จำเป็นต้องรับโทษเสียแล้ว

องค์ประกอบความรับผิดทางอาญา

1. มีการกระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1.1 การกระทำโดยการเคลื่อนไหวร่างกาย

โดยหลักเกณฑ์ประการแรกของความรับผิดทางอาญาคือ ต้องมีการกระทำ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 59 ที่บัญญัติเอาไว้ว่า “บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาที่ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา...”*

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาที่ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำความโดยประมาท ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

ซึ่งการกระทำหมายความว่า “การเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก กล่าวคืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ” โดยรู้สำนึก หรืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ นั้น (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 86) มีความหมาย ดังนี้

1.1.1 มีความคิดที่จะกระทำ

1.1.2 มีการตกลงใจที่จะกระทำ

1.1.3 ลงมือกระทำ ตามที่ตกลงใจอันมาจากความคิดที่จะกระทำด้วย (หยุด แสงอุทัย, 2523, หน้า 60)

โดยหากการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้เป็นผลมาจากการตกลงใจตามที่คิดไว้ ก็ไม่ถือว่ามีกรกระทำตามมาตรา 59 เช่น การเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กทารก คนละเมอหรือเป็นลมบ้าหมู คนที่ชักกระตุก ถูกสะกดจิต ถูกปลุกหรือถูกชุน เป็นต้น

การกระทำโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกายมีอยู่ 2 กรณี คือ การกระทำโดยดเว้น และการกระทำโดยละเว้น ซึ่งมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ ดังนี้

(1) การกระทำโดยดเว้น

การกระทำโดยดเว้นจะเห็นได้จากมาตรา 59 วรรคท้ายที่บัญญัติเอาไว้ว่า “การกระทำ หมายความว่า ความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” หมายความว่าตนมีหน้าที่ที่ต้องกระทำแต่ดเว้นเสีย ซึ่งหน้าที่ที่ต้องกระทำนั้นเป็นหน้าที่โดยเฉพาะเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลนั้นขึ้น เช่น หน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่อันเกิดจากการยอมรับ โดยเฉพาะเจาะจง หน้าที่อันเกิดจากการกระทำครั้งก่อนของตน และหน้าที่อันเกิดจากความสัมพันธ์พิเศษ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 92-98) ซึ่งการกระทำโดยดเว้นมีทั้งงดเว้นโดยเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายและมีทั้งเจตนาและประมาท โดยครูอาจารย์นั้นกรณีหากพิจารณาในแง่ของหน้าที่ที่ต้องกระทำเห็นว่าจะเป็นหน้าที่อันเกิดจากการยอมรับโดยตรงจนเกิดหน้าที่ในการดูแลเด็ก นักเรียนนักศึกษา เช่นเดียวกับพยาบาลหรือผู้ดูแลความปลอดภัยของสระน้ำ

(2) การกระทำโดยละเว้น เป็นการกระทำที่ผู้กระทำไม่ได้มีหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจงที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น แต่เป็นหน้าที่โดยทั่ว ๆ ไป ที่จะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งแต่

1.2 การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความคิดในเรื่องนั้น ๆ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 116-133) โดยองค์ประกอบภายนอกสามารถ แบ่งออกได้ดังนี้

1.2.1 ผู้กระทำ

ผู้กระทำถือเป็นองค์ประกอบภายนอกที่สำคัญเนื่องจากความผิดในทางอาญาจะเกิดเฉพาะแก่บุคคลเท่านั้น โดยผู้กระทำความผิดอาญาแบ่งออกได้เป็น 3 กรณี

- ก. กระทำความผิดนั้นเอง
- ข. กระทำความผิดโดยอ้อม
- ค. เป็นผู้ร่วมในการกระทำความผิด

1.2.2 การกระทำ

การกระทำนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้กระทำจึงจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ทั้งการกระทำที่ถึงขั้นลงมือแล้ว หรืออยู่ในขั้นเตรียมการก็เป็นความผิดได้

1.2.3 วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ

วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ คือ สิ่งที่ผู้กระทำมุ่งกระทำต่อ ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ หรือ สิ่งของ เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย วัตถุประสงค์แห่งการกระทำคือผู้อื่น เป็นต้น

การขาดองค์ประกอบภายนอก ผลในทางกฎหมายทำให้ผู้กระทำไม่เป็นความผิด เช่น ลักทรัพย์ของตนเอง ทำแท้งโดยเข้าใจว่าตนเองตั้งครรภ์ เป็นต้น

1.3 การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ

องค์ประกอบภายในของความผิดทางอาญาเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของผู้กระทำ จึงต้องอาศัยการกระทำหรือพฤติกรรมที่ผู้กระทำแสดงออกมาภายนอกและผลของการกระทำนั้น ๆ เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยจิตใจของผู้กระทำในขณะนั้น ๆ (เกียรติกษัตริย์ วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 135) โดยองค์ประกอบภายในของความผิดทางอาญาในแต่ละมาตรา คือ “เจตนา” ยกเว้นกรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแม้กระทำโดยขาดองค์ประกอบภายในหรือที่เรียกว่ากระทำโดย “ประมาท” แต่มีบางกรณีที่กฎหมายไม่ต้องการองค์ประกอบภายในเลย ถือเป็นข้อยกเว้นพิเศษ เพราะแม้ผู้กระทำจะกระทำโดยไม่เจตนาหรือไม่ประมาทผู้กระทำก็ยังมีความผิดโดยเจตนา นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.3.1 เจตนาตามความเป็นจริง ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด และผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสอง และวรรคสาม* โดยข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นหมายถึงองค์ประกอบภายนอกของความผิด

* ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสอง

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

โดยเจตนาประสงค์ต่อผล หมายถึง เจตนาโดยทั่วไปที่ผู้กระทำมุ่งหมายให้เกิดผลขึ้น หากไม่เกิดขึ้นก็เป็นเพียงพยายามกระทำความผิด ส่วนเจตนาเล็งเห็นผล หมายถึง ไม่ได้มีเจตนาตรง ๆ แต่ผู้กระทำคาดได้ว่าเมื่อได้กระทำไปแล้วจะเกิดผลอย่างไร ผลนั้นจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน โดยพิจารณาจากจิตใจของผู้กระทำเป็นสำคัญ โดยเจตนาเล็งเห็นผลนั้นผลอาจจะไม่เกิดขึ้นจริง เพียงแต่คาดว่าจะเกิด หรืออาจเป็นไปได้ว่าจะเกิดก็ถือเป็นเจตนาประเภทเล็งเห็นผลแล้ว (แสวงบุญเฉลิมวิลาศ, 2551, หน้า 59)

1.3.2 เจตนาโดยผลของกฎหมาย หมายถึง กระทำโดยไม่ได้เจตนาตามความเป็นจริง หรือไม่ได้ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล แต่เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายกฎหมายจึงให้ออนเจตนาแต่ต้นไปยังผู้เสียหายด้วย หรือที่เรียกว่าเจตนาโดยพลาด ได้แก่เจตนาโดยพลาดตามมาตรา 60 มาตรา 61

2. โครงสร้างการรับผิดในทางอาญา ข้อที่ 2 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด (Justification)

ความรับผิดทางอาญาอาจไม่เกิดขึ้นได้หากผู้กระทำมีอำนาจตามกฎหมาย (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 743) โดยเมื่อการกระทำที่ครบ “องค์ประกอบความผิด” ตามโครงสร้าง ข้อ 1 มาแล้ว แต่การกระทำมีกฎหมายยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดในทางอาญาเนื่องจากมีความชอบธรรมที่จะกระทำได้และกฎหมายก็ได้ยกเว้นความผิดให้มีผลทำให้ผู้กระทำ “ไม่มีความผิด” โดยเหตุยกเว้นความผิด (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78) มีดังต่อไปนี้

2.1 บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญา ถ้ากฎหมายหรือจารีตประเพณีให้อำนาจกระทำการนั้นได้

2.2 บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญา ถ้าได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นพอสมควรแก่เหตุ

2.3 บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาบางกรณี ถ้าผู้เสียหายได้ยินยอมให้กระทำการนั้น หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่ง โดยชอบของเจ้าพนักงาน

บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาถ้ากฎหมายและจารีตประเพณีให้อำนาจกระทำได้

ระบบกฎหมายของประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมายจึงยึดถือด้วยบทกฎหมายเป็นสำคัญ ในลำดับแรก ส่วนจารีตประเพณีเป็นบ่อเกิดของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งไทยก็ยอมรับเอากฎหมายจารีตประเพณีมาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนกฎหมายอาญานั้นไทยยอมรับในฐานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป เหตุที่ไม่ได้บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาก็เนื่องมาจากหลักการที่สำคัญคือ หลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimen, Nulla Poens, Sine Lege) แต่กฎหมายอาญาก็เปิดช่องให้นำกฎหมาย

จารีตประเพณีมาใช้ในทางที่เป็นคุณเพื่อยกเว้นความผิด (Justification) เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาไม่อาจบัญญัติครอบคลุมได้ทั้งหมด แต่กฎหมายจารีตประเพณีเกิดและพัฒนาขึ้นจากประชาชนในสังคมไม่ได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้น เจตนารมณ์ของกฎหมายจารีตประเพณีก็คือเจตนารมณ์ของประชาชนหรือสังคมนั้นเอง อีกประการคือเหตุยกเว้นความผิดในทางอาญามีลักษณะที่เปิดกว้าง เพื่อเป็นการผ่อนคลายความแข็งกระด้าง (Rigidity) ของบทบัญญัติในกฎหมายอาญา (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86) และ Lon L.Fuller (1969) ยังกล่าวอีกว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักนิติศาสตร์ได้ตีความและนำมาใช้ตลอดจนเพื่อช่วยปรุงแต่งกฎหมายอาญาลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือให้กฎหมายอาญามีความสมบูรณ์เกิดความยุติธรรมในการลงโทษเหมาะสมกับสถานะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86-87)

โดยคำว่า “จารีตประเพณี” มาจากภาษาบาลีแปลว่า ความประพฤติที่ดีงาม หมายถึง แบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่กระทำสืบต่อกันมาช้านาน มักถือเป็นกฎหรือระเบียบของสังคมที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม ใครไม่ทำตามจารีตจะถือว่าเป็นคนผิด หรือเป็นคนชั่วและจะถูกสังคมลงโทษรุนแรงหรือไม่อาจจะอยู่ร่วมในสังคมนั้นได้ เช่น ลูกด่าทอหรือทุบตีพ่อแม่ถือเป็นการกระทำที่ผิดจารีต การเปลือยกาย กอดจูบในที่สาธารณะเป็นสิ่งที่ผิดจารีตของสังคมไทย ในอดีตบางสังคมมีความเชื่อว่าหากมีคนทำผิดจารีต ไม่เพียงแต่ผู้กระทำผิดเท่านั้นที่จะถูกลงโทษ แต่คนในสังคมทั้งสังคมอาจได้รับโทษด้วย เช่น หากมีคนทำผิดจารีตอาจเป็นเหตุให้เกิดเภทภัย เช่น ฝนแล้ง หรือเกิดภัยพิบัติอื่น ๆ ได้ (สถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย, 2554) เมื่อรัฐเห็นถึงความสำคัญของจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมาดังกล่าวหากรัฐจะวางระเบียบข้อบังคับที่ขัดแย้งกับจารีตประเพณีประชาชนทั้งหลายก็จะไม่ยอมรับระเบียบ ข้อบังคับที่ไม่ศักดิ์สิทธิ์ โดยจารีตประเพณีนั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายลายลักษณ์อักษร ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย และจะต้องถือปฏิบัติมาเป็นเวลานาน ซึ่งบุคคลทั่วไปในสังคมยอมรับและปฏิบัติตาม รัฐจึงจะนำเอาจารีตประเพณีดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป (ชมชื่น มัณยารมย์, ม.ป.ป.)

จารีตประเพณีจึงถือเป็นบ่อเกิดของกฎหมายระบบซีวิลลอว์ส่วนหนึ่งโดยจารีตประเพณีอาจเสริมกฎหมายลายลักษณ์อักษรในส่วนที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรมิได้บัญญัติไว้ แต่กรณีที่เป็นประเด็นปัญหาหากคือกรณีที่จารีตประเพณีเป็นสิ่งที่ขัดหรือจารีตประเพณีนั้นไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายลายลักษณ์อักษร (บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ, 2538, หน้า 212-220) อีกทั้ง การตีความกฎหมายจารีตประเพณีเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากเพราะกฎหมายจารีตประเพณีไม่มีข้อความที่ชัดเจน การตีความก็กระทำได้เพียงการค้นหาข้อความหรือความหมายของกฎหมายจารีตประเพณีเท่านั้น (มงคล เทียนประเทืองใจ, 2553, หน้า 134)

จารีตประเพณีนั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้คนยึดถือปฏิบัติ มานานและสม่ำเสมอโดยรู้สึกรู้ว่าเป็น สิ่งถูกต้องดีงามและมีความสำคัญ (สมยศ เชื้อไทย, 2551, หน้า 95) และกฎหมายจารีตประเพณี จะต้องเป็นไปเพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจหากฎหมายมาอุดช่องว่างของ กฎหมายได้ กรณีที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนแล้วจะอาศัยกฎหมายจารีต ประเพณีไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา 2551 หน้า 67)

แต่ความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมายของไทยจะต้องพิจารณาจากหลักการของกฎหมาย อาญาตามมาตรา 2 ที่บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมาย ที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด นั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิด ต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การ ลงโทษนั้นสิ้นสุดลง”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงพิจารณาได้ว่ากฎหมายอาญาที่จะนำมาลงโทษบุคคลใดบุคคล หนึ่งจะต้องมีความแน่นอนเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ ฉะนั้น กฎหมายจารีตประเพณีจึงไม่ อาจนำมาใช้เพื่อการลงโทษบุคคล แต่จารีตประเพณีสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณากเว้น ความผิดได้ ซึ่งเป็นผลมาจากจารีตประเพณีนั้นถือได้ว่าเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย เช่นเดียวกับ วัฒนธรรมไทยที่ทำให้เคารพนับถือและดูแลบิดามารดาหรือผู้บุพการี การฆ่าบุคคลดังกล่าวย่อมเป็น เหตุให้ผู้กระทำรับโทษหนักขึ้น

บุคคลอาจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบในทางอาญาถ้ามีกฎหมายให้อำนาจบุคคลกระทำการเช่นนั้นได้ โดยอาจแยกพิจารณากรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่บุคคลกระทำ การใดได้โดยกว้าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เช่น ให้อำนาจตำรวจใน การจับกุมผู้กระทำผิด และการค้น เป็นต้น

2. ให้อำนาจแก่บุคคลโดยผ่านการกลั่นกรองของพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น บุคคลที่ ต้องการจะทำไม้หวงห้าม ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น การขออนุญาตทำไม้สัก และไม้ยางในที่ดินกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง การขออนุญาตทำไม้ชนิดอื่น นอกจากไม้สักและไม้ยางในที่ดินกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง เคลื่อนย้ายเป็นไม้ท่อนซุง ไป เพื่อการใช้สอยส่วนตัว หรือเพื่อการกุศลสาธารณประโยชน์ การอนุญาตทำไม้ (ท่อนซุง) ที่มีใช้ไม้

หวงห้าม ซึ่งออกจากป่าธรรมชาติไปสงวนแห่งชาติ การทำไม้ที่มีไม้หวงห้ามภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น

3. ให้อำนาจแก่บุคคลในการที่จะกระทำการเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อผู้อื่นเป็นเอกสิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เป็นเอกสิทธิ์ของบุคคลบางประเภทที่มีลักษณะพิเศษเหนือบุคคลอื่นและจัดเป็นเอกสิทธิ์เด็ดขาด เช่น เอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ซึ่งได้รับความคุ้มครองในระหว่างสมัยประชุม ผลของเอกสิทธิ์ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกในทางใดมิได้ ไม่ว่าในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มาตรา 421 หรือมาตรา 423 รวมทั้ง ในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136 มาตรา 326 -327 (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2553, หน้า 144-151 อ้างถึงใน มงคล เทียนประเทืองใจ, 2553)

4. ให้อำนาจแก่บุคคลเพื่อการปกป้องคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์ส่วนบุคคล เช่น คู่ความซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาลโดยคู่ความหรือทนายความ* หรือการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต** ย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท การทำให้หญิงแท้งเพื่อรักษาชีวิตของหญิงนั้น หรือการตั้งครรภ์เกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญา***

ถ้าได้มีจารีตประเพณีให้อำนาจบุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ หากบุคคลได้กระทำการเช่นนั้นลงไปก็ไม่ต้องมีความผิดในทางอาญาเช่นเดียวกัน ซึ่งจารีตประเพณี ต้องเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมานาน มีความสม่ำเสมอไม่เปลี่ยนแปลง ใช้บังคับได้อย่างกฎหมายและไม่ขัดต่อกฎหมายลายลักษณ์อักษร

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 331

** ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

- (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม
  - (2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติกรตามหน้าที่
  - (3) ดิชม ด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ
  - (4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม
- ผู้นั้น ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

*** ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 305 ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา 301 และมาตรา 302 นั้น เป็นการกระทำของนายแพทย์และ

- (1) จำเป็นต้องกระทำ เนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ
- (2) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 282 มาตรา 283

หรือมาตรา 284

ผู้กระทำให้ไม่มีความผิด

กฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่กฎหมายที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร แต่เกิดจากความเห็นจริงของประชาชนว่าข้อบังคับนั้น ๆ เป็นกฎหมาย เพราะได้มีการปฏิบัติในรูปลักษณะเดียวกันต่อเนื่องกันมา และแม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายแต่กฎหมายจารีตประเพณีก็เกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้ (หยุด แสงอุทัย, 2556, หน้า 140-141) คือ

1. กฎหมายจารีตประเพณีที่กำหนดความผิดขึ้นใหม่จะกำหนดโทษให้สูงกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ไม่ได้ เพราะจะเป็นการแย้งหรือขัดต่อหลักการสำคัญของกฎหมายซึ่งหลักการดังกล่าวถูกบัญญัติเอาไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายลายลักษณ์อักษรเท่านั้นที่จะกำหนดความผิดและโทษได้

2. กฎหมายจารีตประเพณีอาจจะมีข้อความให้อำนาจบุคคลกระทำการใด ๆ ซึ่งโดยปกติการกระทำนั้น ๆ เป็นความผิดอาญา ดังเช่น

2.1 การชกมวยหรือการเล่นกีฬาตามกติกา หากมีการบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตายก็ไม่เป็นความผิด แต่หากนักมวยอีกฝ่ายหนึ่งถูกชกจนล้มลงแล้วยังไปเตะซ้ำและการเตะเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำอาจมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา

2.2 แพทย์ที่ทำการรักษาหรือผ่าตัดคนไข้ด้วยความยินยอม แพทย์ย่อมมีอำนาจกระทำได้และไม่เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

2.3 บิดามารดาลงโทษเด็กตามสมควร

จารีตประเพณี หมายถึง ข้อบังคับแห่งความประพฤติของมนุษย์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งถือปฏิบัติสืบเนื่องกันมานาน จนมีลักษณะเหมือนกับกฎหมายแต่มิได้มีการเขียนหรือบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาจมีการบันทึกอยู่ในความทรงจำและความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ซึ่งจารีตประเพณีดังกล่าวถือเป็นเหตุยกเว้นความผิดได้ แม้ว่าการกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญา บุคคลผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดแต่ประการใด เช่น การละเล่นหรือการแข่งขันกีฬาของไทย เช่น การชกมวย เป็นต้น ส่วนใหญ่จะมีการปะทะและมักจะเกิดการบาดเจ็บ ซึ่งในบางครั้งอาจร้ายแรงถึงขั้นบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิตได้โดยให้อำนาจบุคคลกระทำได้

จารีตประเพณี นั้น ถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ยกเว้นความผิดได้ เช่น บิดามารดามีอำนาจ ลงโทษบุตร หรือครูมีอำนาจลงโทษศิษย์ การกระทำของบิดามารดาหรือครูในการลงโทษไม่เกินสมควร ไม่เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย บิดามารดาหรือครูไม่ต้องรับผิดทางอาญา (คำพิพากษาฎีกาที่ 429-430/2505)

ในประเด็นของการยอมรับและการใช้จารีตประเพณีให้อำนาจลงโทษบุคคลตามสมควรเพื่ออบรมสั่งสอนนั้น เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่าจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาจนเรียกได้ว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามห้วงเวลาและสถานที่ การใช้จารีตประเพณี

มาเป็นเหตุยกเว้นความผิดจึงต้องพิจารณาว่ากฎหมายจารีตประเพณีในเรื่องนั้น ๆ ยังคงมีอยู่หรือไม่ ซึ่งในกรณีบิดามารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้มีหน้าที่อบรมดูแลบุตรผู้เยาว์ลงโทษบุคคล เพื่ออบรมสั่งสอนโดยวิธีการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายหากมิได้มุ่งให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจยังคงมีกฎหมายจารีตประเพณีให้อำนาจ แต่กรณีของครูอาจารย์หากลงโทษศิษย์ตามสมควร เพื่ออบรมสั่งสอนที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายนั้นไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป เนื่องจากในปัจจุบัน มีบทบัญญัติของกฎหมายลายลักษณ์อักษรห้ามลงโทษศิษย์โดยวิธีกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายเสียแล้ว จึงถือว่ากฎหมายจารีตประเพณีสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมาย ลายลักษณ์อักษร (พรกัฏธา ตันตยานนท์, 2558)

2. บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญา ถ้าได้กระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น พอสสมควรแก่เหตุ เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบความผิด คือ

- 2.1 มีการกระทำ
- 2.2 การกระทำครบองค์ประกอบภายนอก
- 2.3 การกระทำครบองค์ประกอบภายใน
- 2.4 ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ

ก็จะถือว่าผู้กระทำต้องรับผิดในทางอาญาทันทีไม่ได้ ต้องพิจารณาต่อไปว่าการกระทำนั้น ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หากมีกฎหมายยกเว้นความผิดการกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดและผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดทางอาญา ซึ่งเหตุที่กฎหมายยกเว้นความผิดนั้น มีหลายกรณี แต่จะพิจารณาเฉพาะเหตุ 2 ประการ คือ ป้องกันและยินยอม (เกียรติจร วังนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 336-337) ซึ่งเจตนารมณ์ในการลงโทษทางอาญาแก่บุคคลนั้น เป็นการลงโทษบุคคลที่มีจิตใจชั่วร้าย แต่สำหรับบุคคลที่กระทำผิดโดยปราศจากเจตนาหรือจิตที่คิดชั่วร้าย แต่กระทำผิดเพราะมีความจำเป็นบางประการให้ผู้นั้นต้องทำความผิด ดังนั้น นับแต่มีการตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ได้มีการบัญญัติยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษเอาไว้ (หยุด แสงอุทัย, 2548, หน้า 162-180) โดยมาตรา 50 บัญญัติว่า “บุคคลที่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด แต่พอสสมควรแก่เหตุ โดยมีความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิต เกียรติยศและชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของตัวเองก็ดี หรือของผู้อื่นก็ดี เพื่อให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดโดยผิดกฎหมาย ท่านว่าไม่ควรลงอาญา แก่มัน” ซึ่งมาตรานี้ มีเจตนารมณ์เช่นเดียวกับมาตรา 68

โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตน หรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงถ้าได้กระทำพอสสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด” ซึ่งการกระทำอันเป็นการป้องกันนั้นสามารถยกเว้นความผิด

ได้ทุกฐานความผิด เช่น จำเลยถูก ต. กับพวกวิ่งเข้ามาทำร้ายแล้วพากันวิ่งหนีไปจำเลยถือปืนวิ่งไล่ตาม แต่เมื่อไล่ไม่ทันจำเลยก็กลับมาที่เดิมและไปนั่งบนรถยนต์สองแถวเพื่อจะกลับบ้าน แสดงให้เห็นว่าจำเลยไม่ได้สมัครใจที่จะทะเลาะวิวาทกับ ต. และพวก เมื่อถูก ต. กับผู้เสียหายวิ่งไล่จำเลยที่อยู่บนรถยนต์สองแถว จำเลยร้องห้ามแล้วแต่กลุ่มผู้เสียหายไม่ฟัง ถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้จำเลยยิงปืนออกไปหนึ่งนัดเป็นการป้องกันตัวพอสมควรแก่เหตุ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2508/2529)

กรณีนำอาวุธปืนที่สามีได้รับอนุญาตให้มีและใช้จากนายทะเบียนท้องที่ เมื่อภริยาใช้อาวุธปืนดังกล่าวป้องกันตัวโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถือว่าภริยามีเจตนาครอบครองอาวุธปืน และปืนที่ใช้ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็มีใช้ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้ในการกระทำความผิดตามมาตรา 33 (1) ศาลจึงไม่อาจরিบได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8534/2544)

อุททิศ แสนโกศิก (2525 อ้างถึงใน เกียรติจิจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 336-337) กล่าวว่าเหตุผลที่กฎหมายยอมให้ประชาชนใช้สิทธิในการป้องกันได้โดยไม่ถือว่าเป็นความผิด เพราะกฎหมายยอมรับความจริงที่ว่ารัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองได้อย่างทันทั่วถึงและทั่วถึง จึงให้อำนาจแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ในการขจัดปิดเป่าภัยอันตรายซึ่งกำลังจะมาถึงด้วยการใช้สิทธิในการป้องกัน

การกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนนั้น สามารถแยกองค์ประกอบได้ ดังนี้

1. มีภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

1.1 มีภัยอันตราย หมายถึง ภัยที่เป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคล

1.2 เป็นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย หมายความว่าผู้ก่อภัยอันตรายนั้นไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะทำได้

กรณีที่ผู้ก่อภัยอันตรายมีอำนาจกระทำได้ เช่น พระภิกษุบังคับเอามีดจากจำเลยซึ่งเป็นศิษย์เนื่องจากจำเลยเป็นคน โมโหร้าย มีมีดไว้เกรงว่าจะมีเรื่อง เมื่อจำเลยแสดงกิริยาขัดขืนต่อผู้พระภิกษุจึงใช้มีดฟาดไป ทีหนึ่ง เป็นการใช้อำนาจของอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ปกครองศิษย์ภายในขอบเขตอันสมควร จำเลยยกแขนขึ้นรับและปิดมีดจนกระเด็นไป จำเลยโหมเข้าหาพระภิกษุกอดปล้ำกันไปมาและใช้มีดที่ถืออยู่แทงพระภิกษุ การกระทำของจำเลยเช่นนี้ไม่เป็นการป้องกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 429-430 /2505)

แดงใช้ปืนยิงในหมู่บ้าน โดยใช้เหตุอันเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ตำรวจจะจับแดงเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 แดงวิ่งหนี

ตำรวจไล่ตามจับกุมโดยใช้ปืนยิงผู้มีชื่อเสียงโดยมีเจตนาฆ่า แดงยิงตำรวจ แดงไม่อาจอ้างเรื่องป้องกันได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6884/2543)

1.3 ละเมิดต่อกฎหมาย ละเมิดต่อกฎหมายนั้น อาจเป็นกฎหมายแพ่ง หรือ กฎหมายอาญาก็ได้

1.4 ผู้ที่จะอ้างป้องกันได้นั้น จะต้องไม่มีส่วนในการก่อให้เกิดอันตราย โดยผู้ที่มีส่วนในการก่อให้เกิดอันตรายมีดังต่อไปนี้

1.4.1 ผู้ที่ก่ออันตรายขึ้นในตอนแรก โดยผู้ที่ ก่อภัยขึ้นในตอนแรก ไม่มีสิทธิกระทำการโต้ตอบกลับไปโดยอ้างป้องกัน

1.4.2 ผู้ที่สมัครใจวิวาทต่อสู้กัน ซึ่งการวิวาทหมายถึงการสมัครใจเข้าสู่วิวาทกัน หากฝ่ายใดเปลี่ยนพลั่วแก่อีกฝ่ายหนึ่งจะกระทำการโต้ตอบกลับไปโดยอ้างป้องกันมิได้ เพราะตนมีส่วนผิดในการสมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้กันเสียแล้ว แต่หากเพียงโต้เถียงกันเท่านั้น ไม่มีการสมัครใจทำร้ายซึ่งกันและกันผู้ที่รับอันตรายก็ยังสามารถอ้างป้องกันได้ และหากการต่อสู้วิวาทขาดตอนไปแล้วผู้ที่รับอันตรายก็ยังมีสิทธิอ้างป้องกันได้

1.4.3 ผู้ที่ยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อตนเองโดยสมัครใจ ผู้ที่ยินยอมให้ผู้อื่นกระทำต่อตนเองโดยสมัครใจ จะกระทำการตอบโต้กลับไปโดยอ้างป้องกันไม่ได้ เพราะตนยินยอมให้มีการกระทำนั้นเสียตั้งแต่ต้นแล้ว แม้ว่าความยินยอมนั้นไม่มีผลเป็นการยกเว้นความผิดก็ตาม เว้นแต่จะมีการเพิกถอนความยินยอมนั้นเสียแล้ว

1.4.4 ผู้ที่ยั่วให้ผู้อื่นโกรธ ผู้ที่ยั่วให้ผู้อื่นโกรธ หากผู้ถูกยั่วจนโกรธและจะทำร้ายผู้ยั่ว ผู้ยั่วจะตอบโต้กลับไปโดยอ้างป้องกันไม่ได้

2. เป็นอันตรายที่ใกล้จะถึง

การป้องกันจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมายและภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึงโดยไม่มีทางอื่นที่จะขจัดภัยนั้นได้นอกจากต้องกระทำเพื่อป้องกันตัวเอง แต่ถ้าภัยอันตรายนั้นได้ผ่านพ้นไปแล้วจะอ้างว่ากระทำโดยป้องกันไม่ได้ แต่อาจจะเข้าลักษณะกระทำโดยบันดาลโทสะเนื่องจากถูกข่มเหง โดยไม่เป็นกรรมตามมาตรา 72

3. จำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายนั้น

การกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นนั้น ซึ่งสิทธินั้นหมายถึงอำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลหนึ่งจะใช้ยันต่ออีกบุคคลหนึ่งเพื่อคุ้มครองรักษาไว้ซึ่งประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคล นั้น ๆ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2556, หน้า 83 -85) ไม่ว่าจะเป็สิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัยและเสรีภาพ รวมทั้ง เกียรติยศชื่อเสียง หรือศักดิ์ศรีระหว่างสามีภรรยา

ส่วนการป้องกันสิทธิของผู้อื่นนั้น กรณีจะอ้างป้องกันได้ก็ต่อเมื่อผู้อื่นมีสิทธิป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อนแล้วผู้กระทำความผิดจึงอ้างป้องกันสิทธิของผู้อื่นได้

4. ผู้ใช้อำนาจป้องกันได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ

การป้องกันจะต้องพอสมควรแก่เหตุ โดยพิจารณาจากสัดส่วนของภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับอาวุธที่ใช้ในการกระทำกับการป้องกัน รวมทั้ง การป้องกันต้องเลือกใช้วิธีทางน้อยที่สุดที่จะก่อให้เกิดอันตราย เช่น กรณีนายห้อยซึ่งเป็นง่อยไม่สามารถเดิน ได้ถูกนายโหนแกล้งโดยเขกที่ศีรษะโดยนายห้อยไม่สามารถตอบโต้หรือหลบเลี่ยงได้แม้จะห้ามปรามแล้วก็ตาม การที่นายห้อยใช้มีดแทงนายโหนจึงเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุแล้ว (แสวง บุญเฉลิมวิลาศ, 2551, หน้า 81) เช่น จำเลยถูกผู้เสียหายชกด้วยสนับมือก่อนและผู้เสียหายจะชกซ้ำอีก จำเลยจึงใช้มีดแทงผู้เสียหายเพียง 1 ครั้ง เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 9308/2546)

ผู้ตายถือมีดเข้ามาเพื่อทำทนายจำเลย จำเลยเพียงใช้มือผลักที่อกผู้ตายเท่านั้น การที่ผู้ตายมีท่าทีจะใช้มีดฟันจำเลยอีก จำเลยจึงจับผู้ตายและใช้มีดฟันผู้ตายไปเพียงครั้งเดียวเพื่อป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ จึงเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยไม่มีความผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 8879/2542)

ผู้ตายพกปืนเข้าไปจะทำอันตรายภรรยาจำเลย แม้ผู้ตายเคยกดปล้ำข่มขืนกระทำชำเราภรรยาจำเลยมาครั้งหนึ่งแล้วจำเลยก็ไม่เอาเรื่องก็ตาม จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะป้องกันเกียรติยศชื่อเสียงและเสรีภาพของ ล.ผู้เป็นภรรยาของตนได้โดยชอบ เมื่อจำเลยเข้าแย่งปืนจากผู้ตายและยิงทันทีโดยไม่เลือกว่าจะถูกตรงไหนแล้วทิ้งปืนวิ่งหนีไป เป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 (คำพิพากษาฎีกาที่ 808/2540)

3. บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญาบางกรณี ถ้าผู้เสียหายได้ยินยอมให้กระทำการนั้น หรือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งโดยชอบของเจ้าพนักงาน

3.1 ความยินยอมของผู้เสียหายยกเว้นความผิดได้ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 531-856)

การกระทำความผิดอาญาบางประเภทหากผู้เสียหายยินยอมให้กระทำโดยบริสุทธิ์ใจ การกระทำย่อมไม่มีความผิดเพราะขาดองค์ประกอบภายนอกของความผิด ซึ่งความยินยอมนั้นมิสภาพเดียวกันกับเรื่อง “ป้องกัน” แตกต่างกันเพียงการป้องกันมีบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 831-856) แต่ความยินยอมมิได้มีบัญญัติไว้โดยตรงในประมวลกฎหมายอาญาของไทย ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันที่ยกเว้นความผิดต่อร่างกายไว้

โดยตรงในมาตรา 226* ที่บัญญัติว่า “ผู้ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายด้วยความยินยอมของผู้เสียหาย เป็นผู้กระทำผิด หากการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้นเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมขั้นพื้นฐาน” ซึ่งมีความหมายว่าการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้น หากไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีขั้นพื้นฐาน การกระทำก็ไม่เป็นความผิดนั่นเอง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 389-392) กล่าวคือ ถ้าผู้เสียหายได้ให้ความยินยอมแก่การกระทำนั้น ความผิดเช่นนั้นย่อมไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2546, หน้า 86)

เนื่องจากจากหลักการของกฎหมายอาญาที่มีเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อรักษาความมั่นคงของชุมชนเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อความสงบและความปลอดภัยของคนในสังคม ดังนั้น ความยินยอมของผู้เสียหายจึงไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การกระทำเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่แต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามมีความผิดบางประเภทที่กฎหมายถือว่าเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบคือเป็นการกระทำโดยปราศจากความยินยอมของผู้เสียหาย และยอมให้นำหลักที่ว่า เมื่อยอมแล้วไม่ถือเป็นความผิด หรือที่เรียกว่า “Volenti non fit injuria” ซึ่ง Bouzat & Pinatel (อ้างถึงในจิตติ ดิงศกัทธิ, 2555, หน้า 831) เห็นว่าสามารถนำหลักดังกล่าวมาใช้ได้ ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาของไทยแม้จะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความยินยอมโดยตรง แต่มีความผิดบางฐาน ที่เมื่อได้รับความยินยอมแล้วการกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดเพราะขาดองค์ประกอบภายนอกของฐานความผิดนั้น ๆ ดังลักษณะต่อไปนี้

3.1.1 ในความผิดบางประเภทกฎหมายบัญญัติไว้ว่าแม้ผู้เสียหายจะให้ยินยอม การกระทำนั้นก็ยังเป็นความผิดอยู่ได้แก่ การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277, 279, 282, 301, 302, 319 และยังมีกฎหมายบัญญัติบทกฤษฎีกาเอาไว้ว่า ถ้าหากเป็นการกระทำโดยผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือไม่เต็มใจ ก็จะเป็นความผิดที่มีโทษหนักขึ้น เช่น การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 303, 318 ดังนั้น ถ้าปรากฏชัดว่าผู้เสียหายไม่ยินยอม การกระทำยังไม่ครบองค์ประกอบความผิดที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับโทษหนักขึ้น

เช่น ความผิดฐานพรากผู้เยาว์อายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี ไปจากอำนาจปกครองดูแลโดยบิดามารดาของผู้เยาว์ไม่รู้ว่าผู้เยาว์ยินยอมด้วยอันเป็นการล่วงละเมิดอำนาจปกครองของบิดามารดาผู้เยาว์ไม่ว่าผู้เยาว์จะไปอยู่ที่ใด การพรากผู้เยาว์ไปแม้ผู้เยาว์จะเป็นฝ่ายชักชวนโดยมีเจตนามุ่งหมายจะกระทำชำเราผู้เยาว์เพียงอย่างเดียวก็ย่อมเป็นความผิดทั้งสิ้น การกระทำของจำเลย

* The German Penal Code

section 226

Anybody who inflicts a bodily injury with the consent of the injured person commit an unlawful act only if such deed violates basic morality

จึงเป็นการพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบห้าปีแต่ยังไม่เกินสิบแปดปีไปเสียจากบิดามารดาโดยผู้เยาว์ไม่เต็มใจไปด้วยเพื่อการอนาจาร ตามมาตรา 318 วรรคสาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 4263/2559)

กรณีที่ผู้เสียหายแม้จะสมัครใจยินยอมไปกับจำเลยก็ถือว่าได้รับความยินยอมเห็นชอบจากบิดาผู้เสียหาย จึงเป็นการล่วงอำนาจปกครองของบิดาผู้เสียหายเมื่อเด็กมีอายุสิบสี่ปีเศษ จำเลยจึงมีความผิดฐานพรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดาผู้เสียหายโดยปราศจากเหตุอันสมควรเพื่อการอนาจารตามมาตรา 317 วรรคสาม การที่ผู้เสียหายยินยอมให้จำเลยกอดจูบการกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 279 วรรคสอง แต่เป็นการกระทำความผิดฐานกระทำอนาจารเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีแม้เด็กนั้น จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 279 วรรคแรก และยังเป็นความผิดฐานพาเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเพื่อการอนาจารแม้เด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 9364/2555)

3.1.2 ความผิดบางประเภทกฎหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้ดังเช่นความผิดตาม ข้อ 1. แต่การกระทำต้องปรากฏชัดแจ้งว่าผู้เสียหายไม่ยินยอม ดังเช่น ความผิดที่เกิดขึ้น โดยการบังคับขู่เข็ญหรือหลอกลวง แต่ถ้าการกระทำผิดเหล่านี้หากผู้เสียหายยินยอม ให้กระทำโดยบริสุทธิ์ใจก็จะทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ได้แก่ความผิด ดังนี้

3.1.2.1 การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276, 278, 283 การกระทำความผิดต่อเสรีภาพ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 309, 313 (2), 320

3.1.2.2 การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 337 ถึง 340, 341 แต่การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ถ้าไม่ใช่ความยินยอมของผู้เสียหาย ผู้กระทำก็ยังคงมีความผิด

3.1.2.3 การกระทำความผิดต่อร่างกายตามมาตรา 295 หรือมาตรา 297 ความยินยอมของผู้เสียหายในบางกรณีถือเป็นเหตุให้ยกเว้นความผิดได้ ซึ่งต่างจากความยินยอมของหญิงในกรณีข่มขืนกระทำชำเรา หรือความยินยอมของผู้เสียหายที่ให้ผู้อื่นเอาทรัพย์นั้นไป เพราะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดเพราะขาดองค์ประกอบภายนอกของความผิดนั้น (เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 390) เช่น บุตรของผู้เสียหายยินยอมให้จำเลยขู่ว่าจะทำร้ายตนเพื่อเรียกเงินจากผู้เสียหาย จำเลยมีความผิดฐานกรร โชกทรัพย์ ตามมาตรา 337 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1278/2503)

วัดเป็นเสมือนสมบัติส่วนกลางซึ่งชาวบ้านใช้สอยร่วมกัน สิ่งที่ราษฎรทำไปเพื่อประโยชน์ร่วมกันย่อมเป็นที่เข้าใจว่าทำได้ การจับปลาในวัดเกิดจากอาหารไม่เพียงพอเลี้ยงดูกันโดยราษฎรในสถานที่นั้นยินยอมร่วมกันทุกคน แม้กระทำไปด้วยความเข้าใจว่าเจ้าอาวาสยินยอมโดยปริยาย เมื่อถูกพระในวัดทักท้วงจำเลยกับพวกก็หยุดมิได้คือถึง พฤติการณ์ดังกล่าวเข้าใจว่ากระทำได้ด้วยวิสาสะประกอบกับเจ้าอาวาสเคยพูดไว้ก่อนวันเกิดเหตุให้ใช้ของในวัดกรณีขาดแคลน

ได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองกับพวกจึงขาดเจตนาทุจริต ไม่ผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 757/2534)

ความผิดบางประเภทเป็นที่เห็นได้โดยสภาพว่าจะเป็นความผิดต่อเมื่อผู้เสียหายมิได้ให้ความยินยอมด้วย เช่น การลักทรัพย์ โกงเจ้าหนี้ ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์ หรือบุกรุก ย่อมหมายถึงการเอาทรัพย์ไปโดยผู้เสียหายไม่ยินยอม แต่ถ้าหากว่าลูกหนี้เอาทรัพย์ไปโดยที่เจ้าหนี้ยินยอมแล้ว การกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้ ตามมาตรา 350 เช่น เมื่อถึงกำหนดชำระเงินกู้โจทก์ แต่จำเลยไม่ชำระกลับขายเรือนของจำเลยให้แก่ชายเปลื้อง โดยมีโจทก์เป็นนายหน้าและรับชำระหนี้เป็นข้าวเปลือกแทนเงิน จะถือว่าจำเลยได้โอนเรือนไปให้แก่ผู้อื่นเพื่อมิให้เจ้าหนี้ของตนได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 350 ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 411/2508)

การหน่วงเหนี่ยวกักขัง ตามมาตรา 310 ย่อมหมายความว่า ผู้ถูกกักขังไม่ยินยอมให้หน่วงเหนี่ยวกักขังหรือยินยอมให้กระทำโดยปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ถ้าผู้เสียหายยินยอมแล้วก็จะเป็นการกักขังหรือตัดทอนเสรีภาพไม่ได้

การเปิดเผยความลับตามมาตรา 322 ถึง 324 ถ้าเจ้าของความลับยินยอมให้เปิดเผยแล้วก็ไม่ถือเป็นความลับที่ต้องปกปิดอีกต่อไป

การหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ถ้าผู้เสียหายยินยอมให้ดูหมิ่นก็จะไม่ถือว่าเป็นข้อความที่จะกล่าวต่อบุคคลอื่นได้ เช่น การที่โจทก์กับจำเลยทะเลาะและด่าได้ต่อกันด้วยคำหยาบช้า ตอนหนึ่งจำเลยกล่าวว่า "โจทก์นำตำรวจไปจับจำเลยว่ามีผีน และเอาหนังสือไปให้นายอำเภอ โจทก์ทำข้าเรากับนายอำเภอก็ได้" โจทก์กลับด่าข้อนจำเลยว่า "ข้าเรากับนายอำเภอดี กว่าข้าเรากับชาวบ้าน" ศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้โจทก์จำเลยต่างวิวาทด่ากัน โดยมีการ ด่าทอตอบโต้กันไปมา ทั้งโจทก์ก็มีได้ถือเอาคำที่จำเลยด่าเป็นข้อสำคัญอย่างใด กลับแสดงรับคำตามที่จำเลยกล่าว แล้วย้อนตอบไปบ้าง จึงไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท (คำพิพากษาฎีกาที่ 223/2473)

ความผิดอันยอมความได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตราต่าง ๆ หรือในกฎหมายอื่น ๆ อาจยอมความกันได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) * เช่น ความผิดเกี่ยวกับการค้า ตาม

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปดังต่อไปนี้

- (1) โดยความตายของผู้กระทำผิด
- (2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย
- (3) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา 37
- (4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง
- (5) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น
- (6) เมื่อคดีขาดอายุความ
- (7) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272* ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้
เช็ค พ.ศ. 2534

นอกจากนี้ยังมีความผิดบางประเภทที่กฎหมายลงโทษโดยไม่คำนึงว่าผู้เสียหายจะยินยอม
ให้กระทำหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่าหากกระทำโดยความยินยอมของผู้เสียหายแล้ว การกระทำนั้น
ก็ไม่ถือเป็นความผิด ซึ่งก็ได้แก่ความผิดต่อร่างกาย ตามมาตรา 295 รวมถึง ความผิดฐานฆ่าคนตาย
โดยไม่เจตนา ตามมาตรา 290 ซึ่งผู้เสียหายโดยตรงเป็นเอกชน แต่ถ้าหากเป็นการกระทำความผิดต่อ
ส่วนรวมหรือที่เรียกว่าความผิดต่อแผ่นดินแม้จะมีเอกชนคนหนึ่งเป็นผู้เสียหายโดยตรงและยินยอม
ให้กระทำความผิดแต่ความผิดน่าจะเกิดความเสียหายหรือส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นด้วย ดังนั้น การ
ที่เอกชนคนหนึ่งให้ความยินยอมจะถือว่ายินยอมตลอดไปถึงเอกชนคนอื่นด้วยไม่ได้ เช่น ความผิด
ฐานวางเพลิงตามมาตรา 217 ถึงมาตรา 239 การเบิกความเท็จตามมาตรา 177 หรือฟ้องเท็จตาม
มาตรา 175 ถือว่าประชาชนเสียหายด้วย มิใช่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่เฉพาะคู่ความ แม้คู่ความซึ่งเป็น
เอกชนจะยินยอม การกระทำก็ยังคงเป็นความผิด (Andenaes, 1965 อ้างถึงใน จิตติ ดิงศักดิ์, 2555,
หน้า 834)

องค์ประกอบและหลักเกณฑ์ของความยินยอม

ความยินยอมไม่ได้มีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ใช้ในฐานะ เป็นหลักกฎหมาย
ทั่วไป โดยความยินยอมเพื่อยกเว้นความรับผิดทางอาญาจากหลักที่ว่า “Volenti non fit
injuria” ซึ่งมีความหมายว่า “ความยินยอมไม่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ทำให้เป็นละเมิด” ซึ่ง
ในทางอาญา จะใช้เฉพาะที่เป็นคุณต่อผู้กระทำความผิด โดยไม่นำมาใช้ในทางเป็นโทษ แก่ผู้กระทำ
ความผิด

การพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นความยินยอมอันจะทำให้การกระทำไม่เป็น
ความผิดนั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. ความหมายของความยินยอม

ความยินยอมตามความเข้าใจโดยทั่วไปอาจหมายถึงการจงใจปล่อยให้เหตุการณ์อย่างใด
อย่างหนึ่งเกิดขึ้น โดยที่ไม่มีการขัดขวางใด ๆ ทั้งที่สามารถจะขัดขวางได้ แต่ความหมายของความ

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272 ผู้ใด

(1) เอาชื่อ รูป รอยประคิษฐ์หรือข้อความใด ๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ
วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แจกความ รายการแสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็น
สินค้าหรือการค้าของผู้อื่นนั้น

(2) เลียนป้าย หรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกันจนประชาชนน่าจะหลงเชื่อว่าเป็นสถานที่การค้าของตนเป็นสถานที่การค้าของผู้อื่นที่
ตั้งอยู่ใกล้เคียง

(3) ไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความเท็จเพื่อให้เสียความเชื่อถือในสถานที่การค้า สินค้า อุตสาหกรรมหรือพาณิชย์การของผู้
หนึ่งผู้ใด โดยมุ่งประโยชน์แก่การค้าของตน

ยินยอมที่จะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดตามความหมายของกฎหมาย แต่จะต้องเป็นการแสดงเจตนาที่จะให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น ซึ่งการแสดงออกสามารถกระทำได้ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง โดยตนเองเป็นผู้กระทำ หรือให้ผู้อื่นกระทำแทน แต่จะต้องเป็นการแสดงเจตนาต่อผู้กระทำเพื่อให้ทราบถึงการอนุญาตหรือความยินยอมดังกล่าว แต่มีข้อยกเว้นในกรณีพิเศษบางกรณีที่จะถือว่าการนี้ไม่ขัดขวาง เป็นการให้ความยินยอม (จิตติ ดิงศัทพ์, 2555, หน้า 835) เช่น นายจ้างวางแผนจับลูกจ้างที่ลักทรัพย์ไป โดยทำเครื่องหมายไว้ที่ทรัพย์และให้คนคอยเฝ้าทรัพย์นั้นอยู่ตลอดเวลาจนลูกจ้างเอาทรัพย์นั้นไป จึงทำการจับ เป็นเพียงวิธีการในการพิสูจน์ความผิดของลูกจ้างเท่านั้น จะถือว่านายจ้างยินยอมให้ลูกจ้างเอาทรัพย์นั้นไปอันจะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์หาได้ไม่ เพราะแม้จะมีการแสดงเจตนาเช่นนั้นออกมาก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เป็นการแสดงออกต่อลูกจ้างผู้กระทำความผิด เป็นเพียงแต่การเปิดโอกาสให้ลูกจ้างเอาทรัพย์นั้นไป

เจ้าหน้าที่รับเช็คลงวันที่ล่วงหน้าจากลูกหนี้โดยรู้ว่าลูกหนี้ไม่ไม่มีเงิน ในธนาคารตามเช็ค ไม่เป็นการที่เจ้าหน้าที่ร่วมรู้เห็นเป็นใจกับลูกหนี้ในความผิดตามพระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534* เพราะขณะรับเช็คความผิดยังไม่เกิด จนกว่าธนาคาร จะปฏิเสธไม่จ่ายเงิน

กรณีบุตรสาวเจ้าของบ้าน ได้นัดชายเข้าหา ชายไม่มีความผิดฐานบุกรุก ถึงแม้ว่าบิดามารดาหญิงจะมีได้อนุญาต ก็นับว่าเป็นการเข้าไปโดยมิเหตุอันสมควร ถึงแม้จะเป็นเรื่องขององค์ประกอบความผิด มิใช่ปัญหาเรื่องการยินยอมโดยตรง แต่ถ้าหากฝ่ายหญิงมิได้นัดแต่เคยได้เสี้ยก้นกับชายที่อื่นชายลอบเข้าหาในบ้านของมารดาฝ่ายหญิง ชายมีความผิดฐานบุกรุก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 818-819/2460)

การแสดงออกซึ่งเจตนาหรือความประสงค์ที่จะถือว่าเป็นความยินยอมนั้น อาจแสดงออกได้โดยชัดแจ้ง หรือจะแสดงออกโดยปริยายก็ได้ เช่น เห็นท่อน้ำรั่วจึงเข้าไปซ่อม ในขณะที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ หรือช่วยทำโทษเด็กเกรแทนผู้ปกครองเนื่องจากผู้ปกครองไม่อยู่ การเล่นกีฬาบางอย่างที่ต้องเสี่ยงว่าอาจจะเกิดการกระทบกระทั่งจนบาดเจ็บ หรือฟังคำหมายได้ว่า อาจเกิดอันตรายแก่

* พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534

มาตรา 4 ผู้ใดออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (2) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- (3) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น
- (4) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้
- (5) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้น โดยเจตนาทุจริต เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงิน โดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

ร่างกาย ถือได้ว่าเป็นการยินยอมให้กระทำอันตรายแก่ร่างกายแล้ว แพทย์ทำการผ่าตัด ทั้ง ๆ ที่ผู้ป่วยอยู่ในสภาพที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือการถูกต้องร่างกายกันในชีวิตประจำวัน สันนิษฐานได้ว่าผู้ถูกระทำยินยอมโดยปริยายแล้ว

ความยินยอมอันบริสุทธิ์

ความยินยอมของผู้เสียหายซึ่งจะอ้างเพื่อลบล้างความผิดนั้นจะต้องกระทำโดยเสรีปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด เช่น การยอมความในความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง และ 39 (2) นั้น เป็นการกระทำภายหลังที่ความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว มิใช่การที่จะกระทำกันไว้ล่วงหน้าก่อนการกระทำความผิด ข้อตกลงล่วงหน้าก่อนมีการกระทำความผิดจะถือเป็นการยอมความตามบทกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ บุคคลจะตกลงกันไว้ก่อนว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญา ถ้าหากจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นต่อไป ข้างหน้านั้น ข้อตกลงดังกล่าวไม่มีผลก่อให้เกิดหน้าที่ผูกพันคู่กรณีให้ต้องงดเว้นไม่ฟ้องคดีอาญาแต่อย่างใด เพราะอำนาจฟ้องคดีอาญาจะมีอยู่หรือไม่ นั่น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายแพ่ง หากอยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ข้อตกลงว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญาอาจถือเป็นความยินยอมให้กระทำการที่ตามปกติต้องด้วยบทบัญญัติว่าเป็นความผิด ได้มีหลักทั่วไปเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญาว่า “ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508) (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 17/2508)

ข้อตกลงระหว่างโจทก์จำเลยแม้ไม่ผูกพันโจทก์ให้ยินยอมตลอดไป แต่โจทก์ก็ได้ยินยอมให้จำเลยออกเช็ค โดยจะไม่ฟ้องเป็นความผิดอาญา เป็นความยินยอมที่มีอยู่จนถึงขณะที่จำเลยออกเช็ค โดยรู้ว่าไม่มีเงินในธนาคาร อันเป็นการกระทำโดยเจตนาที่เป็นองค์ความผิดประการหนึ่งซึ่งจำเลยได้กระทำลงตามความยินยอมของโจทก์ ความผิดกรณีนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถือได้ว่าความยินยอมของผู้เสียหายในการกระทำฐานนี้ไม่ขัดต่อความสำนึก ในศีลธรรม การกระทำที่โจทก์ฟ้องจึงไม่เป็นความผิดในทางอาญา เช่น จำเลยหยอกล้อผู้ตายโดยปราศจากความระมัดระวังทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น จำเลยอาจมีผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาทได้ แต่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยฆ่าคนตายโดยเจตนา จะลงโทษจำเลยฐานฆ่าคนตายโดยประมาทไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 787/2483)

แต่ถ้ามีการใช้กำลังประทุษร้าย ขู่เข็ญ ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน จะเป็นการกระทำต่อผู้เสียหายโดยตรง หรือกระทำต่อบุคคลที่สาม ย่อมทำให้การแสดงออกของผู้เสียหายเป็นความ จำยอม มิใช่

ความยินยอมอันบริสุทธิ์ รวมถึงการยินยอมของบุคคลผู้มีจิตใจบกพร่อง หรือเมานจน ไม่สามารถรู้ถึงสภาพหรือผลของการยินยอมนั้น

ความยินยอมในปัจจุบัน

ความยินยอมที่จะยกเว้นความผิดต้องเป็นความยินยอมอันเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือความยินยอมที่มีอยู่ในขณะกระทำความผิด หรือเป็นความยินยอมที่แสดงออกก่อนกระทำความผิดและไม่ได้บอกเลิกเสียก่อนการกระทำความผิดนั้นสิ้นสุดลง

ความยินยอมที่เกิดขึ้นภายหลังความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่มีผลลบล้างความผิด เว้นแต่เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) แต่ถ้าเป็นความผิดอันไม่อาจยอมความได้ แม้จะมีสัญญาระงับการฟ้องร้องคดี ก็จะตกเป็น โฆฆะ เพราะเป็นสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน *

การยอมความตามมาตรา 35 และมาตรา 39 (2) นี้ เป็นการให้ความยินยอมภายหลังที่ความผิดได้เกิดและสิ้นสุดลงแล้ว ไม่ใช่การตกลงกันล่วงหน้า

ความยินยอมต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

ความยินยอมของผู้เสียหายเป็นองค์ประกอบความผิดประการหนึ่ง ที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งถ้าหากเป็นความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน หรือเห็นได้โดยสภาพของความผิดว่าหากผู้เสียหายยินยอมแล้วความผิดไม่อาจเกิดขึ้นได้ ย่อมไม่เป็นปัญหายุ่งยากแต่อย่างใด แต่ถ้าหากเป็นความผิดที่กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงความยินยอมของผู้เสียหายเอาไว้ ย่อมต้องมีเหตุผลรองรับข้อยกเว้นความผิด โดยสรุปแล้วความยินยอมของผู้เสียหายจะยกเว้นความผิดได้ในกรณีที่เป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508 หรือ ในการกระทำการุณยฆาต (Mercy killing หรือ Euthanasia) ซึ่งประเทศไทย ยอมรับเอาหลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ใน มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ** อันมีหลักการที่สำคัญคือให้สิทธิผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงเจตนาขอไม่รับการรักษา

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 150 บัญญัติว่า การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้ง โดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็น โฆฆะ

** พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

มาตรา 12 บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้

เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อผู้ประกอบการวิชาชีพสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดชอบ

สาธารณสุข แต่จะต้องเป็นผู้มีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ หากผู้ป่วยเป็นเด็กหรือเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีอาการเจ็บป่วยด้วยโรค หรือมีการบาดเจ็บที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ จนกลายเป็นผู้ป่วยระยะสุดท้ายในที่สุด เช่น ผู้ป่วยเด็กที่เป็นมะเร็ง โรคไต โรคหัวใจหรือเรื้อรังอื่น ๆ อาจไม่เหมาะสมที่จะทำแสดงเจตนาด้วยตนเอง จึงควรให้ผู้ใหญ่ ผู้ปกครองหรือญาติที่ดูแลปกครองเด็กตัดสินใจแทน หรือตามความต้องการเด็กหรือเยาวชนเท่าที่ทำได้ มีผลเป็นการปล่อยให้ผู้ป่วยจากไปอย่างสงบตามเจตจำนงของผู้ป่วยเอง โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย พ.ศ. 2553* ซึ่งต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาความชอบในการแสดงเจตนาดังกล่าวในคดีปกครองหมายเลขดำ ที่ พ. 147/2554 คดีหมายเลขแดงที่ พ. 11/2558 สรุปได้ว่า “การทำหนังสือแสดงเจตนาปฏิเสธการรักษาพยาบาล ถือเป็น การแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยเป็นการยื่นความประสงค์ไว้ล่วงหน้าเพื่อประกาศ ให้สาธารณชนรับทราบความประสงค์ของตนว่าจะใช้สิทธิเช่นใด จึงไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชน” (ไทยรัฐ, 2559)

ข้อตกลงว่าจะไม่ดำเนินคดีแก่ผู้ออกเช็คในกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการใช้เงินตามเช็คถือเป็นข้อตกลงที่ไม่ขัดต่อสำนึกในศีลธรรมอันดี จึงยกเว้นความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้ ซึ่งความยินยอมที่จะยกเว้นความผิดได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือที่เรียกว่าประเพณีนั่นเอง ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 787/2483

เนื่องจากพฤติการณ์ที่กฎหมายยอมให้อ้างว่าเป็นข้อยกเว้นความผิดอาญานั้นไม่จำเป็นต้องบัญญัติเอาไว้อย่างชัดแจ้งในกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่อาจบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายอื่น เช่น อำนาจปกครองของผู้ปกครองในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากเหตุที่กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเสมอไป ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในมาตรา 4** แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว จาริดประเพณีแห่งท้องถิ่นหรือหลักกฎหมายทั่วไปก็ย่อมถือเป็นกฎหมายได้เช่นเดียวกัน แต่กฎหมายแพ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมีหลักสำคัญอยู่ว่า

* กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินการตามหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิต หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วย พ.ศ. 2553 ราชกิจจานุเบกษา (ตุลาคม, 2553, 22) เล่มที่ 127 ตอนที่ 65ก หน้า 18-22

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 4 กฎหมายนั้น ต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบท บัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย ของบทบัญญัตินั้น ๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตาม จาริดประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจาริดประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัย คดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมาย เช่นนั้นก็ไม่มีความจำเป็นด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

เจตนาหรือความยินยอมของบุคคลนั้นจะต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่นที่ปรากฏในมาตรา 151 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังนั้น พฤติการณ์ที่จะถือเป็นข้อยกเว้นความผิดทางอาญาได้ก็เฉพาะแต่กรณีที่จะลงโทษบุคคลในทางอาญาเท่านั้นที่จะต้องมิบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2* แต่ในการยกเว้นความผิดในทางอาญานั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 894)

การกระทำอย่างไรถึงจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี มีหลักที่สำคัญคือ จะต้องพิจารณาจากความรู้สึกของประชาชน โดยทั่วไปในสังคมหรือท้องถิ่น รวมถึงช่วงเวลาที่เกิดการกระทำผิดนั้น ๆ เช่น แพทย์มีความจำเป็นต้องตัดแขนขาเพื่อการรักษาโรค ความยินยอมนั้นชอบด้วยกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี การตัดแขนขานั้นจึงไม่เป็นความผิดอาญาตามมาตรา 297 (3)** แต่ถ้าทำให้มือหรือนิ้วบิดเบี้ยวเพื่อจะนำมาอ้างเป็นเหตุในการเรียกร้องความสงสารหรือเพื่อการขอทาน แม้จะไม่เป็นอันตรายถึงสาหัสเพราะยังไม่เสียแขนหรือนิ้ว แต่ความยินยอมนั้นก็ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีจึงไม่อาจยกขึ้นอ้างเป็นข้อแก้ตัวได้

แต่การที่สองคนต่อมวดยกกันในการกีฬา ไม่เป็นความผิดเพราะทั้งสองฝ่ายยินยอมสมัครใจด้วยกันโดยไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี แต่ถ้าสองคนนั้นสมัครใจเข้าสู่กันในการวิวาท ทั้งสองคนก็ย่อมมีความผิดแม้จะเกิดจากความยินยอมแต่เป็นความยินยอมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่น อ้างว่ามีคาถายิงไม่เข้า (คำพิพากษาฎีกาที่ 605/2463)

อ้างว่าอยู่ยงคงกระพัน กรณีเช่นนี้ถือเป็นการเจองมาย ขัดต่อศีลธรรมอันดี (คำพิพากษาที่ 628/2474) หรือการร่วมประเวณีกัน กอดรัดกัน โดยแรง มือกดถูกป้อนที่คอโลหิตไม่ไปเลี้ยงสมอง

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแต่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ที่ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

** ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ...(3) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด

หญิงตายเป็นการกระทำด้วยความยินยอมพร้อมใจกัน ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 290 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (คำพิพากษาที่ 136/2515)

หลักและข้อยกเว้นต้องใช้ไปด้วยกัน มิใช่หักล้างกันเอง โดยในการเล่นกีฬาต้องเป็นกีฬารชนิดหรือประเภทที่นิยมกัน โดยสากลทั่วไป เช่น กีฬาฟันดาบ กีฬามวยปล้ำ กีฬามวย กีฬาฟุตบอล ถือเป็นกีฬาหรือการเล่นที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งวิญญูชนย่อมเล็งเห็นได้ว่าอาจเกิดอันตรายอันเกิดจากการกระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา แต่ก็เป็นการยินยอมของผู้เล่น หรือคู่แข่งที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม เพราะอันตรายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายจากการเล่นกีฬาดังกล่าวเป็นผลที่อาจเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา แม้ในบางครั้งจะมีการเล่นนอกเหนือกติกาหรือเล่นโดยผิดกติกา แต่อย่างไรก็ตามการเล่นผิดกติกาที่ไม่เป็นเหตุให้ถือว่าผู้เล่นเจตนาให้เกิดอันตรายเสมอไป ต้องดูเจตนาหรือพฤติการณ์หรือความสามารถเล็งเห็นผลเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ถึงอย่างไรก็ดีเมื่อเกิดการบาดเจ็บ เช่น สารัช อยู่เย็น (ผู้จัดการ, 2560) มิดฟิลด์ทีมชาติไทย และนักเตะทีมเมืองทองธานี ที่ได้รับบาดเจ็บจากการโดน พิชิต ใจบุญ นักเตะสุโขทัย เอฟซี เสียแขนข้อเท้าหัก ยืนยันว่า คู่กรณีโทรมาขอโทษแล้ว และไม่คิดใจเอาความแต่อย่างใด

ความยินยอมทางการแพทย์

ความยินยอมของผู้ป่วยในการรักษามีผลให้ไม่เป็นละเมิดในทางแพ่งหรือไม่เป็นความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกายผู้ป่วย ความผิดต่อเสรีภาพ โดยกล่าวหาแพทย์ข่มขืนใจผู้ป่วยให้จำยอมในการตรวจรักษาโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย หากปล่อยทิ้งไว้ หรือกล่าวหาแพทย์หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังหรือกระทำด้วยประการใดให้ผู้ป่วยปราศจากเสรีภาพในร่างกาย โดยไม่ถือเป็นความผิดอาญาตราบเท่าที่การรักษาอยู่ในขอบเขต ความเหมาะสมในการให้ความยินยอมอันเกิดจากการรู้สำนึกถึงผลที่จะเกิดจากการให้ความยินยอมของผู้ป่วยภายใต้การรักษาที่กระทำอย่างปกติตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ไม่ได้ทำการรักษาโดยจงใจให้เกิดความเสียหายหรืออันตรายแก่ร่างกาย หรือไม่ได้ทำการรักษาโดยประมาทเลินเล่อ จึงจะไม่ต้องรับผิดชอบในอันตรายที่เกิดขึ้น โดยมีได้คาดหมาย (เดชา ธรรมธาดาวิวัฒน์, 2551) ซึ่งการให้คนไข้ลงนามให้ความยินยอมล่วงหน้าว่าจะไม่เอาความ หากเกิดผลเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของแพทย์ผู้ทำการรักษาเป็นโมฆะและต้องห้ามตามกฎหมาย

ประสิทธิ์ โงะวิไลกุล (2540 อ้างถึงใน เดชา ธรรมธาดาวิวัฒน์, 2551) กล่าวว่า ความยินยอมที่ตัวผู้ป่วยให้ต่อผู้ที่ทำการรักษา ทำให้การรักษาเป็นการกระทำที่ไม่ผิดต่อกฎหมายด้วยอำนาจแห่งความยินยอม มีผลให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาสำหรับฐานความผิดที่อนุญาตให้มีการให้ความยินยอมได้ แต่ยังไม่มียกกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง ในกฎหมายไทย

โดยทั่วไปการรักษาทางการแพทย์มีลักษณะของการทำร้ายร่างกายรวม อยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการใช้เข็มฉีดยา การใช้มีดหรือเลื่อยผ่าตัด แต่การกระทำนั้นไม่ถือเป็นความผิดอาญาเพราะได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย เป็นความยินยอมที่วิญญูชนทั่วไปยอมรับและถือเป็นเจตนาที่ดีเพื่อการรักษาไม่ใช่เจตนาทำร้าย แต่ต้องเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย

หากมองการรักษาของแพทย์ที่ได้ทำการรักษาคนไข้โดยไม่ได้รับความยินยอม เมื่ออาจจะถือเป็นความผิดอาญา แต่หากแพทย์จำเป็นต้องกระทำด้วยความจำเป็นต่อภยันตรายที่ใกล้จะถึงเพื่อรักษาคนไข้ หากกระทำไปพอสมควรแก่เหตุแล้วแพทย์ผู้ทำการรักษานั้นก็ไม่ต้องรับผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 67 (2)

เช่นเดียวกับกรณีความยินยอมของผู้เยาว์ในการขลิบอวัยวะเพศ หรือประเพณีสุหนัตในศาสนาอิสลาม ซึ่งการกระทำของแพทย์ล้วนครบองค์ประกอบความรับผิดตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาข้อที่ 1 แต่แพทย์สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากอาศัยความยินยอมของผู้เสียหาย และเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับคือเพื่อการรักษาความสะอาด ลดการติดโรค ทั้งยังเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามสำหรับมุสลิมหรือผู้นับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (ตรีพล เกตุสุริยา, 2558, หน้า 109)

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความยินยอมโดยชอบด้วยกฎหมาย

1. รูปแบบการยินยอมกฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้แน่นอนจึงอาจเป็นการแสดงออกโดยชัดแจ้งในรูปแบบลายลักษณ์อักษร หรือแสดงออกโดยปริยาย
2. ต้องกระทำก่อนหรือขณะทำการรักษา
3. ผู้ให้ความยินยอม กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงความสามารถของบุคคลผู้ให้ความยินยอม เนื่องจากการแสดงความยินยอมไม่ใช่การนินทากรรม เพียงแต่ต้องให้ความยินยอมในขณะที่มีสติสัมปชัญญะและสามารถเข้าใจเรื่องที่จะให้ความยินยอมเท่านั้น และในบางกรณีหากจำเป็นเร่งด่วนแพทย์ผู้ทำการรักษาอาจให้ญาติเป็นผู้ให้ความยินยอมแทน

เมื่อให้ความยินยอมในการรักษาที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วย่อมทำให้การรักษาของแพทย์ไม่มีความผิดทางอาญาแต่แรก แต่หากเกิดผลในตอนท้ายอันเกิดจากการรักษาโดยประมาทเลินเล่อของแพทย์ผู้ทำการรักษาก็ยังต้องรับผิดอาญาฐานนั้นได้ เช่น กระทำโดยประมาทจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส* หรือความผิดฐานทำให้ผู้อื่น

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 300 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เป็นอันตรายแก่กาย* ทั้งนี้ เนื่องจากการกระทำละเมิดโดยประมาทเล็กน้อยในทางแพ่ง ไม่อาจแยกออกจากการกระทำโดยประมาทในทางอาญา

โดยสรุปความยินยอมของผู้เสียหายที่ทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดอาญาจะต้องเป็นความยินยอมอันบริสุทธิ์ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด เป็นความยินยอมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือความยินยอมที่มีอยู่ในขณะกระทำความผิด หรือเป็นความยินยอมที่แสดงออกก่อนกระทำความผิดและไม่ได้บอกเลิกเสียก่อนการกระทำความผิดนั้นสิ้นสุดลงและ ที่สำคัญความยินยอมนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3. โครงสร้างความรับผิดทางอาญา ข้อ 3 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ (Excuse)

ในการวินิจฉัยความความรับผิดทางอาญานั้น เมื่อการกระทำครบองค์ประกอบตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาข้อ 1 และไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดตามโครงสร้าง ข้อ 2 มาแล้ว ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดในทางอาญาเสมอไป การจะพิจารณาว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะต้องรับผิดทางอาญาหรือไม่นั้นต้องพิจารณาองค์ประกอบในข้อที่ 3 คือ การกระทำนั้นต้องไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ ซึ่งหมายความว่ากรกระทำนั้นยังคงเป็นความผิดอยู่แต่กฎหมายยกเว้นโทษให้ ผู้กระทำจึงไม่ต้องรับโทษตามกฎหมาย โดยประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้แยกเหตุยกเว้นความผิด (Justification) หรือที่เรียกว่าเหตุที่ผู้มีอำนาจกระทำได้ออกจากเหตุยกเว้นโทษ (Excuse) โทษอย่างเด็ดขาด ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่มีถ้อยคำแตกต่างกันว่า “ไม่มีความผิด” สำหรับเหตุยกเว้นความผิด และ “ไม่มีโทษ” สำหรับเหตุยกเว้นโทษ (อุทิศ แส่นโกติก, 2516, หน้า 240-242) โดยเหตุยกเว้นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีอยู่หลายกรณี (เกียรติจิร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 396-397) ได้แก่

1. การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นตามมาตรา 67
2. การกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี ตามมาตรา 73 และมาตรา 74
3. การกระทำของคนวิกลจริต ตามมาตรา 65
4. การกระทำความผิดของคนมีเมาม้าตามมาตรา 66
5. การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานแต่เป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่จะรู้ว่า เป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 70
6. การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิดระหว่างสามีและภริยา ตามมาตรา 71 วรรคแรก

* มาตรา 390 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุ ให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เหตุยกเว้นโทษดังกล่าวบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาโดยตรง แต่ก็ยังมีกรณีอื่น ๆ อีกที่มีได้บัญญัติไว้ แต่ก็ไม่ควรลงโทษผู้กระทำ แต่ในประเด็นการล่อให้กระทำความผิดหรือวางแผนจับกุมทำนอาจารย์จิตติ ดิงศรัทธี อธิบายว่าการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะความยินยอมเช่นนั้นก็เป็นความผิดไม่ได้ (จิตติ ดิงศรัทธี, 2555, หน้า 858) ซึ่งในการวิจัยนี้จะศึกษาเหตุยกเว้นโทษในการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐานความผิดระหว่างสามีและภรรยา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 334 ถึงมาตรา 336 วรรค และมาตรา 341 ถึงมาตรา 364 นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกระทำต่อภรรยาหรือภรรยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ...” การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภรรยาเป็นความผิดที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่กลับเป็นผลเสียต่อสถาบันครอบครัวและประเทศชาติมากกว่า โดยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กฎหมายยกเว้นโทษให้นี้จะต้องเป็นสามีภรรยาตามกฎหมายเท่านั้น (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 415) ซึ่งเหตุยกเว้นโทษระหว่างสามีภรณานั้นเป็นไปตามนโยบายทางอาญาของแต่ละสังคม ซึ่งทวิเกียรติ มินะกะนิษฐ์ (2543, หน้า 328) อธิบายวัตถุประสงค์ของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภรรยาตามมาตรา 71 วรรคแรกว่าจากลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในฐานะคู่สมรสอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้างจนอาจเป็นความผิดทางอาญา แต่โดยที่สามีภรรยาต่างมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน หากไม่ลดหย่อนผ่อนโทษลงบ้างอาจเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ร้าวฉาน ฉะนั้น กฎหมายจึงยกเว้นโทษไว้ในความผิดบางฐานเพื่อไม่ให้เกิดโทษทางอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัวเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากกว่า

4. เหตุลดโทษ

การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ข้อ 1 ครบองค์ประกอบความผิดทั้งภายในและภายนอกมาแล้ว แม้ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดและไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญา ข้อ 2 และ ข้อ 3 มาแล้ว ผู้กระทำก็จะต้องรับผิดทางอาญาอย่างแน่แท้ แต่มีเหตุบางประการที่กฎหมายบัญญัติไว้ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษหรือลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ โดยเหตุลดโทษมีหลายกรณี ดังต่อไปนี้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 447)

- 4.1 ความไม่รู้กฎหมายตามมาตรา 64
- 4.2 คนวิกลจริตซึ่งยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง
- 4.3 คนมีนเมาซึ่งยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง
- 4.4 ป้องกัน จำเป็น เกินขอบเขต
- 4.5 การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางมาตราระหว่างญาติสนิท

4.6 ลดมาตราส่วนโทษในกรณีผู้กระทำความผิดอายุกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี หรือเกิน 17 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี

4.7 เหตุบรรเทาโทษ ตามมาตรา 78

เหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78* นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี (เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 454-457) ดังนี้

4.7.1 พฤติการณ์ก่อนการกระทำความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โอดเวลาเบาปัญญา หรือตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส หรือมีคุณสมบัติมาแต่ก่อน

4.7.2 พฤติการณ์ภายหลังการกระทำความผิด ได้แก่กรณีผู้กระทำความผิดโดยรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น หรือลูกโทษต่อเจ้าพนักงานอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา เช่น มอบตัวต่อตำรวจ หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่ศาลระหว่างการพิจารณาซึ่งมิใช่คำรับสารภาพเสมอไป หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะเดียวกัน

4.8 เหตุบันดลโทษ

ส่วนแนวคิดในการลดโทษในประเทศต่าง ๆ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 1024-1028) มีดังนี้

4.8.1 ให้อำนาจศาลลดโทษลงได้จากอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อมีพฤติการณ์ที่ศาลเห็นสมควรบรรเทาโทษโดยไม่จำกัดว่าพฤติการณ์ไว้อย่างชัดเจนตายตัว เช่น ระบบกฎหมายฝรั่งเศส

โดยตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศสฉบับ ค.ศ. 1810 ได้มีการยกเว้นโทษให้แก่สามีภริยาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (Abusolution) เฉพาะความผิดที่บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 379-380 โดยในมาตรา 380 บัญญัติว่าการเอาทรัพย์ไประหว่างสามีภริยา หรือจากผู้ที่เคยเป็นคู่สมรสในขณะที่ต่างฝ่ายต่างหย่าร้างไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่จะได้รับการฟ้องร้องในคดีแพ่งเท่านั้น ยกเว้นเป็นการกระทำความผิดฐานรับของโจรกฎหมายไม่ยกเว้นโทษให้** กับความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาในมาตรา 379 เพื่อรักษาความสัมพันธ์และความสงบสุขในครอบครัว

* มาตรา 78 เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้

เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โอดเวลาเบาปัญญาตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณสมบัติมาแต่ก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลูกโทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นผลประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน

** Penal Code.

Of Crimes And Delicts, And Of Their Punishment.

380. The abstractions which are committed by husbands to the prejudice of their wives (The French law, like the civil, considers the husband and wife as distinct persons, capable of having separate property.

In regard to all other individuals, who shall have concealed, or applied to their own use, the whole or a part of the stolen goods, they shall be punished as guilty of theft (See note to article 62.).

การไม่ลงโทษสามีหรือภริยาที่ลักทรัพย์ของภริยาหรือสามี ทั้งนี้เพราะผู้กระทำมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การกระทำจึงเป็นความผิดสมควรได้รับการลงโทษแต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความสัมพันธ์และความสงบสุขของครอบครัวแล้ว กฎหมายก็สมควร ยกโทษ (Absolution) ให้แก่ผู้กระทำผิด (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2535, หน้า 83-84)

4.8.2 เหตุยกเว้นโทษในทฤษฎีความผิดของประเทศเยอรมันได้กำหนดอยู่ในเรื่องของความชั่ว (Schuld) เพราะความชั่วถือว่าการพิจารณาภายในตัวของผู้กระทำว่าบุคคลนั้นกระทำผิดไปโดยรู้สำนึกเพียงไร หรือการกระทำของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่สังคมสมควรจะดำเนินหรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนของอัตวิสัย (Subjective) โดยหากผู้กระทำผิดกระทำไปโดยมิได้รู้สึกผิดชอบ หรือการกระทำของเขาสังคมไม่ควรจะดำเนินแล้วกฎหมายเยอรมันก็จะถือเป็นเหตุยกเว้นโทษให้ เพราะถือว่าผู้นั้นกระทำโดยไม่มีความชั่ว (Schuld) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2524, หน้า 12)

โดยการพิจารณาถึงความชั่วของผู้กระทำความผิดนี้ ศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร (2535, หน้า 28-29) กล่าวว่า การพิจารณาความชั่วของผู้กระทำเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้กระทำสำหรับการกระทำของเขา ทั้งนี้เป็นเพราะโทษไม่สามารถทดแทนความชั่วที่กระทำลงไป แต่ทดแทนการกระทำที่เป็นความผิด แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของความรับผิดชอบส่วนตัวของผู้กระทำนั้นนั่นเอง หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำ ความชั่ว

นอกจากพิจารณาจากความชั่วของผู้กระทำอันเป็นผลให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษแล้ว ยังมีเหตุอื่น ๆ ที่อยู่นอกโครงสร้างของความผิดอาญาแต่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญา เรียกว่า “เหตุห้ามลงโทษเฉพาะตัว” คือกรณีที่มีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องห้ามลงโทษผู้กระทำผิดโดยข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์นั้นมีอยู่แล้วในเวลาหรือขณะกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภริยา (คณิต ฌ นคร, 2540, หน้า 204-210)

โดยสรุปเมื่อการกระทำของบุคคลครบองค์ประกอบความรับผิดชอบตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา คือ การกระทำครบองค์ประกอบความผิด ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หรือไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ หรือการกระทำครบองค์ประกอบความผิดตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในระบบคอมมอนลอว์ (Common law) ที่ถือว่าการกระทำไม่มีความผิดหากผู้กระทำไม่มีเจตนาร้าย (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2529, หน้า 8) หรือ mens rea หรือการกระทำครบองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของประเทศเยอรมัน คือ การกระทำนั้นเข้าองค์ประกอบของความผิด (Tatbestandsmassigkeit) การกระทำนั้นผิดกฎหมายซึ่งทั้งสองส่วนนี้เรียกรวมกันว่า “ความผิดกฎหมาย” (Rechtswidrigkeit) และการกระทำของบุคคลนั้นได้กระทำไป

โดยรู้ผิดชอบหรือสังคมนควรจะตำหนิหรือที่เรียกว่าการกระทำในส่วนของ “ความชั่ว” ของผู้กระทำ (Schuld) มีเหตุให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้หรือไม่ หรือมีเหตุให้การกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้อาจเป็นเหตุตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ได้บัญญัติให้อำนาจไว้ หรืออาจมาจากเหตุตามกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จารีตประเพณี ความยินยอมของผู้เสียหาย ซึ่งความยินยอมนี้ในบางประเทศ เช่น กฎหมายของเยอรมันได้บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายด้วย (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 106) แต่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะพบเพียงบทบัญญัติที่ถือเอาความยินยอมของผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการลงโทษ เช่น ความผิดเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 ความผิดฐานอนาจาร ตามมาตรา 278 ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ตามมาตรา 318 เป็นต้น เว้นแต่ความยินยอมบางประการซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กฎหมายก็จะบัญญัติห้ามเอาไว้ เช่น ความผิดฐานทำให้หญิงแท้งลูก ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ตามมาตรา 319 เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีเหตุให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้แล้ว ก็ต้องถือว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำผิดต่อกฎหมายเลย (พรภัทรา ดันตยานนท์, 2558, หน้า 44-45)

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่กระทำผิดระเบียบของสถานศึกษาของประเทศไทยและต่างประเทศ

ในการลงโทษไม่ว่าจะเป็นการลงโทษทางอาญาหรือการลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ประพฤติผิดหรือประพฤติฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบที่โรงเรียนหรือสถานศึกษากำหนดนั้น มีวัตถุประสงค์หลักที่เหมือนกันคือเพื่อต้องการให้หลายจำและไม่กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นอีก และเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องดีงาม เกิดประโยชน์แก่สังคมและปัจเจกบุคคลมากที่สุด โดยในปัจจุบันวิธีการลงโทษได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากในอดีตที่มีการลงโทษด้วยวิธีการทำร้ายร่างกายและจิตใจ มาเป็นการลงโทษเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งในการลงโทษนักเรียนนักศึกษากันปัจจุบันมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังจะกล่าวต่อไปในบทนี้

ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของไทย

1. ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษาในอดีต
กระบวนการขจัดเกลตา การปลูกฝังอุปนิสัยเด็กของรัฐเริ่มแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตั้งแต่สมัยรัชการที่ 5-7 โดยในสมัยนั้นจะเป็นการมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กเพื่อให้มีความรู้และเป็นพลเมืองที่ดีของรัฐในเชิงเศรษฐกิจ เห็นได้จากกำหนดนโยบายด้านการศึกษา มีการริเริ่มระบบโรงเรียนในชนชั้นนำเพื่อรองรับระบบราชการแบบใหม่ โดยประพัฒน์ ตรีณรงค์ (อ้างถึงใน ปวีณา วังมี 2543, หน้า 14) ยกตัวอย่างในปี พ.ศ. 2442 พระยาวิสุทธสุริยศักดิ์ (หม่อมราชวงศ์ เปีย มาลากุล) ได้ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพโดยมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาช่างและวิชาการเพาะปลูก ตามแบบอย่างโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมระบบการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนวัดพร้อมกับสอดแทรกและปลูกฝังให้เด็กเคารพเชื่อฟังบิดามารดา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสำนึกในความรักชาติ เสียสละและมีความกล้าหาญอย่างกองทัพ และนอกเหนือจากนโยบายด้านการศึกษาสมัยใหม่แล้วยังมีกิจกรรมลูกเสือเพื่อเป็นการขจัดเกลตาเด็กทางสังคม เป็นกำลังสำคัญของคนในชาติทั้งยังเป็นการถ่วงดุลกับกองทัพออกส่วนหนึ่ง (อลิศรา พรหมโชติชัย, 2557, หน้า 47-48)

ต่อมาเมื่อประเทศไทยอยู่ในภาวะสงครามได้มีกระบวนการสร้างชาติเพื่อความเป็นปึกแผ่นและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ โดยเริ่มมีการจัดระเบียบของคนในสังคมด้วยการควบคุมเด็กและนักเรียนเพื่อให้เป็นพลเมืองดีและเพื่อให้ได้รับการศึกษาตามความเหมาะสม โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีบทลงโทษบิดามารดาเด็ก

ด้วย กล่าวคือหากพบว่ามีเด็กเร่ร่อน ที่ชั่วคราว หรือไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่สามารถเลี้ยงชีพตนเองได้ หรือสร้าง ความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้สัญจรไปมาหรือประพาศิตคน ไม่สมควรแก่ภัยก็ให้เจ้าหน้าที่ควบคุมเด็กไว้ แล้วเรียกบิดามารดามารับตัวไป หากยังมีพฤติกรรมเช่นเดิมให้เรียกประกันทานบนจากบิดามารดาหรือ ปรับประกันหากยังคงเกิดพฤติกรรมเช่นเดิม โดยพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 วางหลักการเกี่ยวกับการควบคุมเด็กก่อนอา การควบคุมนักเรียนในส่วนของ การประพาศิตปฏิบัติตน ให้เหมาะสมกับวัยและสถานภาพ รวมถึงการแต่งเครื่องแบบและเครื่องหมายของโรงเรียนที่ตน สังกัดอยู่ โดยในการศึกษาวิจัยนี้จะขอนำเสนอระเบียบ ข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1.1 พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481^{*}

จากอดีตที่ผ่านมานับแต่มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการเพื่อทำหน้าที่ดูแลศาสนา การศึกษา การพยาบาล และพิพิธภัณฑน์ เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 จนถึงปัจจุบันพบว่าฝ่ายรัฐมี ความต้องการที่จะควบคุมเด็กและเยาวชนมาโดยตลอดในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น ได้มีการออกระเบียบกระทรวงธรรมการ เรื่อง การให้นักเรียนออกจากโรงเรียนเพราะเหตุประพาศิต ผิด พ.ศ. 2482 แต่ก็มีได้กำหนดในเรื่องของการลงโทษนักเรียนเอาไว้อย่างชัดเจน (วิชณี คำน้ำปาด, 2547, หน้า 46) จนมาในปี พ.ศ. 2481 ได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พุทธศักราช 2481 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียน นักศึกษา โดยพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ หรือกระทรวงธรรมการ ในขณะนั้น และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียน และเด็กก่อนอาที่ประพาศิตคน ไม่สมควรแก่ภัย โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดา มารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ หลังจากนั้นจึง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทนกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมกับจัดให้มีสารวัตรนักเรียนออก ทำการตรวจตราดูแลความประพาศิตของเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานคร เพื่อการควบคุมเด็กและ นักเรียนเพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดี และให้ได้รับการศึกษาตามสมควร โดยมีหลักเกณฑ์การควบคุมเด็ก เด็กนักเรียนและเด็กก่อนอา ดังนี้

1.1.1 เด็ก หมายความว่า เด็กชายซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ ส่วน เด็กหญิงมีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงสิบห้าปีบริบูรณ์

^{*} พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พุทธศักราช 2481 (2482, 17 เมษายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 56 ตอนที่ 305., หน้า 305-314 (โปรดดูภาคผนวก ก)

ส่วนนักเรียน หมายความว่าผู้ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาทั้งประเภทสามัญหรืออาชีวศึกษา ทั้งในโรงเรียนของรัฐบาล หรือ โรงเรียนราษฎร์ ยกเว้นโรงเรียนอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับเด็กอนาถา หมายความว่าเด็กซึ่งไม่มีทางหาเลี้ยงตัวเองได้ ไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดูแล หรือมีแต่ถูกศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง²⁴⁸¹ *

1.1.2 ในการควบคุมเด็กที่เที่ยวเร่ร่อนอยู่ในที่สาธารณะ หรือเห็นได้ว่า ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่สามารถหาเลี้ยงตนเองได้ เทียบขอทาน หรือทำความรำคาญแก่คนอื่นที่สัญจรไปมา หรือประพฤติดันไม่สมควรแก่วัย ให้อำนาจเจ้าพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจซ้กถามเด็กได้ตามสมควร

1.1.3 ถ้าหากปรากฏว่าเป็นเด็กนักเรียน หรือเด็กอนาถาก็ให้เจ้าพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการตามกฎหมายต่อไป

แต่ถ้ามิได้เป็นเด็กนักเรียน หรือเด็กอนาถาก็ให้แจ้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับตัวไปพร้อมกับให้ว่ากล่าวตักเตือนบิดามารดาหรือผู้ปกครองด้วย และหากยังปล่อยปละละเลยเด็กอีกเป็นครั้งที่สองก็ให้เรียกประกัน ทักท้วงจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หากเกิดขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 3 ให้ปรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เกินสิบบาท และถ้าหากเกิดขึ้นอีกเป็นครั้งที่สี่ให้ถือว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบและให้รายงานกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการต่อไป

1.1.4 ในการควบคุมนักเรียนเมื่ออยู่ในโรงเรียนหรือในที่สาธารณะสถาน นักเรียนจะต้องสวมเครื่องแบบตลอดเวลา

ส่วนนักเรียนที่เร่ร่อนในที่สาธารณะ หรือทำความรำคาญให้แก่ผู้อื่น หรือประพฤติดันไม่เหมาะสมให้เจ้าพนักงานหรือตำรวจนำตัวไปควบคุมไว้แล้วแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับตัวไป พร้อมกับให้ว่ากล่าวตักเตือนบิดามารดาหรือผู้ปกครองด้วย

1.2 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัตินำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร ได้มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132** (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวกำหนดว่านักเรียนนักศึกษาหากประพฤติดันหรือแต่งกายผิดระเบียบให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาสั่งลงโทษตามระเบียบและข้อบังคับแล้วแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ เนื่องจากคณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า นักเรียนและนักศึกษาเป็นเยาวชนที่ กำลังสะสมประสบการณ์คุณสมบัติทั้งในด้านความรู้ ความคิดและคุณธรรม

* พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พุทธศักราช 2481 มาตรา 4

** โปรดดูภาคผนวก ข

พร้อมที่จะรับมรดกตกทอดจากผู้ใหญ่ เป็นพลเมืองที่ดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต นักเรียนและนักศึกษาควรจะได้รับ การอบรมดูแลอย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา ผู้ปกครองและครู อาจารย์ เพื่อเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอยู่ในโอวาทคำสั่งสอน รวมทั้งอยู่ในระเบียบประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการสมควรจะส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤติ การแต่งกาย และจรรยาบรรณให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หัวหน้าคณะ ปฏิบัติจึงมีคำสั่ง สรุปได้ดังนี้

1.2.1 นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของ โรงเรียนหรือ สถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่ และต้องแต่งกายหรือแต่งเครื่องแบบ ตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน และสถานศึกษา หรือตามที่กฎหมายกำหนด นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่แต่งกายหรือประพฤติตน ไม่สมควรแก่วัย

1.2.2 นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดแต่งกายหรือประพฤติตนฝ่าฝืนระเบียบวินัย ให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสารวัตรนักเรียนและนักศึกษามีอำนาจปฏิบัติการตามระเบียบที่รัฐมนตรี กำหนด พร้อมกับนำตัวไปมอบให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าของโรงเรียนหรือ สถานศึกษาสอบสวนและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบหรือข้อบังคับแล้วจึงแจ้งให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนอีกชั้นหนึ่ง

หากมีการฝ่าฝืนระเบียบวินัยหรือประพฤติตัวไม่เหมาะสมเป็นครั้งที่สอง ให้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาสั่งลงโทษตามระเบียบหรือข้อบังคับ และให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมา ให้สัญญาว่าจะอบรมสั่งสอนและควบคุมนักเรียนหรือนัก ศึกษาผู้นั้นมิให้ฝ่าฝืนอีก

1.2.3 ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มา หรือไม่ยอมให้สัญญาว่าจะอบรม สั่งสอน และควบคุมนักเรียนหรือนักศึกษา หรือมีการฝ่าฝืนเป็นครั้งที่สาม ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่ง ตัวนักเรียนหรือนักศึกษาพร้อมทั้งรายงานการลงโทษที่ผ่านมาไปยังสถานีตำรวจ เพื่อให้ข้าราชการ ตำรวจตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีออกหมายเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือนหรือเรียก ประกันทัณฑ์บนว่าจะปกครองดูแลมิให้ฝ่าฝืนอีก ภายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี หากผิดทัณฑ์บน ให้ปรับได้ไม่เกินห้าร้อยบาท หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ยอมทำทัณฑ์บนอาจได้รับโทษปรับ ไม่เกินหนึ่งพันบาท

1.2.4 ถ้านักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนเป็นครั้งที่สี่ โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งตัว ไปยังคณะกรรมการควบคุมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาเพื่อพิจารณาส่งตัวไปอบรมศึกษา หากมีอายุไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์จะส่งตัวไปยังสถานแรกรับเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง สวัสดิภาพและการสงเคราะห์เด็ก

เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประกาศคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าว
กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกกฎ ดังนี้

1. กฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515)* ซึ่งเป็นข้อบังคับ
เกี่ยวกับการแต่งกายและความประพฤติที่ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน โดยอาศัยอำนาจ
ตามความในข้อ 4 และข้อ 11 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 ในกรณีเป็นนักเรียน หากเป็นนักเรียนชายไว้ผมข้างหน้าและกลางศีรษะยาวเกิน 5
เซนติเมตร และชายผมรอบศีรษะไม่ตัดเกรียนชิดผิวน้ำ หรือไว้หนวดหรือเครา นักเรียนหญิงตัด
ผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาต ให้ไว้ยาวเกินกว่านั้น ก็ให้รวบ
ให้เรียบร้อย หรือใช้เครื่องสำอาง หรือของตกแต่งเพื่อการเสริมสวย ถือว่าประพฤติตน ไม่เหมาะสม
แก่สภาพของนักเรียน

เที่ยวเร่ร่อนอยู่ในที่สาธารณะสถาน เที่ยวเตร่เวลากลางคืนระหว่าง 22.00 นาฬิกา ถึง
04.00 นาฬิกา และเข้าไปในงานหรืองานร่วมสังสรรค์ และงานนั้นมีการเต้นรำหรือ การแสดงซึ่งไม่
สมควร โดยยกเว้น ไปด้วยไปกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือได้รับอนุญาตจากโรงเรียน เข้าไปในสถาน
บริการ โรงรับจำนำ บ่อน หรือทำลายสมบัติของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือ สาธารณสมบัติ
แสดงกิริยา วาจา หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่สุภาพ มั่วสุมและก่อความเดือดร้อนรำคาญอย่าง
หนึ่งอย่างใด เล่นการพนัน สูบบุหรี่ สูบกัญชา หรือเสพสุรา ยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น คบ
ค้าสมาคมกับหญิงที่ค้าประเวณี เว้นแต่จะเป็นญาติ มีพฤติกรรมชู้สาว มีวัดถูกระเบิด หรือมีอาวุธเพื่อ
ใช้ในการประทุษร้าย หรือหลบหนีโรงเรียน ถือว่าประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน

1.2 ในกรณีเป็นนักศึกษาหากตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยดิน
ผมหรือไว้หนวด ไว้เครา นักศึกษาหญิงนุ่งกระโปรงสั้นจนชายกระโปรงสูงกว่ากึ่งกลางสะบ้าหัว
เข่าเกิน 5 เซนติเมตร ขอบกระโปรงต่ำกว่าระดับสะดือ คาดเข็มขัดหลวมต่ำกว่าระดับขอบกระโปรง
หรือแต่งกายไม่เหมาะสมกับ สภาพกุลสตรีไทย ใช้เครื่องสำอาง หรือของตกแต่งเพื่อการเสริมสวย
สูบกัญชาหรือเสพสุรา ยาเสพติด หรือของมีนเมา ต่อต้านอำนาจบริหารของโรงเรียนหรือ
สถานศึกษา หรือบังคับขู่เข็ญ ยุยงส่งเสริมหรือสนับสนุนนักเรียนหรือนักศึกษาค้นอื่นให้กระทำการ
ดังกล่าว รวมทั้ง มีพฤติกรรมในลักษณะเดียวกับข้อห้ามของนักเรียน ถือว่าประพฤติตน ไม่
เหมาะสมแก่สภาพของนักศึกษา

2. กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518)

* กฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515) (2515, 11 กรกฎาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 106 หน้า 128 – 132 (โปรดดูภาคผนวก
ก)

ในปี พ.ศ. 2518 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518)* โดยเป็นการแก้ไขในส่วน of นักเรียนชายที่ตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวด ไว้เครา นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ยาวเกินกว่านั้นก็ให้รวบให้เรียบร้อย ใช้เครื่องสำอาง หรือของตกแต่งเพื่อการเสริมสวยถือว่าประพฤตินั้นไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียน

3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515**

ในส่วนของการควบคุมความประพฤติและการลงโทษนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 โดยอาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 มีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1 การลงโทษ*** หมายถึง การลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาที่ประพฤติผิด หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงศึกษาธิการมีเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน ให้มีความประพฤติดี หรือเพื่อให้เจ็ดหลาบห้ามลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาด้วยวิธีการรุนแรง หรือแบบกักขัง หรือด้วยความโกรธ หรือความพยาบาท หรือลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาที่กำลังเจ็บป่วย หรือกำลังมีปัญหากระทบกระเทือนใจอย่างแรง และให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาด้วยการลงโทษนักเรียนโดยเจตนาที่จะแก่นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษา และเพื่อให้รู้สำนึกในความผิดละเว้นการประพฤติชั่ว และกลับประพฤติในทางที่ดีต่อไป

3.2 ส่วนการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำผิดวินัยให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา หรือครูอาจารย์ที่หัวหน้าสถานศึกษามอบหมายตามความเหมาะสม โดยในการลงโทษสามารถกระทำได้เพียง 6 สถาน เท่านั้น ได้แก่วิธี****

3.2.1 ว่ากล่าวตักเตือน

3.2.2 เขียน

3.2.3 ทำทัณฑ์บน

3.2.4 สั่งพักการเรียน

3.2.5 ให้ออก

3.2.6 คัดชื่อออก

* กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518) (โปรดดูภาคผนวก ง)

** โปรดดูภาคผนวก จ

*** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 ข้อ 3

**** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 ข้อ 4

3.3 การว่ากล่าวตักเตือนให้ใช้สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาที่ได้กระทำผิดแต่ไม่ร้ายแรง สำหรับการเขียนใช้สำหรับความคิดที่นักเรียนหรือนักศึกษา ผ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา โดยให้เขียนด้วยไม้เรียว เหล็กกลม ผิวเรียบขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 0.7 ซม. ที่บริเวณก้นหรือขาอ่อนท่อนบน ด้านหลังที่มีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายรองรับ แต่สามารถเขียนได้ไม่เกินหกครั้งเท่านั้น ซึ่งการเขียนต้องกระทำในที่เปิดเผย เพื่อว่ากล่าวตักเตือน ให้เจ็ดหลายไม่ประพฤติชั่วและกลับตัวเป็นคนดีต่อไป

3.4 การทำทัณฑ์บนให้ลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษาในกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างแรง หรือได้รับโทษอย่างอื่นแล้วยังไม่เจ็ดหลาย ให้ทำทัณฑ์ไว้เป็นหลักฐานแล้วเชิญบิดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความคิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

3.5 ส่วนการสั่งพักการเรียน ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาลงโทษสั่งพักการเรียนในกรณีดังต่อไปนี้

3.5.1 นักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา โดยกระทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาอย่างร้ายแรงหรือเคยถูกลงโทษทำทัณฑ์บนมาแล้วแต่ไม่เจ็ดหลาย

3.5.2 นักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุไว้ให้สั่งพักการเรียนการลงโทษการพักการเรียน จะสั่งพักการเรียนหนึ่งครั้งไม่เกิน เจ็ดวัน หรือจนกว่าความคิดนั้นจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าสั่งพักการเรียนเกินเจ็ดวัน ให้ขออนุมัติจากเจ้าสังกัดแล้วจึงให้แจ้งให้ บิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

3.5.3 การให้ออกใช้ลงโทษในกรณีประพฤติตนไม่เหมาะสมสมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือประพฤติดิสциплиนจนเป็นที่เห็นได้ว่าถ้าให้อยู่ในสถานศึกษาต่อไป จะทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาหรือจะเป็นเหตุให้ระเบียบวินัย หรือศีลธรรมอันดีของนักเรียนหรือนักศึกษาพลอยเสื่อมเสียไปด้วยก็ให้เชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผลแล้วนักเรียนหรือนักศึกษาออกใบสุทธิให้

แต่หากบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มารับทราบเหตุผลในเวลาอันสมควรให้แจ้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแล้วจึงรายงานต่อกรมเจ้าสังกัดเมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงคัดชื่อออกและไม่ออกใบสุทธิให้

4. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543 ต่อมากระแสนิติมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิเด็กมีความเข้มข้นขึ้นประกอบกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายเด็กให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของเด็ก จึงมีการปรับปรุงระเบียบว่า

ด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515 ให้มีความเหมาะสมโดยออกเป็นระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543^{*} มีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้

4.1 เป็นการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติผิดหรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับ
ของ สถานศึกษาหรือของกระทรวงศึกษาธิการหรือฝ่าฝืนกฎกระทรวง โดยมีความ มุ่งหมายเพื่อสั่ง
สอนให้มีความประพฤติดีหรือเพื่อให้เจ็ดหลาบ โดยอาจให้นักเรียนหรือนักศึกษา ที่กระทำผิดทำ
กิจกรรมหรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษา หรือสังคม

4.2 ส่วนโทษที่จะลงแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำผิดมี 5 สถาน^{**} ได้แก่

4.2.1 ว่ากล่าวตักเตือน

4.2.2 ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

4.2.3 ทำทัณฑ์บน

4.2.4 พักการเรียน

4.2.5 ให้ออก

ซึ่งแต่ละระดับสามารถลงโทษได้แตกต่างกัน^{***} โดยระดับประถมศึกษาและระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น สามารถลงโทษว่ากล่าวตักเตือน ทำกิจกรรมและทำทัณฑ์บนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและสายอาชีพสำหรับโทษว่ากล่าวตักเตือน ทำกิจกรรมทำทัณฑ์
บนและพักการเรียน ส่วนระดับอุดมศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรีสำหรับโทษทุกสถาน

4.3 การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนว่าผู้นั้นได้
กระทำผิดและสมควรถูกลงโทษ สำหรับการลงโทษให้ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทำ
ทัณฑ์บน พักการเรียน และการให้ออก รวมทั้ง จะต้องได้รับอนุญาตจากหัวหน้าสถานศึกษาก่อน
การลงโทษ^{****}

โดยการว่ากล่าวตักเตือนให้ใช้สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาที่ได้กระทำความผิดไม่
ร้ายแรง และผู้ลงโทษเห็นว่าเหมาะสมและจะได้ผลดี^{*****} ในการให้ทำกิจกรรมใช้สำหรับกรณีที่
นักเรียนหรือนักศึกษากระทำผิดระเบียบวินัยของสถานศึกษา หรือศีลธรรมอันดี หรือเป็นตัวอย่างที่
ไม่ดีให้นักเรียนหรือนักศึกษาอื่นประพฤติตาม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สถานศึกษากำหนด

^{*} ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 (2548, 26 เมษายน)

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 35 ง หน้า 11-14 (โปรดดูภาคผนวก ฉ)

^{**} ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 5

^{***} ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 6

^{****} ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 7

^{*****} ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 8

***** แต่การทำทัณฑ์บนให้ลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษาทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างร้ายแรง หรือได้รับโทษอย่างอื่นแล้วแต่ยังไม่เข็ดหลาบ ให้ทำทัณฑ์บนไว้เป็นหลักฐานและเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย*

ส่วนการลงโทษโดยการสั่งพักการเรียน ให้ใช้ในกรณี** นักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาหรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างร้ายแรง ฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ หรือเคยถูกลงโทษให้ทำทัณฑ์บนมาแล้วแต่ไม่เข็ดหลาบ โดยการลงโทษสั่งพักการเรียน จะสั่งพักการเรียนได้ครั้งหนึ่งไม่เกินเจ็ดวัน หรือจนกว่าความผิดนั้นจะได้รับการแก้ไข ถ้าสั่งพักการเรียนเกินเจ็ดวันต้องขออนุมัติต่อผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจ เมื่อสั่งพักการเรียน แล้วให้แจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

ส่วนการลงโทษให้ออก ใช้สำหรับกรณีที่นักเรียนหรือนักศึกษาประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือประพฤติดิสциплиนธรรมจนเป็นที่เห็นได้ว่าถ้าให้อยู่ในสถานศึกษาต่อไปจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือจะเป็นเหตุให้ระเบียบวินัยหรือศีลธรรมอันดีของนักเรียน หรือนักศึกษาอื่นพลอยเสื่อมเสีย ให้หัวหน้าสถานศึกษาเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผลแล้วให้นักเรียนหรือนักศึกษาผู้นั้นออกไป ในกรณีนี้ให้สถานศึกษาออกหลักฐานแสดงผลการเรียนให้นักเรียนหรือนักศึกษาคนนั้น***

4.4 ห้ามลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาด้วย วิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธหรือ ด้วยความพยาบาท หรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กำลังเจ็บป่วยหรือกำลังมีปัญหากระทบกระเทือนใจอย่างแรง และให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อ ว่ากล่าวสั่งสอน โดยเจตนาที่จะแก่นิสัยและความประพฤติ ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด ละเว้นการประพฤติชั่วและกลับประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป**** และในการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาทุกครั้ง ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามอบบันทึกไว้เป็นหลักฐานในสมุดหมายเหตุรายวันของสถานศึกษาและให้แจ้งบิดามารดา

***** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 9

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 10

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 11

*** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 12

**** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 13

หรือผู้ปกครองทราบเป็นหนังสือด้วยทุกครั้ง* และตามระเบียบฉบับนี้ยังกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางระเบียบว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนหรือนักศึกษา ในสถานศึกษา ตามที่เห็นสมควร สำหรับสถานศึกษาที่มีระเบียบว่าด้วยการตัดคะแนน ความประพฤตินักเรียนหรือนักศึกษาอยู่แล้วอาจใช้ระเบียบนั้นต่อไปก็ได้ตามสมควร**

โดยสรุปดังที่ได้ศึกษามาแล้วว่าครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่ออบรมสั่งสอน จนถือได้ว่าเป็นจารีตประเพณี แต่ต้องอยู่ภายในขอบเขตดังต่อไปนี้ (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 117-119)

1. ผู้ลงโทษ ในสมัยก่อนพระสงฆ์เป็นผู้ลงโทษ ในสมัยปัจจุบันครูหรืออาจารย์เป็นผู้ลงโทษ
2. วิธีการลงโทษ ลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือประเพณีในการลงโทษ
3. ผู้ถูกลงโทษ คือ ศิษย์ ได้แก่ นักเรียนนักศึกษา ที่ยังเป็นผู้เยาว์ หรือแม้จะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม (ยื่นหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130) ก็อาจยังต้องอยู่ในความดูแลอุปการะเลี้ยงดูของบิดามารดาอยู่ จึงถือว่าประเพณีแห่งท้องถิ่นให้อำนาจบิดามารดาทำโทษบุตรได้แม้จะบรรลุนิติภาวะแล้ว
4. เพื่ออบรมสั่งสอน โดยพิจารณาจากเจตนาในทางอาญา
5. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำไปโดยพอสมควรแก่เหตุ โดยอาจพิจารณาจากความร้ายแรงและความได้สัดส่วนซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

1. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นที่มาของระเบียบ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา จึงสะท้อนให้เห็นหลักการและแนวคิดสำคัญ ๆ เกี่ยวกับสิทธิเด็กไว้หลายประการ ดังนี้

1.1 หลักการและแนวคิดสำคัญ ๆ เกี่ยวกับสิทธิเด็ก

1.1.1 หลักการเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กและไม่เลือกปฏิบัติโดยให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม*** ไม่ว่าจะมีความแตกต่างเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ เผ่าพันธุ์ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 14

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2543 ข้อ 15

*** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 22

ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานภาพอย่างอื่นของเด็กเองหรือของพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กนั้น

1.1.2 หลักการยอมรับนับถืออำนาจปกครองของบิดามารดา และหลักการที่ว่าเด็กย่อมเหมาะสมที่จะอยู่ร่วมกับบิดามารดาผู้ให้กำเนิดเพื่อคงไว้ซึ่งสถาบันครอบครัว โดยมีบทบัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองไว้ว่าต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น นอกจากนี้ยังต้องคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนไม่ให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ*

1.1.3 หลักการการแทรกแซงอำนาจปกครองของบิดามารดา โดยอำนาจรัฐ** การที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงอำนาจปกครองเด็กของบิดามารดาได้นั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเนื่องจากเกิดการกระทำหรือผลบางประการที่กระทบต่อเด็ก เช่น เด็กถูกรักษาโดยมิชอบ เด็กถูกทอดทิ้ง กล่าวคือ เมื่อผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพ หรือขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก หรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามบทบัญญัติของกฎหมาย

1.2 การปฏิบัติต่อเด็ก

ข้อห้ามมิให้ผู้ใดปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ หากฝ่าฝืนผู้ฝ่าฝืนต้องมีโทษตามกฎหมาย มีดังต่อไปนี้***

1.2.1 กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

1.2.2 จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตน จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

1.2.3 บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

* พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 23

** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 23

*** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26

1.2.4 โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มีสัญชาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

1.2.5 บังคับ ชู่เชิญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

1.2.6 ใช้ ข้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการศึกษาเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

1.2.7 บังคับ ชู่เชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

1.2.8 ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

1.2.9 บังคับ ชู่เชิญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเข้าไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

1.2.10 จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์

3. บทบาทหน้าที่และการปฏิบัติต่อเด็ก มีดังนี้

3.1 หน้าที่ของผู้ปกครอง

3.1.1 ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น

3.1.2 การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนา นั้น ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.1.3 คู่ปกครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนไม่ให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

3.1.4 ไม่ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาล หรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใดโดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

3.1.5 ไม่ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

3.1.6 ไม่สนใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งที่เป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

3.1.7 ไม่ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

3.1.8 ไม่ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

3.2 หน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้บุคคลฝ่ายปกครอง * ได้แก่ ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขต นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ ดังนี้

3.2.1 คุ้มครองสวัสดิภาพที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็ก จะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม

3.2.2 ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู และสถานพินิจที่ตั้งอยู่ในเขตอำนาจ

3.3 หน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ** ในกรณีต่อไปนี้

3.3.1 เมื่อผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ

3.3.2 เมื่อผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

3.2.3 เมื่อผู้ปกครองเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ

3.2.4 เมื่อมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือป้องกันเด็กมิให้ได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

3.4 ประเภทของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์*** มี 8 ประเภท ดังนี้

3.4.1 เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า

3.4.2 เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง

* พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 24

** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 33

*** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 32

3.4.3 เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใด ๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิการ ทูพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง ยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท เป็นต้น

3.4.4 เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

3.4.5 เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

3.4.6 เด็กพิการ

3.4.7 เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก

3.4.8 เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

3.5 ประเภทของเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่น เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดและเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพตามที่กำหนด

3.6 มาตรการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา

โดยที่นักเรียน หมายถึง เด็กซึ่งกำลังรับการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ทั้งประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาหรือเทียบเท่า อยู่ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ส่วนนักศึกษาหมายถึง ผู้ซึ่งเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา * ดังนี้

3.6.1 โรงเรียนและสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนวให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคมและความปลอดภัยแก่นักเรียน นักศึกษา

3.6.2 นักเรียน นักศึกษา จะต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและที่กำหนดในกฎกระทรวง ** หากฝ่าฝืนพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจนำตัวไปมอบให้ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาเพื่อสอบถามและลงโทษเท่าที่สมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนตามระเบียบที่กำหนด แล้วแจ้งผู้ปกครองให้ว่ากล่าวตักเตือนหรือสั่งสอนเด็กอีกชั้นหนึ่ง ***

** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 63

** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 64

*** พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65

3.7 บทกำหนดโทษ

สำหรับผู้ที่ยักจูง ยุยงส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม มาตรา 26 (1)-(10) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เช่น ปล่อยให้เด็กเข้าไปใช้บริการในสถานบันเทิง จำหน่ายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ จำหน่ายบุหรี่ให้แก่เด็ก เป็นต้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท* หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม หรือตกเป็นเหยื่อ หรือตกเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ส่งเสริมความมั่นคงของครอบครัว และมีพัฒนาการที่เหมาะสม เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จึงไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษบิดามารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก แต่มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเด็กตามสมควรตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และในบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้กำหนดเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาเอาไว้ว่าจะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด หากมีการฝ่าฝืนผู้อำนวยการโรงเรียนหรือสถานศึกษามีอำนาจลงโทษได้ตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนและแจ้งผู้ปกครองทราบอีกชั้นหนึ่ง

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 30/2559**

คณะรักษาความสงบแห่งชาติเล็งเห็นว่าปัญหาของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งที่หลายฝ่ายต่างพยายามแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการทะเลาะวิวาท ดังนั้น คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งที่ 30/2559 เรื่อง มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษา โดยเป็นการบูรณาการกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่แล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น รวมทั้งบทลงโทษบิดามารดาผู้ปกครองที่สนับสนุนหรือปล่อยให้เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาในปกครองรวมกลุ่มเพื่อก่อเหตุทะเลาะวิวาทด้วย โดยคำสั่งฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งก็คือพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤติก่อนเด็กนักเรียนนักศึกษา มีอำนาจกักตัวนักเรียนและนักศึกษาที่ก่อเหตุ

* พระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78

** คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 30/2559 (2559, 21 มิถุนายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนพิเศษ 139 ง หน้า (2559, 21 มิถุนายน) หน้า 10-11

ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือเตรียมการเพื่อก่อเหตุได้ไม่เกิน 6 ชั่วโมง เพื่อนำส่งเจ้าพนักงานตำรวจ ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา บิดามารดา หรือผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี

2. บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรม สั่งสอน และยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตลอดจนต้องไม่สนับสนุนหรือปล่อยปละละเลยให้เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาในปกครองรวมกลุ่มเพื่อก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น หรือเตรียมการเพื่อก่อเหตุ หากพบเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษารวมกลุ่มเพื่อกระทำการตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบการกระทำของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนและนักศึกษาแล้วยังมีอำนาจให้คำแนะนำ ตักเตือน ทำทัณฑ์บน หรือวางข้อกำหนดเพื่อป้องกันมิให้กระทำความผิดอีก หรือให้วางประกันไว้เป็นจำนวนเงินที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ในระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี หากมีการกระทำความผิดในระหว่างนั้นให้รับเงินประกันเป็นของกองทุน

3. สำหรับผู้ที่ยุง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนการแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ยุง ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และอาจได้รับโทษหนักขึ้นหากนักเรียนหรือนักศึกษาไปก่อเหตุทะเลาะวิวาท หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น และหากเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตเพราะการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

รวมทั้ง คำสั่งฉบับดังกล่าวยังกำหนดให้ โรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมในการแนะแนวเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหานักเรียนและนักศึกษาทะเลาะวิวาทด้วย

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548*

ในปัจจุบันนับแต่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ใช้บังคับ ซึ่งตามระเบียบได้ให้นิยามของ “การลงโทษ” ว่าหมายความถึง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรมสั่งสอน โดยโทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิดมีเพียง 4 สถาน เท่านั้น ได้แก่ ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนวิธีการลงโทษมี

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 (2548, 26 เมษายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 35 ง หน้า 18 – 19 (โปรดดูภาคผนวก ข)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบก่อกวนแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบการลงโทษด้วย การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิดและกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป แต่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 กำหนดเพียงหลักการกว้าง ๆ มิได้กำหนดวิธีการ เงื่อนไขหรือรูปแบบในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา รวมทั้งมิได้กำหนดบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบดังกล่าวเอาไว้แต่อย่างใด โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. กระทำความผิด หมายความว่า การที่นักเรียนหรือนักศึกษาประพฤติฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา *

2. การลงโทษ หมายความว่า การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรมสั่งสอน ส่วนโทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิดมี 4 สถาน ดังนี้**

2.1 ว่ากล่าวตักเตือน

2.2 ทำทัณฑ์บน

2.3 ตัดคะแนนความประพฤติ

2.4 ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

3. การลงโทษนั้นห้ามมิให้ลงโทษนักเรียน และนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบก่อกวนแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบการลงโทษด้วย ***

การลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป ให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 4

*** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5

*** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 6

4. สำหรับการว่ากล่าวตักเตือนใช้ในกรณีนักเรียน หรือนักศึกษากระทำความผิดไม่ร้ายแรง *

5. การทำทัณฑ์บนใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม กับสภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียน และนักศึกษา หรือ ได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือนแล้วแต่ยังไม่เจ็ดหลาย **

ซึ่งการทำทัณฑ์บนให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

6. การตัดคะแนนความประพฤติ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการ ตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษากำหนด และให้ทำบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน

7. ส่วนการทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้ในกรณีที่นักเรียน และนักศึกษากระทำความผิดที่สมควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ซึ่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 คณะกรรมการกฤษฎีกาได้มีความเห็นในระเบียบดังกล่าวปรากฏตามคำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548 *** โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปได้ แต่สามารถกำหนดนโยบายให้

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 7

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 8

*** บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548 เรื่อง อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา (โปรดดูภาคผนวก ข)

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) เห็นว่าการที่กระทรวงศึกษาธิการจะออกระเบียบลงโทษนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปนั้นจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทรวงศึกษาธิการในการออกระเบียบไว้ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการออกระเบียบดังกล่าวไว้ ฉะนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปได้

อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนนักศึกษาจะเข้าเรียนในสถานศึกษาโดยต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษานั้น โดยเฉพาะการกำหนดระเบียบเพื่อดูแลความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียนและนักศึกษาที่อยู่ร่วมกันในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความประพฤติที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษานั้นได้ ดังนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา จึงสามารถอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดย ออกเป็นหนังสือสั่งการหรือหนังสือเวียนให้สถานศึกษาต่าง ๆ กำหนดเป็นระเบียบของสถานเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดยกำหนดเป็นระเบียบของสถาน เพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษา ทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติในเกณฑ์มาตรฐาน เดียวกัน

ตามแนวคำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548 โดยสำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษ นักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้ แต่สามารถกำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดยกำหนดเป็นระเบียบของสถานเพื่อ ใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความ ประพฤติในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา *

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนด แนวทางปฏิบัติในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษ นักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อป้องกันไม่ให้เกิด การลงโทษนักเรียน นักศึกษา ที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ โดยให้สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการ ลงโทษนักเรียน ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาทุกแห่งถือปฏิบัติ

นักเรียน นักศึกษา พ.ศ. 2548 โดยเคร่งครัด และกำชับด้วยว่าหากไม่ปฏิบัติตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ อาจจะได้รับโทษทางอาญาด้วย เนื่องจากพฤติการณ์ดังกล่าว ผู้กระทำผิดอาจ ต้องรับโทษทางอาญาในความผิดต่อร่างกาย ที่เป็นการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจและรวมไปถึงความผิดต่อเสรีภาพ ที่เป็นการกระทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพด้วย โดย การลงโทษนักเรียน นักศึกษาให้ลงโทษด้วยการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความ ประพฤติ และทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เท่านั้น อีกทั้ง พฤติการณ์ยังเป็นความผิดวินัยที่อาจเข้าข่ายความผิดกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและ จรรยาบรรณวิชาชีพ กรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ กรณีก่อกวนก่อกอง หนีขูดหยาม ข่มเหงผู้เรียน และกรณีกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

2. การลงโทษโดยการทำทัณฑ์บนให้ถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดความ ประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการทำทัณฑ์บน และการจัด กิจกรรมเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนั้น ให้ถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมใน

* โปรดดูภาคผนวก ก

การแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 โดยเคร่งครัด

3. การดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและ
นักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5 (4) “ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม” ถ้าครู อาจารย์จะลงโทษ
นักเรียน นักศึกษา ด้วยการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้นำเสนอ
ต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนทุกครั้ง และหากมีการลงโทษนักเรียน
นักศึกษาที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ หรือครู อาจารย์ลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม จะถือว่า
ผู้อำนวยการสถานศึกษาขาดความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่และอาจถูกดำเนินการทางวินัยตาม
สมควรรด้วย

4. การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่ครูให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่
ดี คือต้องเป็นคนที่มีความเมตตาต่อเด็ก สร้างเด็ก ไม่ทำลายเด็ก และคิดวิธีการที่จะสร้างบุคลากรให้รู้จัก
วิธีคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตามากกว่าความรุนแรงเพราะมีครูมีอำนาจในมือนั้น ให้ผู้ที่มีหน้าที่พิจารณา
คัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ครูได้ ต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 และ
เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 มาปฏิบัติหน้าที่ครู และให้มีการดำเนินการทางวินัยแก่
ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548

เพื่อแก้ปัญหาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีมาตรการให้ข้าราชการ
ครูฝ่ายปกครองหรือครูที่ลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรงทุกคนเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยน
วิธีการในการดูแลช่วยเหลือและลงโทษนักเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการ
ลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และเป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก
ต่อไป

กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548^{*}

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 6 และมาตรา
64 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546^{**} เพื่อเป็นการกำหนดลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึง
ประสงค์หรือพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษาที่ต้องห้าม ทั้งยังเพื่อให้เป็นแนวทางของโรงเรียน
หรือสถานศึกษาได้ถือปฏิบัติและกำหนดระเบียบว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา
เองได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวง โดยมีสาระสำคัญอันเป็นข้อห้ามในการประพฤติปฏิบัติ
ตนของนักเรียนนักศึกษา ดังต่อไปนี้^{***}

^{*} กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 (2549, 6 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 123 ตอนที่ 1 ก
หน้า 17-19 (โปรดดูภาคผนวก ก)

^{**} พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 64 นักเรียนนักศึกษาต้องประพฤติตนตามระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{***} กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 1

1. หนีเรียนหรือออกนอกสถานศึกษาโดยไม่ได้รับอนุญาตในช่วงเวลาเรียน
2. เล่นการพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน หรือมั่วสุ่มในวงการเล่น
3. พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด
4. ซื้อ จำหน่าย แลกเปลี่ยน เสพสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สิ่งมีเงินมา บุหรี่ หรือ ยาเสพติด
5. ลักทรัพย์ ครอบครองทรัพย์ ข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์บุคคลอื่น
6. ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เตรียมการหรือกระทำการใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
7. แสดงพฤติกรรมทางชู้สาวซึ่งไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ
8. เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี
9. ออกนอกสถานที่พักเวลากลางคืน เพื่อเที่ยวเตร่หรือรวมกลุ่ม อันเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

ตามข้อ 2 ของกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ให้อำนาจโรงเรียนหรือสถานศึกษากำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงนี้* ดังตัวอย่างระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ในแต่ละระดับต่อไปนี้

1. ระเบียบ โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม ว่าด้วยวินัยและพฤติกรรมนักเรียน พ.ศ. 2555
โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม เป็นสถานศึกษาของรัฐระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระเบียบที่ออกจึงอาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและกฎกระทรวง บทลงโทษจึงมี 5 สถาน ได้แก่ ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพักการเรียน
2. ระเบียบพัฒนาวิญญ์นักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวง พ.ศ. 2555
วิทยาลัยสารพัดช่างนครหลวงเป็นสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาของรัฐ ระเบียบดังกล่าวจึงออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและกฎกระทรวง บทลงโทษจึงมี 5 สถาน ได้แก่ ว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และพักการเรียน

* กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 1

3. ระเบียบฝ่ายพัฒนานักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก หรือ อีเทค เป็นสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา เอกชน กำหนดแนวทางการควบคุมความประพฤติและลงโทษเอาไว้ สรุปได้ดังนี้

3.1 ตัดคะแนนความประพฤติ

3.2 นักศึกษาที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมต่อการเป็นนักศึกษา ให้พักการเรียน 7 วัน ทั้งนี้ ระหว่างนั้นให้อยู่ในดุลพินิจของฝ่ายพัฒนานักศึกษา หรือคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน

3.3 นักศึกษาที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมเกี่ยวกับยาเสพติด หรือนำบุคคลภายนอก มาทำร้ายนักศึกษา ให้จำหน่ายออก

3.4 หากถูกตัดคะแนนความประพฤติกรรมถึงเกณฑ์กำหนดให้ดำเนินการ ดังนี้

3.4.1 ให้เข้าค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 2 วัน 1 คืน โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง

3.4.2 ให้พ้นสภาพนักศึกษา

4. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยบูรพา ว่าด้วยวินัยนิสิต พ.ศ. 2552

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถานบันการศึกษาของรัฐระดับอุดมศึกษา โดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการสำหรับนิสิตที่ฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งใด ๆ ของมหาวิทยาลัยหรือคณะให้ถือว่ากระทำผิดวินัยและจะได้รับโทษ ดังนี้

4.1 ทำทัณฑ์บน

4.2 ตัดคะแนนความประพฤติ

4.3 พักการเรียน

4.4 พ้นสภาพการเป็นนิสิต

4.5 โทษอื่น ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยเห็นสมควร

5. ข้อบังคับมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ว่าด้วย ข้อบังคับ มารยาทและความประพฤติของนักศึกษา พ.ศ. 2555

มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้กำหนดโทษทางวินัยสำหรับนักศึกษาที่กระทำความผิดเอาไว้ ดังนี้

5.1 ตักเตือนด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร

5.2 ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

5.3 ทำทัณฑ์บน และแจ้งผู้ปกครองทราบ พร้อมทั้งให้มารายงานตัวตามระยะเวลาที่กำหนด

5.4 พักการเรียน มีกำหนดไม่เกินสองปีการศึกษา

5.5 จำหน่ายชื่อออกจากทะเบียนนักศึกษา

5.6 ะลอสิทธิการเข้าร่วมพิธีประสาทปริญญาบัตรมีกำหนดไม่เกินสองปีการศึกษา ระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียน และนักศึกษา พ.ศ. 2548

สำหรับผู้มีหน้าที่ตรวจสอบและสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนและนักศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548* โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา สรุปได้ดังนี้**

1. มีอำนาจดำเนินการสอบถามครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษา เกี่ยวกับความประพฤติ การศึกษา นิสัยและสติปัญญาของนักเรียนหรือนักศึกษาที่ฝ่าฝืนกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา

2. มีอำนาจเรียกให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ หรือหัวหน้าสถานศึกษาที่นักเรียนหรือนักศึกษานั้นกำลังศึกษาอยู่มารับตัวนักเรียนหรือนักศึกษาเพื่อไปว่ากล่าวอบรม สั่งสอน

3. มีอำนาจเรียกผู้ปกครองมาว่ากล่าว ตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนว่าจะดูแลนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งอยู่ในปกครองมิให้ฝ่าฝืนกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษารวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองในเรื่องการอบรมและสั่งสอนนักเรียนหรือนักศึกษา

4. ประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง ตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น สอดส่อง ดูแล รวมทั้งรายงานต่อคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล หรือแหล่งที่ชักจูงนักเรียนและนักศึกษาให้ประพฤติในทางมิชอบ

5. เมื่อพบเห็นนักเรียนหรือนักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหรือนักศึกษา และพฤติกรรมที่พบเห็น เพื่อซักถามข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำของนักเรียนหรือนักศึกษา โดยไม่บังคับข่มขู่ กลั่นแกล้งหรือทำให้เกิดความหวาดกลัว รวมทั้ง ให้การอบรมสั่งสอนอย่างสุภาพ และช่วยเหลือในเบื้องต้นโดยคำนึงถึงอายุและสภาพจิตใจของนักเรียนหรือนักศึกษา หลังจากนั้นจึงนำตัวไปส่งมอบแก่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียนและนักศึกษานั้น เพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอน

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 122 /ตอนพิเศษ 35จ/หน้า 15/26 เมษายน 2548

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5

หรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้

6. ในกรณีพบนักเรียนหรือนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเข้าข่ายกระทำความผิดทางอาญา และอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรง หรือก่อเหตุทะเลาะวิวาทจนไม่อาจควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ ให้แจ้งเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อระงับเหตุ รวมทั้งให้ประสานงานกับ โรงเรียนหรือสถานศึกษา และส่วนราชการต้นสังกัดโดยเร็ว และเมื่อมีนักเรียนหรือนักศึกษาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาและถูกจับกุมควบคุมตัว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานให้สถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือเบื้องต้นโดยเร็ว**

พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา¹ เดิมเรียกว่าสารวัตรนักเรียน ส่วนอำนาจหน้าที่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับสารวัตรนักเรียน โดยมีบทบาทสำคัญในการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด

กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

การควบคุมความประพฤติและดูแลนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในระเบียบวินัยมีความจำเป็นต้องมีบทลงโทษเพื่อให้เด็กนักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งการลงโทษนักเรียนนักศึกษานี้ในปัจจุบันตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และฉบับที่ พ.ศ. 2550 กำหนดไว้เพียง 5 สถานเท่านั้น แต่นักเรียนนักศึกษานี้ในสภาพสังคมปัจจุบันมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะมาจากตัวนักเรียนนักศึกษาเอง จากครอบครัว หรือจากสังคมสิ่งแวดล้อม จึงมีส่วนให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องมีบทลงโทษที่เข้มงวดเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้คนในสังคมเริ่มสนใจสิทธิและหน้าที่ของตนเพิ่มมากขึ้นตามแนวคิดเรื่องกระแสสังคมแบบตะวันตกที่มุ่งเน้นในเรื่องสิทธิหน้าที่และเสรีภาพ เมื่อครูอาจารย์มีวิธีการลงโทษที่นอกเหนือหรือเกินเลยไปจากวิธีการที่กำหนดไว้

* ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5

** ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 6, ข้อ 7

เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง แต่การลงโทษที่เข้มงวดในแต่ละวิธีล้วนครบองค์ประกอบความรับผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

1. ความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยการหมิ่นประมาท หมายถึงการกล่าววาจาประทุษร้ายทำลายชื่อเสียงของบุคคลอื่น ให้บุคคลอื่นถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง แม้จะเป็นถ้อยคำสุภาพหรือเป็นความจริงก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้ว

องค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326

องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด ในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล
2. ใส่ความต่อบุคคลที่สาม ซึ่งการใส่ความเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความผิดฐานหมิ่นประมาท สามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งคำพูด เป็นหนังสือ เป็นภาพถ่าย หรือกิริยาอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการใส่ความอาจเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่อาจเป็นความจริง หรือไม่เป็นความจริงก็ได้ แม้แต่การนำความที่บุคคลอื่นเล่าต่อ ๆ กันมาก็เป็นการใส่ความ (ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, 2549, หน้า 176

3. ผู้อื่น โดยการหมิ่นประมาทผู้อื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อ อาจเป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่หรือเสียชีวิตไปแล้ว แต่ต้องเข้าใจได้ว่าหมายถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หากเป็นกลุ่มบุคคลต้องหมายความรวมถึงทุกคนในกลุ่มนั้นซึ่งปัจจุบันรวมถึงนิติบุคคลด้วย

4. โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง
องค์ประกอบภายใน

องค์ประกอบภายในของความผิดฐานหมิ่นประมาท คือ เจตนา ซึ่งเป็นเพียงเจตนาธรรมดาเท่านั้น เช่น จำเลยกล่าวแก่ผู้เสียหายต่อหน้าผู้อื่นหลายคนว่า “ระวังลูกสาวจะต้องท้องโต” เป็นหมิ่นประมาทเพราะถ้อยคำมีความหมายว่าหญิงสาวคบชู้ผู้ชาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 607/2480)

“ผมคิดแค่นี้ใคร ๆ ก็คิดได้ ทำไมมาว่าผม อย่างคุณจะทำอะไร คุณถอดเครื่องแบบมาชกกับผมตัวต่อตัวดีกว่า” (คำพิพากษาฎีกาที่ 1519/2500) ซึ่งกริยาและถ้อยคำทำทนายเช่นนี้ เป็นการดูถูกดูหมิ่นเจ้าพนักงาน

ดังนั้น การที่ครูอาจารย์คูด่านักเรียนจนมีการใช้คำไม่สุภาพ หยาบคาย อาจเข้าครบองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท

2. ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า โดยความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าโดยปกติจะเป็นการกล่าวด้วยถ้อยคำหยาบคาย เหยียดหยาม พุดด้วยถ้อยคำเกลียดชังผู้ถูกดูหมิ่น แต่ไม่ได้เป็นถ้อยคำอันเป็นการลดคุณค่าทางสังคม โดยกระทำต่อหน้า ไม่ว่าจะมิบุคคลที่สามอยู่ด้วยหรือไม่ เช่น คำว่านักเรียนหน้าแถวเคารพธงชาติ หรือหน้าชั้นเรียนต่อหน้าเพื่อน ๆ หรือเรียกมาคุด่าเพียงลำพัง ล้วนครบ

องค์ประกอบความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าได้เช่นกัน โดยความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานดูหมิ่นประมาท” ซึ่งจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา คำพูดคำหยาบคายที่เมื่อกล่าวต่อบุคคลใดแล้วผู้กล่าวจะมีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า เช่น ไอ้ระยำ ไอ้เบื่อก ไอ้ตัวเสบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1631/2538) ไอ้หน้าโง่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7572/2542) เฮงชวย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1623/2551) อีตอแหล (พิพากษาศาลฎีกาที่ 8919/2552) เป็นต้น

3. ความผิดที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ นั้น มีที่มาจากบุคคลทุกคนโดยปกติมีสิทธิที่จะกระทำ ได้โดยที่ไม่อาจถูกขัดขวาง และมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกาย (Liberty to movement) โดยความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น ตามมาตรา 309 เป็นการข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจำยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของผู้อื่น หรือโดยใช้กำลังประทุษร้าย จนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้น

องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด

2. ข่มขืนใจ ให้กระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจำยอมต่อสิ่งใด เช่น บังคับให้นักเรียนยื่นกระดาษขาวเดียว บังคับให้อยู่แต่ภายในห้องเรียน ให้คลานรอบห้อง วิ่งรอบสนาม ให้ซื้อเครื่องแบบ เช่น โบว์ ลูกเท้า เป็นต้น

3. โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของผู้อื่น เช่น ขู่ว่าจะหากไม่ปฏิบัติตามที่สั่งนักเรียนนักศึกษาอาจต้องเจอบทลงโทษที่หนักขึ้น เช่น ห้ามไม่ให้ออกไปกินข้าว หรืออาจต้องถูกประจาน หรืออาจถูกยึดอุปกรณ์เครื่องแบบที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

4. จนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้น

องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนา หมายถึงผู้กระทำต้องรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นการข่มขืนใจผู้อื่น และต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย ซึ่งในที่นี้หมายถึงครูผู้สั่งลงโทษต้องรู้หรือเล็งเห็นได้ว่านักเรียนนักศึกษาต้องถูกกระทบต่อเสรีภาพ

5. ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง โดยความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง หรือกระทำด้วยประการใดให้ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย หรือทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ได้ เช่น

ไม่ให้ไปในที่ที่อยากไป (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2543, หน้า 489) เอาเด็กใส่ถังตอกตะปูไว้ หรือขังไว้ในห้องเรียน โดยมีคนเฝ้าไว้

โดยความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาหน่วงเหนี่ยว กักขังผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในของความผิด แม้ว่าผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวจะรู้สึกตัว เช่น นอนหลับอยู่ในห้องที่ถูกลือลือกกุญแจไว้ แต่ถ้าหากเป็นการหยอกล้อกันเล่นเท่านั้น ผู้กระทำความผิดไม่มีความผิด แต่หากไม่มีเจตนาหน่วงเหนี่ยวกักขังแต่ขาดความระมัดระวัง ผู้กระทำอาจมีความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังโดยประมาท ตามมาตรา 311 *** นอกจากนี้ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขัง ยังมีความผิดต่อเสรีภาพอีกกรณี คือ หน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นเพื่อให้ผู้อื่นกระทำการใดไม่กระทำการใด**

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

1. ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334* ซึ่งการลักทรัพย์เป็นการกระทำที่มุ่งต่อสิ่งที่มีกฎหมายมุ่งประสงค์จะคุ้มครอง คือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น และการครอบครอง (คณิต ณ นคร, 2553, หน้า 306)

หากทรัพย์สินนั้นตนเองเป็นเจ้าของหรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ แม้เอาทรัพย์สินนั้นไปก็ไม่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์เนื่องจากขาดองค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบความผิด

องค์ประกอบภายนอก

1. เอาไป หมายถึง การพาทรัพย์สินเคลื่อนที่ไปจากจุดที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ก็ถือเป็นความผิดสำเร็จแล้ว แต่ศาสตราจารย์ ดร. จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่าการเอาทรัพย์สินไปต้องได้ไปซึ่งการครอบครองทรัพย์สินนั้นอย่างสมบูรณ์ ตัดขาดจากเจ้าของกรรมสิทธิ์เดิม โดยไม่ได้รับอนุญาตด้วย (หยุด แสงอุทัย, 2553, หน้า 260) และการเอาทรัพย์สินไปนั้นต้องไม่ใช่การเอาไปเพียงชั่วคราว หรือโดยถือวิสาสะ หรือไม่ได้มีเจตนาครอบครองอย่างเป็นเจ้าของ

2. ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย หมายความว่าทรัพย์สินนั้นต้องไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ลักทรัพย์ แม้เขาจะเข้าใจว่าเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น แต่ความจริงทรัพย์สินนั้นเป็นของเขาเอง ก็ไม่อาจจะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ได้ และต้องเป็นทรัพย์สินที่สามารถเอาไปได้หรือพาไปได้ โดยมีความหมายตามตามกฎหมายแพ่ง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างศาลฎีกาก็วินิจฉัยว่าสามารถเป็นทรัพย์สินได้

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 311

** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 ทวิ

*** ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 334 ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

เช่น กระแสไฟฟ้า เป็นต้น ส่วนกรณีทรัพย์สินหายหากเจ้าของยังติดตามเอาทรัพย์สินนั้นอยู่แสดงว่าไม่ได้สละการครอบครอง ผู้ใดเอาไปก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์

องค์ประกอบภายใน

ผู้เอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปต้องกระทำโดยเจตนา และมีเจตนาพิเศษคือเอาทรัพย์สินนั้นไปโดยทุจริต ตามประเภทของการแสดงเจตนา โดยทุจริต ดังนี้

(1) เพื่อแสวงหาประโยชน์มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

(2) สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

2. ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358* เป็นความผิดที่กระทำต่อตัวของทรัพย์สินนั้น

องค์ประกอบความผิดภายนอก

1. ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์

2. ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

3. ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้ทรัพย์สินนั้นหมดสภาพจากความเป็นทรัพย์สินเดิมไป อาจ

ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

4. ทำให้เสื่อมค่า หมายถึง ทำให้ราคาทรัพย์สินนั้นลดค่าลงแต่ไม่ถึงกับทำลายทรัพย์สินนั้นไป

5. การทำให้ไร้ประโยชน์ หมายถึง การทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้การไม่ได้ แม้ตัวทรัพย์สินนั้นยังคงอยู่

6. ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

องค์ประกอบความผิดภายใน ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาซึ่งเป็นเจตนาประเภทธรรมดาตาม มาตรา 59 วรรคสาม

ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

การลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) เป็นการลงโทษที่มีได้กำหนดไว้ตามระเบียบ แต่ครูอาจารย์มักใช้ในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย เช่น การตัดผมหรือกล้อนผม การตัดเล็บ เป็นต้น ซึ่งตามแนวคำพิพากษาในอดีตหากครูอาจารย์ลงโทษทางกายหรือเจียนนักเรียนพอสมควรเพื่อเป็นการปราบปรามสั่งสอนศาลจะถือว่าขาดเจตนาทำร้ายร่างกาย รวมทั้ง การที่ครูอาจารย์ตัดผมหรือกล้อนผมนักเรียนที่ผมยาวผิดระเบียบล้วนเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย ให้เกิดความเสียหาย หรือมีสภาพเลวร้ายลง จึงเป็นความผิด

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 358 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ฐานทำร้ายร่างกายด้วยเช่นกัน แต่หากลงโทษโดยโทษจริต เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 512/2473 ที่ครูใหญ่ลงโทษนักเรียนโดยตีด้วยกิ่งไม้มะขามที่กั้น หลายทีเนื่องจากเด็กนักเรียนพูดล่วงเกินภรรยาของตนเอง รวมทั้ง คำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 8992/2553 ของศาลแขวงนครราชสีมา ซึ่งศาลพิพากษาว่ามีความผิดฐานทำร้ายร่างกายเพราะจำเลยใช้หวายพันด้วยเทปพันสายไฟตีนักเรียนจนเกิดบาดแผล

โดยความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาแบ่งความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับ คือ ทำร้ายร่างกายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย ตามมาตรา 391 ทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ตามมาตรา 295 และความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 297 โดยพิง

สำหรับความผิดฐานทำร้ายร่างกายมีองค์ประกอบภายนอก และองค์ประกอบภายใน คือ เจตนา ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำได้กระทำโดยประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลว่าการกระทำของตนจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่น

ส่วนการทำร้ายร่างกายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 * เป็นความผิดลหุโทษ โดยพิจารณาจากบาดแผลที่เกิดขึ้น โดยความผิดตามมาตรา 391 ผู้กระทำต้องมีเจตนาจึงจะเป็นความผิดดังกล่าว คำพิพากษาฎีกาที่ 1119/2517

กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

การลงโทษนักเรียนนักศึกษาในต่างประเทศการลงโทษทางกาย (Corporal punishment) คือ การลงโทษโดยการเขี่ยตีตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อทำให้เกิดความเจ็บปวด อาจใช้ไม้เรียว สายหนัง หรือเข็มขัด เช่นการลงโทษเด็กนักเรียนในโรงเรียนหรือแม้แต่ที่บ้านซึ่งปัจจุบันหลายประเทศถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย อีกทั้ง ยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง (สารานุกรมเสรี, ม.ป.ป.)

1. ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมอนลอว์ (Common law)

3.3.1.1 ประเทศอังกฤษ

อังกฤษเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี หรือระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) (กิง ศาลิคุปต์, ม.ป.ป.) กล่าวว่าในอดีตถือว่าครูเป็นผู้ช่วยของบิดามารดา ครูจึงมีสิทธิลงโทษเด็กโดยมีเหตุผลพอสมควร ดังนั้น ในประเทศอังกฤษครูจึงมีอำนาจใช้วิธีการเขี่ย

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 391 ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 เพิ่มเป็น 10,000

แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2558

นักเรียนอยู่ บางโรงเรียนที่มีชื่อเสียงการลงโทษด้วยวิธีการเขี่ยนถือเป็นประเพณีของโรงเรียนอย่างหนึ่ง เช่น วิทยาลัยอีตัน (Eton) ซึ่งถือเป็นโรงเรียนพับลิกสกูล (Public school) หรือ โรงเรียนราษฎร์มีกฎของโรงเรียนเอง โดยการเขี่ยนจะกระทำอย่างมีพิธีรีตอง เพื่อให้เด็กได้จดจำและไม่ประพฤตินั้นอีกต่อไปแต่ไม่ได้สร้างความเจ็บปวดเลย ส่วนโรงเรียนรัฐบาลโดยทั่วไป การลงโทษด้วยการเขี่ยนจะต้องได้รับความเห็นชอบของครูใหญ่และจดลงไว้ในสมุดลงโทษ แต่การเขี่ยนถือเป็นการทำร้ายร่างกายโดยไม่มีข้อสงสัย ถ้าการเขี่ยนนั้นเป็นเหตุให้เด็กนักเรียนได้รับบาดเจ็บก็ปรากฏเป็นคดีที่ศาลลงโทษครูไปแล้ว แต่หากการเขี่ยนนั้นได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุเพื่อการรักษาวินัย หรือตัดนิสัยให้เด็กนักเรียนมีความประพฤติที่ดีขึ้นอยู่ในกรอบกติกาที่ยังไม่ปรากฏว่ามีบิดามารดาเด็กคนใดดำเนินคดีต่อครูแต่อย่างใด

โดยกึ่ง ศาลิกุ๊ปต์ (ม.ป.ป.) ได้ยกตัวอย่างคดีในศาลอังกฤษ ที่นางสาวออเดรย์ มากาเร็ท เจฟส์ ครูถูกฟ้องว่าทำร้ายร่างกายเด็กนักเรียนอายุ 9 ขวบ จำนวนถึง 38 คน ด้วยไม้ซีกกระดานดำ ซึ่งเธอก็รับว่าได้ตีเด็กหญิงที่ขา ส่วนเด็กชายเธอได้ตีที่ก้น โดยเธอก็รับอีกว่าการตีไม่ได้ตีเบาและก็ได้ตีที่สุดแรงเพื่อเป็นการรักษาระเบียบในชั้นเรียน ของเธอ ต่อมาศาลชั้นต้นตัดสินปรับเธอจำนวน 1 ปอนด์ ฐานทำร้ายร่างกาย ซึ่งเธอก็ได้อุทธรณ์คดีต่อศาลอุทธรณ์ด้วยความสนับสนุนของครูใหญ่ ต่อมาศาลอุทธรณ์ได้ตัดสินว่า “บิดามารดาที่มีจิตสามัญสำนึกจะต้องระลึกถึงว่า ความขาดวินัยที่โรงเรียนนั้นมักจะเป็นรากฐานของความยุ่งยากต่าง ๆ ซึ่งในเวลาจะส่งผลที่ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่ในศาลต่าง ๆ จึงตัดสินกลับ คำพิพากษาศาลชั้นต้นให้เธอชนะคดี

ปัจจุบันประเทศอังกฤษถือว่าการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของบุคคลจะถือเป็นความผิดทางอาญา เว้นแต่จะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นกรณีที่เป็นการลงโทษทางร่างกายของบิดามารดา หรือเป็นการลงโทษศิษย์เพื่ออบรมสั่งสอนซึ่งถือเป็นจารีตประเพณี แต่บิดามารดาหรือผู้ดูแลไม่อาจลงโทษบุตรจนเกิดอันตรายแก่กายได้ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ค.ศ. 2004 บัญญัติว่าเป็นความผิดทางอาญา* ยกเว้นเป็นการลงโทษที่สมเหตุผล แม้จะเป็นการ

* The Children Act 2004

Article 58 Reasonable punishment

(1) In relation to any offence specified in subsection

(2), battery of a child cannot be justified on the ground that it constituted reasonable punishment. (2) The offences

referred to in subsection (1) are—

(a) an offence under section 18 or 20 of the Offences against the Person Act 1861 (c. 100) (wounding and causing grievous bodily harm);

(b) an offence under section 47 of that Act (assault occasioning actual bodily harm);

(c) an offence under section 1 of the Children and Young Persons Act 1933 (c. 12) (cruelty to persons under 16).

(3) Battery of a child causing actual bodily harm to the child cannot be justified in any civil proceedings on the ground that it constituted reasonable punishment.

(4) For the purposes of subsection (3) “actual bodily harm” has the same meaning as it has for the purposes of section 47 of the Offences against the Person Act 1861.

(5) In section 1 of the Children and Young Persons Act 1933, omit subsection (7).

ลงโทษด้วยการตีแต่จำนวนครั้งที่ตีขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละกรณีโดยคำนึงถึงอายุของเด็กและลักษณะความรุนแรงของการตีด้วย หรือเป็นการกระทำอันตรายต่อเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี*

1.2 ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) แบบเดียวกับประเทศอังกฤษซึ่งยึดคำพิพากษาเป็นหลักและเป็นแนวทางในการตัดสินคดีอื่น ๆ เนื่องจากในอดีตสิงคโปร์เป็นส่วนหนึ่งของอาณานิคมอังกฤษบริเวณช่องแคบมะละกา (The straits settlements) เช่นเดียวกับเมืองมะละกาและเกาะปีนังของประเทศมาเลเซีย และอยู่ภายใต้การปกครองของบริติชอินเดีย 6 (British india) ดังนั้น กฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษจึงถูกบังคับใช้ในสิงคโปร์เหมือนกับอินเดียตั้งแต่ ค.ศ. 1826 จะมีสลับไปใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์แบบญี่ปุ่นบ้างก็เพียงช่วงเวลาที่ถูกญี่ปุ่นยึดครองในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ระหว่าง ค.ศ. 1942-1945 (พัชรนิยมศิลป์, ม.ป.ป.)

การลงโทษทางร่างกายในประเทศสิงคโปร์ยังใช้บังคับอยู่ทั้งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นมาตรการทางวินัยในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแต่ใช้เฉพาะกับนักเรียนเพศชายเท่านั้น ส่วนการลงโทษกระทำโดยอาจารย์ใหญ่ รอง หรือครู ฝ่ายปกครองที่ได้รับแต่งตั้งและผ่านการฝึกอบรมเป็นพิเศษ ซึ่งสามารถลงโทษได้สูงสุดไม่เกิน 6 ครั้ง ที่บริเวณก้นหรือฝ่ามือ สำหรับการกระทำความผิดอย่างร้ายแรง เช่น การชกต่อยทะเลาะวิวาท การสูบบุหรี่ การโกงข้อสอบ การล่วงประเวณี รวมทั้งการครอบครองสื่อลามกอนาจาร การพิจารณาโทษจะพิจารณาจากโทษเบาสุด รวมทั้งจะต้องให้คำแนะนำก่อนการลงโทษและหลังจากลงโทษแล้ว และที่สำคัญพ่อแม่ของนักเรียนต้องได้รับการแจ้งรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับความผิดและการลงโทษ และอาจได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองในบางกรณีก่อนที่จะมีการดำเนินการ (Caning in Singapore, n.d.)

1.3 ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียมีระบบกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษเนื่องจากอยู่ภายใต้อาณานิคมหรือตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษจนได้รับเอกราช ในปี ค.ศ. 1957 ระบบกฎหมายของประเทศมาเลเซียจึงเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) จะแตกต่างจากประเทศอังกฤษบ้างก็เพียงมาเลเซียมีการบังคับใช้กฎหมายอิสลามและมีศาสนาที่มีรูปแบบเป็น

* The Children and Young Persons Act 1933

Article 1 Cruelty to persons under sixteen

(1) If any person who has attained the age of sixteen years and has responsibility for] any child or young person under that age, wilfully assaults, ill-treats, neglects, abandons, or exposes him, or causes or procures him to be assaulted, ill-treated, neglected, abandoned, or exposed, in a manner likely to cause him unnecessary suffering or injury to health (including injury to or loss of sight, or hearing, or limb, or organ of the body, and any mental derangement), that person shall be guilty of a misdemeanor, and shall be liable

ของตนเองแต่ประเทศมาเลเซียก็มีกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายของแต่ละรัฐ เป็นต้น และมีกฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายจากคำพิพากษาของศาล

ส่วนการลงโทษทางร่างกายในประเทศมาเลเซีย (สารานุกรมเสรี, ม.ป.ป.) มีทั้งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นมาตรการลงโทษทางวินัยในโรงเรียน โดยการใช้ไม้ไผ่ หรือไม้ตะพุด หรือหวาย (Caning) ซึ่งการลงโทษด้วยการเขี่ยนั้นในทางอาญามักเป็นการลงโทษสำหรับความผิดร้ายแรงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการข่มขืน การใช้ความรุนแรง หรือในคดียาเสพติด โดยหากผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี สามารถเขี่ยได้ไม่เกิน 10 ครั้ง และใช้การลงโทษด้วยการเขี่ยในรัฐที่ใช้กฎหมายศาสนา หรือ Syariah ในความผิดเกี่ยวกับการล่วงประเวณีหรือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ส่วนการลงโทษด้วยการเขี่ยสำหรับวินัยนักเรียนจะกระทำเฉพาะนักเรียนชายในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยอาศัยอำนาจตามระเบียบการศึกษา 2006 ในการกระทำ ความผิดซ้ำ ๆ หรือความผิดร้ายแรงเท่านั้น โดยอาจารย์ใหญ่หรือครูฝ่ายปกครองที่ได้รับการแต่งตั้งจากโรงเรียน สำหรับตำแหน่งที่จะเขี่ยจะกระทำได้เฉพาะบริเวณกั้นหรือฝ่ามือ ในสถานที่จำกัด ซึ่งในการลงโทษจะมีการเชิญพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนมาร่วมเป็นพยานด้วย โดยการลงโทษด้วยการเขี่ยนั้นถูกต้องตามกฎหมาย ในกรณีที่กระทำโดยสุจริตเพื่อประโยชน์ของบุคคลอายุต่ำกว่า 12 ปี หรือผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายของบุคคลนั้น ยินยอมโดยชัดแจ้ง หรือโดยปริยาย ตามมาตรา 89 และมาตรา 350 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ค.ศ. 1936^{*}

2. ประเทศที่ใช้กฎหมายระบบคอมมิวนิสต์ (Civil law)

2.1 ประเทศฝรั่งเศส

^{*} Penal Code 1936

Section 89 Nothing, which is done in good faith for the benefit of a person under twelve years of age, or of unsound mind, by or by consent, either express or implied, of the guardian or other person having lawful charge of that person, is an offence by reason of any harm which it may cause, or be intended by the doer to cause, or be known by the doer to be likely to cause, to that person:

Provided that this exception shall not extend to

(a) the intentional causing of death, or to the attempting to cause death;

(b) the doing of anything which the person doing it knows to be likely to cause death for any purpose other than the preventing of death or grievous hurt, or the curing of any grievous disease or infirmity;

(c) the voluntary causing of grievous hurt, or to the attempting to cause grievous hurt, unless it be for the purpose of preventing death or grievous hurt, or the curing of any grievous disease or infirmity;

(d) the abetment of any offence, to the committing of which offence it would not extend.

Section 350 Whoever intentionally uses force to any person, without that person's consent, in order to cause the committing of any offence, or intending by the use of such force illegally to cause, or knowing it to be likely that by the use of such force he will illegally cause injury, fear, or annoyance to the person to whom the force is used, is said to use criminal force to that other.

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law) โดยให้ความสำคัญกับกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร คำพิพากษาของศาลไม่ถือเป็นกฎหมายแต่ถือเป็นบรรทัดฐานในการตีความกฎหมาย ส่วนการลงโทษทางร่างกายเด็ก ในประเทศฝรั่งเศส เรียกว่า “La fesse” หรือ “การตีก้น” ซึ่งการลงโทษทางร่างกายในกระบวนการทางอาญาถือว่าผิดกฎหมายแต่ก็ไม่มีกฎหมายห้ามชัดเจน โดยจะเห็นได้จากประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2537 มาตรา 189 D. ที่มีบทบัญญัติให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่วนมาตรา 21 ห้ามใช้ความรุนแรงต่อผู้ถูกควบคุมตัว อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส* ระบุว่า “การลงโทษโดยรุนแรงมีความผิดหากกระทำต่อผู้เยาว์อายุต่ำกว่าสิบห้าปีหรือบุคคลที่มีความเสี่ยงเป็นพิเศษเนื่องจากอายุ ความเจ็บป่วยทุพพลภาพ ความพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือการตั้งครรภ์ซึ่งผู้กระทำผิดทราบเป็นอย่างดี” (Lindsey Johnstone, 2014)

ส่วนในโรงเรียนได้มีหนังสือเวียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ** กำหนดว่าไม่ควรใช้การลงโทษทางร่างกายในโรงเรียน โดยเฉพาะ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาการลงโทษทางร่างกายเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างเคร่งครัด ส่วนระดับมัธยมศึกษาไม่มีบทบัญญัติรองรับการลงโทษทางร่างกายแต่เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาที่จะต้องมีกฎหรือระเบียบของโรงเรียนออกมาใช้บังคับอีกชั้นหนึ่ง การลงโทษเด็กของครูจึงไม่ได้มีข้อห้ามอย่างชัดเจนในกฎหมาย แต่สิทธิในการลงโทษของครูอาจารย์ต่างได้รับการยอมรับในลักษณะเดียวกับสิทธิในการลงโทษของบิดามารดา ซึ่งในปี ค.ศ. 1908 ศาลฎีกาของฝรั่งเศสตัดสินว่าครู มีสิทธิในการลงโทษเด็ก ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 ศาลได้ตัดสินว่าการลงโทษดังกล่าวไม่นำมาใช้ในการลงโทษทางร่างกายที่มีลักษณะบ่อยครั้ง เป็นอาจินและไม่ใช้การลงโทษที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่วนคดีในปี ค.ศ. 2002 ตัดสินว่าครูไม่มีสิทธิตีเส้น

---

* penal code

Article 222-1 is committed against a minor under the age of fifteen years by a legitimate, natural or adoptive ascendant or by any other person having authority over the minor.

The first two paragraphs of article 132-23 governing the safety period are applicable to the offences set out under the present Article.

ARTICLE 222-3

The offence defined in article 222-1 is punished by twenty years' criminal imprisonment where it is committed:

1 against a minor under fifteen years of age;

2 against a person whose particular vulnerability, due to age, sickness, physical or psychological disability or to pregnancy, is apparent or known to the perpetrator;

3 against a natural or legitimate ascendant or the adoptive father or mother;

** Circular of the Minister of Education No. 2014-088 of 9 July 2014 regarding primary schools and Circular No. 2000-105 of 11 July 2000 for secondary schools

ผมของนักเรียนบ่อย ๆ หรือตีที่หลัง หรือตบที่ใบหน้าของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามฝรั่งเศสก็ยังไม่มีการออกกฎหมายสำหรับการลงโทษทางร่างกาย ทุกประเภท

ต่อมาในปี ค.ศ. 2010 คณะกรรมาธิการยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม รายงานว่า ตามแนวการตัดสินใจของศาลสิทธิในการลงโทษเด็กโดยบิดามารดา สิทธิในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยครูต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า 1. จะต้องไม่เป็นอันตราย 2. ใช้ความรุนแรงระดับปานกลาง เช่น ตบ เลื้อยผ้า จับหู และผมดิง 3. ต้องเป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและระเบียบวินัยของโรงเรียน (Corporal punishment of children in France, 2017, p. 3-4) สอดคล้องกับ Pierre Bouzat et Pinatel (1970 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 101) ที่ได้กล่าวว่าตามกฎหมายจารีตประเพณีถือว่าครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษศิษย์ได้เพื่อเป็นการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ตั้งแต่ออกจากบ้านจนมาอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาและจนกลับ ถึงบ้าน

การลงโทษเด็กในครอบครัวเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายภายใต้หลัก “สิทธิในการลงโทษ” ในกฎหมายจารีตประเพณี ดังเช่นในปี ค.ศ. 1819 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นสิทธิของพ่อแม่ในการลงโทษ ต่อมาในการพิจารณาคดีเมื่อปี ค.ศ. 1967 ศาลวินิจฉัยว่าการลงโทษด้วยการตีจะใช้กับเด็กที่มีปัญหาสุขภาพไม่ได้

โดยตามประมวลกฎหมายอาญา 1994 ประมวลกฎหมายแพ่ง พระราชบัญญัติปฏิรูปสวัสดิการเด็ก ค.ศ. 2007 และพระราชบัญญัติสวัสดิการเด็ก ค.ศ. 2006 ในประเด็นของความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงต่อเด็กนั้นยังไม่รวมถึงการลงโทษ ทางร่างกายเด็กในการอบรมเลี้ยงดู ต่อมาในปี ค.ศ. 2013 ฝรั่งเศสถูกสมาคมเพื่อการคุ้มครองเด็ก ขึ้นคำร้องต่อคณะกรรมการสิทธิทางสังคมแห่งยุโรป (European committee of social rights) ซึ่งเป็นองค์กรคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจัดตั้งขึ้นตามกฎบัตรสังคมยุโรป (European social charter) และเป็นสนธิสัญญาระดับภูมิภาคขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับสิทธิด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้รับการรับรองในปี ค.ศ. 1961 และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1965 (ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, ม.ป.ป.) มีคณะกรรมการรัฐมนตรีเป็นผู้มีหน้าที่พิจารณารายงานการปฏิบัติตามพันธกรณีที่รัฐภาคีเสนอ โดยข้อร้องเรียนกล่าวหาว่ากฎบัตรสังคมยุโรปไม่มีข้อห้ามที่ชัดเจนในการลงโทษทางร่างกายทั้งในครอบครัวในโรงเรียนและสถานที่อื่น ๆ รวมทั้ง ในทางปฏิบัติฝรั่งเศสยังขาดการเอาใจใส่และล้มเหลวในการลดการลงโทษดังกล่าว อีกทั้ง ฝรั่งเศสไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายที่ชัดเจนในการห้ามการลงโทษทางร่างกายจึงเป็นการละเมิด ข้อ 17 ของกฎบัตรสังคมยุโรป* ที่บัญญัติเพื่อปกป้อง

* European Social Charter (Revised) Strasbourg, 3.V.1996

This seventh edition of the Collected texts updates

Article 17 – The right of mothers and children to social and economic protection With a view to ensuring the effective exercise of the right of mothers and children to social and economic protection, the Contracting Parties will take all appropriate and necessary measures to that end, including the establishment or maintenance of appropriate institutions or services

คุ้มครองมารดาและเด็ก ๆ จากสังคมและการแสวงหาประโยชน์ เพื่อให้มั่นใจว่ามารดาและเด็กจะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐภาคีจะต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมรวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานหรือสถาบันเพื่อให้บริการหรือดูแลรักษามารดาและเด็ก ๆ ด้วย

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2013 ฝรั่งเศสจึงยอมรับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิทางสังคมแห่งยุโรปในการห้ามการลงโทษเด็กทั้งหมด โดยมีการยกร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายครอบครัวเพื่อจะห้ามการลงโทษทางร่างกายโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่มีอำนาจปกครองดูแล ในปี ค.ศ. 2014 มีการอภิปรายร่างกฎหมายดังกล่าวแต่ก็ไม่ผ่านการลงมติของรัฐสภาได้ ต่อมา ในเดือนพฤศจิกายน 2014 มีการเรียกร้องให้มีการอภิปรายใหม่เกี่ยวกับการลงโทษทางร่างกายทั้งในบ้านและโรงเรียน เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กที่ได้รับการลงมติไปเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 ไม่ได้รวมถึงข้อห้ามในการลงโทษทางร่างกายของเด็ก ตามรายงานของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติที่ยืนยันว่าพ่อแม่หลายคนคิดว่าการตีลูกไม่ได้เป็นอันตรายและเป็นการอบรมสั่งสอนพวกเขาเท่านั้นหากการลงโทษนั้นเป็นไปตามปกติและผลกระทบไม่ได้เกินไปกว่าสิทธิในการลงโทษ ซึ่งตามรายงาน ได้มีการเรียกร้องให้กำหนดห้าม การลงโทษทั้งหมดรวมทั้งในบ้านหรือการลงโทษโดยพ่อแม่หรือผู้ที่มีอำนาจปกครองเด็ก

ต่อมาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2559 รัฐสภาได้ลงมติเห็นชอบร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 222 แห่งพระราชบัญญัติความเท่าเทียมและสิทธิพลเมือง ที่ห้ามใช้ความรุนแรงต่อเด็กทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายหรือจิตใจ รวมไปถึงการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรี ซึ่งมาตรา 222 มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแก้ไข มาตรา 371-1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ที่กำหนดในเรื่องของการใช้อำนาจปกครองให้เป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตามเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560 ศาลรัฐธรรมนูญได้เพิกถอนร่างพระราชบัญญัติหลายมาตราซึ่งรวมถึงมาตรา 222 ที่ห้ามมิให้ใช้ "ความรุนแรงต่อเด็ก" โดยศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลในด้านเทคนิคว่ากฎหมายที่กำหนดให้คู่แต่งงานอ่านคำสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะไม่ตีลูกของพวกเขาซึ่งเป็นอำนาจปกครองของพ่อแม่ที่ถูกแทรกเข้าไปในร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความเท่าเทียมและสิทธิพลเมืองที่ได้รับการลงมติโดยรัฐสภาเมื่อเดือนธันวาคมนี้ ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภา จึงเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ

โดยรัฐบาลได้ออกมาสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวโดยแย้งว่าร่างพระราชบัญญัติเดิมมีบทบัญญัติหลายประการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนและ โดยการห้ามไม่ให้มีการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบกับเด็ก ในร่างมาตรา 222 ได้มีการกำหนดไว้ใน ร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกแล้ว แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นด้วยกับวุฒิสภาแต่ในร่างมาตรา 222 ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงโดยตรงหรือโดยอ้อมกับร่างพระราชบัญญัติฉบับแรกเลย ซึ่งคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ

ไม่สามารถอุทธรณ์ได้

การลงโทษด้วยการตีจึงยังคงถือปฏิบัติกันอยู่และได้รับความนิยมน้อยกว่าหลายในประเทศฝรั่งเศสแต่ทำให้หลายประเทศในทวีปยุโรปรู้สึกผิดหวังอย่างยิ่ง (Corporal punishment of children in France, 2017, p. 2-8)

2.2 ประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมัน เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil law) เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ ในมาตรา 2 กล่าวว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนอย่างเสรี แต่ต้องไม่เป็นการไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายศีลธรรม และทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตและความสมบูรณ์ ทางกายภาพ เสรีภาพของบุคคลจะไม่สามารถล่วงละเมิดได้เว้นแต่ที่กฎหมายกำหนด*

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 การใช้การลงโทษทางร่างกายโดยครูเป็นความผิดทางอาญา (School CP ,1987, online) ตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 223 ** โดยในปี ค.ศ. 1998 เยอรมันได้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งฉบับหนึ่งซึ่งสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ครอบครัวในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีการกำหนดวิธีการลดโทษทางวินัยรวมทั้งการล่วงละเมิดทางร่างกายและจิตใจ แต่ก็ไม่ใช่กฎหมายที่ห้ามการลงโทษทางร่างกายอย่างชัดเจน ต่อมาประเทศเยอรมันห้ามการลงโทษทางร่างกายทั้งหมดในปี ค.ศ. 2000 โดยได้เพิ่มข้อห้ามเอาไว้ในบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1631 (2) *** ซึ่งบัญญัติว่า

---

* Basic Law for the Federal Republic of Germany

Article 2 Personal freedoms

(1) Every person shall have the right to free development of his personality insofar as he does not violate the rights of others or offend against the constitutional order or the moral law.

(2) Every person shall have the right to life and physical integrity. Freedom of the person shall be inviolable. These rights may be interfered with only pursuant to a law.

** Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB)

Section 223 Bodily Injury

(1) Whoever physically maltreats or harms the health of another person, shall be punished with imprisonment for not more than five years or a fine.

(2) An attempt shall be punishable.

Chapter Seventeen Crimes Against Bodily Integrity

*** German Civil Code

article 1631(2) Children have the right to a non-violent upbringing. Corporal punishment, psychological injuries and other humiliating measures are prohibited."

“เด็กมีสิทธิ์ได้รับการศึกษาโดยปราศจากความรุนแรง การลงโทษจนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บทั้งทางร่างกายหรือจิตใจและจนเสื่อมเสียศักดิ์ศรีอื่นใด เป็นสิ่งต้องห้าม”

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางอาญา ของครูอาจารย์กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา

ครูอาจารย์นอกจากมีหน้าที่สอนหรือให้ความรู้ในเรื่องวิชาการแล้วครูอาจารย์ยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ให้เป็นผู้มีความประพฤติดีงามและมีการลงโทษเมื่อประพฤติผิดระเบียบหรือข้อบังคับ การลงโทษนักเรียนนักศึกษายังมีความสำคัญและจำเป็น โดยการลงโทษนั้นถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเรียนการสอนจนถือเป็นจารีตประเพณีในการอบรมสั่งสอนแต่แนวคิดเรื่องกระแสสังคมแบบตะวันตกที่มุ่งเน้นแต่เรื่องสิทธิหน้าที่และเสรีภาพได้แผ่ขยายเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยปัจจุบันจนมีการกำหนดกฎหมายและระเบียบในการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประกอบระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 สามารถลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติผิดระเบียบข้อบังคับด้วยวิธีการที่ไม่รุนแรง หรือด้วยอารมณ์โมโห โดยกระทำได้เพียง 4 สถาน ได้แก่ ว่ากล่าว ตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติ ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ขอบเขต เงื่อนไขในการลงโทษแต่ละประเภท รวมทั้งบรรทัดฐานในการใช้ดุลพินิจในทางปฏิบัติครูอาจารย์จึงมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันตามแต่ประสบการณ์ของครูอาจารย์แต่ละคนหรือตามแต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อมีกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวมาก็ไม่ได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาเอาไว้ ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญาของไทยก็ไม่ได้บัญญัติฐานความผิดเอาไว้เป็นการเฉพาะจึงต้องวินิจฉัยความผิดทางอาญาตามบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของไทยและโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของต่างประเทศที่สำคัญ ดังจะกล่าวต่อไปดังนี้

ความรับผิดชอบของครูอาจารย์กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา

ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์โดยเฉพาะการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์มักมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันมากมาย เช่น การสั่งให้นักเรียนนักศึกษาทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยที่นักเรียนนักศึกษาไม่เต็มใจ ไปจนถึงการให้เข้าค่ายคุณธรรม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในค่ายทหาร การสั่งให้ไปยืนหน้าห้องเรียน สั่งให้คลานด้วยเข่ารอบห้องหรือคลานขึ้นตึกเรียน สั่งให้ป็นจิ้งหรีด วิ่งรอบสนามฟุตบอลหรือสนามบาสเกตบอล ยืนขาเดียวกางแขนและใช้ปากคาบไม้บรรทัดซึ่งมักปรากฏในฉากละคร หรือการสั่งให้อยู่ภายในห้องเรียนโดยห้ามไม่ให้

ออกไปเล่นหรือทำกิจกรรมภายนอก สั่งให้ไปซื้อเข็มขัด โบว์สำหรับนักเรียนหญิง ถุงเท้า ที่ฝ่ายปกครองหรือร้านค้าสวัสดิการ การยึดสิ่งของที่ห้ามนำเข้าชั้นเรียนหรือห้องสอบ เช่น หนังสือการ์ตูน โทรศัพท์มือถือ นาฬิกาข้อมือ หรือนาฬิกาข้อมือประเภทที่สามารถเชื่อมต่อกับโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ ขนมหรือของทานเล่น เป็นต้น การรับขนมหรืออาหาร รับประทานอาหารที่ผิดระเบียบข้อบังคับ หรือสิ่งของที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่น ไฟ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เล่นการพนัน เป็นต้น การให้แขวนป้ายด้วยข้อความต่าง ๆ เช่น “หนูหรือผมผิดไปแล้ว” เดินรอบโรงเรียน การกลั่นแกล้งนักเรียนหญิง ใช้กรรไกรไฟฟ้าตัดผมนักเรียนชายจนสั้นเตียน รวมทั้งการสั่งพักการเรียน และการลงโทษอีกวิธีหนึ่งที่ยังพบได้ใน โรงเรียนหรือสถานศึกษา คือ การเขียน ดี ซึ่งวิธีการลงโทษทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมาเป็นเพียงการลงโทษส่วนหนึ่งที่ครูอาจารย์ใช้ในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาจริง และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนอาจเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่เนื่องจากในปัจจุบันสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิเด็กมีความเข้มข้นมากขึ้นกว่าเดิม การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ล้วนครบองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาได้ ดังนี้

1. การว่ากล่าวตักเตือน ถือเป็นวิธีการลงโทษกับการกระทำผิดวินัยเพียงเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่ในทางปฏิบัติครูอาจารย์มักใช้คำพูดที่มีลักษณะเป็นคำตำหนิหรือเหยียดหยาม ทำให้อับอาย หรือสับสนประมาท อาจเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาฐานหมิ่นประมาท* หรืออาจเข้าข่ายเป็นความผิดลหุโทษฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า** ซึ่งความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้านั้นไม่อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความผิดได้ เช่น คำเด็กนักเรียนว่า โง่งเป็นควาย หรือ โง่งทั้งตระกูล หรือแม้กระทั่งใช้วาจาไม่สุภาพกับผู้ปกครองนักเรียนที่มาติดต่อราชการ เป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (วงจันทร์ ชิว ชาติวิรุจน์, 2553, หน้า 58-61) รวมทั้งคำพูดดูหมิ่นเหยียดหยามอื่น ๆ เช่น “เรียนไปก็ยังไม่” “พวกควาย พวกนี้” (เด็ก-ดี, 2555) หรือล่าสุดมีผู้ปกครองโรงเรียนสุ่มเส้าพิทยาคาร จังหวัดอุดรธานี ร้องเรียนครู วิชาวิทยาศาสตร์ใช้ถ้อยไม่สุภาพ พุดมิ่งกู หรือยกเท้าใส่หน้า (เนชั่นทีวี, 2560) พฤติกรรมการดูค่านักเรียนดังกล่าวนอกจากมีโทษทางวินัยถึงขั้นผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนอาจถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการแล้วยังอาจเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาฐานหมิ่นประมาท หรืออาจเข้าข่ายเป็นความผิดลหุโทษฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า โดยเหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติให้การหมิ่นประมาทหรือการดูหมิ่นบุคคลอื่นเป็นความผิดอาญาเนื่องจาก เห็นว่าการคุ้มครองและการรักษา

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะ ทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

** ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยคำขโมยมาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลถือเป็นคุณธรรมกฎหมายประการหนึ่ง กล่าวคือความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน ความเคารพนับถือกันรวมถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (คณิศ ฅ นคร, 2549, หน้า 186-189)

2. การลงโทษโดยให้ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น มีการดำเนินการหลายลักษณะ ได้แก่ การทำคุณประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น ทำความสะอาดโรงเรียน เป็นต้น พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเช่นเข้าค่ายอบรมหลักสูตรคุณธรรม โดยมีครูอาจารย์คอยควบคุมดูแล ส่งจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อการบำบัดฟื้นฟูซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้จำเป็นต้องทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบิดามารดาผู้ปกครองนักเรียน แต่ที่ปรากฏให้เห็นเป็นปกติได้แก่ การให้วิ่งรอบสนาม ให้ออกกำลังกาย ให้เก็บขยะมูลฝอยภายในบริเวณ โรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือตามถนนหนทางหรือตามสาธารณะสถานต่าง ๆ ทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม โรงครัว แต่หากเป็นการกระทำความผิดที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติเกินที่กำหนด เช่น ทะเลาะวิวาท ปัญหาเสพติดสูสาว หรือปัญหาตั้งครรภ์ โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็จะประสานหรือส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ

การให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น ครูอาจารย์จะต้องพิจารณาความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ อายุของนักเรียนนักศึกษา เพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนนักศึกษาได้ อีกทั้ง การสั่งให้นักเรียนนักศึกษากะทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยที่นักเรียนนักศึกษาไม่เต็มใจหรือกระทำเพราะเกรงกลัวต่ออำนาจของครูอาจารย์ รวมทั้ง การสั่งให้ไปยืนหน้าห้องเรียน สั่งให้คลานด้วยขารอบห้องหรือคลานขึ้นตึกเรียน สั่งให้ปั่นจักรยาน วิ่งรอบสนามฟุตบอลหรือสนามบาสเกตบอล ยืนขาเดียวกางแขนและใช้ปากคาบไม้บรรทัดซึ่งมักปรากฏในภาคละคร หรือการสั่งให้อยู่ภายในห้องเรียน โดยห้ามไม่ให้ออกไปเล่นหรือทำกิจกรรมภายนอกสั่งให้ไปซื้อเข็มขัด โบว์สำหรับนักเรียนหญิง ถุงเท้า ที่ฝ่ายปกครองหรือร้านค้าสวัสดิการ ยังอาจเป็นความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 ได้*

3. การยึดสิ่งของที่ห้ามนำเข้าห้องเรียนหรือห้องสอบ เช่น หนังสือการ์ตูน โทรศัพท์มือถือ นาฬิกาดิจิตอล ขนมหรือของทานเล่น เป็นต้น การริบขนมหรืออาหาร ริบเครื่อง

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 309 ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใดหรือ จำยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเอง หรือของผู้อื่น หรือโดยใช้ กำลังประทุษร้ายจนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
มาตรา 310 ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำด้วยประการ ใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวถูกกัก ขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตายหรือรับอันตราย สาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 290 มาตรา 297 หรือ มาตรา 298 นั้น

แต่งกายที่ผิดกฎหมาย รัปไฟ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เล่นการพนัน โดยครูอาจารย์อาจเพียงชี้ตัวไว้และคืนให้นักเรียนนักศึกษาเมื่อเลิกเรียน แต่บางครั้งการที่ครูยึดอาหารไว้แล้วนำไปทิ้งเนื่องจากอาหารจะเน่าเสีย หรือบางครั้งครูอาจารย์นำไปกินให้แม่บ้านกิน โดยอาจจะไม่ได้รับความยินยอมของนักเรียน นักศึกษาอาจเข้าข่ายเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์หรือทำให้เสียทรัพย์ได้*

4. การลงโทษโดยการ เจียน ตีโดยแรง หรือแม้กระทั่งการตบหลัง บิดหู หรือกระทำต่อร่างกายแม้ไม่เกิดความเจ็บปวดหรือบาดเจ็บเป็นการลงโทษทางร่างกาย (Physical violence) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งหมายถึง การกระทำความรุนแรงต่อร่างกายของเด็กโดยตรง จนอาจส่งผลถึงชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ ซึ่งความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) หมายถึง ความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรงทางจิตใจ การปฏิบัติที่ไม่ดี หรือการละเมิด รวมทั้งการทอดทิ้งเด็กอันส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก การอยู่รอด การพัฒนา และศักดิ์ศรีของเด็ก ดังนั้น การลงโทษทางร่างกายทุกวิธีจึงเป็นการลงโทษที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอาจมีความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ซึ่งตามแนวคำพิพากษาในอดีตจะเห็นได้ว่าศาลฎีกาให้ความสำคัญกับการลงโทษเพื่ออบรมสั่งสอนมากกว่าผลที่เกิดกับเด็กนักเรียน หรือความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตาม มาตรา 391 ได้

นอกจากความรับผิดชอบอา

ลงโทษนักเรียนนักศึกษา ดังนี้

1. ความรับผิดชอบวินัย

ในการปกครองควบคุมดูแลนักเรียนนักศึกษาย่อยครั้งที่มีการลงโทษโดยกินเลย นอกเหนือจากระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนด ซึ่งนั้นอาจนำมาซึ่งความรับผิดชอบวินัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ของครูอาจารย์กรณี ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงาน การศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 334 ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท

มาตรา 352 ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 358 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ* และหากเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรง ก็จะถูกดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงและอาจลงโทษทางวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งโทษที่กำหนดไว้มี 2 สถาน คือ ไล่ออก และปลดออก**

กรณีตัวอย่าง

1.1 นายเม่ง ตำแหน่งครูชำนาญการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้กระทำผิดวินัยในเรื่องทำโทษเด็กนักเรียนหญิงด้วยการหยิกที่โคนขาจนเป็นรอยเขียวคล้ำ ซึ่งการลงโทษดังกล่าวมีเจตนาเพื่อให้เด็กนักเรียนตั้งใจเรียน แต่เป็นการลงโทษนักเรียนจนเกินสมควร อันเป็นการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2548 ลงโทษตัดเงินเดือน จำนวน 5% เป็นเวลา 1 เดือน และติดตามความประพฤติเป็นเวลาหนึ่งปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, หน้า 146)

1.2 นายมาก ตำแหน่งผู้อำนวยการชำนาญการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้กระทำผิดวินัยโดยนายมากได้เดินผ่านห้องเรียนวิชาสังคมศึกษา ได้ยินเสียงเด็กชายงามเคาะโต๊ะระหว่างเรียน จึงเรียกลงมาแล้วทำโทษเด็กชายงาม 5 ที และจับหัวโขกผนังปูน และเมื่อนายมากเห็นเด็กชายงามแต่งชุดลูกเสือไม่เรียบร้อยโดยไม่ผูกผ้าพันคอเนื่องจากเด็กชายงามกำลังจะไปเล่นฟุตบอลแต่นายมากก็ได้ทำโทษโดยการจับคอเสื้อยกขึ้นจนตัวลอย ทั้งนายมากยังได้ใช้เท้าเตะขาของเด็กชายดำให้ถ่างออกเพื่อค้นหาบุหรี่แต่ไม่พบ และยังปรากฏข้อเท็จจริงว่านายมากได้เดินไปพบงานป้ายนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เหมือนกับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นายมากจึงดึงป้ายของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ลงมาเหยียบ จึงเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้

* พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 85 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อหรือขาดการเอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการอย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

** มาตรา 96 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดวินัย จักต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7

โทษทางวินัยมี 5 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดเงินเดือน
- (3) ลดขั้นเงินเดือน
- (4) ปลดออก
- (5) ไล่ออก

ผู้ใดถูกลงโทษปลดออก ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนว่าเป็นผู้ลาออกจากราชการ

เป็นไปตามระเบียบ กฎหมายแบบแผนของทางราชการและกระทำการอื่น ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วให้ลงโทษตัดเงินเดือน 5% เป็นเวลา 2 เดือน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, หน้า 67)

ส่วนการที่ครูอาจารย์ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนนักศึกษาในกรณีกระทำความผิดไม่ร้ายแรง บ่อยครั้งที่พลั้งปากใช้คำพูดรุนแรง หรือถูกเหยียดหยามนักเรียนนักศึกษา เช่น คำว่า "พ่อแม่ไม่สั่งสอน" หรือว่า "พ่อแม่สอนให้ทำอย่างนี้" วางอำนาจ เกรียวกราด ถูกเหยียดหยามนักเรียน อาจมีความผิดฐานดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียน *

2. ความรับผิดชอบตามมูลละเมิด

ซึ่งความรับผิดชอบของครูอาจารย์อาจจะมาจากการกระทำของครูอาจารย์โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษจนเป็นเหตุให้เด็กได้รับอันตราย หรือความประมาทเลินเล่อของครูอาจารย์จากการจัดสถานที่ที่ไม่ดีพอ หรือความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในกรณีเด็กที่อยู่ในความปกครองไปทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก (เฉลิมศักดิ์ สุริสีหเสถียร, 2546, หน้า 35-44) ครูอาจารย์จึงอาจต้อง รับผิดชอบตาม มาตรา 431 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งแต่พาณิชย์ **

ในประเด็นที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับนักเรียนนั้นเนื่องจากครูอาจารย์จะต้องรับดูแลนักเรียน นอกจากการให้การศึกษา (สุขุม สุภนิตย, 2543, หน้า 139) ส่วนการรับดูแลนั้นหมายถึงควบคุมดูแลอบรมสั่งสอนและปกป้องรักษาศิษย์ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2543, หน้า 773) อีกทั้งเมื่อ ครูอาจารย์ไปกระทำต่อตัวเด็กซึ่งเป็นศิษย์อยู่ในความดูแลในลักษณะอันเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ ต่อตัวเด็กก็จะต้องรับโทษทางวินัยอย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 *** ซึ่งเป็นความรับผิดชอบในทางปกครองนอกเหนือจากความรับผิด

* มาตรา 88 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม มีความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียนและระหว่างข้าราชการด้วยกันหรือผู้ร่วมปฏิบัติราชการ ดื้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ การกลั่นแกล้ง ดูหมิ่น เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียน หรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

**ประมวลกฎหมายแพ่งแต่พาณิชย์

มาตรา 430 ครูบาอาจารย์ นายจ้างหรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วคราวก็ดี จำต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในช่วงที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

*** พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

มาตรา 94 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาชื่อเสียงของตนและรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสียโดยไม่กระทำการใด ๆ อันได้ชื่อว่าเป็น ผู้ประพฤติชั่ว

การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิด ลหุโทษหรือกระทำการอื่นใดอัน ได้ชื่อว่าเป็น ผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เสพยาเสพติดหรือสนับสนุนให้ผู้อื่น เสพยาเสพติด เล่นการพนันเป็นอาชญาหรือกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ทางอาญา รวมทั้ง การกระทำความผิดต่อผู้เยาว์และเป็นการกระทำต่อศิษย์ที่อยู่ในความดูแลด้วย แล้วครูอาจารย์ผู้นั้นก็ต้องรับโทษอาญาเพิ่มขึ้น 1 ใน 3 *

ส่วนความรับผิดทางละเมิดจะต้องพิจารณาความรับผิดของครูอาจารย์จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากหลายส่วน เช่น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับนักเรียนไม่ว่าจะเป็น อายุ เพศ การศึกษาหรือลักษณะนิสัยของนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น ส่วนครูอาจารย์จะต้องพิจารณามาตรฐานโดยเทียบเท่าผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันแต่ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น พฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ช่วงอายุของนักเรียนนักศึกษาเอง เพศ สุขภาพ เช่น การที่จำเลยที่ 1 สอนวิชาพลศึกษาถือว่าจำเลยที่ 1 ได้รับมอบหมายให้ดูแลนักเรียน การสั่งให้นักเรียนวิ่งรอบสนามซึ่งมีระยะทางประมาณ 200 เมตร ต่อ 1 รอบ จำนวน 3 รอบ ถือเป็นการอบอุ่นร่างกายนับเป็นสิ่งที่เหมาะสม แม้เมื่อนักเรียนวิ่งไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในการวิ่งครบ 3 รอบแล้ว จำเลยที่ 1 ได้สั่งให้วิ่งต่ออีก 3 รอบ จะถือเป็นวิธีการทำโทษที่เหมาะสมตามควรแก่พฤติการณ์แล้ว แต่การที่นักเรียนทั้งหมดยังวิ่งได้ไม่เรียบร้อยอีก จำเลยที่ 1 ก็ควรหามาตรการหรือวิธีการลงโทษโดยวิธีอื่น แต่ก็สั่งให้วิ่งต่อไปอีก 3 รอบ ในช่วงเวลาหลังเที่ยงวันอากาศร้อนและมีแสงแดดแรงนับเป็นการใช้วิธีการลงโทษที่ไม่เหมาะสม จนเป็นเหตุให้เด็กชาย พ. ถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นต้นสังกัด จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่โจทก์ผู้เป็นมารดา ส่วนจำเลยที่ 1 ไม่ปรากฏว่ามุ่งหวังให้นักเรียนได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่มีความหวังดีต่อนักเรียนต้องการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้เหมือนดังวิสัยของครูทั่วไป แม้เป็นเหตุให้เด็กชาย พ. ถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 1 เพียงแต่กระทำโดยประมาทเลินเล่อขาดความรอบคอบและไม่ใช้ความระมัดระวังเช่นผู้มีอาชีพครูสอนพลศึกษาจะพึงปฏิบัติและสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสุขภาพของเด็กชาย พ. ไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัวคือ โรคหัวใจ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่อยู่เหนือความคาดหมายของจำเลยที่ 1 แม้จำเลยที่ 1 จะอ้างความไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวมาปฏิเสธความรับผิดชอบตามกฎหมายไม่ได้ แต่ศาลก็สามารถนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมแก่พฤติการณ์ของการทำละเมิดได้ เมื่อการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์เป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 2 โจทก์จึงต้องห้ามมิให้ฟ้องจำเลยที่ 1 ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5129/2546)

3. ความรับผิดทางปกครอง

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 285 ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 276 มาตรา 277 มาตรา 277 ทวิ มาตรา 277 ตริ มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 280 มาตรา 282 หรือ มาตรา 283 เป็นการกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลผู้อยู่ในความควบคุม ตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งในสาม

โดยที่กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 2 ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีอำนาจกำหนดระเบียบว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานและแนวทางปฏิบัติในการรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษา แต่การสั่งลงโทษนักเรียนนักศึกษา ในบางกรณีถือเป็นคำสั่งทางปกครองเนื่องจากการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่กระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว* เช่น การสั่งพักการเรียนเนื่องจาก ตัดคะแนนความประพฤติจนถูกพักการเรียนตามที่กำหนดในระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษากำหนดไว้ เป็นต้น กรณีจึงอาจเป็นเหตุให้นักเรียนนักศึกษาที่ถูกกระทบสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองของได้ เช่น คดีปกครองหมายเลขคำที่ 118/2559 ระหว่าง นางสาวจ.ที่ 1 นางสาว ต. ที่ 2 ผู้ฟ้องคดี วิทยาลัยการอาชีพ พ. ผู้ถูกฟ้องคดี

ข้อเท็จจริงเกิดจากผู้ฟ้องคดีได้เผยแพร่ข้อความทางสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยข้อความว่า “ถ้าย้อนเวลากลับมาได้จะไม่มาเรียนการอาชีพ” และข้อความ “น้อง ๆ คนไหนที่กำลังจะจบ ม. 3 และอยากเรียนสายอาชีพ แนะนำให้ไปเรียนในเมืองที่ไม่ใช่การอาชีพ พ.หวังดีกับทุกคนค่ะ” วิทยาลัยการอาชีพ พ. จึงมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรายงานต่อคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาจนมีคำสั่งให้ลงโทษตัดคะแนนความประพฤติผู้ฟ้องคดีทั้ง จำนวน 30 คะแนน ตามระเบียบวิทยาลัยการอาชีพ พ. ว่าด้วยการควบคุมความประพฤติ และลงโทษนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2554 ส่งผลให้ผู้ฟ้องคดีทั้ง 2 หมดสิทธิลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนถัดไปและนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครองเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ปัจจุบันศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษา

วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนโดยเป็นความผิดทางอาญาแต่เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และมีบทลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอาญาต้องเป็นการกระทำผิดที่มีความรุนแรงส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (เกษมมาดี สุภภิญโญพงศ์, 2549, บทคัดย่อ) โดยการแบ่งแยก

* พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้ง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(2) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความผิดทางอาญาตามแนวความคิดแบบดั้งเดิมแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ “Mala in se” เป็นความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ (Wayne & Austin, 1986, p.32) และเป็นความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่า การกระทำนั้น เป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยปรากฏออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและเป็นเวลานาน และสิ่งที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นั้นได้รับการยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (Opinio juris) ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็จะทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิด (Opinio necessitates) เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การทำร้ายผู้อื่น การลักทรัพย์ผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดก็จะถือว่าเป็นความผิดในตัวเองแทบทั้งสิ้น ส่วนความผิดทางอาญาอีกประเภทหนึ่งคือ “Mala prohibita” เป็นความผิดอาญาที่เกิดจากสิ่งที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด โดยอาจไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศีลธรรมเลยและไม่ใช้ความผิดโดยธรรมชาติ แต่เป็นข้อตกลงที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคม (Hall, 1960, p. 337) เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่บัญญัติขึ้นมาทันทีเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยความผิดแบบ Mala in se เป็นความผิดที่ต้องการเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และ P.J. Fitzgerald (อ้างถึงใน บุญศิริรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 60-62) ยังกล่าวว่าความผิดทางอาญาแบบ Mala in se นอกจากพิจารณาเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญแล้วยังต้องพิจารณาจากศีลธรรมจารีตประเพณีประกอบด้วยเพราะสิ่งที่เป็นความผิดหรือสิ่งใดถูกต้องนั้น จะแปรเปลี่ยนไปตามจารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่นและกาลเวลาประกอบกัน แตกต่างจากความผิดแบบ Mala prohibita เนื่องจากความผิดอาญาประเภทนี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาในทางอาญาเป็นองค์ประกอบ แต่หลักดังกล่าวไม่อาจนำไปใช้ได้กับคดีทุกประเภท (อิทธิ มุสิกะพงษ์, 2534, หน้า 4)

โดยที่ความรับผิดทางอาญาได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีสัญญาประชาคมของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย ที่รัฐในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากประชาชนออกกฎหมายเพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม หากมีการฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางอาญา ทั้งนี้ เพื่อควบคุมและป้องกันสังคมให้พ้นจากภัยอันตราย (สุดสงวน สุธีสร, 2546, หน้า 43) ซึ่งโครงสร้างความรับผิดทางอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ จะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ต้องมีการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติ และการกระทำนั้นต้องประกอบไปด้วยสภาพทางจิตใจ ซึ่งโดยปกติก็คือเจตนาที่จะกระทำ เว้นแต่ข้อยกเว้นบางกรณี (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 32-33)

ส่วนโครงสร้างความรับผิดทางอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์เกียรติคุณ วิจารณ์สวัสดิ์ การกระทำจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจาก “โครงสร้างความรับผิด ทาง

อาญา” ประกอบไปด้วย การกระทำขององค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำไม่มีกฎหมาย ยกเว้นความผิด และการกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ ซึ่งจะต้องพิจารณาโครงสร้างในแต่ละส่วน เรียงไปตามลำดับ หากไม่ครบองค์ประกอบในลำดับก่อนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบ ความผิดในลำดับถัดไป (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78)

การกระทำความคิดในแต่ละกรณีมีปัจจัยที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้กระทำ ความผิด หรือสภาพแห่งการกระทำความคิด การจะพิจารณาว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครู อาจารย์กรณีจะถือเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ อย่างไร จึงต้องพิจารณาจากโครงสร้างและ องค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยที่การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครู อาจารย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การลงโทษด้วยการว่ากล่าวตักเตือน ด้วยถ้อยคำรุนแรง หรือใช้ คำพูดประทุษร้ายทำลายชื่อเสียงของนักเรียนนักศึกษา หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เช่น นำรองเท้า วาง บนศีรษะนักเรียน ใช้ป้ายเขียนข้อความแขวนคอในลักษณะประจาน จนเป็นเหตุให้นักเรียน นักศึกษาถูกล้อเลียนหรือถูกเกลียดชัง

การลงโทษด้วยวิธีให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การให้เข้าค่ายธรรมะ หรือค่ายทหาร เป็นต้น หากนักเรียนนักศึกษาไม่ยินยอม การบังคับเด็กให้คัดลายมือ การไล่ให้นักเรียน ออกจากห้องเรียนเมื่อนักเรียนไม่ยอมออก บังคับให้นักเรียนยืนกระต่ายขาเดียว บังคับให้อยู่แต่ ภายในห้องเรียน ให้คลานรอบห้อง วิ่งรอบสนาม ให้ซื้อเครื่องแบบ เช่น โบว์ กุญแจ หรือลงโทษ ด้วยการให้พักการเรียน

การที่ครูยึดหรือริบสิ่งของนักเรียนนักศึกษาไว้โดยที่นักเรียนนักศึกษาไม่ได้ยินยอมและการครอบครองทรัพย์สินนั้น ๆ หรือทำให้เสียหาย ทำให้เสื่อมค่าซึ่งทรัพย์สินของนักเรียนนักศึกษา เช่น เอาของกินไปเก็บไว้จนเน่าเสีย หรือนำไปทำลายทิ้ง

การลงโทษทางร่างกาย การตัดผมหรือกล้อนผม ล้วนเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย ของนักเรียนนักศึกษานจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

เมื่อพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญา หากมีกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ฉะนั้น จึงต้องพิจารณาจากองค์ประกอบความรับผิดชอบ ทางอาญาตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของไทยเป็นสำคัญ เมื่อการที่ครูดูค่า นักเรียนนักศึกษาด้วยถ้อยคำรุนแรง การลงโทษที่กระทบต่อเสรีภาพ การลงโทษทาง ร่างกาย รวมทั้ง การกระทำที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน มีลักษณะเป็นความผิดอาญาที่เป็นความผิดใน ตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ (Wayne & Austin, 1986, p. 32) และเป็น ความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงต้อง อาศัยเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณา เมื่อการกระทำของครูอาจารย์เป็นการ

กระทำ (Action) ที่กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด จึงครอบงำประกอบภายนอกของ ความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Outside) ในลำดับถัดไปจึงต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นประกอบไปด้วย สภาพทางจิตใจ ซึ่งโดยปกติก็คือเจตนาที่จะกระทำ หรือการกระทำนั้นครอบงำประกอบภายในของ ความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Inside) หรือไม่ โดยการพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญานั้นจะต้องคำนึงถึง ความรู้สึกในทางที่ผิดของจิตใจเป็นสำคัญ คือ การกระทำนั้นเป็นอันตรายต่อสังคมและสภาวะของ จิตใจสมควรที่จะได้รับการลงโทษ ซึ่งสภาวะของจิตใจก็คือ เจตนาตนเอง (วิสาร พันธนะ, 2543, หน้า 456-353) โดยเจตนาในทางอาญาตามกฎหมายอาญาของไทยนั้นมีบัญญัติเอาไว้ใน มาตรา 59 วรรคสอง ว่า “กระทำโดยเจตนาได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและ ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” ดังนั้น การที่ครูอาจารย์ลงโทษนักเรียนนักศึกษาด้วยวิธีการหรือลักษณะดังกล่าวมาข้างต้นครู อาจารย์ย่อมคาดได้ว่าการใช้ถ้อยคำรุนแรงในการว่ากล่าวตักเตือนก็ดี การบังคับให้ทำ กิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติที่ดี การริบหรือทำลายสิ่งของที่ดี รวมทั้งการ ลงโทษทางร่างกายก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นักเรียนนักศึกษาถูกดูหมิ่นเกลียดชัง กระทบต่อ อิศรเสรีภาพ สูญเสียทรัพย์สินของหรือได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นการ กระทำโดยเจตนาซึ่งเรียกเจตนาประเภทนี้ว่า “เจตนาเล็งเห็นผล” โดยศาลมักจะยึดหลัก ในการพิสูจน์เจตนาประเภทนี้จากผลที่เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” หรือ Acta exteriora indicant interiora secreta แต่การที่ครูอาจารย์ลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ โดยเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอน ซึ่งเป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้าย เพื่อเป็น การแก่นึนสัจและความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิดและกลับมา ประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป

อีกทั้งผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนเกิดจากความตั้งใจ ให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี เป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้ายเปรียบได้กับกรณีกา รุณฆฆาต หรือ Mercy Killing อันมีหลักการที่สำคัญคือให้สิทธิผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์ สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงเจตนาขอไม่ได้รับการรักษาสาธารณสุข ซึ่งต่อมาศาลปกครอง สูงสุดได้มีคำพิพากษาความชอบในการแสดงเจตนาดังกล่าวไว้ในคดีปกครองหมายเลขคำ ที่ ฟ. 147/2554 คดีหมายเลขแดงที่ ฟ. 11/2558 สรุปได้ว่า “การทำหนังสือแสดงเจตนาปฏิเสธการ รักษาพยาบาลถือเป็นการแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยเป็นการยื่นความประสงค์ไว้ล่วงหน้า เพื่อประกาศให้สาธารณชนรับทราบความประสงค์ของตนว่าจะใช้สิทธิเช่นใด จึงไม่เป็นการขัดต่อ ศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชน” (ไทยรัฐ, 2559)

แม้การกระทำดังกล่าวจะเปรียบได้กับการเจตนาฆ่าโดยเจตนาไม่ทำการรักษา แต่เป็นการกระทำที่เปี่ยมไปด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์เพื่อยุติความเจ็บปวด ทรมานของผู้ป่วยจากการรักษา หรือจากอาการของโรคภัย ฉะนั้นก็ฉันทันการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาในสังคมปัจจุบันที่ย่อหย่อนและขาดไร้ซึ่งระเบียบวินัย จริยธรรมจรรยา มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามจึงยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการลงโทษเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ป้อนปรามและเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาลดพฤติกรรมเหล่านั้นลง เปรียบเสมือนการให้ยารักษาโรคเพื่อรักษาอาการ หรือเพื่อป้องกันโรค ซึ่งรสชาติของยารักษาโรคอาจจะมิรสขม เผ็ดร้อนลิ้น ไม่ได้หอมหวานแต่มีคุณอนันต์ เพราะเมื่อพิจารณาผลในระยะยาวแล้วการลงโทษในวันนี้ยังดีกว่าการปล่อยให้นักเรียนนักศึกษาออกไปเผชิญโลกภายนอกโดยขาดไร้ซึ่งระเบียบวินัย สร้างภาระและปัญหาทางสังคมที่รุนแรงซึ่งอาจส่งผลร้ายแรงกว่าการลงโทษเพียงเล็กน้อยของครูอาจารย์ในวันนี้

ดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนเป็นความผิดทางอาญาแต่เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี เป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้าย จึงมีลักษณะใกล้เคียงกับ โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) ในส่วนที่เรียกว่า Mens rea หรือเจตนาร้าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดภายใน โดยในการพิจารณาองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาเมื่อการกระทำที่แสดงออกมาภายนอกนั้นผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดห้าม หรือที่เรียกว่า Actus reus แล้ว (กมลชัย รัตนสกววงศ์, 2544, หน้า 65) จะต้องพิจารณาสภาพของจิตใจของผู้กระทำว่ามีจิตใจที่ชั่วร้าย หรือจิตใจที่ควรถูกตำหนิหรือไม่ อันเป็นองค์ประกอบภายในจิตใจ แสดงออกมามีเจตนา หรือแสดงออกด้วยความประมาทแต่กระทำโดยรู้สำนึก เมื่อการกระทำของครูอาจารย์ในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอนเท่านั้น หากได้มีเจตนาร้าย จึงขาดองค์ประกอบภายในตามโครงสร้างกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ (Common law) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 71-74) ในส่วนที่เรียกว่า Mens rea หรือเจตนาร้าย ดังกล่าวมาข้างต้น

วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

อำนาจการปกครองดูแลบุตรเป็นอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายและวัฒนธรรมการเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ใช้อำนาจปกครองซึ่งรัฐก็ให้การรับรองคุ้มครองเอาไว้ ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตรไว้หลายประการ เช่น บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษามอบบุตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ รวมทั้ง มีสิทธิกำหนดที่อยู่ ทำโทษตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน หรือให้ทำงานตามสมควร ฉะนั้น การ

ลงโทษบุตรตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนจึงเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและสามารถกระทำได้ จนเป็นจารีตประเพณีดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยเรียนครูอาจารย์นอกจากมีหน้าที่ให้ความรู้ในทางวิชาการแล้วยังมีหน้าที่ดูแลนักเรียนนักศึกษาตั้งแต่เข้าเรียนจนกว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะมารับกลับบ้าน ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษา นอกจากจะเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้แล้ว บิดามารดาหรือผู้ปกครองยังมอบหมายในการปกครองดูแลบุตรหลานให้แก่ครูหรืออาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอน ดังจะเห็นได้จากความรับผิดชอบของครูอาจารย์ซึ่งต้องรับผิดชอบในทางละเมิดต่อศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 หรือหากเป็นกรณีกระทำ ความผิดเกี่ยวกับเพศแก่ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลอาจเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นหนึ่ง ในสามตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 285 จึงเห็นได้ว่าการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาเป็นทั้งหน้าที่ ความรับผิดชอบและความรับชอบ จึงเป็นการสมควรแล้วที่ครูอาจารย์จะมีอำนาจในการอบรมสั่งสอนและลงโทษศิษย์ได้ตามสมควรดังเช่นอำนาจของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แก่นักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ประสพสุข บุญเดช, 2543, หน้า 626) ประกอบกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 เป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งใช้บังคับแก่เด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์และไม่เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ฉะนั้น การลงโทษตามระเบียบดังกล่าวจึงใช้บังคับได้เพียงผู้ที่เรียนอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ปีที่ 6 หรือเทียบเท่าเท่านั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์โดยปกติทั่วไป และไม่เป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ตามแนวคำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548* โดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษ

* บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548 เรื่อง อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในการออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) เห็นว่าการที่กระทรวงศึกษาธิการจะออกระเบียบลงโทษนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปนั้นจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทรวงศึกษาธิการในการออกระเบียบไว้ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการออกระเบียบดังกล่าวไว้ ฉะนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปได้

อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนนักศึกษายังเข้าเรียนในสถานศึกษาโดยต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษานั้น โดยเฉพาะการกำหนดระเบียบเพื่อดูแลความสงบและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียนและนักศึกษาที่อยู่ร่วมกันในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความประพฤติที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษานั้นได้ ดังนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา จึงสามารถอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดย ออกเป็นหนังสือสั่งการหรือหนังสือเวียนให้สถานศึกษาต่าง ๆ กำหนดเป็นระเบียบของสถานเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษา ทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

นักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ได้ แต่สามารถกำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดยกำหนดเป็นระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติในเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน

แต่พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณ วิจารณ์สวัสดิ์ (2529 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 74) เห็นว่าการที่บิดามารดาเอาเด็กมาฝากให้เลี้ยงไว้โดยบอกว่าเป็นลูกโตยเด็กได้ เมื่อเด็กทำผิดเด็กจึงถูกลงโทษตามสมควร ผู้ลงโทษไม่มีความผิด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าตามความเห็นของพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณ วิจารณ์สวัสดิ์ ดังกล่าวส่วนหนึ่ง มีลักษณะเป็นการให้ความยินยอมให้ผู้รับฝากเลี้ยงมีสิทธิปกครองดูแล จึงเทียบได้กับกรณีพ่อแม่ผู้ปกครองให้ความยินยอมในการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาให้กับครูอาจารย์และรวมไปถึงอำนาจในการลงโทษตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน และมีใช้เพียงเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่รวมไปถึงนักเรียนนักศึกษาที่บรรลุนิติภาวะแล้วหากยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบิดามารดา หรืออาศัยพึ่งพาบิดามารดาในเรื่องของค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ยืนหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130) และผู้วิจัยยังเห็นว่าความยินยอมดังกล่าวมิใช่การทำนิติกรรมทางแพ่งแต่เป็นการให้ความยินยอมในเรื่องส่วนตัว ฉะนั้น แล้วนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุเกินกว่า 18 ปี บริบูรณ์ รวมทั้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายจึงย่อมมีอำนาจให้ความยินยอมแก่ครูอาจารย์ในการควบคุมดูแลและมีอำนาจในการลงโทษตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน

ความยินยอมในทางอาญาถือเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้ โดยหลักความยินยอมของผู้เสียหายเป็นเหตุยกเว้นความผิดนั้น (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 106) กล่าวว่ามีมาตั้งแต่สมัยโรมัน ดังสุภาษิตกฎหมายบทที่ว่า “Volenti non fit injuria” ซึ่งแปลว่า “ความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิด” ซึ่งหลักความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิดนี้ เป็นหลักที่ยอมรับกันในทุกประเทศ บางประเทศได้นำหลักดังกล่าวนี้ไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เช่น ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 226 ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี มาตรา 50 หรือประมวลกฎหมายอินเดีย มาตรา 87 เป็นต้น แม้ประเทศที่ไม่ได้นำหลักความยินยอมไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น ประเทศนอร์เวย์ ประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศไทย ในทางทฤษฎีก็ยอมรับว่าความยินยอมสามารถนำมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้ (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 106 -107) จึงเห็นได้ว่าการลงโทษของครูอาจารย์ไม่ว่าจะเป็นการตักเตือนด้วยถ้อยคำรุนแรง คำตำหนิให้ทำกิจกรรม การลงโทษต่อเนื่องตัวร่างกายหากได้กระทำพอสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนและบิดามารดาหรือ

ผู้ปกครองหรือนักเรียนนักศึกษาผู้ถูกลงโทษให้ความยินยอมแล้วการลงโทษนั้นก็สมารถกล่าวอ้างเพื่อยกเว้นความผิดทางอาญาได้ โดยความยินยอมนั้นต้องประกอบด้วย

1. ความยินยอมต้องกระทำโดยเสรี ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2508 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 17/2508) ที่ให้นิยามในเรื่องความยินยอมโดยข้อตกลงว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญาอาจถือเป็นความยินยอมให้กระทำการที่ตามปกติต้องด้วย บทบัญญัติว่าเป็นความผิด ได้มีหลักทั่วไปเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญาว่า “ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้” คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นการยอมรับเหตุยกเว้นความผิดอาญาโดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติเอาไว้อย่างชัดแจ้งในกฎหมายอาญา เนื่องจากพฤติการณ์ที่จะถือเป็นข้อยกเว้นความผิดทางอาญาได้ก็เฉพาะแต่กรณีที่จะลงโทษบุคคลในทางอาญาเท่านั้นที่จะต้องมิบบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดแจ้ง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2* แต่ในการยกเว้นความผิดในทางอาญานั้นไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 849)

ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันที่มีบทบัญญัติยกเว้นความผิดต่อร่างกายไว้โดยตรงในมาตรา 226** ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายด้วยความยินยอมของผู้เสียหายเป็นผู้กระทำผิด หากการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้นเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมขั้นพื้นฐาน” ซึ่งมีความหมายว่าการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้น หากไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีขั้นพื้นฐาน การกระทำก็ไม่เป็นความผิดนั้นเอง (เกียรติกิจจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 389-392)

2. ความยินยอมต้องเป็นความยินยอมอันเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือความยินยอมที่มีอยู่ในขณะกระทำความผิด หรือเป็นความยินยอมที่แสดงออกก่อนกระทำความผิดและไม่ได้บอกเลิกเสียก่อนการกระทำความผิดนั้นสิ้นสุดลง ความยินยอมที่เกิดขึ้นภายหลังความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่มีผลลบล้างความผิด ดังเช่น การมอบตัวของนักเรียนนักศึกษาจะปรากฏหลักฐานให้ผู้ปกครองแสดงความยินยอม เช่น หลักฐานการมอบตัวของ โรงเรียนจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย กำหนดว่า

* ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแต่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิดและถ้าได้มีคำพิพากษา ถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

** The German Penal Code section 226

“ข้าพเจ้าขอมอบอำนาจในการปกครองนักเรียนที่อยู่ในการปกครองของข้าพเจ้าให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียน ในด้านการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และการเข้าเป็นนักเรียนประจำ หากนักเรียนในการปกครองของข้าพเจ้ากระทำการใด ๆ ที่เป็นการไม่เหมาะสมหรือขัดต่อระเบียบของทางโรงเรียน ข้าพเจ้ายินดีให้ผู้ปกครองโรงเรียน หรือครู-อาจารย์ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการตามระเบียบของโรงเรียนจุฬาราชวิทยาลัย ทุกประการ” ซึ่งความยินยอมดังกล่าวถือเป็นความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษร

เว้นแต่เป็นความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) แต่ถ้าเป็นความผิดอันไม่อาจยอมความได้ แม้จะมีสัญญาระงับการฟ้องร้องคดี ก็จะต้องเป็นโมฆะ เพราะเป็นสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน *

3. ความยินยอมต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

ยินยอมของผู้เสียหายจะยกเว้นความผิดได้ในกรณีที่เป็นการยินยอมที่ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี โดยพิจารณาจากความรู้สึกของประชาชน โดยทั่วไปในสังคมหรือท้องถิ่น รวมถึงช่วงเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้น ๆ เช่น การรักษาของแพทย์ การที่สองคน ชกมวยกัน ในการกีฬา หรือในการขลิบเพื่อประโยชน์ในการดูแลความสะอาดหรือเป็นไปตามหลักศาสนาหรือการรักษาของแพทย์ รวมทั้ง กรณีผู้ป่วยแสดงเจตนาไม่ขอรับการรักษาทางการแพทย์ ดังปรากฏในคดีปกครองหมายเลขดำ ที่ พ. 147/2554 คดีหมายเลขแดงที่ พ. 11/2558 ซึ่งศาลปกครองวินิจฉัยว่าไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี แต่หากทั้งสองคนสมัครใจเข้าสู่สูกันในการวิวาท ทั้งสองคนก็ย่อมมีความผิดแม้จะเกิดจากความยินยอมแต่เป็นความยินยอมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของสังคม

ส่วนประเด็นการลงโทษนักเรียนนักศึกษา นั้นหากกระทำเพียงที่เป็นการสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน แม้เป็นการลงโทษของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและเป็นการลงโทษบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือที่บรรลุนิติภาวะแล้วก็ตามก็ต้องกระทำโดยสมควรเพียงเพื่อการอบรมสั่งสอนหรือห้ามปรามเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะถือเป็นการลงโทษที่ไม่ชอบและเป็นการข่มเหงบุตรด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมบุตรจึงสามารถป้องกันตัวเองได้ ดังคำพิพากษาฎีกา ที่ 236/2482 ที่จำเลย ถูกบิดาใช้ไม้ตี จำเลย ๆ จึงหนีลงไปที่ได้ถุนบ้านแต่บิดาจำเลยก็ตามไปตีอีก จำเลยจึงเอาขวานเหวี่ยงไปถูกบิดาสาหัสเป็นป้องกันแต่เกินสมควรแก่เหตุ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 150 บัญญัติว่า การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการลงโทษบุตรต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุเพื่อการสั่งสอนหรือป้องปรามเท่านั้น แม้จะเป็นการลงโทษโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าการลงโทษเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ดี หรือผู้ที่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายก็ดี ซึ่งได้แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะครูอาจารย์ ทั้งที่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเอกชน หรือครูพิเศษสอน (ครูอัตราจ้าง) ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐ หรือครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอนหรือรับผิดชอบนักเรียนนักศึกษาชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งแต่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่สอน โดยอาจจะเป็นการสอนแทนเป็นครั้งคราว หากได้รับมอบหมายแล้ว นอกจากมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาได้โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมในการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังปรากฏชัดเจนในการมอบตัวนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในความปกครองดูแลของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยนอกจากครูอาจารย์มีหน้าที่สั่งสอนวิชาความรู้แล้ว ครูอาจารย์ทั้งหลายยังมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและที่บรรลุนิติภาวะไปแล้วได้ แต่ต้องกระทำเพียงสมควร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน สอดคล้องกับข้อ 6 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ที่ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาและความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบกรลงโทษด้วย ซึ่งการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้ไขและลดความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 512/2473 ที่จำเลยลงโทษเด็กชาย ล. โดยตีด้วยกิ่งไม้มะขามตามก้นและขา จำนวน 12 ที เกิดบาดแผล 18 แห่ง เป็นแผลแตกโลหิตซึม จำนวน 13 แห่ง มีรอยฟกช้ำอีก 5 แห่ง จนเด็กชาย ล. เป็นไข้เนื่องจากบาดแผลระบอบอยู่ 6-7 วัน เนื่องจากเด็กชาย ล. พุดล้วงเงินภรรยาจำเลย หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7947/2553 คดีหมายเลขแดงที่ 8992/2553 ของศาลแขวงนครราชสีมา ที่จำเลยร่วมกันใช้ไม้เรียวหวายพันด้วยเทปพันสายไฟลงโทษเด็กนักเรียน โดยตีที่ก้นอย่างแรงจนมีบาดแผลและยังใช้เก้าอี้ทุ้มใส่เด็กนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากนักเรียนชายไม่ทำความสะอาดหอพักของโรงเรียน ซึ่งเห็นได้ว่าเหตุผลหนึ่งที่ศาลพิพากษาว่าเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เนื่องจากผลหรือบาดแผลของการลงโทษ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ จึงเป็นการลงโทษด้วยวิธีรุนแรง โดยโหดและเป็น การลงโทษที่เกินกว่าความเหมาะสมจำเป็น

นอกจากนั้น ครูอาจารย์อาจต้องรับผิดชอบทางอาญาในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามนัยหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ลับ ที่ ปช 0017/0163 ลงวันที่ 29 มกราคม 2557 (เขต โท, ม.ป.ป.) อีกด้วย

ส่วนประเด็นการลงโทษนักเรียนนักศึกษา นั้นหากกระทำเพียงที่เป็นการสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน แม้เป็นการลงโทษของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและเป็นการลงโทษบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือที่บรรลุนิติภาวะแล้วก็ตามก็ต้องกระทำโดยสมควรเพียงเพื่อการอบรมสั่งสอนหรือห้ามปรามเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะถือเป็นการลงโทษที่ไม่ชอบและเป็นการข่มเหงบุตรด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมบุตรจึงสามารถป้องกันตัวเองได้ ดังคำพิพากษาฎีกา ที่ 236/2482 ที่จำเลย ถูกบิดาใช้ไม้ไผ่ตี จำเลย ๆ จึงหนีลงไปที่ใต้ถุนบ้านแต่บิดาจำเลยก็ตามไปตีอีก จำเลยจึงเอาขวานเหวี่ยงไปถูกบิดา สாதส์เป็นป้องกันแต่เกินสมควรแก่เหตุ

จากแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการลงโทษบุตรต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุเพื่อการสั่งสอนหรือป้องปรามเท่านั้น แม้จะเป็นการลงโทษโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครอง มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าการลงโทษเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่า ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ดี หรือผู้ที่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายก็ดี ซึ่งได้แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะครูอาจารย์ ทั้งที่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเอกชน หรือครูพิเศษสอน (ครูอัตราจ้าง) ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐ หรือครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอนหรือรับผิดชอบนักเรียนนักศึกษาชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งแต่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่สอน โดยอาจจะเป็นการสอนแทนเป็นครั้งคราว หากได้รับมอบหมายแล้ว นอกจากมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาได้โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมในการปกครองดูแลนักเรียน นักศึกษาจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังปรากฏชัดเจนในการมอบตัวนักเรียนนักศึกษามาให้อยู่ในความปกครองดูแลของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยนอกจากครูอาจารย์มีหน้าที่สั่งสอนวิชาความรู้แล้ว ครูอาจารย์ทั้งหลายยังมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและที่บรรลุนิติภาวะไปแล้วได้ แต่ต้องกระทำเพียงสมควร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน สอดคล้องกับ ข้อ 6 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ที่ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาและความร้ายแรงของพฤติกรรม ประกอบการลงโทษด้วย ซึ่งการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้ไขนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ดังตัวอย่างคำพิพากษา

ฎีกาที่ 512/2473 ที่จำเลยลงโทษเด็กชาย ล. โดยตีด้วยกิ่งไม้มะขามตามก้นและขา จำนวน 12 ที เกิดบาดแผล 18 แห่ง เป็นแผลแตกโลหิตซึม จำนวน 13 แห่ง มีรอยฟกช้ำอีก 5 แห่ง จนเด็กชาย ล. เป็นไข้เนื่องจากบาดแผลระบบอยู่ 6-7 วัน เนื่องจากเด็กชาย ล. พุดลวงเกินภรรยาจำเลย หรือคำพิพากษาคดีหมายเลขดำที่ 7947/2553 คดีหมายเลขแดงที่ 8992/2553 ของศาลแขวงนครราชสีมา ที่จำเลยร่วมกันใช้ไม้เรียวหวายพันด้วยเทปพันสายไฟลงโทษเด็กนักเรียน โดยตีที่ก้นอย่างแรงจนมีบาดแผล และยังใช้เก้าอี้ทุ้มใส่เด็กนักเรียนอีกด้วย เนื่องจากนักเรียนชายไม่ทำความสะอาดหอพักของโรงเรียน ซึ่งเห็นได้ว่าเหตุผลหนึ่งที่ศาลพิพากษาว่าเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เนื่องจากผลหรือบาดแผลของการลงโทษ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ จึงเป็นการลงโทษด้วยวิธีรุนแรง โดยโหดและเป็น การลงโทษที่เกินกว่าความเหมาะสมจำเป็น

นอกจากนั้น ครูอาจารย์อาจต้องรับผิดชอบทางอาญาในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามนัยหนังสือสำนักงาน ป.ป.ช. ถับ ที่ ปช 0017/0163 ลงวันที่ 29 มกราคม 2557 (เขต 1ท, ม.ป.ป.) อีกด้วย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนักเรียนนักศึกษาหรือบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความยินยอมโดยปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด โดยในขณะที่ลงโทษความยินยอมนั้นยังคงมีอยู่ และความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ซึ่งในบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ก่อนรับเข้าศึกษาจะมีการมอบตัวโดยบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะลงชื่อให้ความยินยอม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนความยินยอมนั้นจะเป็นการ ขัดหรือแย้งกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีหรือไม่นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าความยินยอมในเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้และถือปฏิบัติมาช้านาน เป็นสิ่งดีงามที่ครูอาจารย์จะได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้บุตรหลานที่เข้ารับการศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้มีความประพฤติดีงาม โดยการรับมอบตัวนักเรียน นักศึกษาซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองยินยอมให้นักเรียนนักศึกษาอยู่ในความปกครองของครู อาจารย์จึงยอมทำให้ครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการอบรมสั่งสอนเมื่อนักเรียน นักศึกษาประพฤติผิดตามสมควร สอดคล้องกับความเห็นของพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ และศาสตราจารย์เกียรติคุณ วัจนะสวัสดิ์ ที่เห็นว่ากรณีที่บิดามารดาเอาเด็กมาฝากให้เลี้ยงไว้โดยบอกว่าให้ลงโทษเด็กได้ เมื่อเด็กทำผิดเด็กจึงถูกลงโทษตามสมควร ผู้ลงโทษไม่มีความผิด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าตามความเห็นของบูรพาจารย์ทั้งสองท่านดังกล่าวมีลักษณะเป็นการให้ความยินยอมด้วยวาจาของบิดามารดา และเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อความรู้สึก ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี เปรียบได้กับกรณีการแสดงเจตนาไม่ขอรับบริการทางสาธารณสุขหรือการุณยฆาต ซึ่งทำให้แพทย์พยาบาล ที่ปฏิบัติตามเจตนาของผู้ป่วยมิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดชอบ

ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่บรรลุนิติภาวะหรือมีอายุเกิน 18 ปี แล้ว สามารถให้ความยินยอมได้ด้วยตนเองเนื่องจากไม่ใช่กรณีการทำนิติกรรมในทางแพ่ง และแม้ว่านักเรียนนักศึกษาจะบรรลุนิติภาวะหรือมีอายุเกินกว่า 18 ปี แล้วก็ตาม หากยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบิดามารดา คือ แม่จะบรรลุนิติภาวะไปแล้วแต่ยังต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา ยังคงพึงพาอาศัยบิดามารดาในเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ฉะนั้นแล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองย่อมมีอำนาจให้ความยินยอมแทนบุตรหลานเฉพาะประเด็นการควบคุมดูแลและการลงโทษตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนได้ (ยื่นหยัดใจสมุทร, 2525, หน้า 130) จึงทำให้ครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษเพื่อการอบรมสั่งสอนได้พอสมควรตามวัตถุประสงค์แห่งความยินยอมนั้น

วิเคราะห์ปัญหาการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการสั่งสอนโดยอาศัยเหตุยกเว้น ความผิดและเหตุยกเว้นโทษตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญา

ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาของไทยเมื่อการกระทำที่ครบ “องค์ประกอบความผิด” ตามโครงสร้าง ข้อที่ 1 มาแล้ว ความรับผิดทางอาญาก็อาจไม่เกิดขึ้นได้หากผู้กระทำมีอำนาจตามกฎหมาย (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 743) ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำมีความชอบธรรมที่จะกระทำได้และกฎหมายก็ได้ยกเว้นความผิดให้มีผลทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิด หรือที่เรียกว่า “เหตุยกเว้นความผิด” (Justification) หรือการกระทำนั้นมีเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้ (Excuse) (เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78) ซึ่งเหตุยกเว้นโทษมีหลายกรณี โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะขอศึกษาวิเคราะห์การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์เพื่อการอบรมสั่งสอนโดยอาศัยเหตุยกเว้นโทษในลักษณะเช่นเดียวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิดระหว่างสามภรรยาตามมาตรา 71 วรรคแรก

ระบบกฎหมายของประเทศไทยยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญในลำดับแรก ส่วนจารีตประเพณีเป็นบ่อเกิดของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งประเทศไทยก็ยอมรับเอากฎหมายจารีตประเพณีมาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนกฎหมายอาญานั้น ไทยยอมรับในฐานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป เหตุที่ไม่ได้บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาก็เนื่องมาจากหลักการที่สำคัญคือ หลัก “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimen, Nulla Poens, Sine Lege) แต่กฎหมายอาญาก็เปิดช่องให้นำกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้ในทางที่เป็นคุณเพื่อยกเว้นความผิด (Justification) เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาไม่อาจบัญญัติครอบคลุมได้ทั้งหมด แต่กฎหมายจารีตประเพณีเกิดและพัฒนาขึ้นจากประชาชนในสังคม ไม่ได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้น เจตนารมณ์ของกฎหมายจารีตประเพณีก็คือเจตนารมณ์ของประชาชนหรือสังคมนั้นเอง อีกประการคือเหตุยกเว้นความผิดในทางอาญามี

ลักษณะที่เปิดกว้าง เพื่อเป็นการผ่อนคลายความแข็งกระด้าง (Rigidity) ของบทบัญญัติในกฎหมายอาญา (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86) และ Fuller (1969 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86-87) ยังกล่าวอีกว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักนิติศาสตร์ได้ตีความและนำมาใช้ตลอดจนเพื่อช่วยปรุงแต่งกฎหมายอาญาลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือให้กฎหมายอาญามีความสมบูรณ์เกิดความยุติธรรมในการลงโทษเหมาะสมกับสภาวะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่ออำนาจการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์มีมานานแล้วในประเทศไทย นับแต่มีการเรียนการสอนเกิดขึ้นจนถึงเป็นจารีตประเพณีในการอบรมสั่งสอน แต่ในปัจจุบัน แนวทางการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไปจากอดีตมากประกอบกับกระแสสิทธิเด็กได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนของกฎหมายรวมทั้งวิธีการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ฉะนั้น การเขียนตีหรือการลงโทษที่รุนแรงจึงกลายเป็นสิ่งต้องห้าม แต่ในความเป็นจริงการตีด้วยไม้เรียวหรือตีด้วยฝ่ามือหรือขู่ให้กลัวด้วยไม้เรียวยังเป็นสิ่งที่ครูส่วนใหญ่ใช้กันอยู่ (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552, หน้า 3) อาจจะเนื่องมาจากปัญหาพฤติกรรมความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันที่ครูอาจารย์ต้องประสบอยู่เป็นประจำตั้งแต่ระดับที่ไม่รุนแรง เช่น การพูดคุย หยอกล้อหรือทะเลาะกันระหว่างเรียน การขัดคำสั่งของครูอาจารย์ เป็นต้น ไปจนถึงพฤติกรรมในระดับรุนแรง เช่น ทำร้ายร่างกายกัน ลักขโมย พกพาอาวุธ ชู้สาว หรือปัญหายาเสพติด เป็นต้น นักศึกษา (หัตถินทร์ เชาวน์ปรีชา, 2542, หน้า 327) ซึ่งการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการอบรมสั่งสอนของครูอาจารย์ดังที่ได้ศึกษามาจึงครอบคลุมประกอบความผิดทางอาญาในข้อที่ 1 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันออกไป การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมแต่ละแห่งจึงแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์และด้านนิยาม ซึ่งเบนธัม มิลล์ ได้วางหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายอาญาที่สำคัญ คือ กฎหมายอาญาไม่ควรจะนำมาใช้เพื่อการลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัย หรือไม่ควรใช้กฎหมายอาญาหากการลงโทษทางอาญามีผลร้ายแรงกว่าการกระทำความผิด (อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 2548, หน้า 102-106) ตามหลักประกันในกฎหมายอาญา 4 ประการ คือ

1. ห้ามใช้จารีตประเพณีลงโทษทางอาญา
2. ห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในการลงโทษทางอาญา
3. กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจน
4. กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

ในการลงโทษหรือเพิ่มโทษบุคคลในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ซึ่งรวมถึงประเทศไทยจึงต้องยึดถือตัวบทกฎหมายอาญาเป็นสำคัญ จะนำสิ่งอื่นที่ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญามา

ลงโทษหรือเพิ่มโทษไม่ได้ แต่อาจใช้ในทางเป็นคุณได้ เช่น จาริตประเพณี หรือหลักกฎหมายทั่วไป เป็นต้น (คณิต ฌ นคร, 2540, หน้า 225-229)

เมื่อการลงโทษบุตรหลานรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาเพื่ออบรมสั่งสอนเป็นวิธีปฏิบัติที่คนไทยยึดถือและสืบทอดมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีดังสุภาษิตที่ว่า “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” (ดวงเดือน แสงชัย, 2531, หน้า 95) เมื่อผู้คนยึดถือปฏิบัติมานานและสม่ำเสมอโดยรู้สึกว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงามและมีความสำคัญจึงมีคุณค่าเป็นจาริตประเพณี (สมยศ เชื้อไทย, 2551, หน้า 95) และจาริตประเพณีนี้ถือเป็นบ่อเกิดของกฎหมายลายลักษณ์อักษรส่วนหนึ่งและจาริตประเพณีนี้เองตามหลักประกันในกฎหมายอาญาห้ามใช้ลงโทษทางอาญาแต่สามารถอ้างในทางที่เป็นคุณได้ เพื่อไปอุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจหากกฎหมายมาใช้บังคับได้ แต่การมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนแล้วจะอาศัยกฎหมายจาริตประเพณีมาใช้บังคับไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา, 2551, หน้า 67) โดยจาริตประเพณีอาจเสริมกฎหมายลายลักษณ์อักษรในส่วนที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรมิได้บัญญัติไว้ แต่กรณีที่เป็นประเด็นปัญหามากคือกรณีที่จาริตประเพณีเป็นสิ่งที่ขัดหรือจาริตประเพณีนั้นไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายลายลักษณ์อักษร (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538, หน้า 212-220) โดยจาริตประเพณีในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่ออบรมสั่งสอนต้องอยู่ภายในขอบเขตดังต่อไปนี้ (บุญศิริรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 117-119)

1. ผู้ลงโทษ ในสมัยก่อนพระสงฆ์เป็นผู้ลงโทษ ในสมัยปัจจุบัน คือ ครูหรืออาจารย์เป็นผู้ลงโทษ
2. วิธีการลงโทษ ลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ตามระเบียบหรือประเพณีในการลงโทษ
3. ผู้ถูกลงโทษ คือ ศิษย์ ได้แก่ นักเรียนนักศึกษา ที่ยังเป็นผู้เยาว์ หรือแม้จะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม (เย็นหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130)
4. เพื่ออบรมสั่งสอน โดยพิจารณาจากเจตนาในทางอาญา
5. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ได้กระทำไปโดยพอสมควรแก่เหตุ โดยอาจพิจารณาจากความร้ายแรงและความได้สัดส่วนซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีตที่ผ่านมาในเรื่องการลงโทษหากเป็นการลงโทษเพื่อสั่งสอนแม้จะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 949/2471 ครูเขียนจนมีเลือดซึม หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 390-391/2483 เขียนด้วยแขนงไม้ไผ่ตามข้อบังคับของแผนกกรรมการจนหนังแตกโลหิตไหลเล็กน้อย เนื่องจากเด็กพกมีตมาโรงเรียนเพื่อจะทำร้ายเพื่อนการลงโทษจึงเป็นการสมควรเพื่อปราบปราม หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 429-430/2505 พระใบฎีกาเลี่ยมใช้ไม้ฟาดไปยังจำเลยเพราะจะบังคับเอาผิดจากจำเลย ซึ่งศาลล้วนมองว่าเป็นการ

ลงโทษเพื่อสั่งสอนให้ลูกศิษย์เป็นคนดี พอสมควร เพียงเพื่อให้หลานจำเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้ศาลไทยจะยอมรับหลักดังกล่าวแต่ล้วนเป็นคำพิพากษาที่มีมาก่อนมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และก่อนกระทรวงศึกษาธิการจะออกระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ซึ่งไม่ปรากฏวิธีลงโทษที่รุนแรงหรือลงโทษด้วยการเขียนตี หรือห้ามแม้กระทั่งการลงโทษทางร่างกายจิตใจทุกรูปแบบไม่ว่าจะหนักหรือเบา กรณีจะถือว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเปลี่ยนแปลงกฎหมายจารีตประเพณีหรือไม่นั้น พรภัทรา ตันตยานนท์ (2538) เห็นว่า “ในประเด็นของการยอมรับและการใช้จารีตประเพณีให้อำนาจลงโทษบุคคลตามสมควรเพื่ออบรมสั่งสอนนั้น เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนว่าจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาจนเรียกได้ว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามห้วงเวลาและสถานที่ การใช้จารีตประเพณีมาเป็นเหตุยกเว้นความผิดจึงต้องพิจารณาว่ากฎหมายจารีตประเพณีในเรื่องนั้น ๆ ยังคงมีอยู่หรือไม่ ซึ่งในกรณีบิดามารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้มีหน้าที่อบรมดูแลบุตรผู้เยาว์มีอำนาจลงโทษบุคคลเพื่ออบรมสั่งสอน โดยวิธีการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายได้หากมิได้มุ่งให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ดังนั้น ในกรณีของบิดามารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้มีหน้าที่อบรมดูแลบุตรผู้เยาว์จึงยังคงมีกฎหมายจารีตประเพณีให้อำนาจกระทำได้ แต่กรณีของครูอาจารย์หากลงโทษศิษย์ตามสมควรเพื่ออบรมสั่งสอนโดยกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายหรือจิตใจนั้นไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป เนื่องจากในปัจจุบันมีบทบัญญัติของกฎหมายลายลักษณ์อักษรห้ามลงโทษศิษย์โดยวิธีการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายเสียแล้ว จึงถือว่ากฎหมายจารีตประเพณีสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมายลายลักษณ์อักษร”

ผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อันเป็นที่มาของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 มีที่มาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยลงนามผูกพันในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ระเบียบกฎหมายในเรื่องดังกล่าวจึงสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งให้นิยามของความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) ว่าหมายถึงความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายหรือความรุนแรงทางจิตใจ การปฏิบัติที่ไม่ดีและการละเมิด รวมทั้งการทอดทิ้งเด็กอันส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก การข่มขู่ การพัฒนาและศักดิ์ศรีของเด็ก โดยมีลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical violence) โดยเฉพาะการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) อันเป็นการลงโทษโดยใช้กำลังทางกายภาพเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกายไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดหรือความไม่สบายนั้นจะมากน้อยเพียงใด ดังนั้นจารีตประเพณีดังกล่าวจึงขัดกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรในปัจจุบันเสียแล้ว แต่โดยที่การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์เป็นเจตนาที่ดีเพื่ออบรมสั่งสอนมิได้เกิดจากเจตนาอันชั่วร้ายเปรียบ

ได้ตั้งคำที่ว่า “เฉยจิต” ที่บรรพตฤๅการใช้ตัดสินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ซึ่งหมายความถึง ไม่ได้มีจิตคิดเป็นโจร เช่นเดียวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐานความผิดระหว่างสามีและภรรยา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคแรก ซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภรรยาเป็นความผิดที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ประการใด ในทางกลับกันการลงโทษยังเป็นผลเสียต่อสถาบันครอบครัวและประเทศชาติมากกว่า กฎหมายจึงยกเว้นโทษ (Excuse) ให้สำหรับการกระทำผิดนั้น ซึ่งเหตุยกเว้นโทษระหว่างสามีภรยานั้นเป็นไปตามนโยบายทางอาญาของแต่ละสังคม ซึ่งรองศาสตราจารย์ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2543, หน้า 328) อธิบายวัตถุประสงค์ของการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภรรยาตามมาตรา 71 วรรคแรกว่าจากลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในฐานะคู่สมรสอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้างจนอาจเป็นความผิดทางอาญา แต่โดยที่สามีภรรยาต่างมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน หากไม่ลดหย่อนผ่อนโทษลงบ้างอาจเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ร้าวฉาน ฉะนั้น กฎหมายจึงยกเว้นโทษให้ในความผิดบางฐานเพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษทางอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัวเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากกว่า

การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ก็เช่นเดียวกันแม้ครอบครั้ประกอบความผิดทางอาญาแต่เป็นการกระทำผิดที่เกิดจากเจตนาที่ดีเพื่ออบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในความปกครองเป็นจำนวนหลายชั่วโมงในแต่ละวันเพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป ดังนั้น การกระทำผิดทางอาญาของครูอาจารย์จึงเป็นไปเพื่อความสงบสุขของโรงเรียนหรือสถานศึกษารวมทั้งสังคมประเทศชาติ รัฐจึงควรยกเว้นโทษให้สำหรับการกระทำผิดดังกล่าวเช่นเดียวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐานความผิดระหว่างสามีภรรยา เพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษทางอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและความมั่นคงของสถาบันการศึกษาและสังคมส่วนรวม

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส ค.ศ. 1810 มีการยกเว้นโทษให้แก่สามีภรรยาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ (Abusolution) เฉพาะความผิดที่บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 379-380 โดยในมาตรา 380 บัญญัติว่าการเอาทรัพย์ไประหว่างสามีภรรยา หรือจากผู้ที่เคยเป็น คู่สมรสในขณะที่ต่างฝ่ายต่างหย่าร้างไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่จะได้รับโทษเพียงการฟ้องร้องในคดีแพ่งเท่านั้น ยกเว้นเป็นการกระทำผิดฐานรับของโจรกฎหมายไม่ยกเว้นโทษให้* กับความผิดฐาน

* PENAL CODE.

Of CRIMES and DELICTS, and of their PUNISHMENT.

380. The abstractions which are committed by husbands to the prejudice of their wives (The French law, like the civil, considers the husband and wife as distinct persons, capable of having separate property.

In regard to all other individuals, who shall have concealed, or applied to their own use, the whole or a part of the stolen goods, they shall be punished as guilty of theft (See note to article 62.).

ลักทรัพย์ธรรมดาในมาตรา 379 เพื่อรักษาความสัมพันธ์และความสงบสุขในครอบครัว

การไม่ลงโทษสามีหรือภริยาที่ลักทรัพย์ของภริยาหรือสามีทั้งนี้เพราะผู้กระทำความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การกระทำจึงเป็นความผิดสมควรได้รับการลงโทษแต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความสัมพันธ์และความสงบสุขของครอบครัวแล้ว กฎหมายก็สมควรยกโทษ (Absolution) ให้แก่ผู้กระทำผิด (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2535, หน้า 83-84)

ส่วนเหตุยกเว้นโทษในทฤษฎีความผิดของประเทศเยอรมันได้กำหนดอยู่ในเรื่องของความชั่ว (Schuld) เพราะความชั่วถือว่าการพิจารณาภายในตัวของผู้กระทำว่าบุคคลนั้นกระทำผิดไปโดยรู้สำนึกเพียงไร หรือการกระทำของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่สังคมสมควรจะดำเนินหรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนของอัตวิสัย (Subjective) โดยหากผู้กระทำผิดกระทำไปโดยมิได้รู้สึกผิดชอบหรือการกระทำของเขาสังคมไม่ควรจะดำเนินแล้วกฎหมายเยอรมันก็จะถือเป็นเหตุยกเว้นโทษให้ เพราะถือว่าผู้นั้นกระทำโดยไม่มีความชั่ว (Schuld) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2524, หน้า 12)

โดยการพิจารณาถึงความชั่วของผู้กระทำความผิดนี้ ศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร (2535, หน้า 28-29) กล่าวว่า การพิจารณาความชั่วของผู้กระทำเป็นปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้กระทำสำหรับการกระทำของเขา ทั้งนี้เป็นเพราะโทษไม่สามารถทดแทนความชั่วที่กระทำลงไป แต่ทดแทนการกระทำที่เป็นความผิด แต่อย่างไรก็ตามการลงโทษจะต้องอยู่ภายในขอบเขตของความรับผิดชอบส่วนตัวของผู้กระทำนั้นนั่นเอง หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำ ความชั่ว

นอกจากพิจารณาจากความชั่วของผู้กระทำอันเป็นผลให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษแล้วยังมีเหตุอื่น ๆ ที่อยู่นอกโครงสร้างของความผิดอาญาแต่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาเรียกว่า “เหตุห้ามลงโทษเฉพาะตัว” คือกรณีที่มีข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องห้ามลงโทษผู้กระทำความผิดโดยข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์นั้นมีอยู่แล้วในเวลาหรือขณะกระทำความผิด เช่น การกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภริยา (คณิต ฌ นคร, 2539, หน้า 204-210)

ส่วนเหตุยกเว้นความผิดในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของอังกฤษแม้ไม่ได้แบ่งแยกชัดเจนระหว่างเหตุยกเว้นความผิดและเหตุยกเว้นโทษ มีเพียงความผิดเกี่ยวกับชีวิตเท่านั้น ที่บางกรณีถือเป็นเหตุยกเว้นความผิด เช่น ฆ่าคนโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น แต่บางการกระทำถือเป็นเพียงเหตุยกเว้นโทษ (Excusatory defence) เช่น ความอ่อนเยาว์ การกระทำความผิดด้วยความจำเป็น หรือความสำคัญผิด เป็นต้น (เพ็ญจันทร์ แจ่มมาก, 2545, หน้า 17-18)

บทที่ 5

บทสรุป

จากความสัมพันธ์และอำนาจหน้าที่ของครูอาจารย์ในการอบรมและควบคุมดูแลนักเรียน นักศึกษาให้อยู่ในระเบียบวินัยในแต่ละระดับการศึกษาแต่โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 รวมทั้ง กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ก็ได้กำหนดขอบเขต หลักเกณฑ์ ขั้นตอนวิธีการในการลงโทษนักเรียนนักศึกษามาไว้ จึงพบว่าครูอาจารย์มีโอกาสดังนี้ จะต้องรับผิดชอบทางอาญา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย ข้อเท็จจริงและองค์ประกอบในแต่ละกรณีดังนี้

การลงโทษเด็กนักเรียน โดยครูอาจารย์จัดเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการอบรมสั่งสอน ขัดเกลาลักษณะที่มีใช้กันมาตั้งแต่ในอดีตและเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในสังคม ซึ่งครูอาจารย์นิยมนำมาใช้ในการดูแลควบคุมเด็กนักเรียนภายในสถานศึกษาเพื่อทำให้เด็กนักเรียนที่กระทำความผิดเกิดความหยาบช้าและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก รวมถึงเพื่อเป็นการปรามเด็กนักเรียนคนอื่นไม่ให้กระทำความผิดด้วย (ศรีศักดิ์ จามรมาน, 2559) และจากที่ได้ศึกษามาแล้วว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาระดับประถมศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาจำต้องกระทำภายใต้ขอบอำนาจเพื่อเจตนาในการอบรมสั่งสอน โดยห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบก่อกวนแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติการณ์ประกอบการลงโทษด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 รวมทั้งกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ก็ได้กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเอาไว้ และในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ความผิดอาญาฐานทำร้ายร่างกายนักเรียนนักศึกษา หรือความผิดทางอาญาฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงต้องพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีดังกล่าวจากโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

บทสรุป

1. ความรับผิดชอบของครูอาจารย์กรณีลงโทษนักเรียนนักศึกษา

การปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์โดยเฉพาะการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์มักมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันมากมาย ล้วนครบองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาได้ ดังนี้

1.1 การว่ากล่าวตักเตือน ถือเป็นวิธีการลงโทษกับการกระทำผิดวินัยเพียงเล็กน้อย หรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง แต่ในทางปฏิบัติครูอาจารย์มักใช้คำพูดที่มีลักษณะเป็นคำตำหนิหรือเหยียดหยาม ทำให้อับอาย หรือสับสนประมาท อาจเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 หรืออาจเข้าข่ายเป็นความผิดลหุโทษฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 393 ซึ่งความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้านั้น ไม่อาจพิสูจน์เพื่อยกเว้นความผิดได้ เช่น คำเด็กนักเรียนว่าโง่งเป็นควาย หรือโง่งทั้งตระกูล หรือแม้กระทั่งใช้วาจาไม่สุภาพกับผู้ปกครองนักเรียนที่มาติดต่อราชการ เป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์, 2553, หน้า 58-61) รวมทั้งคำพูดดูหมิ่นเหยียดหยามอื่น ๆ เช่น “เรียนไปก็ยังไม่” “พวกควาย พวกนี้” (เด็ก-ดี, ม.ป.ป.) หรือล่าสุดมีผู้ปกครองโรงเรียนสุ่มเส้าพิทยาคาร จังหวัดอุดรธานีร้องเรียนครู วิชาวิทยาศาสตร์ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ พุดมิงกู หรือยกเท้าใส่หน้า (เนชั่นทีวี, 2560) พฤติกรรมการดูหมิ่นนักเรียนดังกล่าวนอกจากมีโทษทางวินัยถึงขั้นผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนอาจถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการแล้วยังอาจเข้าข่ายเป็นความผิดทางอาญาฐานหมิ่นประมาท หรืออาจเข้าข่ายเป็นความผิดลหุโทษฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า โดยเหตุที่กฎหมายต้องบัญญัติให้การหมิ่นประมาทหรือการดูหมิ่นบุคคลอื่นเป็นความผิดอาญาเนื่องจากการเห็นว่าการคุ้มครองและการรักษาชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลถือเป็นคุณธรรมกฎหมายประการหนึ่ง กล่าวคือความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน ความเคารพนับถือกันรวมถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ (คณิต ฅ นคร, 2549, หน้า 186-189)

1.2 การลงโทษโดยให้ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นั้น มีการดำเนินการหลายลักษณะ ได้แก่ การทำคุณประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่น ทำความสะอาดโรงเรียน เป็นต้น พัฒนาคณะธรรมจริยธรรมเช่นเข้าค่ายอบรมหลักสูตรคุณธรรม โดยมีครูอาจารย์คอยควบคุมดูแลสั่งจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยาเพื่อการบำบัดฟื้นฟูซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้จำเป็นต้องทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับบิดามารดาผู้ปกครองนักเรียน

แต่ที่ปรากฏให้เห็นเป็นปกติได้แก่ การให้วิ่งรอบสนาม ให้ออกกำลังกาย ให้เก็บขยะมูลฝอยภายในบริเวณโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือตามถนนหนทางหรือตามสาธารณะสถานต่าง ๆ ทำความสะอาดห้องน้ำห้องส้วม โรงครัว แต่หากเป็นการกระทำผิดที่ถูกต้องและแน่นอนความประพฤติที่กำหนัด เช่น ทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด ชู้สาว หรือปัญหาตั้งครกโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะประสานหรือส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการ

การให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น ครูอาจารย์จะต้องพิจารณาความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ อายุของนักเรียนนักศึกษา เพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนนักศึกษาได้ อีกทั้ง การสั่งให้นักเรียนนักศึกษากะทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยที่นักเรียนนักศึกษาไม่เต็มใจหรือกระทำเพราะเกรงกลัวต่ออำนาจของครูอาจารย์ รวมทั้ง การสั่งให้ไปยืนหน้าห้องเรียน สั่งให้คลานด้วยข่ารอบห้องหรือคลานขึ้นตึกเรียน สั่งให้ปั่นจักรยาน วิ่งรอบสนามฟุตบอลหรือสนามบาสเกตบอล ยืนขาเดียวกางแขนและใช้ปากคาบไม้บรรทัดซึ่งมักปรากฏในฉากละคร หรือการสั่งให้อยู่ภายในห้องเรียน โดยห้ามไม่ให้ออกไปเล่นหรือทำกิจกรรมภายนอก สั่งให้ไปซื้อเข็มขัด โบว์สำหรับนักเรียนหญิง ถุงเท้า ที่ฝ่ายปกครองหรือร้านค้าสวัสดิการ ยังอาจเป็นความผิดต่อเสรีภาพตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 309 และความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 310 ได้

1.3 การยึดสิ่งของที่ห้ามนำเข้าห้องเรียนหรือห้องสอบ เช่น หนังสือการ์ตูน โทรศัพท์มือถือ นาฬิกาข้อมือ ขนมหหรือของทานเล่น เป็นต้น การริบขนมหรืออาหาร ริบเครื่องแต่งกายที่ผิดกฎหมาย ริบไฟ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เล่นการพนัน โดยครูอาจารย์อาจเพียงยึดไว้และคืนให้นักเรียนนักศึกษาเมื่อเลิกเรียน แต่บางครั้งการที่ครูยึดอาหารไว้แล้วนำไปทิ้งเนื่องจากอาหารจะเน่าเสีย หรือบางครั้งครูอาจารย์นำไปกินให้แม่บ้านกิน โดยอาจจะไม่ได้รับความยินยอมของนักเรียน นักศึกษาอาจเข้าข่ายเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินฐานลักทรัพย์ ยักยอกทรัพย์หรือทำให้เสียทรัพย์ได้ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 มาตรา 352 และมาตรา 358 ได้

1.4 การลงโทษโดยการ เข้มย่น ตีโดยแรง หรือแม้กระทั่งการตบหลัง บิดหู หรือกระทำต่อร่างกายแม้ไม่เกิดความเจ็บปวดหรือบาดแผลล้วนเป็นการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งหมายถึง การกระทำความรุนแรง ต่อร่างกายของเด็กโดยตรง จนอาจส่งผลถึงชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ โดยความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) หมายถึง ความรุนแรงทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรง ทางจิตใจ การปฏิบัติที่ไม่ดี หรือการละเมิด รวมทั้งการทอดทิ้งเด็กอันส่งผลให้เกิดอันตราย ต่อสุขภาพของเด็ก การอยู่รอด การพัฒนาและศักดิ์ศรีของเด็ก ดังนั้น การลงโทษทางร่างกายทุกวิธีจึงเป็นการลงโทษที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอาจมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายได้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ซึ่งตามแนวคำพิพากษาในอดีตจะเห็นได้ว่า ศาลฎีกาให้ความสำคัญกับการลงโทษเพื่ออบรมสั่งสอนมากกว่าผลที่เกิดกับเด็กนักเรียน หรือ ความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจตามมาตรา 391 ได้

นอกจากความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว ครูอาจารย์ยังอาจต้องรับผิดชอบทางวินัย ทางละเมิด โดยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและทางปกครองได้

2. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนเป็นความผิดทางอาญาแต่เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และมีบทลงโทษผู้กระทำผิด ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายอาญาต้องเป็นการกระทำผิดที่มีความรุนแรง ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม (เกษมวาทิ สุขภิญโญพงศ์, 2549, บทคัดย่อ) โดยการแบ่งแยกความผิดทางอาญาตามแนวความคิดแบบดั้งเดิมแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ “Mala in se” เป็นความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ (Waynee & Austin, 1986, P.32) และเป็นความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่า การกระทำนั้น เป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยปรากฏออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและเป็นเวลานาน และสิ่งที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นั้นได้รับการยอมรับกันในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (Opinio juris) ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็จะทำให้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิด (Opinion necessitates) เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การทำร้ายผู้อื่น การลักทรัพย์ผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดก็จะถือว่าเป็นความผิดในตัวเองแทบทั้งสิ้น ส่วนความผิดทางอาญาอีกประเภทหนึ่งคือ “Mala prohibita” เป็นความผิดอาญาที่เกิดจากสิ่งที่ยกกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด โดยอาจไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศีลธรรมเลยและไม่ใช้ความผิดโดยธรรมชาติ แต่เป็นข้อตกลงที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคม (Hall, 1960, p. 337) เนื่องจากกฎหมายที่เป็นแต่ขนบธรรมเนียมประเพณีไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาทันทีเพื่อแก้ไขปัญหานั้นที่เกิดขึ้น โดยความผิดแบบ Mala in se เป็นความผิดที่ต้องการเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ และ Fitzgerald (1980 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 60-62) ยังกล่าวว่าความผิดทางอาญาแบบ Mala in se นอกจากพิจารณาเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญแล้ว ยังต้องพิจารณาจากศีลธรรมจารีตประเพณีประกอบด้วยเพราะสิ่งที่เป็นความผิดหรือสิ่งใดถูกต้องนั้นจะแปรเปลี่ยนไปตามจารีตประเพณีในแต่ละท้องถิ่นและกาลเวลาประกอบกัน แตกต่างจากความผิดแบบ mala prohibita เนื่องจากความผิดอาญาประเภทนี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาในทางอาญาเป็นองค์ประกอบ แต่หลักดังกล่าวไม่อาจนำไปใช้ได้กับคดีทุกประเภท (อิทธิ มุสิกะพงษ์, 2534, หน้า 4) ซึ่งการลงโทษทางอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม หากมีการฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางอาญา ทั้งนี้ เพื่อควบคุมและป้องกันสังคมให้พ้นจากภัยอันตราย (สุดสงวน สุธีสร, 2546, หน้า 43)

ส่วนการกระทำจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาจาก “โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา” ประกอบไปด้วย การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด และการกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ ซึ่งจะต้องพิจารณาโครงสร้างในแต่ละส่วนเรียงไปตามลำดับ หากไม่ครบองค์ประกอบในลำดับก่อนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบความผิดในลำดับถัดไป (เกียรติกจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78) ซึ่งการกระทำ ความผิดในแต่ละกรณีมีปัจจัยที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้กระทำความผิด หรือสภาพแห่งการกระทำ ความผิด การจะพิจารณาว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์กรณีจะถือเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ อย่างไร จึงต้องพิจารณาจากโครงสร้างและองค์ประกอบความรับผิดชอบทางอาญาดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยที่การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การลงโทษด้วยการว่ากล่าวตักเตือน ด้วยถ้อยคำรุนแรง หรือใช้คำพูดประทุษร้ายทำลายชื่อเสียงของนักเรียนนักศึกษา หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เช่น นารองเท้าวาง บนศีรษะนักเรียน ใช้ป้ายเขียนข้อความแขวนคอในลักษณะประจาน จนเป็นเหตุให้นักเรียนนักศึกษาดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง การลงโทษด้วยวิธีให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การให้เข้าค่ายธรรมะ หรือค่ายทหาร เป็นต้น หากนักเรียนนักศึกษาไม่ยินยอม การบังคับเด็กให้คัดลายมือ การไล่นักเรียนออกจากห้องเรียนเมื่อนักเรียนไม่ยอมออก บังคับให้นักเรียนยืนกระต่ายขาเดียว บังคับให้อยู่แต่ภายในห้องเรียน ให้คลานรอบห้อง วิ่งรอบสนาม ให้ซื้อเครื่องแบบ เช่น โบว์ กุญแจ หรือลงโทษด้วยการให้พักการเรียน การที่ครูยึดหรือริบสิ่งของของนักเรียนนักศึกษาไว้โดยที่นักเรียนนักศึกษาไม่ได้ยินยอมผลการครอบครองทรัพย์สิน ๆ หรือทำให้เสียหาย ทำให้เสื่อมค่าซึ่งทรัพย์สินของนักเรียนนักศึกษา เช่น เอาของกินไปเก็บไว้จนเน่าเสีย หรือนำไปทำลายทิ้ง หรือ การลงโทษทางร่างกาย การตัดผมหรือกล้อนผม ล้วนเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของนักเรียนนักศึกษาจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

เมื่อการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ไม่จะเป็นการดูด่านักเรียนนักศึกษา ด้วยถ้อยคำรุนแรง การลงโทษที่กระทบต่อเสรีภาพ การลงโทษทางร่างกาย รวมทั้ง การกระทำที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน มีลักษณะเป็นความผิดอาญาที่เป็นความผิดในตัวเอง หรือการกระทำที่มีความชั่วร้ายตามธรรมชาติ (Wayne & Austin, 1986, p. 32) และเป็นความผิดที่คนทั่วไปเห็นชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงต้องอาศัยเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณา เมื่อการกระทำของครูอาจารย์เป็นการกระทำ (Action) ที่กฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด จึงครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Outside) ในลำดับถัดไปจึงต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นประกอบไปด้วยสภาพทางจิตใจ ซึ่งโดยปกติก็คือเจตนาที่จะกระทำ หรือการกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ (Inside) หรือไม่ โดย

การพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญานั้นจะต้องคำนึงถึงความรู้สึกในทางที่ผิดของจิตใจเป็นสำคัญ คือ การกระทำนั้นเป็นอันตรายต่อสังคมและสภาวะของจิตใจสมควรที่จะได้รับการลงโทษ ซึ่งสภาวะของจิตใจก็คือ เจตนาตนเอง (วิสาร พันธนะ, 2543, หน้า 456-353) โดยเจตนาในทางอาญาตามกฎหมายอาญาของไทยนั้นมีบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 59 วรรคสอง ว่า “กระทำโดยเจตนาได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เวกกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” ดังนั้น การที่ครูอาจารย์ลงโทษนักเรียนนักศึกษาด้วยวิธีการหรือลักษณะดังกล่าวมาข้างต้นครูอาจารย์ย่อมคาดได้ว่าการใช้ถ้อยคำรุนแรงในการว่ากล่าวตักเตือนก็ดี การบังคับให้ทำกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนความประพฤติที่ดี การริบหรือทำลายสิ่งของที่ดี รวมทั้งการลงโทษทางร่างกายก็ดี ย่อมเป็นเหตุให้นักเรียนนักศึกษาถูกดูหมิ่นเกลียดชัง กระทบต่ออิสรเสรีภาพ เสรีภาพของหรือได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นการกระทำโดยเจตนาซึ่งเรียกเจตนาประเภทนี้ว่า “เจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล” โดยศาลมักจะยึดหลักในการพิสูจน์เจตนาประเภทนี้จากผลที่เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” หรือ *Acta exteriora indicant interiora secreta* แต่การที่ครูอาจารย์ลงโทษนักเรียนนักศึกษาก็โดยเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอน ซึ่งเป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้าย เพื่อเป็นการแก้ไขนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิดและกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป

อีกทั้งผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนเกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี เป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้ายเปรียบได้กับกรณีการุณฆาต หรือ Mercy Killing อันมีหลักการที่สำคัญคือให้สิทธิผู้ป่วยที่มีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง แสดงเจตนาขอไม่ได้รับการรักษาสาธารณสุข ซึ่งต่อมาศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาความชอบในการแสดงเจตนาดังกล่าวไว้ในคดีปกครองหมายเลขดำ ที่ พ. 147/2554 คดีหมายเลขแดงที่ พ. 11/2558 สรุปได้ว่า “การทำหนังสือแสดงเจตนาปฏิเสธการรักษาพยาบาลถือเป็นการแสดงสิทธิในชีวิตและร่างกาย โดยเป็นการยื่นความประสงค์ไว้ล่วงหน้าเพื่อประกาศให้สาธารณชนรับทราบความประสงค์ของตนว่าจะใช้สิทธิเช่นใด จึงไม่เป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของประชาชน” (ไทยรัฐ, 2559)

แม้การกระทำดังกล่าวจะเปรียบได้กับการเจตนาฆ่าโดยเจตนาไม่ทำการรักษา แต่เป็นการกระทำที่เปี่ยมไปด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์เพื่อยุติความเจ็บปวด ทรมานของผู้ป่วยจากการรักษาหรือจากอาการของโรคภัย ฉะนั้นก็ฉันทันการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาในสังคมปัจจุบันที่ย่อยอ่อนและขาดไว้ซึ่งระเบียบวินัย จริยธรรมจรรยา มีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามจึงยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการลงโทษเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ป้อนปรามและเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาลดพฤติกรรมเหล่านั้นลง เปรียบเสมือนการให้ยารักษา

โรคเพื่อรักษาอาการ หรือเพื่อป้องกันโรค ซึ่งรสชาติของยารักษาโรคอาจจะมีรสขม เพื่อนลิ้น ไม่ได้หอมหวานแต่มีคุณอนันต์ เพราะเมื่อพิจารณาผลในระยะยาวแล้วการลงโทษในวันนี้ยังดีกว่าการปล่อยให้นักเรียนนักศึกษาออกไปเผชิญโลกภายนอกโดยขาดไว้ซึ่งระเบียบวินัย สร้างภาระและปัญหาทางสังคมที่รุนแรงซึ่งอาจส่งผลร้ายแรงกว่าการลงโทษเพียงเล็กน้อยของครูอาจารย์ในวันนี้

รวมทั้งการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อสั่งสอนเป็นความผิดทางอาญาแต่เกิดจากความตั้งใจให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนดี เป็นเจตนาที่บริสุทธิ์ปราศจากความชั่วร้าย ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับ โครงสร้างความคิดทางอาญาในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) ในส่วนที่เรียกว่า Mens rea หรือเจตนาร้าย ซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดภายใน โดยในการพิจารณาองค์ประกอบความผิดทางอาญาเมื่อการกระทำที่แสดงออกมาภายนอกนั้นผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่กฎหมายกำหนดห้าม หรือที่เรียกว่า Actus reus แล้ว (กมลชัย รัตนสกาววงศ์, 2531, หน้า 65) จะต้องพิจารณาสภาพของจิตใจของผู้กระทำว่ามีจิตใจที่ชั่วร้าย หรือจิตใจที่ควรถูกดำเนินหรือไม่ อันเป็นองค์ประกอบภายในจิตใจ แสดงออกมาด้วยเจตนา หรือแสดงออกด้วยความประมาทแต่กระทำโดยรู้สำนึก เมื่อการกระทำของครูอาจารย์ในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเจตนาเพื่อการอบรมสั่งสอนเท่านั้น หาได้มีเจตนาร้าย จึงขาดองค์ประกอบภายในตามโครงสร้างกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ (Common law) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2551, หน้า 71-74) ในส่วนที่เรียกว่า Mens rea หรือเจตนาร้าย ดังกล่าวมาข้างต้น

3. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาโดยอาศัยความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

อำนาจการปกครองดูแลบุตรเป็นอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายและวัฒนธรรมการเลี้ยงดูของบิดามารดาหรือผู้ใช้อำนาจปกครองซึ่งกฎหมายกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา รวมทั้งบุตรเอาไว้หลายประการ เช่น บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษามิตรที่ยังเป็นผู้เยาว์ รวมทั้ง มีสิทธิกำหนดที่อยู่ ทำโทษตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน หรือให้ทำงานตามสมควร ฉะนั้น การลงโทษบุตรตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนจึงเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและสามารถกระทำได้ จนเป็นจารีตประเพณีดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยเรียนครูอาจารย์นอกจากมีหน้าที่ให้ความรู้ในทางวิชาการแล้วยังมีหน้าที่ดูแลนักเรียนนักศึกษาตั้งแต่เข้าเรียนจนกว่ากลับบ้าน ดังนั้น โรงเรียนหรือสถานศึกษา นอกจากจะเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้แล้ว บิดามารดาหรือผู้ปกครองยังยินยอมให้ครูอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอน เมื่ออยู่ในความปกครองของครูอาจารย์แล้วหน้าที่และความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ก็จะตามมา ดังจะเห็นได้จากความรับผิดชอบของครูอาจารย์ซึ่งต้องรับผิดชอบในทางละเมิดต่อศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 หรือหากเป็นกรณีกระทำผิดเกี่ยวกับเพศแก่ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแลอาจเป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นหนึ่งในสามตามประมวล

กฎหมายอาญามาตรา 285 จึงเห็นได้ว่าการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาเป็นทั้งหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความรับผิดชอบ และเป็นการสมควรแล้วที่ครูอาจารย์จะมีอำนาจในการอบรมสั่งสอนและลงโทษศิษย์ได้ตามสมควรดังเช่นอำนาจของพ่อแม่ผู้ปกครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แก่นักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (ประสพสุข บุญเดช, 2543, หน้า 626) ดังเช่นกรณีบิดามารดาเอาเด็กมาฝากให้เลี้ยงไว้โดยบอกว่าให้ลงโทษเด็กได้ เมื่อเด็กทำผิดเด็กจึงถูกลงโทษตามสมควร ผู้ลงโทษไม่มีความผิดตามความเห็นของพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ และศาสตราจารย์เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์ ประกอบกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 เป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งใช้บังคับแก่เด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์และไม่ใช่ผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ฉะนั้น การลงโทษตามระเบียบดังกล่าวจึงใช้บังคับได้เพียงผู้ที่เรียนอยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าเท่านั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์และไม่ใช่ผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ตามแนวคำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 607/2548

แต่อำนาจในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนมิใช่เพียงเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่รวมไปถึงนักเรียนนักศึกษาที่บรรลุนิติภาวะแล้วหากยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบิดามารดา หรืออาศัยพึ่งพาบิดามารดาในเรื่องของค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (เย็นหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130) ฉะนั้น แล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองย่อมมีอำนาจให้ความยินยอมแก่ครูอาจารย์ในการควบคุมดูแลและมีอำนาจในการลงโทษตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน และนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุเกินกว่า 18 ปี หรือบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายก่อนนั้นสามารถให้ความยินยอมให้ครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษตามสมควรเพื่อการว่ากล่าวสั่งสอนได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นเรื่องส่วนตัวมิใช่การทำนิติกรรมสัญญาตามกฎหมายแพ่ง

แต่ความยินยอมในทางอาญาถือเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้ โดยหลักความยินยอมของผู้เสียหายเป็นเหตุยกเว้นความผิดนั้น (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 106) กล่าวว่ามีมาตั้งแต่สมัยโรมัน ดังสุภาษิตกฎหมายบทที่ว่า “Volenti non fit injuria” ซึ่งแปลว่า “ความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิด” ซึ่งหลักความยินยอมไม่ทำให้เป็นความผิดนี้ เป็นหลักที่ยอมรับกันในทุกประเทศ บางประเทศได้นำหลักดังกล่าวนี้ไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว เช่น ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน มาตรา 226 ประมวลกฎหมายอาญาอิตาลี มาตรา 50 หรือประมวลกฎหมายอินเดีย มาตรา 87 เป็นต้น แม้ประเทศที่ไม่ได้นำหลักความยินยอมไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ในทางทฤษฎีก็ยอมรับว่าความยินยอมสามารถนำมาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดได้ (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 106 -107) โดยความยินยอมนั้นต้องประกอบด้วย

1. ความยินยอมต้องกระทำโดยเสรี ปราศจากการข่มขู่ หลอกลวง หรือสำคัญผิด ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2508 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 17/2508) ที่ให้นิยามในเรื่องความยินยอมโดยข้อตกลงว่าจะไม่ฟ้องคดีอาญาอาจถือเป็นความยินยอมให้กระทำการที่ตามปกติต้องด้วยบทบัญญัติว่าเป็นความผิด ได้มีหลักทั่วไปเป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญาว่า “ความยินยอมอันบริสุทธิ์ของผู้เสียหายให้ผู้ใดกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น ถ้าความยินยอมนั้นไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดีและมีอยู่จนถึงขณะกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้นแล้ว ความยินยอมนั้นเป็นข้อยกเว้นมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้นได้” คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นการยอมรับเหตุยกเว้นความผิดอาญาโดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายอาญา เนื่องจากพฤติการณ์ที่จะถือเป็นข้อยกเว้นความผิดทางอาญาได้ก็เฉพาะแต่กรณีที่จะลงโทษบุคคลในทางอาญาเท่านั้นที่จะต้องมิบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรโดยชัดเจน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 แต่ในการยกเว้นความผิดในทางอาญานั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีบทบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด (จิตติ ดิงศภัทย์, 2555, หน้า 849)

ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันที่มีบทบัญญัติยกเว้นความผิดต่อร่างกายไว้โดยตรงในมาตรา 226ว่า “ผู้ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่กายด้วยความยินยอมของผู้เสียหายเป็นผู้กระทำผิด หากการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้นเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมขั้นพื้นฐาน” ซึ่งมีความหมายว่าการกระทำให้เกิดอันตรายแก่กายนั้น หากไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีขั้นพื้นฐานการกระทำก็ไม่เป็นความผิดนั้นเอง (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2546, หน้า 389-392)

2. ความยินยอมต้องเป็นความยินยอมอันเกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือความยินยอมที่มีอยู่ในขณะกระทำความผิด หรือเป็นความยินยอมที่แสดงออกก่อนกระทำความผิดและไม่ได้บอกเลิกเสียก่อนการกระทำความผิดนั้นสิ้นสุดลง ความยินยอมที่เกิดขึ้นภายหลังความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่มีผลลบล้างความผิด ดังเช่น การมอบตัวของนักเรียนนักศึกษาจะปรากฏหลักฐานให้ผู้ปกครองแสดงความยินยอม เช่น หลักฐานการมอบตัวของโรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย กำหนดว่า “ข้าพเจ้าขอมอบอำนาจในการปกครองนักเรียนที่อยู่ในการปกครองของข้าพเจ้าให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียน ในด้านการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และการเข้าเป็นนักเรียนประจำ หากนักเรียนในปกครองของข้าพเจ้ากระทำการใด ๆ ที่เป็นการไม่เหมาะสมหรือขัดต่อระเบียบของทางโรงเรียน ข้าพเจ้ายินดีให้ผู้ปกครองโรงเรียน หรือครู-อาจารย์ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการตามระเบียบของโรงเรียนจุฬารัตน์ราชวิทยาลัย ทุกประการ” ซึ่งความยินยอมดังกล่าวถือเป็นความยินยอมที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุเกินกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ยังมีได้บรรลุนิติภาวะหรือบรรลุนิติภาวะแล้วสามารถให้ความยินยอมในส่วนของการอบรมสั่งสอนรวมถึงการลงโทษตามสมควร ซึ่งเป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

3. ความยินยอมต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

ยินยอมของผู้เสียหายจะยกเว้นความผิดได้ในกรณีที่เป็นความยินยอมที่ไม่ขัดต่อความสำนึกในศีลธรรมอันดี โดยพิจารณาจากความรู้สึกรู้สึกของประชาชนโดยทั่วไปในสังคมหรือท้องถิ่น รวมถึงช่วงเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้น ๆ เช่น การรักษาของแพทย์ การที่สองคน ชกมวยกัน ในการกีฬา หรือในการขลิบเพื่อประโยชน์ในการดูแลความสะอาดหรือเป็นไปตามหลักศาสนาหรือการรักษาของแพทย์ รวมทั้ง กรณีผู้ป่วยแสดงเจตนาไม่ขอรับการรักษาทางการแพทย์ ดังปรากฏในคดีปกครองหมายเลขดำ ที่ พ. 147/2554 คดีหมายเลขแดงที่ พ. 11/2558 ซึ่งศาลปกครองวินิจฉัยว่า ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดี แต่หากทั้งสองคนสมัครใจเข้าสู่กันในการวิวาท ทั้งสองคนก็ย่อมมีความผิดแม้จะเกิดจากความยินยอมแต่เป็นความยินยอมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและความสงบเรียบร้อยของสังคม

ส่วนประเด็นการลงโทษนักเรียนนักศึกษานั้นหากกระทำเพียงที่เป็นการสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน แม้เป็นการลงโทษของบิดามารดาหรือผู้ปกครองและเป็นการลงโทษบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือที่บรรลุนิติภาวะแล้วก็ตามก็ต้องกระทำโดยสมควรเพียงเพื่อการอบรมสั่งสอนหรือห้ามปรามเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะถือเป็นการลงโทษที่ไม่ชอบและเป็นการข่มเหงบุตรด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมบุตรจึงสามารถป้องกันตัวเองได้ ดังคำพิพากษาฎีกา ที่ 236/2482 ที่จำเลยถูกบิดาใช้ไม้ตี จำเลย ๆ จึงหนีลงไปใต้ถุนบ้านแต่บิดาจำเลยก็ตามไปตีอีก จำเลยจึงเอาขวานขว้างไปถูกบิดาสาหัสเป็นป้องกันแต่เกินสมควรแก่เหตุ

จากแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการลงโทษบุตรต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุเพื่อการสั่งสอนหรือป้องปรามเท่านั้น แม้จะเป็นการลงโทษโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าการลงโทษเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ดี หรือผู้ที่ผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายก็ดี ซึ่งได้แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะครูอาจารย์ ทั้งที่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเอกชน หรือครูพิเศษสอน (ครูอัตราจ้าง) ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐ หรือครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอนหรือรับผิดชอบนักเรียนนักศึกษาชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งแต่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่สอน โดยอาจจะเป็นการสอนแทนเป็นครั้งคราว หากได้รับมอบหมายแล้ว นอกจากมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาได้โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมในการปกครองดูแลนักเรียน

นักศึกษาจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังปรากฏชัดเจนในการมอบตัวนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในความปกครองดูแลของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยนอกจากครูอาจารย์มีหน้าที่สั่งสอนวิชาความรู้แล้ว ครูอาจารย์ทั้งหลายยังมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและที่บรรลุนิติภาวะไปแล้วได้ แต่ต้องกระทำเพียงสมควร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน สอดคล้องกับ ข้อ 6 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ที่ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาและความร้ายแรงของพฤติกรรม ประกอบการลงโทษด้วย ซึ่งการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป มิฉะนั้นอาจต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 หรือมาตรา 297 หรือมาตรา 391 ตามข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

ส่วนประเด็นการลงโทษนักเรียนนักศึกษานั้นหากกระทำเพียงที่เป็นการสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน แม้เป็นการลงโทษของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและเป็นการลงโทษบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือที่บรรลุนิติภาวะแล้วก็ตามก็จะต้องกระทำโดยสมควรเพียงเพื่อการอบรมสั่งสอนหรือห้ามปรามเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วจะถือเป็นการลงโทษที่ไม่ชอบและเป็นการข่มเหงบุตรด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมบุตรจึงสามารถป้องกันตัวเองได้ ดังคำพิพากษาฎีกา ที่ 236/2482 ที่จำเลยถูกบิดาใช้ไม้ไผ่ตีจำเลย ๆ จึงหนีลงไปที่ได้ถุนบ้านแต่บิดาจำเลยก็ตามไปตีอีก จำเลยจึงเอาขวานเหวี่ยงไปถูกบิดาสาหัสเป็นป้องกันแต่เกินสมควรแก่เหตุ

จากแนวคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการลงโทษบุตรต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุเพื่อการสั่งสอนหรือป้องปรามเท่านั้น แม้จะเป็นการลงโทษโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครอง มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าการลงโทษเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาก็ดี หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายก็ดี ซึ่งได้แก่ผู้ที่อยู่ในสถานะครูอาจารย์ ทั้งที่มีสถานะเป็นข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา หรือครูอาจารย์ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาเอกชน หรือครูพิเศษสอน (ครูอัตราจ้าง) ในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของรัฐ หรือครูที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนของรัฐหรือเอกชน หรือผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่สอนหรือรับผิดชอบนักเรียนนักศึกษาชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งแต่ได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่สอน โดยอาจจะเป็นการสอนแทนเป็นครั้งคราว หากได้รับมอบหมายแล้ว นอกจากมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาได้โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมในการปกครองดูแลนักเรียนนักศึกษาจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังปรากฏชัดเจนในการมอบตัวนักเรียนนักศึกษาให้อยู่ในความปกครองดูแลของโรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยนอกจากครูอาจารย์มีหน้าที่สั่งสอนวิชาความรู้แล้ว

ครูอาจารย์ทั้งหลายยังมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและที่บรรลุนิติภาวะไปแล้วได้ แต่ต้องกระทำเพียงสมควรโดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรม สั่งสอน เท่านั้น สอดคล้องกับ ข้อ 6 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ที่ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาและความร้ายแรงของพฤติการณ์ประกอบการลงโทษด้วย ซึ่งการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะแก้นิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดีต่อไป

ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่บรรลุนิติภาวะแล้วหรือมีอายุเกินกว่า 18 ปี ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถให้ความยินยอมได้ด้วยตนเองและยอมทำให้ครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษเพื่อการอบรมสั่งสอนได้พอสมควร ตามวัตถุประสงค์แห่งความยินยอมนั้น และผู้วิจัยยังมีความเห็นว่าแม้นักเรียนนักศึกษาจะบรรลุนิติภาวะหรือมีอายุเกินกว่า 18 ปี แล้วก็ตาม หากยังอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของบิดามารดา คือ แม้จะบรรลุนิติภาวะไปแล้วแต่ยังต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดา ยังคงพึ่งพาอาศัยบิดามารดาในเรื่องของภาระค่าใช้จ่าย ต่าง ๆ ฉะนั้นแล้วบิดามารดาหรือผู้ปกครองย่อมมีอำนาจให้ความยินยอมแทนบุตรหลานเฉพาะประเด็นการควบคุมดูแลและการลงโทษตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนได้ (เย็นหยัด ใจสมุทร, 2525, หน้า 130) ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุเกินกว่า 18 ปี หากไม่ได้อยู่ในความอุปการะหรือพึ่งพาบิดามารดาแล้วผู้วิจัยเห็นว่าสามารถให้ความยินยอมแก่ครูอาจารย์ในการลงโทษได้โดยตรง

4. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการสั่งสอน โดยอาศัยเหตุยกเว้นความผิด หรือมีเหตุยกเว้นโทษเช่นเดียวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิดระหว่างสามีภรรยา ตามมาตรา 71 วรรคแรก

ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาของไทย เมื่อการกระทำที่ครบ “องค์ประกอบความผิด” ตามโครงสร้าง ข้อที่ 1 มาแล้ว ความรับผิดชอบทางอาญาก็อาจไม่เกิดขึ้นได้หากผู้กระทำมีอำนาจตามกฎหมาย (จิตติ ดิงศรัทธี, 2555, หน้า 743) ซึ่งหมายถึง ผู้กระทำมีความชอบธรรมที่จะกระทำได้และกฎหมายก็ได้ยกเว้นความผิดให้มีผลทำให้ผู้กระทำไม่มีความผิด หรือที่เรียกว่า “เหตุยกเว้นความผิด” (Justification) หรือการกระทำนั้นมีเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้ (Excuse) (เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์, 2546, หน้า 77-78) ซึ่งเหตุยกเว้นโทษมีหลายกรณี เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิดระหว่างสามีภรรยาตามมาตรา 71 วรรคแรก เป็นต้น

ระบบกฎหมายของประเทศไทยยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญในลำดับแรกส่วนจารีตประเพณีเป็นบ่อเกิดของกฎหมายลำดับรอง ซึ่งประเทศไทยก็ยอมรับเอาจารีตประเพณีในฐานะเป็น

หลักกฎหมายทั่วไป เหตุที่ไม่ได้บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาก็เนื่องมาจากหลักการที่สำคัญคือ หลัก “ไม่มีความคิด ไม่มีโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย” (Nullum Crimen, Nulla Poens, Sine Lege) แต่กฎหมายอาญาก็เปิดช่องให้นำกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้ในทางที่เป็นคุณเพื่อยกเว้นความคิด (Justification) เพื่อเป็นการผ่อนคลายความแข็งกระด้าง (Rigidity) ของบทบัญญัติในกฎหมายอาญา (บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86) และ Fuller (1969 อ้างถึงใน บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์, 2531, หน้า 86-87) ยังกล่าวอีกว่าเป็นการเปิดโอกาสให้นักนิติศาสตร์ได้ตีความและนำมาใช้ตลอดจนเพื่อช่วยปรุแต่งกฎหมายอาญาลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือให้กฎหมายอาญามีความสมบูรณ์เกิดความยุติธรรมในการลงโทษเหมาะสมกับสถานะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เมื่ออำนาจการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์มีมานานแล้วในประเทศไทย นับแต่มีการเรียนการสอนเกิดขึ้นจนถือเป็นจารีตประเพณีในการอบรมสั่งสอน แต่ในปัจจุบันการลงโทษนักเรียนนักศึกษาด้วยการเขี่ยดินหรือการลงโทษที่รุนแรงเป็นสิ่งต้องห้าม แต่ในความเป็นจริงการตีด้วยไม้เรียวหรือตีด้วยฝ่ามือ หรือชูปู่ให้กลัวด้วยไม้เรียวยังเป็นสิ่งที่ครูส่วนใหญ่ใช้กันอยู่ (มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552, หน้า 3) อาจจะเป็นเนื่องจากปัญหาพฤติกรรมความประพฤติของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบัน แต่การลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่อการอบรมสั่งสอนของครูอาจารย์ดังที่ได้ศึกษามาจึงครบองค์ประกอบความผิดทางอาญาในข้อที่ 1 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันออกไป การควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมแต่ละแห่งจึงแตกต่างกันทั้งในด้านวัตถุประสงค์และด้านนิติวิธี ซึ่งเบนจัม มิลล์ ได้วางหลักเกณฑ์ในการใช้กฎหมายอาญาที่สำคัญคือ กฎหมายอาญาไม่ควรจะนำมาใช้เพื่อการลงโทษพฤติกรรมที่ปราศจากพิษภัย หรือไม่ควรใช้กฎหมายอาญาหากการลงโทษทางอาญามีผลร้ายแรงกว่าการกระทำความผิด (อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, 2524, หน้า 102-106) ตามหลักประกันในกฎหมายอาญา 4 ประการ คือ ห้ามใช้จารีตประเพณีลงโทษทางอาญา ห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในการลงโทษทางอาญา กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจน กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง เมื่อการลงโทษบุตรหลานรวมทั้งนักเรียนนักศึกษาเพื่ออบรมสั่งสอนเป็นวิธปฏิบัติที่คนไทยยึดถือและสืบทอดมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีซึ่งตามหลักประกันในกฎหมายอาญาห้ามใช้ลงโทษทางอาญาแต่สามารถอ้างในทางที่เป็นคุณได้เพื่อไปอุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจหากกฎหมายมาใช้บังคับได้ แต่การมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนแล้วจะอาศัยกฎหมายจารีตประเพณีมาใช้บังคับไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา, 2551, หน้า 67) โดยจารีตประเพณีอาจเสริมกฎหมายลายลักษณ์อักษรในส่วนที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรมิได้บัญญัติไว้ แต่กรณีที่เป็นประเด็นปัญหามากคือกรณีที่จารีตประเพณีเป็นสิ่งที่ขัดหรือจารีตประเพณีนั้นไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายลายลักษณ์อักษร

(บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538, หน้า 212-220) โดยจารีตประเพณีในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาเพื่ออบรมสั่งสอนต้องอยู่ภายในขอบเขตที่เหมาะสม พอสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอน (บุญศิริรัตน์ สมบูรณ์, 2532, หน้า 117-119)

โดยในกรณีของบิดามารดา หรือผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้มีหน้าที่อบรมดูแลบุตรผู้เยาว์ ก็ยังคงมีกฎหมายจารีตประเพณีให้อำนาจกระทำได้ แต่กรณีของครูอาจารย์หากลงโทษศิษย์ตามสมควรเพื่ออบรมสั่งสอนโดยกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายหรือจิตใจนั้น ไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป เนื่องจากในปัจจุบันมีบทบัญญัติของกฎหมายลายลักษณ์อักษรห้ามลงโทษศิษย์โดยวิธีกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายเสียแล้ว จึงถือว่ากฎหมายจารีตประเพณีสิ้นสุดลงโดยผลของกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตามความเห็นของพรภัทรา ต้นตยานนท์ (2538)

ผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อันเป็นที่มาของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2550 ที่มีที่มาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งประเทศไทยลงนามผูกพันในฐานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ ระเบียบ กฎหมายในเรื่องดังกล่าวจึงสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งให้นิยามของความรุนแรงต่อเด็ก (Child abuse) ว่าหมายถึงความรุนแรงทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงทางร่างกายหรือความรุนแรงทางจิตใจ การปฏิบัติที่ไม่ดีและการละเมิด รวมทั้งการทอดทิ้งเด็กอันส่งผลให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของเด็ก การอยู่รอด การพัฒนาและศักดิ์ศรีของเด็ก โดยมีลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical violence) โดยเฉพาะการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) อันเป็นการลงโทษโดยใช้กำลังทางกายภาพเพื่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกายไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดหรือความไม่สบายนั้นจะมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จารีตประเพณีดังกล่าวจึงขัดกับกฎหมายลายลักษณ์อักษรในปัจจุบันเสียแล้ว แต่โดยที่การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์เป็นเจตนาที่ดีเพื่ออบรมสั่งสอนมิได้เกิดจากเจตนาอันชั่วร้ายเปรียบได้ดังคำที่ว่า “เถยจิต” ที่บรรพบุรุษการใช้ตัดสินคิดความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ซึ่งหมายความว่าไม่ได้มีจิตคิดเป็นโจร เช่นเดียวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์บางฐานความผิดระหว่างสามีและภรรยา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 วรรคแรก ซึ่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภรรยาเป็นความผิดที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมแต่ประการใด ในทางกลับกันการลงโทษยังเป็นผลเสียต่อสถาบันครอบครัวและประเทศชาติมากกว่ากฎหมายจึงยกเว้นโทษ (Excuse) ให้สำหรับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งเหตุยกเว้นโทษระหว่างสามีภยานั้นเป็นไปตามนโยบายทางอาญาของแต่ละสังคม ซึ่งทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2543, หน้า 328) อธิบายวัตถุประสงค์ของการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างสามีภริยาตามมาตรา 71 วรรคแรกว่าจากลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในฐานะคู่สมรสอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้างจนอาจ

เป็นความผิดทางอาญา แต่โดยที่สามีภริยาต่างมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน หากไม่ลดหย่อนผ่อนโทษลงบ้างอาจเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ร้าวฉาน ฉะนั้น กฎหมายจึงยกเว้นโทษไว้ในความผิดบางฐานเพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษทางอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและความมั่นคงของครอบครัวเกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากกว่า

การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ก็เช่นเดียวกันแม้ครอบครัวประกอบความผิดทางอาญาแต่เป็นการกระทำความผิดที่เกิดจากเจตนาที่ดีเพื่ออบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษาที่อยู่ในความปกครองเป็นจำนวนหลายชั่วโมงในแต่ละวันเพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป ดังนั้น การกระทำความผิดทางอาญาของครูอาจารย์จึงเป็นไปเพื่อความสงบสุขของโรงเรียนหรือสถานศึกษารวมทั้งสังคมประเทศชาติ รัฐจึงควรยกเว้นโทษให้สำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวเช่นเดียวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางฐานความผิดระหว่างสามีภริยา เพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษทางอาญากระทบกระเทือนต่อความสงบสุขและความมั่นคงของสถาบันการศึกษาและสังคมส่วนรวม ซึ่งการไม่ลงโทษสามีหรือภริยาที่ลักทรัพย์ของภริยาหรือสามีทั้งนี้เพราะผู้กระทำความผิดรู้สึกผิดชอบชั่วดี การกระทำจึงเป็นความผิดสมควรได้รับการลงโทษแต่เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความสัมพันธ์และความสงบสุขของครอบครัวแล้ว กฎหมายก็สมควรยกโทษ (Absolution) ให้แก่ผู้กระทำผิด (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2535, หน้า 83-84)

ส่วนเหตุยกเว้นโทษในทฤษฎีความผิดของประเทศเยอรมันได้กำหนดอยู่ในเรื่องของความชั่ว (Schuld) เพราะความชั่วถือว่าเป็นการพิจารณาภายในตัวของผู้กระทำว่าบุคคลนั้นกระทำผิดไปโดยรู้สำนึกเพียงไร หรือการกระทำของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่สังคมสมควรจะดำเนินหรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาในส่วนของอัตวิสัย (Subjective) โดยหากผู้กระทำผิดกระทำไปโดยมิได้รู้ผิดชอบหรือการกระทำของเขาสังคมไม่ควรจะดำเนินแล้วกฎหมายเยอรมันก็จะถือเป็นเหตุยกเว้นโทษให้ เพราะถือว่าผู้นั้นกระทำโดยไม่มี ความชั่ว (Schuld) (แสวง บุญเฉลิมวิภาส, 2524, หน้า 12)

ข้อเสนอแนะ

1. การปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์โดยเฉพาะการลงโทษนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์มักมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันมากมาย และปฏิบัติสลับต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จนอาจเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แต่เนื่องจากในปัจจุบันสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิเด็กมีความเข้มข้นมากขึ้นกว่าเดิม การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์ล้วนครอบครัวประกอบความรับผิดชอบ ทางอาญา ฉะนั้น กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษที่ชัดเจนเพื่อให้ครูอาจารย์หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นแนวทางในการอบรม สั่งสอนนักเรียนนักศึกษา รวมทั้ง ขอบเขตของการลงโทษ โดยพ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ด้วย โดยควรให้มีการจัดทำ

หลักเกณฑ์เพิ่มเติมเพื่อคัดกรองครูที่มีใจรักในวิชาชีพอย่างแท้จริง และมีการทดสอบ ทางจิตวิทยา เป็นระยะ เนื่องจากครูอาจารย์แต่ละคนมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน หากไม่ผ่านการประเมินไม่สมควรให้มีสิทธิหรือมีอำนาจลงโทษนักเรียนนักศึกษาได้ เช่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา จึงสมควรให้ กระทรวงศึกษาธิการใช้บุคลากรของรัฐดังกล่าวในการควบคุมระเบียบวินัยและมีอำนาจลงโทษ นักเรียนนักศึกษาได้เมื่อผ่านการอบรมฝึกฝนโดยผู้เชี่ยวชาญและผ่านการประเมินแล้วเท่านั้น

2. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์กระทำได้อีกแต่โดยอาศัยความยินยอมของ บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้สถานศึกษาจัดให้มีการลงนามให้ความ ยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนก่อนเริ่มเรียนแล้วเรียนทั้งนักเรียนนักศึกษาที่บรรลุนิติ ภาวะหรือยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย โดยนักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องมีบิดา มารดาหรือผู้ปกครองลงนามให้ความยินยอมด้วย ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่แม้จะบรรลุนิติภาวะ แล้วแต่ยังอาศัยพึ่งพาบิดามารดาหรือผู้ปกครองในการศึกษาเล่าเรียนหรือการดำรงชีพก็ควรจัดให้ บิดามารดาหรือผู้ปกครองลงนามให้ความยินยอมดังกล่าวด้วย เพื่อให้ครูอาจารย์มีอำนาจลงโทษได้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยการลงโทษนักเรียนนักศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อ อบรม สั่งสอนเท่านั้น และการลงโทษต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด หรือเหมาะสมกับพฤติกรรมเป็นราย ๆ ไป มิใช่ลงโทษแบบเหมารวมหรือลงโทษโดยโตะหรือ เพื่อความสะใจ

3. การลงโทษนักเรียนนักศึกษาตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนแม้ฝ่าฝืน ต่อ ระเบียบ กฎหมาย การกระทำนั้นก็เป็นการละเมิดระเบียบเท่านั้น จึงไม่ควรนำ มาตรการลงโทษทางอาญามาบังคับใช้ตามทฤษฎีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมาย เยอรมัน ซึ่งแนวคิดนี้มาจากหลักการของกฎหมายอาญาที่มีไว้เพื่อคุ้มครองนิติสมบัติ (Vorgegebene Rechtsgueter) กล่าวคือ เป็นการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของปัจเจกชนที่มีมาก่อนกำเนิดรัฐ เมื่อมีการ ละเมิดกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดขึ้น แต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อคุ้มครองนิติสมบัติ เป็นเพียงกฎหมายที่ ออกมาเพื่อดำเนินภารกิจสาธารณะเท่านั้น จึงไม่ควรต้องรับผิดชอบทางอาญา (สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ 2549 อ้างถึงใน พชรพร หงส์สุวรรณ, 2555, หน้า 16-18) และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดระเบียบเรียบร้อย ภายในสังคม ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของคนในสังคมและเพื่อประโยชน์ ในทางบริหาร ยกเว้นความปลอดภัยในสังคมและป้องกันไม่ให้เกิดการเอาเปรียบกันใน สังคม รวมทั้งระงับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในสังคม การลงโทษนักเรียน

นักศึกษาเพื่อการอบรมสั่งสอนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเพียงความผิดทางปกครอง (Administrative offense) แม้จะมีลักษณะคล้ายความรับผิดทางอาญา เนื่องจากมีสภาพบังคับ คือ โทษทางปกครอง รัฐจึงควรกำหนดความผิดจากการฝ่าฝืนหรือการลงโทษนักเรียนนักศึกษาตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนให้เป็นเพียงความผิดทางปกครองเท่านั้น ดังร่างกฎหมาย ดังนี้

โทษทางปกครอง “หากผู้บริหาร โรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายได้ลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาเพื่อเจตนาที่จะแก่นิสัยและความประพฤติ ไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับมาประพฤติตนในทางที่ดี โดยวิธีการที่ไม่รุนแรง หรือไม่ได้กักขัง หรือไม่ได้เป็นการลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท แล้ว ให้ระงับอำนาจในการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแก่บุคคลดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 1 ปี หากกระทำผิดอีกให้ระงับอำนาจไม่ต่ำกว่า 3 ปี และให้เขารับการพัฒนา หากกระทำผิดเป็นครั้งที่ 3 ให้ระงับอำนาจในการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาตลอดไปและให้รายงานไปยังคุรุสภาเพื่อพิจารณาเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต่อไป”

4. การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาของครูอาจารย์นั้นส่วนหนึ่งกระทำได้ดีก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองซึ่งเป็นความยินยอมอันบริสุทธิ์ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ และตามมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้อำนาจผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียนหรือนักศึกษานั้นเพื่อดำเนินการสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือฝ่าฝืนข้อห้ามตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้น หากกำหนดเป็นข้อยกเว้นให้การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาตามสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนเอาไว้ในมาตราดังกล่าว เช่นเดียวกับมาตรา 12 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ที่ให้บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุขที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตน หรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ และเมื่อเมื่อผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขไม่ว่าจะเป็น แพทย์ พยาบาลเภสัชกร หรือผู้ประกอบโรคศิลปะ ได้ปฏิบัติตามเจตนาของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้วมิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดทั้งปวง ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการแก้ปัญหาหรือข้อพิพาทในการบังคับใช้กฎหมายและลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาลได้ จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ดังร่างต่อไปนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65 วรรคสี่ “บิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือนักเรียนหรือนักศึกษามีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาให้ความยินยอมในการลงโทษที่เป็นการสมควรเพื่อการอบรมสั่งสอนโดยไม่เป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีขั้นพื้นฐานได้

เมื่อผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา
มอบหมายปฏิบัติตามมิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดชอบ”

บรรณานุกรม

- กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2553). การลงโทษนักเรียนและนักศึกษา. เข้าถึงได้จาก
<https://www.thairath.co.th/content/110694>
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2559). งานสมัชชาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ประจำปี 2559.
เข้าถึงได้จาก http://dcy.go.th/webnew/main/news_view.php?id=1179
- กรมสามัญศึกษา. (2529). เอกสารประกอบการอบรมผู้ใช้ชุดการสอนการปลูกฝังสร้างเสริม
ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ. กรุงเทพฯ: หน่วยงานพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสามัญศึกษา. (2530). คู่มือการปกครองนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ:
หน่วยงานพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2551). พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ความรู้ด้าน
สิทธิสำหรับคนพิการ. เข้าถึงได้จาก <http://202.151.176.107:8080/public/right.do?cmd=goView&id=150>
- กมลชัย รัตนสกววงศ์. (2544). หลักกฎหมายปกครองเยอรมัน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ความเข้าใจเกี่ยวกับการแต่งกายและความประพฤตินักเรียน. เข้าถึงได้
จาก http://www.moe.go.th/moe/th/cms_group/detail.php?NewsID=191&Key=aca_article
- _____. (2554). ไม่เรียวยาวขลุ่ยหลังผู้ปกครองหนุนทำโทษนักเรียนได้เพื่อหลาบจำ สกศ.ยกย่องครู
ภูมิปัญญา. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22106&Key=hotnews>
- _____. (2554). คู่มือกรณีตัวอย่างความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษา พ.ศ. 2549-2552. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกศ.
- _____. (2555). คู่มือกรณีตัวอย่างความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษา สวัสดิการสำนักงาน ก.ค.ศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกศ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์.
- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2552). การศึกษาเพื่อคุณค่าแห่งชีวิต. สมุทรสาคร: แปลน กราฟิค.
กึ่ง ศาลิคุปต์. (ม.ป.ป.). ครูเขียนนักเรียน ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลิคุปต์. เข้าถึงได้จาก
www.library.coj.go.th

- เกษมาวดี ศุภกัญญา โยงพงศ์. (2549). การปรับเปลี่ยนความผิดพลาดโทษที่ไม่มีลักษณะเป็นความผิดอาญา โดยแท้เป็นความผิดต่อกฎระเบียบของสังคม: ศึกษาเฉพาะความผิดพลาดโทษในประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธีดี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2528). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2538). ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ. เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- _____. (2546). คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: จีรัชการพิมพ์.
- _____. (2550). ยอดคน: กุญแจแห่งความสำเร็จ 20 ดอก. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2538). ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย
- _____. (2550). ทิศทางการอุดมศึกษาไทย. เข้าถึงได้จาก www.kriengsak.com/node/41.
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. ม.ล.. (2549). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 – 366. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- โกเมศ ขวัญเมือง. (2550). กฎหมายอาญาชั้นสูง. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เขตไท. (ม.ป.ป.). ป.ป.ช. ฟัน ผอ. ไล่ นร. ออก สพม.16 หลบแจงโทษวินัย. เข้าถึงได้จาก <http://www.khatethai.com/headline/headline22.php>
- คณิต ฅ นคร. (2535). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2539). เหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัว. วารสารนิติศาสตร์, 16 (2), 204 – 216
- _____. (2540). รวบรวมบทความด้านวิชาการของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฅ นคร. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.
- _____. (2543). กฎหมายอาญาทั่วไป. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2547). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2549). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2553). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- คณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ. (2553). ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ รายงานผลการดำเนินงานตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ฉบับที่ 3 – 4 พ.ศ. 2553. เข้าถึงได้จาก www.dcy.go.th/1.1-13-3-55.doc

คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*. เข้าถึงได้จาก

<https://sites.google.com>

ครบ 1 ปีใช้สิทธิตายดี ยังไม่ค่อยกค่าใช้สิทธิ. (2559). *ไทยรัฐ*, 67(21401), 1.

ครู โทศ. (2559). เข้าถึงได้จาก <http://www.sanook.com/hot/search/all/ครูโทศ>

จรรยา ชัยประทีป. (2553). *บันทึกกรีกไม่เรียว*. เข้าถึงได้จาก www.gotoknow.org/posts/353568

จิตรกร ตั้งเกษมสุข. (2525). *ความเป็นมาของการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

จิตติ ดิงสภักดิ์. (2521). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอนที่ 2* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:

บพิธการพิมพ์

_____. (2543). *กฎหมายอาญาภาค 2* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จิรัชการพิมพ์.

_____. (2555). *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

เฉลิมศักดิ์ สุริสีเสถียร. (2546). *ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของครูบาอาจารย์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยณรงค์ คำภูมิหา. (2558). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการ*

ปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เชษฐา ปาละกุล. (2551). *ปัญหาการบริหารงานวินัยนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชมชื่น มัณยารมย์. (ม.ป.ป.). *หลักการพื้นฐานของกฎหมายทั่วไป*. เข้าถึงได้จาก

www.dpu.ac.th/law/upload/content/files/1.doc

ชมรมพุทธศาสตร์สากล. (2557). *5 ห้องชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997).

ณัฐภัทร โพธิ์แก้ว. (2552). *การปฏิบัติตามวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอตาพระยา*

จังหวัดสระแก้ว เขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ดวงเดือน แสงชัย. (2531). *รักวัวให้ผูก รักลูก (ศิษย์) ให้ดี คีจริงหรือ*. กรุงเทพฯ: อัมรา ชิวพันธ์.

เด็ก-ดี. (2555). *ครูค่าเด็กว่า “ควาย โง่”*. เข้าถึงได้จาก <https://www.dek-d.com/board/view/2650272/>

เดชา ธรรมธาดาวิวัฒน์. (2551). *ประสิทธิผลของโครงการเคลือบหลุมร่องฟันในเด็กนักเรียน*

ประถมศึกษาปีที่1 อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วิทยาสารทันตสาธารณสุข*, 1, 25-35.

- ตรีพล เกตุสุริยา. (2558). *ความยินยอมของผู้เยาว์ในกฎหมายอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการสักร่างกาย และการขลิบอวัยวะเพศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2543). *กฎหมายอาญา หลักและปัญหา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ทิสนา เขมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน “องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ”*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทักษิณี แสงสุข. (2552). *การสร้างความปลอดภัยในครอบครัวโดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ศึกษากรณีความรุนแรงในครอบครัว*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธีรวุฒิ ประทุมทรัพย์. (2534). *การบริการกิจการนักเรียน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, (2538). *กฎหมายมหาชน ที่มาและนิติวิธี เล่ม 3 นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- นัทธี จิตสว่าง. (2555). *อาชญาวิทยา กระบวนการยุติธรรม ราชทัณฑ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ: วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/454719>
- นัทมน คงเจริญ. (2557). *การบังคับใช้สิทธิชุมชน: มองผ่านวัฒนธรรมทางกฎหมาย*. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 14 (2), 78 – 88
- เนชั่นทีวี. (2560). *นักเรียนสุดทน! ร้องศูนย์ดำรงธรรม ถูกครูใช้คำหยาบ-คำบุพการี-ยกเท้าใส่หน้า*. เข้าถึงได้จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378553434/>
- บุญเลิศ โพธิ์ขำ. (2559). *ปัญหาของกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ.2548 ออกตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546*. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6 (2), 78 - 86
- บุญศรีรัตน์ สมบูรณ์. (2531). *การใช้กฎหมายจารีตประเพณีในกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2549). *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาขั้นสูง*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประธาน วัฒนวานิชย์. (2555). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- ประสพสุข บุญเดช. (2543). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: นิติพรรณนาการ.

- ปิยธิดา ศรีจินดา. (2556, ตุลาคม – ธันวาคม). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประพฤติดีกฎระเบียบ
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: ศึกษากรณีโรงเรียนในเขตจอมทอง
กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยบริการ*, 24 (4), 9.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2525). *กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ปวีณา วังมี. (2543). *รัฐไทยกับการกล่อมเกลாதองการเมืองผ่านแบบเรียนในช่วง พ.ศ. 2475-2487*.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรภัทรา ตันตยานนท์. (2558). *เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้: ศึกษากรณีกฎหมายจารีตประเพณี
ในการลงโทษบุคคลตามสมควรเพื่อสั่งสอน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2560). *ไม้ซี้* หมายถึง. เข้าถึงได้จาก
www.royin.go.th/dictionary/
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2560). *ลูกศิษย์* หมายถึง. เข้าถึงได้จาก
www.royin.go.th/dictionary/ลูกศิษย์
- พัชร นิยมศิลป์. (ม.ป.ป.). *รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศไทยสมัยอาเซียน*.
เข้าถึงได้จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>
- พรพร หงส์สุวรรณ. (2555). *เหตุทำให้คดีอาญายอมความได้: ศึกษากรณีความผิดบางฐานระหว่าง
สามีภริยา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์ปรีดี
พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี. (2553). *บริหารคนให้สำราญ บริหารงานให้สัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ:
อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- พรณรุจี สะอาด. (2558). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนของโรงเรียนบ้านแก้ว
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. งานนิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรณี ชูทัย เจนจิต. (2550). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ
พูลลาภ กันทา. (2551). ปัญหาแนวความคิดในการวินิจฉัยความรับผิดชอบในทางอาญาและการรวบรวม
พยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวนและและชั้นพนักงาน
อัยการ. *วารสารนิติศาสตร์*, 5(2), 26-43.

- เพ็ญจันทร์ แจ่มมาก. (2545). การกระทำโดยบันดาลโทษกับความรับผิดชอบทางอาญา ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอาญาของประเทศอังกฤษ เยอรมันและไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ภาวิไล นาควงษ์. (2545). ความรู้เบื้องต้นสำหรับครู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภูมินทร์ บุตรอินทร์ และจารุพันธ์ ส่งสวัสดิ์. (2557). ข้อเสนอทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตและดุลพินิจในการลงโทษนักเรียนนักศึกษาของครูอาจารย์. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 3 (1), 27-47.
- มงคล เทียนประเทืองใจ. (2553). ทฤษฎีอรรถปริวรรตศาสตร์กับการตีความกฎหมาย, วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 3(1), 134.
- มะลิวัลย์ พร้อมจิตร. (2548). วินัยในตนเองกับเยาวชนไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.scc.ac.th/research/article/48/article48.asp>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. (2557). วิวัฒนาการการศึกษาไทยและการศึกษา. เข้าถึงได้จาก <https://www.slideshare.net/ChainarongMaharak/ss-40004424>
- มาติกา ชนเดชากุล. (2551). ภาพรวมของโครงการคุ้มครองพยานในสหรัฐอเมริกา. ม.ป.ท.
- มานิตย์ จุมปา. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มาลินี จุฑารพ. (2537). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา
- มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก . (2558). นโยบายคุ้มครองเด็ก. ม.ป.ท.
- มนตรี รัชชศิริ. (2552). ศึกษาสาเหตุและแนวทางป้องกันและแนวทางแก้ไขปัญหาการประพฤติผิดวินัยของนักเรียนโรงเรียนสวนป่าเขาชะอางค์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- แมนเงเจอร์. (2553). 3 ครูไม่เรียวโหด เข้าพบ ตร.-สารภาพหวังให้เด็กเป็นคนดี ไม่เคียดแค้นส่วนตัว. เข้าถึงได้จาก www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9530000123017
- แมนเงเจอร์. (2560). สารวัตร ไม่โกรธ พิษิต เสียจนข้อเท้าหัก ให้อภัยอีกฝ่าย. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Golf/ViewNews.aspx?NewsID=9600000016983>
- แมนเงเจอร์. (2560). ศช.เตรียมออกคำสั่ง "ห้ามนักเรียน" ใช้อื้อถื้อในชั้นเรียน. เข้าถึงได้จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/264566>
- ยืนหยัด ใจสมุทร (2525). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 1 หน่วยที่ 8 – 15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- เรขา ดุลยรัตน์. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การจัดกระบวนการกลุ่ม การจัดการเกี่ยวกับการสอนกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียน ประถมศึกษา, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*.
- โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย ลพบุรี. (2560). *ปัญหาของวัยรุ่นในสังคมไทย*. เข้าถึงได้จาก http://www.pccl.ac.th/external_newsblog.php?links=486
- ลินน์ เบนสัน และสินารถ คิง. (2550). *คู่มือศึกษาด้วยตนเองมาตรฐานคุ้มครองเด็กภายในองค์กร*. กรุงเทพฯ: องค์การช่วยเหลือเด็กแห่งสหราชอาณาจักร.
- วัชณี คำนำป่าด. (2547). *เด็ก กับความคาดหวังของรัฐบาล พ.ศ. 2502-2519*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์. (2553). *คู่มือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.
- วงษ์เดือน สายสุวรรณ. (2546). *ประวัติการถูกลงโทษของมารดา พฤติกรรมก้าวร้าวของมารดา และ พฤติกรรมก้าวร้าวของบุตรที่ส่งผลต่อการลงโทษบุตรของมารดา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิสาร พันธนะ. (2543). *สาระสำคัญของประมวลกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 30)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุฒิชัย วชิรเมธี. (2551). *การศึกษาคือการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ศิริกุล อิศรานุกรักษ์ และปราณี สุทธิสุขนธ์. (2550). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. ม.ป.ท.
- ศรีศักดิ์ จามรมาน. (2559). *โพลล์ผู้ปกครองทะเลาะเนนเชื่อครูลงโทษเด็กรุนแรง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.banmuang.co.th/news/education/64752>
- ศุภวิชัย ตั้งตรงจิตต์ และคณะ. (2549). *การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.
- เสฐียร โภคเศส. (2510). *ชีวิตคนไทยสมัยก่อน*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.

- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2560). รายงานสุขภาพคนไทย พ.ศ. 2552 เด็กไทยผจญภัย "หลังมือและลำแข้ง". เข้าถึงได้จาก www.hiso.or.th/health/data/file/tonkit17/Pages10_13_child.pdf
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *โครงการศึกษา. ความเห็นประชาชนไทยภายใต้ประเด็นสถานการณ์ครอบครัวไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. (2558). *วิเคราะห์เด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: บางกอกบลู๊ต็อก.
- สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (2560ก). *ผู้เยาว์ หมายถึง*. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ผู้เยาว์>
- สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (2560ข). *การลงโทษทางกายหมายถึง*” เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/การลงโทษทางกาย>
- สารานุกรมเสรี วิกีพีเดีย. (ม.ป.ป.). *การลงโทษทางร่างกายในประเทศมาเลเซีย*. เข้าถึงได้จาก https://en.wikipedia.org/wiki/Caning_in_Malaysia
- สิริกร สินสม. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.*
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ เชื้อไทย. (2551). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 15, แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมพิศ ไห้งาม. (2550). *การจัดการและการบริหารงานกิจการนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2531). *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: พัทธกษัยอักษร.
- สุดสงวน สุธีธร. (2546). *อาชญาวิทยาและงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุคนธา ศรีภา. (2552). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียน โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 32 จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ*. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุปราณี สุวรรณฉวี. (2554). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนของโรงเรียนวัดสุทธาวาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพจน์ สุโรจน์ และลาวัลย์ หอนพรัตน์. (2557). กฎหมายอาญา 1: ภาคทบทญญัตติทั่วไป ปรับปรุงครั้งที่ 2, หน่วยที่ 13 ทฤษฎีการลงโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพัตรา ชุมเกต. (2537). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). จับใจคน จับใจงาน (เล่ม 4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภัชลี เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2556). โครงสร้างความคิดอาญา: ศึกษากระบวนการคิดของกฎหมายอาญาเยอรมันเพื่อปรับใช้กับกฎหมายอาญาไทย. วารสารธรรมศาสตร์, 32(3), 40-73.
- สุมน อมรวิวัฒน์ และคณะ. (2534). ความคิดและภูมิปัญญาไทย: ด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขุม ศุภนิตย. (2543). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2535). ข้อถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับเหตุยกเว้นโทษ. วารสารนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22(1), 74-80.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2548). การกำหนดความรับผิดชอบอาญาในกฎหมายเยอรมัน. ข่าวเนติบัณฑิตยสภา, 18(192), 11 - 12
- เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2505). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม). พระนคร: อักษรสาส์น.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2529). โครงสร้างความคิดอาญา: ความแตกต่างในระบบกฎหมาย. วารสารนิติศาสตร์, 14(4), 1-21.
- _____. (2546). หลักกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- _____. (2551). หลักกฎหมายอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557, 28 พฤษภาคม). หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เลขที่ ศธ 04009/ว2078.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557, 5 พฤศจิกายน). ประชาชนเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นรวมทั้งการร้องเรียน. เลขที่ ศธ 04001/ว 1253.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). ประสิทธิภาพการบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2555, 14 มิถุนายน). *หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ย
อัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. เลขที่ ศษ 0206.4/ว 19.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557, 22 มกราคม). *เกณฑ์มาตรฐานอัตรากำลังใน
สถานศึกษา*. เลขที่ ศษ 0206.6/55.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2555). *หลักสูตรเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม
จริยธรรมและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.อีฟวิง.
หยุด แสงอุทัย. (2516). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2523). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2523). *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2548). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2553). *กฎหมายอาญา ภาค 2-3* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2556). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หัสตินทร์ เขาวนปรีชา. (2542). *การบริหารงานกิจการนักเรียน*. อุดรดิตถ์: สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์
องค์การยูนิเซฟทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิเด็กทุกคนในประเทศไทย. (2559). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
(CRC) เข้าถึงได้จาก https://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.html*.
- องค์อาสน์ เจริญสุข. (2553). *เกณฑ์การแบ่งแยกความผิดทางอาญาและความผิดทางปกครอง,
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- อรรถการีย์นิพนธ์, เจ้าพระยา., (2521), *กฎหมายอาญาพิสดาร พ.ศ. 2498*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนัก
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- อโนมา ทองสุข. (2557). *ความคิดต่อชีวิตที่เป็นความผิดฐานเบา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. (2548). *ทฤษฎีอาญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- อลิศรา พรหมโชติชัย. (2557). เด็ก รัฐ ประชาสังคม การก่อตัวและความเปลี่ยนแปลงของแนวนโยบายว่าด้วยเด็กในสังคมไทย ก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. *รัฐศาสตร์สาร*, 35(2), 37-81
- อัญชิสา สุรีย์แสง. (2553). *การใช้กิจกรรมพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนอรุณประดิษฐ์ จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัมพิกา ภายฤทธิ์แฟนเพจ. (2553). *ความหมายของครูอาจารย์ (2553, 22 กุมภาพันธ์)*. เข้าถึงได้จาก <https://th-th.facebook.com/AmpikaKrairitFanPage/posts/254988314634009>
- อาภา จันทรสกุล และอัญชัน เกียรติบุตร. (2531). *การปรับปรุงพฤติกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิทธิ มุสิกะพงษ์. (2534). *การดำเนินคดีความผิดเล็กน้อย*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทิศ แส่นโกติก. (2516). *กฎหมายอาญาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 13)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอ็ม ซี โอ ที. (2557). *ศช.สั่งคุมเข้มครู-นักเรียนห้ามเล่นพนันบอล*. เข้าถึงได้จาก <http://www.mcot.net/site/content>.
- เอี่ยมพร ลาโยธี. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวินัยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียง*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Caning in Singapore*. (n.d.). Retrieved from http://www.trade.org/m/index.php/Caning_in_Singapore
- Corporal punishment of children in France*. (2017). Retrieved from <http://www.endcorporalpunishment.org/assets/pdfs/states-reports/France.pdf>
- Fuller, L.L. (1969). *The morality of law*. New Haven: Yale University Press.
- Hall, J. (1960). *General principle of criminal law* (2nd ed). Indianapolis.
- Lindsey, J, (2014). *The local*. Retrieved from. <https://www.thelocal.fr/20141119/minister-calls-for-new-debate-over-spanking-in-france>
- Wayne, R., & Austin, S. (1986). *Criminal law* (2nd ed). Minnesota: West Publishing.

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ 4 สิงหาคม พุทธศักราช 2480)

อาทิตยทิพอาภา

พล อ. เจ้าพระยาพิชเชนทร โยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ 11 เมษายน พุทธศักราช 2482

เป็นปีที่ 6 ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรควบคุมเด็กและนักเรียน เพื่อจะให้เป็นพลเมืองดี และให้ได้รับการศึกษาตามควร

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พุทธศักราช 2481”

มาตรา 2 ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และให้ใช้เฉพาะท้องที่ที่ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 3 เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ในท้องที่ใด ในท้องที่นั้นให้ยกเลิกมาตรา 5 (ข) และ (ค) แห่งพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พุทธศักราช 2479 บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ซึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เด็ก” หมายความว่า เด็กชายซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ เด็กหญิงซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่แปดถึงสิบห้าปีบริบูรณ์

“นักเรียน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาทั้งในประเภทสามัญศึกษาหรืออาชีวศึกษา อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล เทศบาล หรือประชาบาล หรือโรงเรียนราษฎร์ นอกจากโรงเรียนซึ่งระบุ ยกเว้นไว้ในกฎกระทรวง

“เด็กอนาถา” หมายความว่า เด็กซึ่งไม่มีทางเลี้ยงชีพหรือประกอบการอาชีพ ใดๆ และ

(ก) ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองควบคุมดูแล หรือ

(ข) มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง แต่ศาลได้สั่งให้ถอนอำนาจปกครองเสีย

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้ที่มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

นี้

“ที่สาธารณสถาน” หมายความว่า บรรดาที่ต่าง ๆ จะเป็นที่มีเคหสถานก็ดี หรือเป็นที่ว่างเปล่าก็ดี ซึ่งสาธารณชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าพนักงาน และ กำหนดกรมเจ้าหน้าที่ในการนี้ ตลอดทั้งออกกฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

การควบคุมเด็ก

มาตรา 6 เด็กใดที่ขวยเร่ร่อนอยู่ในที่สาธารณสถานแสดงเป็นที่น่าสงสัยว่าไม่มีที่อยู่อาศัยก็ดี ไม่มีทางเลี้ยงชีพก็ดี เที้ยวขอทาน หรือทำความรำคาญแก่ผู้สัญจรไปมาก็ดี หรือประพฤติน่าสมควรแก่ขวยตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ดี ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจชักถามเด็กนั้น และถ้าเห็นสมควรให้นำตัวไปยังสถานีตำรวจที่ใกล้เคียงที่สุด เพื่อทำการสอบสวนฐานะอันแท้จริงของเด็กนั้น

มาตรา 7 เมื่อได้ทำการสอบสวนแล้ว ถ้าความปรากฏว่าเด็กนั้นเป็นนักเรียนหรือเป็นเด็กอนาถา ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจจัดการตามบทบัญญัติของมาตราที่เกี่ยวกับนักเรียนหรือเด็กอนาถา แต่ถ้าความปรากฏว่า เด็กนั้นมิได้เป็นนักเรียนหรือเป็นเด็กอนาถา ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมเด็กนั้นไว้ แล้วแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กนั้นมารับตัวไป และให้ว่ากล่าวบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กนั้นในการที่ปล่อยให้เด็กที่ขวยเร่ร่อนและประพฤติน่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 6

มาตรา 8 ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองยังคงปล่อยให้เด็กนั้นฝืนบทบัญญัติมาตรา 6 อีกในครั้งที่สองนี้ ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจเรียกประกันทานบนแก่บิดามารดาหรือ

ผู้ปกครอง ให้สัญญาว่าจะระวังควบคุมเด็กนั้นให้ประพฤติตนดี ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองผิด ทานบน โดยเด็กนั้นได้ฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 6 ขึ้นอีกเป็นครั้งที่สาม ก็ให้ปรับบิดามารดาหรือ ผู้ปกครองเด็กนั้นไม่เกินสิบบาท และถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองยังคงปล่อยให้เด็กนั้นฝ่าฝืน บทบัญญัติมาตรา 6 อีกเป็นครั้งที่สี่ ให้ปรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กนั้นไม่เกินสิบบาท และให้ ถือว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบ อันอาจเป็นอันตรายแก่อนามัยหรือ จรรยาของเด็ก ในกรณีนี้ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจรายงานให้กระทรวงธรรมการพิจารณา ต่อไป ตามความในมาตรา 19 วรรค 2

หมวด 2

การควบคุมนักเรียน

มาตรา 9 ให้มีเครื่องแบบหรือเครื่องหมายแสดงการเป็นนักเรียนต่างกันตามโรงเรียนที่อยู่ ภายใต้อำนาจของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 10 เมื่ออยู่ในโรงเรียนหรือในที่สาธารณะสถานนักเรียนจะต้องสวมเครื่องแบบ หรือมีเครื่องหมายตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา 11 นักเรียนใดเที่ยวเร่ร่อนในที่สาธารณะสถานทำความรำคาญให้แก่ผู้สัญจรไปมาก็ดี หรือประพฤติตนไม่สมควรแก่วัยหรือแก่สภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ดี ให้เจ้า พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวไปควบคุมไว้ และให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 7 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา 12 ในที่สาธารณะสถาน ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจซักถามผู้ที่สงสัยว่า เป็นนักเรียน แต่มิได้สวมเครื่องแบบหรือมีเครื่องหมาย เพื่อทราบว่าเป็นนักเรียน

เมื่อซักถามได้ความว่าผู้นั้นเป็นนักเรียน ให้เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจนำตัวไปควบคุมไว้ และให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา 7 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา 13 ในกรณีที่เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจซักถามผู้ที่สงสัยว่าเป็นนักเรียน ตาม มาตรา 12 ก่อน ถ้าความปรากฏว่าผู้นั้นไม่ใช่ นักเรียน ก็ให้ปล่อยตัวไป แต่ถ้าปรากฏว่าผู้นั้นเป็นเด็กหรือเด็ก อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการควบคุมเด็กหรือเด็กอนุบาลมาใช้บังคับแล้วแต่กรณี

หมวด 3

การควบคุมเด็กอนาถา

มาตรา 14 ให้เด็กอนาถาตามความในพระราชบัญญัตินี้ อยู่ในความปกครองของกระทรวงธรรมการ
 มาตรา 15 เมื่อกระทรวงธรรมการพิจารณาเห็นสมควรอาจขอให้ศาลตั้งให้กรมใดใน
 กระทรวงธรรมการ เป็นกรมเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นผู้ปกครองเด็กซึ่งเป็นเด็กอนาถาได้

อนึ่ง เด็กหรือนักเรียนใด แม้จะมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองแล้วก็ดี ถ้าปรากฏว่าบิดามารดา
 หรือผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบไปในทางที่อาจเป็นอันตรายแก่อนามัยหรือจรรยาเด็กหรือ
 นักเรียนนั้น เมื่อกรมเจ้าหน้าที่พิจารณาเห็นสมควร ให้มีอำนาจร้องต่อศาลขอให้ถอนอำนาจปกครอง
 จากบุคคลเช่นว่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1552 เสียบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้
 และให้มีอำนาจที่จะขอให้ศาลตั้งกรมเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครองเด็กหรือนักเรียนนั้นแทนได้

มาตรา 16 ให้กรมเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดส่งผู้ที่ตกมาอยู่ในอำนาจปกครองของกรมนั้น ตาม
 พระราชบัญญัตินี้ หรือผู้ที่อยู่ในระหว่างที่กรมเจ้าหน้าที่กำลังพิจารณา หรือระหว่างที่ขอให้ศาล
 ตั้งกรมเจ้าหน้าที่เป็นผู้ปกครองไปไว้ยังโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ เพื่ออบรมให้ประพฤติตน
 เรียบร้อยให้ได้รับการศึกษา มีความรู้ทั่วไป มีวิชาชีพ ตามที่กรมเจ้าหน้าที่จะพิจารณาเห็นสมควร

มาตรา 17 ผู้ที่ถูกส่งไปไว้ในโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะนี้ ถ้าปรากฏว่ามีบิดามารดาหรือ
 ผู้ปกครองเดิมอยู่ และเป็นผู้มีทางเลี้ยงชีพ ให้กรมเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาเรียกให้บิดามารดา
 หรือผู้ปกครองเดิมของผู้นั้นชดใช้ค่าเลี้ยงดูผู้นั้นได้ตามสมควร

มาตรา 18 เมื่อผู้ที่อยู่ในโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ ศึกษาจบหลักสูตร หรือบรรลุนิติ
 ภาวะแล้ว ให้อำนาจปกครองของกรมเจ้าหน้าที่สิ้นสุดลงสำหรับผู้นั้น

มาตรา 19 เด็กซึ่งศาลสั่งให้ส่งไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ ตามความในมาตรา 53 แห่ง
 พระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2478 นั้น ให้จัดส่งไปไว้ยังโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ
 ตามความในพระราชบัญญัตินี้

หมวด 4

บทกำหนดโทษ

มาตรา 20 ผู้ใดไม่มีสิทธิแต่งเครื่องแบบนักเรียนหรือประดับเครื่องหมายนักเรียน โดย
 ชอบด้วยกฎหมาย บังอาจแต่งหรือเลียนเครื่องแบบหรือเครื่องหมายหรือจัดหรืออุดหนุนให้ผู้ใดกระทำ
 การดังกล่าวแล้วก็ดี ถ้าการกระทำที่ว่ามานี้ให้ปรากฏแก่บุคคลใด ๆ โดยเจตนาจะให้บุคคลนั้น ๆ

เชื่อถือ หรือเข้าใจว่าผู้แต่งเป็นนักเรียน ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน

มาตรา 21 ผู้ใดกระทำการใด ๆ อันเป็นทางให้เด็กหรือนักเรียนฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตรา 6 และ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า นักเรียนและนักศึกษาเป็นเยาวชนที่กำลังสร้างสมคุณสมบัติทั้งในด้านความรู้ ความคิดและคุณธรรม พร้อมทั้งจะรับ มรดกตกทอดจากผู้ใหญ่เป็นพลเมืองดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติในอนาคต นักเรียนและนักศึกษาคควรจะได้รับการอบรมดูแลใกล้ชิดจากบิดามารดา ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ เพื่อเป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครู อยู่ในโอวาทคำสั่งสอนรวมทั้งอยู่ในระเบียบประเพณีและกฎหมายของบ้านเมือง เป็น การสมควรจะส่งเสริมและคุ้มครองความประพฤติ การแต่งกาย และจรรยาบรรณ ให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน หัวหน้าคณะ ปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พุทธศักราช 2481 และบรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ที่มีกำหนดไว้แล้วในประกาศของคณะ ปฏิวัติฉบับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และให้ ใช้ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ แทน

ข้อ 2 ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

" นักเรียน " หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ อยู่ในโรงเรียนของรัฐบาล โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนประชาบาล หรือโรงเรียนราษฎร์

" นักศึกษา " หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาในระดับที่สูงกว่า ระดับมัธยมศึกษา อยู่ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีได้ตั้ง ขึ้น โดยมีกฎหมายเฉพาะของสถานศึกษานั้น

" ผู้ปกครอง " หมายความว่า บุคคลซึ่งรับนักเรียนหรือนักศึกษาไว้ใน ความปกครองหรืออุปการะเลี้ยงดู หรือบุคคลที่นักเรียนหรือนักศึกษานั้น อาศัยอยู่

" สारวัตรนักเรียนและนักศึกษา " หมายความว่า ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้ง ให้ปฏิบัติการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

" แต่งกาย " หมายความว่า รวมถึงการแต่งผมหรือส่วนอื่นของร่างกายด้วย

" รัฐมนตรี " หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามประกาศของคณะ ปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ 3 ให้รัฐมนตรีหรือผู้ที่รัฐมนตรีมอบหมายมีอำนาจแต่งตั้ง สारวัตรนักเรียนและนักศึกษาเพื่อปฏิบัติการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และให้ถือเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

การปฏิบัติการของ สारวัตรนักเรียนและนักศึกษาให้เป็น ไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

ข้อ 4 นักเรียนและนักศึกษาต้องประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่และต้องแต่งกายหรือแต่งเครื่องแบบตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและสถานศึกษา หรือตามที่กฎหมายกำหนด นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่แต่งกายหรือประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย หรือไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียนและนักศึกษา ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อ 5 นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดแต่งกายหรือประพฤติตนฝ่าฝืน ข้อ 4 ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือ สारวัตรนักเรียนและนักศึกษามีอำนาจปฏิบัติการตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และมีอำนาจนำตัวไปมอบแก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าของโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียนหรือนักศึกษา นั้น เพื่อดำเนินการสอบสวนและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบหรือข้อบังคับ

ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบ ได้ จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้วให้โรงเรียน หรือสถานศึกษาแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนอีกชั้นหนึ่ง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบหรือข้อ บังคับเพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาปฏิบัติตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

ข้อ 6 นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 4 เป็นครั้งที่สอง ให้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งลงโทษตามระเบียบหรือข้อบังคับ และแจ้งให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมาให้สัญญาว่าจะอบรมสั่งสอนและควบคุมนักเรียนหรือนักศึกษานั้นมิให้ฝ่าฝืนเช่นนั้นอีก

ข้อ 7 ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มาหรือไม่ให้สัญญาว่าจะอบรมสั่งสอนและควบคุมนักเรียนหรือนักศึกษาตามข้อ 6 หรือนักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 4 เป็นครั้งที่สาม ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งตัวนักเรียนหรือนักศึกษาพร้อมทั้งรายงานการลงโทษที่แล้มา ไปยังสถานีตำรวจ ในท้องที่ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นตั้งอยู่ และให้ข้าราชการตำรวจซึ่ง มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปมีอำนาจออกหมายเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้ จะแจ้งด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ เมื่อได้อบรมสั่งสอนหรือลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาแล้วให้โรงเรียน หรือสถานศึกษาแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองว่ากล่าวตักเตือนอีกชั้นหนึ่ง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบหรือข้อ บังคับเพื่อให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาปฏิบัติตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน ข้อ 6 นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 4 เป็นครั้งที่สอง ให้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งลงโทษตามระเบียบหรือข้อบังคับ และแจ้งให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมาให้สัญญาว่าจะอบรมสั่งสอนและควบคุมนักเรียนหรือนักศึกษานั้นมิให้ฝ่าฝืนเช่นนั้นอีก ข้อ 7 ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มาหรือไม่ให้สัญญาว่าจะอบรมสั่งสอนและควบคุมนักเรียนหรือนักศึกษาตามข้อ 6 หรือนักเรียนหรือนักศึกษา ผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 4 เป็นครั้งที่สาม ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งตัวนักเรียนหรือนักศึกษาพร้อมทั้งรายงานการลงโทษที่แล้มา ไปยังสถานีตำรวจ ในท้องที่ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นตั้งอยู่ และให้ข้าราชการตำรวจซึ่ง มียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปมีอำนาจออกหมายเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาว่ากล่าวตักเตือนหรือเรียกประกันทัณฑ์บนว่าจะปกครองดูแลมิให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนเช่นนั้นอีก โดยอาจจะกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี หาก ทัณฑ์บนให้ปรับได้ไม่เกินห้าร้อยบาท

ข้อ 8 นักเรียนหรือนักศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อ 4 เป็นครั้งที่สี่ให้ โรงเรียนหรือสถานศึกษาส่งตัวไปยังคณะกรรมการควบคุมประพฤตินักเรียน และนักศึกษาซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง เพื่อพิจารณาส่งตัวไปยังโรงเรียนหรือ สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะเพื่ออบรมศึกษาหรือในกรณีที่นักเรียน หรือนักศึกษานั้นมีอายุไม่ครบสิบแปดปีบริบูรณ์ คณะกรรมการควบคุมความ ประพฤตินักเรียนและนักศึกษาจะส่งตัวไปยังสถานแรกรับเด็กเพื่อการ สงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง สวัสดิภาพและการสงเคราะห์เด็กต่อไปก็ได้

ข้อ 9 ถ้าการฝ่าฝืนข้อ 4 เกิดขึ้นในบริเวณโรงเรียนหรือสถานศึกษาซึ่ง นักเรียน หรือนักศึกษานั้นศึกษาอยู่ ให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าของโรงเรียนหรือสถานศึกษาดำเนินการตาม ข้อ 5 ข้อ 6 ข้อ 7 หรือ ข้อ 8 ตามลำดับแล้วแต่กรณี

ข้อ 10 บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ยอมทำทัณฑ์บนตามข้อ 7 มีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ข้อ 11 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตาม ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ข้อ 12 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวัน ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 22 เมษายน พุทธศักราช 2515

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

กฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2515)

ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓๒

ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 3 และข้อ 11 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การแต่งกาย และความประพฤติดังต่อไปนี้ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักเรียนตาม ความในข้อ 4 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132

(1) นักเรียนชายไว้ผมยาว โดยไว้ผมข้างหน้าและกลางศีรษะยาวเกิน 5 เซนติเมตร และชายผมรอบศีรษะไม่ตัดเกรียนชิดผิวหนัง หรือไว้หนวดหรือเครา

นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยต้นคอ หากโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตไว้ไว้ยาวเกินกว่านั้นก็ให้รวบให้เรียบร้อย

นักเรียนใช้เครื่องสำอาง หรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย

(2) เทียบร่อนอยู่ในที่สาธารณะสถาน หรือทำลายสมบัติของโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือสาธารณสมบัติ

(3) แสดงกิริยา วาจา หรือกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่ไม่สุภาพ

(4) มั่วสุมและก่อความเดือดร้อนรำคาญอย่างหนึ่งอย่างใด

(5) เล่นการพนันซึ่งต้องห้ามตามกฎหมายการพนัน

(6) เข้มงวดเวลากลางคืนระหว่าง 22.00 นาฬิกา ถึง 4.00 นาฬิกา ของวันรุ่งขึ้น เว้นไว้แต่ไปกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือได้รับอนุญาตจากโรงเรียนหรือสถานศึกษา

(7) สูบบุหรี่ สูบกัญชา หรือเสพยา ยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น

(8) เข้าไปในสถานบริการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการหรือสถานอื่นใดซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โรงรับจำนำ หรือสถานการณณ์พนันในระหว่างเวลาที่มีการเล่นการพนัน เว้นแต่จะเป็นผู้อาศัยอยู่หรือเยี่ยมญาติสถานทีนั้น

(9) เข้าไปในงานหรืองานร่วมสังสรรค์ และงานนั้นมีการเต้นรำหรือการแสดงซึ่งไม่สมควร แก่สภาพของนักเรียน เว้นแต่ไปกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรืองานนั้นบิดามารดาผู้ปกครอง หรือสถานศึกษาของนักเรียนคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัด

(10) เข้าไปในสถานค้าประเวณี เว้นแต่จะเป็นผู้อาศัยอยู่ในที่นั้นหรือเข้าไปเยี่ยมญาติ ซึ่งอาศัยอยู่ในสถานทีนั้น

(11) คบค้าสมาคมกับหญิงที่ประพฤติตนเพื่อการค้าประเวณี เว้นแต่จะเป็นญาติใกล้ชิด กับหญิงนั้น

(12) ประพฤติตนในทำนองชู้สาว

(13) มีวัตถุระเบิดก๊ี้ดี หรือมีอาวุธติดตัวหรือซ่อนเร้นไว้เพื่อใช้ในการประทุษร้ายก๊ี้ดี

(14) หลบหนีโรงเรียน

ข้อ 2 การแต่งกายและความประพฤติดังต่อไปนี้ถือว่าไม่เหมาะสมแก่สภาพของนักศึกษา ตาม ความในข้อ 4 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132

(1) นักศึกษาชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวด ไว้เครา

นักศึกษาหญิงนุ่งประโปรงสั้นจนชายกระโปรงสูงกว่ากึ่งกลางสะบ้าหัวเข่าเกิน 5 เซนติเมตร ขอบกระโปรงต่ำกว่าระดับสะดือ คาดเข็มขัดหลวมต่ำกว่าระดับขอบกระโปรงหรือแต่งกายไม่เหมาะสมกับ สภาพกุลสตรีไทย นักศึกษาใช้เครื่องสำอาง หรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย

(2) สูบกัญชาหรือเสพยา ยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น

(3) กระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่ออำนาจบริหารของโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือ บังคับขู่เข็ญ ยุยงส่งเสริมหรือสนับสนุนให้นักเรียนหรือนักศึกษากระทำการเช่นนั้น และ

(4) ความประพฤติตามข้อ 1 (2) (3) (4) (5)(8) (10) (11) (12) (13)

ให้ไว้ ณ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2515

บุญถิ่น อัตถากร
 (นายบุญถิ่น อัตถากร)
 ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 ผู้ใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2518)

ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 4 และข้อ 11 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ให้ยกเลิกความในข้อ (1) ของข้อ 1 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (2515) ออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(1) นักเรียนชายตัดผมหรือไว้ผมยาวจนด้านข้างและด้านหลังยาวเลยตีนผมหรือไว้หนวด ไว้เครา

นักเรียนหญิงตัดผมหรือไว้ผมยาวเลยตีนคอ หากทางโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้อนุญาตให้ไว้ยาวเกินกว่านั้นก็ให้รวบให้เรียบร้อย

นักเรียนใช้เครื่องสำอาง หรือสิ่งปลอมเพื่อการเสริมสวย”

ให้ไว้ ณ วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2518

เกรียง กิริติกร

(นายเกรียง กิริติกร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ:- เหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ เนื่องจากสมัยนิยมเปลี่ยนไป สมควรผ่อนผันให้นักเรียนชายไว้ผมที่เหมาะสมกับวัยและสภาพของนักเรียนตามสมัยนิยมได้บ้าง จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษ

นักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515

อาศัยอำนาจตามความในประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 132 ข้อ 5 วรรคสาม กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515"

ข้อ 2 ตั้งแต่วันใช้ระเบียบนี้ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงธรรมการเรื่องการให้นักเรียนออกจากโรงเรียน เพราะเหตุประพฤติผิด พ.ศ. 2482 และคำสั่งระเบียบ หรือข้อบังคับอื่นใดที่ระเบียบนี้กำหนดไว้แล้ว หรือที่ขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 3 "หัวหน้าสถานศึกษา" หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าโรงเรียน หรือสถานศึกษาของนักเรียนหรือนักศึกษานั้น "การลงโทษ" หมายถึงการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติผิด หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 132 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อสั่งสอน ให้มีความประพฤติดี หรือเพื่อให้เจ็บต้อ

ข้อ 4 การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา หรือครูอาจารย์ที่หัวหน้าสถานศึกษามอบหมายที่จะดำเนินการตามความเหมาะสมกันดังต่อไปนี้

4.1 ว่ากล่าวตักเตือน

4.2 เขียน

4.3 ทำทัณฑ์บน

4.4 สั่งพักการเรียน

4.5 ให้ออก

4.6 คัดชื่อออก

ข้อ 5 การว่ากล่าวตักเตือนใช้สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษา ที่ได้กระทำผิดไม่ร้ายแรง และในเมื่อหัวหน้าสถานศึกษา หรือครูอาจารย์ที่หัวหน้าสถานศึกษา เห็นว่าเหมาะสม และจะ
ได้ผลดี

ข้อ 6 การเขียนใช้สำหรับความผิดที่นักเรียนหรือนักศึกษา ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือประพฤตินไม่เหมาะสมแก่สภาพนักเรียน หรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิบัติฉบับที่ 132 การเขียน ให้เขียนด้วยไม้เรียว เหลากลม ผิวเรียบเส้นผ่าศูนย์กลางไม่เกิน 0.7 ซม. ที่บริเวณก้นหรือขาอ่อนท่อนบน ด้านหลังซึ่งมีเครื่องแต่งกายรองรับ กำหนดเขียนไม่เกินหกทีโดย หัวหน้าสถานที่หรือครูอาจารย์หัวหน้าสถานศึกษามอบหมาย ให้เป็นผู้เขียน การเขียนต้องกระทำในที่เปิดเผย และในลักษณะเพื่อว่ากล่าวตักเตือน ให้เข็ดหลาบไม่ประพฤติซ้ำ และกลับตัวเป็นคนดีต่อไป

ข้อ 7 การทำทัณฑ์บน ให้หัวหน้าสถานศึกษา พิจารณาลงโทษนักเรียนนักศึกษา ที่ประพฤตินไม่สมควร แก่สภาพนักเรียน หรือนักศึกษาตามกฎ กระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิบัติฉบับที่ 132 ในกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืน ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างแรง หรือได้รับโทษอย่างอื่นแล้วยังไม่เข็ดหลาบ ให้ทำทัณฑ์ไว้เป็นหลักฐาน และเชิญบิดาหรือผู้ปกครองมาบันทึก การรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

ข้อ 8 การสั่งพักการเรียน ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาลงโทษสั่งพักการเรียนในกรณีดังต่อไปนี้

8.1 นักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤตินไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในประกาศคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 132 ในกรณีที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาอย่างร้ายแรงหรือเคยถูก ลงโทษทำทัณฑ์บนมาแล้วแต่ไม่เข็ดหลาบ

8.2 นักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่งฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ที่ระบุไว้ให้สั่งพักการเรียนการลงโทษการพักการเรียนจะสั่งพักการเรียนหนึ่งครั้งไม่เกิน 7 ครั้ง หรือจนกว่าความผิดนั้น จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง ถ้าสั่งพักการเรียนเกินเจ็ดวัน ให้ขออนุมัติกรมเจ้าสังกัดสำหรับโรงเรียนรัฐบาล และ โรงเรียนราษฎร์ในส่วนภูมิภาค เมื่อสั่งพักการเรียนแล้ว ให้แจ้งให้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองนักเรียน ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ 9 การให้ออก นักเรียนหรือนักศึกษาคนใดประพฤตินไม่เหมาะสมสมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษาตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความในประกาศของคณะปฏิบัติ ฉบับที่ 132 หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือประพฤตินผิดศีลธรรมจนเป็นที่เห็นได้ว่าถ้าให้อยู่ในสถานศึกษาต่อไป จะทำให้เสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษาหรือจะเป็นเหตุให้ระเบียบวินัย หรือศีลธรรมอันดีของนักเรียน หรือนักศึกษาพลอยเสื่อมเสียไป ให้หัวหน้า

สถานศึกษาเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผลแล้ว นักเรียนหรือนักศึกษาออกไปสูทิวให้

ข้อ 10 การคัดชื่อออก นักเรียนหรือนักศึกษาคนใดประพฤติผิดไว้ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 9 และหัวหน้าสถานศึกษาได้เชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผลแล้ว แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่มา ในเวลาอันสมควรให้แจ้งเหตุผลทราบ ทางไปรษณีย์ลงทะเบียน แล้วรายงานขออนุญาตคัดชื่อนักเรียน หรือนักศึกษาออกจากสถานศึกษาต่อกรมเจ้าสังกัด สำหรับโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในส่วนภูมิภาคเมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงคัดชื่อออกและไม่ออกไปสูทิวให้

ข้อ 11 ห้ามลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาด้วยวิธีการรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือด้วยความโกรธ หรือความพยาบาท หรือลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาที่กำลังเจ็บป่วย หรือกำลังมีปัญหากระทบกระเทือนใจอย่างแรง และให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาด้วยการลงโทษนักเรียน หรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน โดยเจตนาที่จะแก่นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษา ให้รู้สำนึกในความผิดละเว้นการประพฤติชั่ว และกลับประพฤติในทางที่ดีต่อไป

ข้อ 12 การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาทุกครั้ง ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษายกบันทึกเป็นหลักฐานในสมุดหมายเหตุรายวันของสถานศึกษานั้น และแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบเป็นหนังสือด้วยทุกครั้ง

ข้อ 13 สำหรับสถานศึกษาที่มีระเบียบว่าด้วย การตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนหรือนักศึกษาอยู่แล้วจะใช้ระเบียบนั้นต่อไปก็ได้

ข้อ 14 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาให้เป็นไปตามระเบียบ ให้ใช้ระเบียบแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 4 กันยายน 2515 นายบุญถึน อัดถากร

(นายบุญถึน อัดถากร)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้ใช้อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษ

นักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 5 วรรคสาม แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการ จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2543 เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

3.1 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2515

3.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“หัวหน้าสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หรือหัวหน้า ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาของนักเรียนหรือนักศึกษา นั้น

“การลงโทษ” หมายถึง การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติผิดหรือฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงศึกษาธิการ ออกตามความใน ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน 2515 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสั่งสอนให้มีความ ประพฤติดี หรือเพื่อให้เจ็ดหลาบ

“การกระทำผิด” หมายความว่า การที่นักเรียนหรือนักศึกษาประพฤติผิดหรือฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการหรือกฎกระทรวง ออกตามความในประกาศของคณะ ปฏิวัติฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515

“ทำกิจกรรม” หมายความว่า การให้นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำผิดทำกิจกรรม หรือบำเพ็ญ ตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษาหรือสังคม

ข้อ 5 โทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำผิดมี 5 สถานดังนี้

5.1 ว่ากล่าวตักเตือน

5.2 ทำกิจกรรม

5.3 ทำทัณฑ์บน

5.4 พักการเรียน

5.5 ให้ออก

ข้อ 6 ให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาดังต่อไปนี้ พิจารณาลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษา

6.1 ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำหรับโทษว่ากล่าว

ตักเตือน ทำกิจกรรม และทำทัณฑ์บน

6.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญและอาชีพ สำหรับโทษว่ากล่าวตักเตือน

ทำกิจกรรม ทำทัณฑ์บนและพักการเรียน

6.3 ระดับอุดมศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี สำหรับโทษทุกสถาน

ทั้งนี้ สำหรับ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในรูปแบบนอกระบบ โรงเรียนหรือเฉพาะทาง หรือมี กฎหมายจัดการศึกษาเป็นของตนเอง การจะลงโทษอย่างไรด้วยวิธีใด ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษานั้นกำหนด

ข้อ 7 การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาผู้ลงโทษจะลงโทษได้ จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนว่าผู้นั้น ได้กระทำความผิดและสมควรถูกลงโทษ

การลงโทษตามข้อ 5.2 ข้อ 5.3 ข้อ 5.4 และข้อ 5.5 ก่อนลงโทษให้ผู้เกี่ยวข้องเสนอความเห็นพร้อมกับ เหตุผลประกอบเสนอต่อหัวหน้าสถานศึกษา เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงให้ลงโทษได้

ข้อ 8 การว่ากล่าวตักเตือน ใช้สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาที่ได้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง และในเมื่อ หัวหน้าสถานศึกษา หรือครู-อาจารย์ ที่หัวหน้าสถานศึกษามอบหมายเห็นว่าเหมาะสมและจะได้ผลดี

ข้อ 9 การทำกิจกรรม ให้สำหรับกรณีที่นักเรียนหรือนักศึกษา กระทำความผิดระเบียบวินัยของสถานศึกษา หรือศีลธรรมอันดี หรือเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีให้นักเรียนหรือนักศึกษาอื่นประพฤติปฏิบัติ ตาม ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่สถานศึกษากำหนด

ข้อ 10 การทำทัณฑ์บน ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่ สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษาตามกฎหมายออกตามความในประกาศ

ของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 ในกรณีที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างร้ายแรง หรือได้รับโทษอย่างอื่นแล้วแต่ยังไม่เข็ดหลาบ ให้ทำทัณฑ์บนไว้เป็น หลักฐาน และเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

ข้อ 11 การสั่งพักการเรียน ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาลงโทษสั่งพักการเรียนในกรณีต่อไปนี้

11.1 นักเรียนหรือนักศึกษา ที่ประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตาม กฎกระทรวง ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 ในกรณีที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาอย่างร้ายแรงหรือเคยถูกลงโทษให้ทำทัณฑ์บนมาแล้วแต่ไม่เจ็ดหลาบ

11.2 นักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งฝ่าฝืนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุไว้ให้สั่งพักการเรียน การลงโทษสั่งพักการเรียน จะสั่งพักการเรียน ได้ครั้งหนึ่งไม่เกินเจ็ดวัน หรือจนกว่าความผิดนั้นจะได้รับการแก้ไข ให้ถูกต้องแล้ว ถ้าสั่งพักการเรียนเกินเจ็ดวัน กรณีโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางให้ขออนุมัติอธิบดีกรมเจ้า สกค ส่วนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคให้ขออนุมัติอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย กรณีโรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ใน ส่วนกลางให้ขออนุมัติเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ส่วน โรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคให้ขอ อนุมัติผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อสั่งพักการเรียนแล้วให้แจ้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ 12 การให้ออก นักเรียนหรือนักศึกษาคนใดประพฤติตนไม่สมควรแก่สภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงออกตามความในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 หรือฝ่าฝืน ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาหรือประพฤติผิดศีลธรรม จนเป็นที่เห็นได้ว่าถ้าให้อยู่ในสถานศึกษาต่อไปจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือจะเป็นเหตุให้ระเบียบวินัยหรือศีลธรรมอันดีของนักเรียน หรือนักศึกษาอื่นพลอยเสื่อมเสีย ให้หัวหน้าสถานศึกษาเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมารับทราบเหตุผล แล้ว ให้นักเรียนหรือนักศึกษาผู้นั้นออกไป ในกรณีนี้ให้สถานศึกษาออกหลักฐานแสดงผลการเรียนให้นักเรียนหรือ นักศึกษาคนนั้น

ข้อ 13 ห้ามลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกั่นแกล้งหรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท หรือลงโทษนักเรียนนักศึกษาที่กำลังเจ็บป่วย หรือกำลังมีปัญหากระทบกระเทือนใจ อย่างแรง และให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษาด้วย

การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็นไปเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน โดยเจตนาที่จะแก่นิสัยและความ ประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษา ให้รู้สำนึกในความผิด ละเว้นการประพฤติชั่ว และกลับประพฤติตน ในทางที่ดีต่อไป

ข้อ 14 การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาทุกครั้ง ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษายกบันทึกไว้เป็นหลักฐานใน สมุดหมายเหตุรายวันของสถานศึกษานั้นและให้แจ้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองทราบเป็นหนังสือด้วยทุกครั้ง

ข้อ 15 ให้กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรมวางระเบียบว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนหรือนักศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดได้ตามที่เห็นสมควร
สำหรับสถานศึกษาที่มีระเบียบว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนหรือนักศึกษาอยู่แล้วจะใช้ระเบียนนั้นต่อไปก็ได้

ข้อ 16 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2543

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษ

นักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงวางระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา พ.ศ. 2543

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา” หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการอธิการบดี หรือหัวหน้าของโรงเรียนหรือสถานศึกษาหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้น

“กระทำความผิด” หมายความว่า การที่นักเรียนหรือนักศึกษาประพฤติฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา หรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา

“การลงโทษ” หมายความว่า การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการอบรมสั่งสอน

ข้อ 5 โทษที่จะลงโทษแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่กระทำความผิด มี 4 สถาน ดังนี้

- (1) ว่ากล่าวตักเตือน
- (2) ทำทัณฑ์บน
- (3) ตัดคะแนนความประพฤติ
- (4) ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ข้อ 6 ห้ามลงโทษนักเรียนและนักศึกษาด้วยวิธีรุนแรง หรือแบบกลั่นแกล้ง หรือลงโทษด้วยความโกรธ หรือด้วยความพยาบาท โดยให้คำนึงถึงอายุของนักเรียนหรือนักศึกษา และความร้ายแรงของพฤติกรรมประกอบกรลงโทษด้วย

การลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษาให้เป็น ไปเพื่อเจตนาที่จะแก่นิสัยและความประพฤติไม่ดีของนักเรียนหรือนักศึกษาให้รู้สำนึกในความผิด และกลับประพฤติตนในทางที่ดีต่อไปให้ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือผู้ที่ผู้บริหารโรงเรียนหรือสถานศึกษามอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการลงโทษนักเรียน นักศึกษา

ข้อ 7 การว่ากล่าวตักเตือน ใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษากระทำความผิด ไม่ร้ายแรง

ข้อ 8 การทำทัณฑ์บนใช้ในกรณีนักเรียนหรือนักศึกษาที่ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพนักเรียนหรือนักศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา หรือกรณีทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ของสถานศึกษา หรือฝ่าฝืนระเบียบของสถานศึกษา หรือได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือนแล้ว แต่ยังไม่เจ็ดหลาย

การทำทัณฑ์บนให้ทำเป็นหนังสือ และเชิญบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาบันทึกรับทราบความผิดและรับรองการทำทัณฑ์บนไว้ด้วย

ข้อ 9 การตัดคะแนนความประพฤติ ให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติว่าด้วยการตัดคะแนนความประพฤตินักเรียนและนักศึกษาของแต่ละสถานศึกษากำหนด และให้ทำบันทึกข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ 10 ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้ในกรณีที่นักเรียนและนักศึกษา
กระทำความผิดที่สมควรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแนวทางที่
กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อ 11 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้และให้มี
อำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548

อดิศักดิ์ โปธารามิก

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่องเสร็จที่ 607/2548

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ในการออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียนนักศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีหนังสือที่ ศษ 0209/3274 ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2548 ถึง
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า ด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 65
วรรคสาม กำหนดให้รัฐมนตรีออกระเบียบการลงโทษนักเรียนหรือนักศึกษา ซึ่ง
กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา
พ.ศ. 2548 และเนื่องจากระเบียบดังกล่าวใช้บังคับกับเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์แต่ไม่
รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ตามนัยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งใน
กระทรวงศึกษาธิการมีนักเรียนและนักศึกษาบางส่วนที่มีอายุเกินสิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปและตาม
สภาพความจริงในสถานศึกษาหลายแห่งที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการจะมีนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่าสิบ
แปดปีบริบูรณ์และมีนักเรียนที่มีอายุเกินสิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป เรียนอยู่ในชั้นเดียวกัน หาก
นักเรียนที่มีอายุแตกต่างกันประพฤติดังกล่าวไม่ชอบด้วยระเบียบก็อาจมีปัญหาเรื่องการนำระเบียบมาใช้บังคับได้

กระทรวงศึกษาธิการจึงขอหารือว่ากระทรวงศึกษาธิการจะออกระเบียบเกี่ยวกับการ
ลงโทษนักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์
ขึ้นไป โดยอาศัยอำนาจทั่วไปของรัฐมนตรีตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 2) ได้พิจารณาข้อหาหรือดังกล่าว ประกอบกับได้รับฟัง คำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักปลัดกระทรวง) แล้ว เห็นว่าการที่ กระทรวงศึกษาธิการจะออกระเบียบลงโทษนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ ขึ้นไปนั้นจะต้องมีกฎหมายให้อำนาจกระทรวงศึกษาธิการในการออกระเบียบเพื่อการนั้นไว้ แต่โดย ที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการ ออกระเบียบดังกล่าวไว้ ฉะนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงไม่มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการลงโทษ นักเรียนและนักศึกษาเพื่อใช้บังคับกับนักเรียนและนักศึกษาซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไปได้

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร 0901/1177 ลงวันที่ 22 กันยายน 2548 ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำหรับมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ฯ เป็น บทบัญญัติที่กำหนดถึงอำนาจหน้าที่การปฏิบัติราชการในกระทรวงศึกษาธิการของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการว่ามีอำนาจหน้าที่อย่างไร กล่าวคือกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ ของงานในกระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือ ที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติซึ่งเป็นบทบัญญัติทำนองเดียวกับการกำหนดหน้าที่การปฏิบัติ ราชการในกระทรวงของรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดินที่กำหนดกรณี ดังกล่าวไว้ในมาตรา 20¹ อันจะเห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ทั่วไปของ รัฐมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของกระทรวง

อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนนักศึกษาย่อมต้องเข้าเรียนในสถานศึกษาโดยต้องยอมรับ และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษานั้น โดยเฉพาะการกำหนดระเบียบเพื่อดูแลความสงบ และความเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียนและนักศึกษาที่อยู่ร่วมกัน

---

¹ มาตรา 12 กระทรวงศึกษาธิการมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

ศึกษาธิการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ของงานใน กระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภา หรือที่ คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติ โดยจะให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ช่วยสั่ง และปฏิบัติราชการก็ได้

ในกรณีที่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การสั่งหรือการปฏิบัติราชการ
ของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
มอบหมาย

² มาตรา 20 ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 11 กระทรวงหนึ่งที่มีรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและกำหนดนโยบายของกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบาย
ที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกระทรวง และจะให้
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการก็ได้

๑๗๗

³ โปรดดูเชิงอรรถที่ 1, ข้างต้น

ในสถานศึกษาได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความประพฤติที่ดี
สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่เข้ามาศึกษาในสถานศึกษานั้นได้ ดังนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา
จึงสามารถอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12³ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดนโยบายให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติโดยออกเป็นหนังสือ
สั่งการหรือหนังสือเวียนให้สถานศึกษาต่าง ๆ กำหนดเป็นระเบียบของสถานเพื่อใช้บังคับกับ
นักเรียนและนักศึกษาทั้งหมดของสถานศึกษานั้นให้อยู่ในหลักเกณฑ์การควบคุมความประพฤติใน
เกณฑ์มาตรฐานเดียวกันได้

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กันยายน 2548

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน

ที่ ศธ 04009/2556

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

30 ธันวาคม 2551

เรื่อง แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลับ ที่ ศธ 04009/2103

ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2551

ตามหนังสือที่อ้างถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สั่งการเกี่ยวกับแนวทางการลงโทษนักเรียน และบัดนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้แจ้งกรณีที่เกิดกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับทราบข่าวจากสื่อมวลชน เกี่ยวกับทหารที่ร้องผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 ลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลงโทษนักเรียน นักศึกษา ที่รุนแรงเกินกว่าเหตุและเห็นควรได้รับประสานกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขอให้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไปประกอบการพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงพิจารณาข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และแจ้งให้สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการลงโทษนักเรียน ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาทุกแห่งถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียน นักศึกษา พ.ศ. 2548 โดยเคร่งครัด และกำชับด้วยว่าหากไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ อาจจะได้รับโทษทางอาญาด้วย เนื่องจากพฤติการณ์ดังกล่าว ผู้กระทำผิดอาจต้องรับโทษทางอาญาในความผิดต่อร่างกาย ที่เป็นการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจและรวมไปถึงความผิดต่อเสรีภาพ ที่เป็นการกระทำทำให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพด้วยการลงโทษนักเรียน นักศึกษาให้ลงโทษด้วยการว่ากล่าวตักเตือน ทำทัณฑ์บน ตัดคะแนนความประพฤติและทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น อีกทั้งพฤติการณ์

/ยังเป็น ...

ยังเป็นความผิดวินัยที่อาจเข้าข่ายความผิดกรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ กรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ กรณีก่อกวน แกล้งเหยียดหยาม ข่มเหงผู้เรียน และกรณีกระทำการอื่นได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

2. การลงโทษโดยการทำทัณฑ์บนให้ถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการทำทัณฑ์บน และการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน นักศึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนั้น ให้ถือปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง พ.ศ. 2548 โดยเคร่งครัด

3. การดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 ข้อ 5 (4) “ทำกิจกรรมเพื่อให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม” ถ้าครู อาจารย์จะลงโทษนักเรียน นักศึกษา ด้วยการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นำเสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนทุกครั้ง และหากมีการลงโทษนักเรียน นักศึกษาที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ หรือครู อาจารย์ลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม จะถือว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาขาดความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่และอาจถูกดำเนินการทางวินัยตามสมควรด้วย

4. การพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่ครูให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกที่ดี คือต้องเป็นคนที่มีความเมตตาต่อเด็ก สร้างเด็ก ไม่ทำลายเด็ก และคิดวิธีการที่จะสร้างบุคลากรให้รู้จักวิธีคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตามากกว่าความรุนแรงเพราะมีครูมีอำนาจในมือนั้น ให้ผู้ที่มีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ครูได้ ต้องพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 และเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 มาปฏิบัติหน้าที่ครู และให้มีการดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548

อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีมาตรการให้ข้าราชการครู ฝ่ายปกครองหรือครูที่ลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรงทุกคนเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการในการดูแลช่วยเหลือและลงโทษนักเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 และเป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กต่อไป

/จึงขอ ...

จึงขอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งได้สำรวจ
รายชื่อข้าราชการครูและและเจ้าหน้าที่ที่มีพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าวและแจ้งมายังสำนักพัฒนา
ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเข้ารับการอบรมในเดือนเมษายน 2552 ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อถือปฏิบัติเรื่องดังกล่าว โดยเคร่งครัด

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ

โทร. 02288 5692-3

โทรสาร 0 2288 5691

**กฎกระทรวงกำหนดความประพฤติ
ของนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง เด็ก พ.ศ. 2546 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 39 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 นักเรียนและนักศึกษาต้องไม่ประพฤติตน ดังต่อไปนี้

- (1) หนีเรียนหรือออกนอกสถานศึกษาโดยไม่ได้รับอนุญาตในช่วงเวลาเรียน
- (2) เล่นการพนัน จัดให้มีการเล่นการพนัน หรือมั่วสุมในวงการพนัน
- (3) พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิด
- (4) ซื้อ จำหน่าย แลกเปลี่ยน เสพสุรา หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ สิ่งมีเงินเมา บุหรี่ หรือยาเสพติด
- (5) ลักทรัพย์ กรร โจรทรัพย์ ข่มขู่ หรือบังคับขืนใจเพื่อเอาทรัพย์บุคคลอื่น
- (6) ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เตรียมการหรือกระทำการใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (7) แสดงพฤติกรรมทางชู้สาวซึ่งไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ
- (8) เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี
- (9) ออกนอกสถานที่พักเวลากลางคืน เพื่อเที่ยวเตร่หรือรวมกลุ่ม อันเป็น การสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

ข้อ 2 ให้โรงเรียนหรือสถานศึกษากำหนดระเบียบว่าด้วยความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษาได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงนี้

ให้ไว้ ณ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2548

จาตุรนต์ ฉายแสง

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ที่ ศธ ๐4001/ว 1253

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

5 พฤศจิกายน 2557

เรื่อง เรื่องที่ประชาชนเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็น รวมทั้งการร้องเรียน

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทุกเขตพื้นที่การศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เรื่องที่ประชาชนเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการร้องเรียน

2. ระเบียบกระทรวงศึกษาว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548

3. กฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดความประพฤติของนักเรียนนักศึกษา พ.ศ. 2548

4. บันทึกข้อความ กระทรวงศึกษาธิการ ด่วนที่สุด ที่ ศธ 0209/189 ลงวันที่ 17 มกราคม 2556

5. ร่างกฎกระทรวงกำหนดความประพฤติ การแต่งกาย และแบบทรงผมของนักเรียนและนักศึกษา

ด้วยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเรื่องที่ประชาชนเสนอแนะและให้
ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการร้องเรียนที่ได้รับแจ้งจากศูนย์บริการประชาชน
(สายด่วนการศึกษา 1579) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาดำเนินการกรณี
ต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาให้ความคุ้มครองผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้องอย่าให้ต้องรับภัยหรือความไม่ชอบ
ธรรมอันเนื่องมาจากการร้องเรียนนี้ รายละเอียดดังแนบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงขอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทุกเขตพื้นที่การศึกษา แจ้งให้
สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการดังนี้

1. ขอให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาได้ว่าไว้

2. ประชุมหารือร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา
ที่ไม่ขัดต่อกฎ ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ระหว่วาระครู นักเรียน ผู้ปกครอง กรรมการ
สถานศึกษา และชุมชนในท้องถิ่นเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกัน

/3. ชี้แจง ...

3. ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียน ผู้ปกครองรวมทั้งชุมชนทั่วไปทราบด้วยเพื่อมิให้มี
การร้องเรียนเกิดขึ้นอีก

4. หากมีข้อสงสัยหรือความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติเกี่ยวกับกฎ ระเบียบของ กระทรวงศึกษาธิการ ให้สอบถามหรือหารือกับนิติกรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ สถานศึกษานั้น ๆ สังกัดอยู่

5. วันปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครองของทุกปี ควรแจ้งระเบียบ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ของสถานศึกษาให้กับนักเรียนรวมทั้งผู้ปกครองทราบและให้ถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายกมล รอดคล้าย)

เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักอำนวยการ

กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาองทุกการศึกษา

โทร. 0 2288 5581

โทรสาร 0 2288 5571

เรื่อง ที่ประชาชนเสนอแนะและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการร้องเรียน

- รหัสเรื่อง ทก 02570048711 ลงวันที่ 2 สิงหาคม 2557 กรณี เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูป การศึกษา โดยเห็นว่าปัจจุบันระบบการเรียนการศึกษาของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต อาทิ ปัจจุบันไม่มีการลงโทษด้วยไม้เรียว จึงทำให้นักเรียนไม่มีความเกรงกลัวครู อาจารย์ เห็น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการให้มีการจัดระบบการศึกษาใหม่เพื่อเป็นการพัฒนาใน ระบบการเรียนการสอนและเพื่อพัฒนาในตัวนักเรียนต่อไป

- รหัสเรื่อง ทก 02570057714 ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2557 กรณี เสนอความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูป การศึกษา ปัจจุบันไม่มีการลงโทษด้วยไม้เรียว จึงทำให้นักเรียนไม่มีความเกรงกลัวครู อาจารย์ เห็น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการให้มีการจัดระบบการศึกษาใหม่เพื่อเป็นการพัฒนาใน ระบบการเรียนการสอนและเพื่อพัฒนาในตัวนักเรียนต่อไป

- รหัสเรื่อง ทก 02570059844 ลงวันที่ 25 สิงหาคม 2557 กรณีเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการตัดผมนักเรียนประจำทุกโรงเรียนทั่วประเทศ ควรละเว้นสำหรับเด็กที่ไม่เคยตัดผมมาแต่กำเนิด เนื่องจากตัดแล้วจะมีอาการไม่สบายจนต้องเข้าโรงพยาบาล จึงต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพิจารณายกเลิกหรือละเว้นสำหรับเด็กนักเรียนที่เข้าข่ายดังกล่าว
- รหัสเรื่อง นร 01570008271 กรณี เกี่ยวกับกฎระเบียบเรื่องทรงผมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสังขะ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งทางโรงเรียนเข้มงวดเรื่องทรงผมมากเกินไป บางครั้งในขณะนั่งเรียนหรือสอบก็มาตรวจ ทำให้นักเรียนเสียสมาธิหรือการเรียน เพราะใครผมยาวเกินดิงหูก็ให้ออกจากห้องเรียนหรือห้องสอบ บางครั้งครูฝ่ายปกครองก็ตัดสั้นเกินไป
- รหัสเรื่อง ทก 02570063235 ลงวันที่ 4 กันยายน 2557 เสนอความเห็นต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) การใช้ไม้เรียวในการลงโทษเด็กนักเรียนควรใช้ในกรณีจำเป็นเท่านั้น เพื่อเป็นการอบรมนักเรียนให้เป็นเด็กดีและไม่ก้าวร้าว
- รหัสเรื่อง ทก 02570073728 ลงวันที่ 22 กันยายน 2557 เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้สถาบันการศึกษาทุกเขตพื้นที่ มีการนำเอาระบบการลงโทษด้วยไม้เรียวเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากในปัจจุบันเห็นว่านักเรียนไม่เชื่อฟังครู อาจารย์ หากมีการลงโทษด้วยไม้เรียว นักเรียนนักศึกษาจะเกรงกลัวครู อาจารย์และจะทำให้ระบบการศึกษาไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น